

CRESTOMATIE R²² SEP 2019

SAŪ

FRAGMEN

DIN

AUTORII ROMÎNI

VECHI SI MODERNI

(Exerciții, lectură și recitațiuni)

Transcrise și combinate conform noilor programe
pentru școlile secundare și însoțite de mici biografii ale autorilor
și de notițe explicative.

EDITIUNEA A OPTA

revăzută și ilustrată cu potrete d'ale autorilor

DE

C. S. STOICESCU

PROFESOR, LICENȚIAT ÎN LITRĂ.

20894
15 JUN 1913

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA CURȚII REGALE, F. GÖBL FII

BIBLIOTECA
19 Strada Regală, D10
P. B. București 1895. LORIVARA
19-Mareș - Marosvásárhely

88-423

**Aprobată de Ministerul Instrucțiunii publice și al Cultelor ca
carte didactică pentru școlile secundare.**

P R E F A Ț A

În noua programă elaborată de Consiliul General de Instrucțiune, s'a prevădut ca limba romină să formeze un studiu deosebit în licee și gimnazii.

Intr'adevăr, era ceva de neînțeles, ca în școlile noastre, în gimnasia și licee, unde se predau atâtea limbi, limba romină să nu aibă o catedră deosebită. Tinerii, cari terminau cursurile liceale, eșiau din școlă cu orice cunoștințe despre scriitorii clasicii elini și latini; se familiarisau cu autorii francezi; dobândiau orice-cari cunoștințe despre autorii germani și italieni etc., însă rămânea străini de scriitorii romini.

Era trist a vedea aplecându-se și discutându-se operele scriitorilor altor națiuni, fără însă să se facă mențiune și de literatura noastră, or cât de mică ar fi ea. Era adevărat ceea ce dicea G. Sion în drama sa *La Plevna*, că

*Societatea noastră are o ciudată școlă;
Ne poleim la spirit, lăsând inima goală.
Din alte țări și secolii ideii îmbrățișăm,
Și toate ale noastre disprețului le dăm.*

*Ne cresc părinții noștri mai mult în franțuzesce,
 Și când eșim în lume mai nu scim românește.
 Literaturi streine protegem, cât putem,
 Și-o carte românească în casă nu avem.*

Era tristă într'adevăr acêsta. Însă era așa. Grație noel programe însă, limba română acum 'și are și ea catedra sa specială, și să cere pe lingă altele, *să se facă și eserciții din autorii români vechi și moderni*. Dară spre a se face eserciții din autorii români, conform programei, să cere, ca școlarii, să aibă operile tuturor scriitorilor români vechi și noi, cea ce cere o cheltuială prea mare pentru dênșii, să ca Profesorul să dicteze în clasă, lucru, care pe lingă alte inconveniente, cauză și profesorului și școlarii o mare pierdere de timp. De aceea, pentru a scăpa de aceste inconveniente, am crezut că ar fi bine să se facă o colecțiune de diferite poezii și prosă, alese din autorii vechi și moderni români, și pe lingă acêsta să se facă traducțiunea și explicațiunea unor construcțiuni ne mai usitate azi și prin urmare neînțelese de școlarii.

Afară de acestea am crezut necesar și natural, ca școlarii, cetind să aibă recitind unele fragmente de poezii și de prosă, să aibă idee și de autorul lor, și de aceea s'a alăturat acele mici *biografii*; apoi, pe cât s'a putut, s'a însemnat chiar și timpul în care s'a scris acele bucăți. — La datele din aceste biografii m'am servit la multe din ele cu scrierea D-lui Gr. Pop, conspect asupra literaturii române etc.

Pentru mai multă înlesnire, și având în vedere mai mult gradul de dezvoltare al școlarii din diferitele clase, am împărțit cartea în două părți. Prima parte pentru

clasa 1^a și a 2^a, iar partea II^a pentru clasa 3^a și a 4^a. Cit pentru fragmentele din Autorii vechi, ele s'aun lăsat în părțile de la urmă, la clasa III-a și a IV-a, așa cum se prevede în programa oficială. Bucățile din cronicarii Moldovei, s'aun cules multe din Letopisețile publicate de D. M. Kogălniceanu (edit. II); iar Magazinul istoric pentru Dacia al repausaților N. Bălcescu și A. Treb. Laurian. m'a inlesnit, mai cu sémă, la culegerea din cronicarii Munteniei.

Afară de citire și recitare, Profesorul ar mai putea face cu aceste fragmente și alte exerciții utile cu școlarii săi, așa de ex.: Póte da ca să se transforme, în anume condițiuni, bucăți din poezie în prosă; sau după ce se va li citit o dată, de două ori o bucată, sau după ce se va fi învățat pe din afară, să se dea apoi ca tesă acel subiect, să'l trateze școlarii în diferite grade de dezvoltare sau de detaliare; sau se póte da școlarilor, ca o narațiune să se facă de o anume persoană sau de un martor etc., sau se póte da, ca o bucată să fie transformată din stil vechi în stil nou etc. Aceste exerciții vor desvolta treptat spiritul de observațiune și vor facilita pe școlar în compoziții — În line pentru a cunoșce și a se familiariza școlarii cu vechiul mod de scriere al celor vechi, și conform prescripțiunii noei programe, s'aun tipărit mai multe bucăți cu litere chirilice, cum au fost scrise ele odată.

Pe lângă acestea, s'aun alăturat și potrete, ce am putut să'mi procur, d'ale autorilor români. Acesta am făcut'o, ca prin vederea acestor imagini, reamintirea despre acești bărbați meritoși, să fie mai fidelă și mai puternică; și întocmai ca de la niște icóne venerate, tr-

nerimca română să se inspire în înaintarea pe calca adevărului, frumosului și a iubirii de țară.

Afară de acestea, edițiunea de față s'a înabușit cu mai multe *poesii populare*, alese din colecțiunea D-lui V. Alexandri și a D-lui G. D. Teodorescu. Aceste poezii, cari, după cum le numesc Alexandri, «Comori neprețuite de simțiri duișoare, de idei înalte, de notițe istorice, de crederi superstițioase, de datini strămoșesci și mai cu «sémă de frumuseți poetice, pline de originalitate și fără «sémăn în literaturile străine», am crezut, că nu pot lipsi dintr'o asemenea carte.

PARTEA I.

IOAN NENIȚESCU *)

Acolo, unde 's nălți stejari,
Și cît stejarii nălți îmi cresc
Flăcăi cu pepturile tari,
Ce mórtea 'n față o privesc ;

Acolo, unde 's stînci și munți
Și ca și munții, nu cîntesc
Voinicii cei cu perî cărunți
În dor de țară strămoșesc ;

*) Ioan Nenițescu s'a născut la 1864 în Galați. Studiile secundare le a făcut în Iași. Densul a luat parte în rebelul pentru independență (1877-78) ca sub-locotenent în regimentul XIII de dorobanți După terminarea acestui rebel, Nenițescu a plecat în Germania pentru terminarea studiilor sale filosofice și pedagogice. Scrierile lui Nenițescu pînă astăzi sunt: *Flori de primăvară* (poesii), *Șoimii de la Răsboeni* (poesii), *Țară nouă* (revistă), *Pui de lei* (poesii 1890). Mai în toate poeziile sale se cîntă sentimentul de naționalitate și curagiul soldatului român.

Acolo, unde-e cer senin
 Și ca seninul cer zîmbesc
 Femei, ce pîrtă l'al lor sîn
 Copii, ce pentru lupte cresc ;

Acolo este țara mea
 Și nîmul meû cel romînesc !
 Acolo eû sâ mor aş vrea,
 Acolo vreaû eû sâ trîesc !

Acolo, unde întîlnesc
 Cit ține țara-în lung ș'în lat
 Hîtrîne urme vitejesci
 Și osul celor ce-aû luptat !

Și unde vedî miî de mormane,
 Sub cari-adînc s'aû îngropat
 Mulțime de oștiri dușmane,
 Ce cu robia ne-aû cercat ;

Și unde dorul de moșie
 În tot-d'a-una drept a stat
 Și bărbătésca vitejie
 A-împodobit ori-ce bărbat ;

Acolo este țara mea
 Și nîmul meû cel romînesc !
 Acolo eû sâ mor aş vrea,
 Acolo vreaû eû sâ trîesc !

Cornistul de la Grivița

S'avîntă aprigi spre redută,
 Spre Grivița ce varsă foc ;
 Ici unul cade, col'o sută,
 Toți sovâesc apoi în loc !

Atunci cornistul înc'o dată :
 „Nainte!“ sună, „înainte!“
 Cit clocotesc valea totă
 De-a lui metalice cuvinte.

Dar tot cum sună cu 'ncordare,
 În pept un glonte mi'l străbate...
 Strângându-și guarna cu 'nclestare
 Voinicul cade greu pe spate.

Și rana lui mai mult svîcnesce,
 Cînd cată cu amar și chin
 Cum regimentul șovăește
 Sub focul Turcului hain !

Indurerat jos capu-și pune...
 Apoi cu glasul stîns grăi :
 „Părinte 'ndurător și bune,
 „Pe frații mei nu-î părăsi !“

Dar regimentul iar se strînge,
 Pe Grivița s'aruncă iar...
 În foc o scaldă și în sînge,
 O scaldă-în sînge de barbar.

Atunci cornistul se ridică
 Cu ochiù aprins, uimit și mare,
 Pe turc zărește el cum pică,
 Și drept stă iarăși pe picioare...

Și surd iar valea clocotesc...
 Cornistul sună : „înainte!“
 Și cade... și senin șoptesc:
 „Acuma pot să mor, Părinte !“

(1879)

Puî de lei

Eroi aũ fost, eroi sunt încă
 Și-or fi în nẽmul românesc!
 Cãci rupti sunt ca din tare stincã
 Rominii, și or și unde cresc.

E vița nãstrã fãuritã
 De doi bărbați cu brațe tari,
 Și cu voința oțelită,
 Cu minți deștepte, inimi tari.

Și unu-e Decebal cel harnic,
 Iar celãlalt Trãian cel drept;
 Ei pentru vatra lor amarnic
 Aũ dat cu-atitã dușmani pept.

Și din așa pãrinți de sãmã
 În veci s'or nasce luptãtori,
 Ce pentru patria lor mamã
 Vor sta ca vrednici urmãtori.

Aũ fost eroi și-or sã mai fie, ce-or fringe dușmanii cei rei;
 Din cãpsa Daciei și-a Romei în veci s'or nasce puî de lei

(1890)

GR. GRANDEA*).

Captivul.

„Cu miros de viorele,
 „Busuioc și micșunele,
 „Lămiiță de vâlcea,
 „Bate vînt din țara mea!
 „Bate-ai vîntule curat,
 „Să alini al meu oftat,
 „Bate-ai vîntule ușor.
 „Să alini amaru'mi dor;
 „Bate-ai vîntule cu foc,
 „Să mă muți din acest loc.“

Ast-lel un semet Român,
 Ferecat în lanț păgîn,
 Zioa, noptea, se bocia,
 Către țara-I cînd privia,
 De trei ani la închisore
 Putredînd ascuns de sóre.

„Colo, unde aste valuri
 Merg și mi se sparg de maluri,
 Este, Dómnne, țera mea,
 Este inimióra mea;

*) Gr. Gr^{nde}ea, de părinți Români din Macedonia, s'a născut la 1843, în județul Ialomița. Rămăs orfan și fără mijlóce, el a intrat în școla de medicină, de unde a eșit ca sub-chirurg. Mai târziu se făcu profesor, redactor de diare etc. Gr^{nde}ea a scris poezii ca, *Preludii, Miosotis*, etc. Romane, ca *Fulga, Aurel, Ipsilante și Tudor, Reviste literare ca Albina Pindului* etc. Scrierile sale au un stil ușure, și mai tóte respiră c melancoliă atingătoare. Gr^{nde}ea a început fórt de tînér să scrie poezii (de la etatea de 12 ani). Astăzi dînsul este profesor.

Unde am părinți, surori,
 Rude dragi și frațiori;
 Unde am trei flăcăiași,
 Ca trei tineri pâlținași,
 De un sémân cîte trei,
 Luptători ca nisce smei!"

Dar în temniță d'o dată
 Trei ostași i se arată,
 Ca pre munte trei stejari,
 Fără sémân cu Tătari.
 Bietul prins cum îi vedea,
 Sinul tare 'i bătea,
 El simția un foc de dor,
 Dulce și fermecător,
 Către dînșii că 'l trăgea
 Și nimic nu-înțelegea.
 De o dată câte trei,
 Ca trei tineri melusei,
 Lîngă el a-îngenuchiat
 Și plîngënd i-aũ cuvântat:
 „Noi suntem feciorii tîi,
 Noi cu sémănul de smei,
 Noi în grab ce-am aũdit,
 Că Tătarii te-aũ robit,
 Intr'un suflet am plecat
 Și în óste am intrat,
 În óstea dușmanilor,
 În óstea Tătariilor.
 Urma ta ca să-ți aflăm
 Și din lanț să te scăpăm.
 D-zeu ni-a ajutat!
 Acum, tată, ești scăpat,
 Căci noi suntem păzitori
 Astei negre închisori.
 Bune tată, vin cu noi,
 Fără grijă de nevoi.“

Peste marea adormită
 Și cu stele înflorită,
 Sboră barca ușurică,
 Ca o neagră rîndunică,
 Către Dunărea cea lată
 De verzi maluri sărutată

P. ISPIRESCU*)

Balaurul cel cu șapte capete

A fost odată ca nici odată, etc.

A fost odată într'o țară un balaur mare, nevoie de cap. El avea 7 capete, trăia într'o grăpă și se hrănea numai cu carne de oameni. Cînd eșia el la mîncare, totă lumea fugia, se închidea în case și sta ascunsă, pînă ce 'și potolea fomea cu vre-un drumet, pe care 'l trăgea așa la mörte. Toți ómenii locului se tînguiau de rēutatea și de trica balaurului.

Rugăciuni și cîte în lună și în sora se făcuseră, ca să scape Dumnezeu pe biata omenire de acest nesățios balaur, dar în deșert.

Fel de fel de fermecători fură aduși, însă rēmaseră rușinați cu vrajele lor cu tot.

În cele de pe urmă, dacă vėdu împėratul, cã tóte

*) *P. Ispirescu*, s'a născut la anul 1830 și a murit pe la sfirșitul anului 1887. El a fost tipograf și s'a făcut cunoscut prin publicarea mai multor basme și diferite povești.

sunt în deșert, hotărî ca să dea pe fiica lui de soție și jumătate împărăția sa acelui voinic, care va scăpa țara de această urgie și dete în știre la totă lumea hotărîrea sa.

Iar după ce se duse vestea în țară, mai mulți voinici se vorbiră să meargă împreună la pîndă și să mintuiască țara de un așa balaur înfricoșat. Ei se înțeleseră între dinși, ca să facă un foc la marginea cetății, care era mai apropiată de locul unde trăia balaurul, și în care cetate era și scaunul împărăției, și acolo să stea, să privegheze pe rând cîte unul, unul, pe cînd cei-alți să se odihniască; și ca nu cumva cela ce ar fi de pîndă, să doarmă și să vie balaurul să 'i mînințe d'a gata. Decî făcură legătură, ca cela, care va lăsa să se stingă focul, să fie omorît, drept pedepsă, dacă va dormi, cînd ar trebui să fie deștept.

Cu acești voinici se întovărăși și un om verde, puiū de Romîn, scii colea, care auđise de făgăduința împăratului și venise să 'și cerce și el norocul.

Porniră decî cu toții, și aleseră un loc aprópe de grópă și se puseră la pîndă.

Pîndiră o zi, pîndiră două, pîndiră mai multe zile și nu se întîmplă nimic. Iar cînd fu într'una din zile, cam după sfințitul sórelui, pe cînd era de rînd vitézul nostru să pîndescă, eși balaurul din grópă și se îndreptă către voinici, cari dormiau pe lîngă foc

Vitézului, care privighîa, i se făcuse inima cît un purice, dar, îmbărbătându-se, se repeđi, și unde se aruncă, märe, asupra balaurului cu sabia gólă în mîná, și se luptă cu dînsul, pînă îi veni bine, și hîrșt! îi taie un cap, hîrșt! și-'i mai taie unul și așa cîte unul. cîte unul. pînă îi taie șese capete.

Balaurul se svîrcolîa de durere și plesnia din códă, de te lua fiorî de spaimă; vitézul nostru însă se lupta de mórte și obosise, iar tovarășii sêi dormiau duși.

Dacă vëđu el, că tovarășii sêi nu se deșteptă, își puse tóte puterile, se mai aruncă o-dată asupra groza-

vului balaur și-i taie și capul, ce-i mai rămăsese. Atunci un singe negru lăsă din ea, fără spurcată, și curse, și curse pînă se stinse și foc și tot.

Acum ce să facă vitézul nostru, ca să nu găsiască focul stins, cînd s'or deștep'a tovarășii lui; căci legătura le era, ca să omóre pe acela, care va lăsa să se stingă focul. S'apucă mai întîi și scóse limbile din capetele balaurului, le băgă în sîn și iute, cum putu, se sui într'un copac înalt și se uită în toate părțile, că de va vedea unde-va vr'o zare de lumină, să se ducă și să cêră nițel foc, ca să atîțe și el pe al lor, ce se stinsese.

Cată într'o parte și într'alta și nu vêdu nicăiri lumină. Se mai uită odată cu mare băgare de sémă și zări într'o depărtare nespusă o scîntee, ce abia licăria. Atunci se dete jos și o porni într'acolo.

Se duse, se duse, pînă ce dete de o pădure, în care întîlni pe Murgilă, și pe care-l oprî în loc, ca să mai întirzie nóptea.

Merse după aceia mai departe și dete peste Miéză-nópte, și trebui s'o lege și pe dînsa ca să nu dea peste Murgilă. Ce să facă, cum să drégă, ca să isbutiască? O rugă, să-i ajute a lua un copac în spinare, care dîcea el, îl tăiasse de la rădăcină: o învăță el să se pue cu spatele, să împingă, pe cînd el tot cu spatele la copac de cea-l-altă parte, va trage cu mâinile ca să-i pice în spinare și să-l ia, să se ducă la tréba lui.

Miază-nópte de milă și de rugăciunea ce-i făcu, se puse cu spatele la copacul, pe care îl arătă vitézul, și pe cînd împingea, el o legă de copac cobzá și porni înainte, căci n'avea vreme de perdut.

Nu făcu multă cale și întîlni pe Zorilă; dar lui Zorilă nu prea îi da meșii a sta de vorbă, căci, dîcea el, se duce după Miéză-nópte, pe care o luase în gónă. Făcu ce făcu și-l puse și pe dînsul la buna rînduială, ca și pe cei-alti doi, dar cu n'are bătăe de cap. Apoi plecă înainte

și se duse, pină ce ajunse la o peșteră mare, în care zărise focul.

Aci dete peste alte nevoi. În peșteră acolo, trăiau niște ómenī uriași, cari aveau numai cite un ochiū în frunte, ceru foc de la dînșii, dar ei în loc de foc, puseră mīna pe dînșul și-l legară. După aceia așezară un cazan pe foc cu apă și se gátiau, să-'l fiérbă, ca să-'l mănince.

Dar tocmai cînd erau să-'l arunce în cãldare, un sgotot se auzi nu departe, de peștera aceia; toți eșiră, și lăsară pe un bătrîn de ai lor, ca să facă astă trebă.

Cum se vedu vitézul fostu singur numai cu unchiașul îi puse gînd réu. Unchiașul îl deslegă ca să-'l bage în cãldare; dar voinicul îndatā puse mīna pe un taciune și 'l asvirli drept în ochiul bătrînului, îl orbi, și apoi fără să-'l dea răgaz a zice nici cîrc! îl puse o pedică și-'l făcu vînt în cazan.

Luă focul, după care venise, o apucă la sãnătósa și scãpă cu față curată.

Ajungend la Zorilă îi dete drumul. După aceia o tuli la fugă și fugi pină ce ajunse la Mieză-Nópte, o deslegă și pe dînsa, și apoi se duse și la Murgilă, pe care-l trimese, să-'și vadă de trebă. Cînd ajunse la tovarășii sēi, ei tot mai dormiau. Nu începuse, vedī, încă a se arăta albul zilei; atit de lungă fu nóptea, fiind-că voinicul îi oprise cursul, și așa avu timp destul, să colinde după focul care îi trebuia.

N'apucă, să ațite focul bine, și tovarășii sēi, destep-tându se ziseră:

— Dar lungă nópte fu asta, mări vere.

— Lungă, da, vericule, răspunse vitézul. Și se umfla din fóle ca să aprindă focul.

Ei se sculară, apoi începură a se întinde și a căsca; dară se cutremurără cînd vedură namila de lighiônă lingă dînșii și un lac de sãnge cit pe colo. Sgîră ochii și cu mare mirare bãgară de sémă că capetele balaurului lipsesc; érá vitézul nu le spuse nimic din cele ce

pătise, de témă să nu intre ura între dinșii și se întorseră cu toții în oraș.

Cînd ajunseră în cetate, tótă lumea se veselia cu mic cu mare de uciderea balaurului, da laudă sfîntului că trecuse nóptea aia lungă, mai ajunse o dată iară la ziuă și ridica pînă la înaltul cerului pe mîntuitorul lor.

Vitezul nostru, care vëzuse și el lipsa capetelor, nu se frămînta de loc cu firea, fiind că se știa curat la inimă, și porni către curtea împērătescă, ca să vadă ce s'o alege cu capetele fără limbî; căci el înțelesese că aici trebuie să se jöce vre o drăcie.

Pasă-mi-te, bucătarul împēraturii, un țigan negru și buzat, să dusesse d'a minune să vadă ce mai ala bala pe la flăcării ce staă de pîndă. Și dacă dede peste dinșii dormind și peste dihania spurcată fără rësufare, el se aruncă cu satirul de la bucătărie și-i tăie capetele. Apoi merse la împēratură cu capetele și i le arată, fălindu-se că el a făcut isbînda.

Iară împēratură dacă vëzu că se înfățișă bucătarul curții cu isbîndă, făcu o masă mare, ca să-l logodiască cu fie-sa, și puse în gînd să facă o nuntă, unde să chieме pe toți împēraturii.

Țiganul arăta la tótă lumea hainele sale, pe care le umpluse de sînge, ca să fie crezut.

Cînd ajunse vitezul nostru la palat, împēratură ședea cu voe bună la masă, iară cioropina sta în capul mesei pe șapte perne.

Cum ajunse la împēratură îi dise voinicul.

— Prea înălțate Impérate, am audit că óre-cine s'ar fi laudat către Măria-Ta, că el ar fi ucis pe balaur. Nu e adevêrat, Măria-Ta, eū sunt care l'am omorit.

— Minți moicicule, strigă țiganul îngîmfat. Și porunceea slugilor să-l dea afară. Impēratură, care nu prea credea să fi făcut țiganul astă voinicie, zise: — Cu ce poți dovedi zisele tale, voinicule?

Zisele mele, respunse vitezul, se pot dovedi prea bine, porunciți numai ca mai întii să se caute, dacă ca-

petele balaurului, care staū colea la ivială, aū și limbele lor?

— Să caute, să caute, zise balmița.

El însă o cam băgase pe mîneacă, dară se prefăcea că nu-î pasă.

Atunci căutară și la nici unul din capete nu gasiră limbă; eră meseni înmărmuriră, căci ce va să zică asta.

Țiganul, care o sfeclise de tot, și care se căia de ce n'a căutat capetele în gură mai nainte de a le aduce la împăratul, strigă:

Dați-l afară, că e un smintit și nu știe ce vorbește.

Impăratul însă zise:

— Tu, voinicule, va să zică, ne dai să înțelegem că acela a omorit pe balaur, care va arăta limbile?

Fugi d'acolo, Impărate, zise țiganul, care tremura ca varga și se îngălbenise ca cêra, nu veđi că calicul ăsta este un deșuchiatic, care a venit aici să ne amăgiască?

Cine amăgește, rêsponse voinicul liniștit, să-și iea pe depsa.

El începu apoi a scôte limbile din sîn și a le arăta la tötă adunarea, și de cîte ori arăta cîte o limbă, de atîtea ori cădea și cîte o pernă de sub țigan, pînă ce în cele din urmă, cădu și el de pe scaun, atît de tare se speriasă dihania.

După aceea voinicul nostru spuse tôte cîte a pățit și cum a făcut de a ținut nóptea atît de mult timp. Nu'î trebui împăratului să se gîndiască mult și să vadă că voinicul, care vorbea, avea dreptate; și cum era de supărat pe țigan pentru mișelia și minciuna lui cea nerușinată, porunci, și numai de cît se aduse doi cai neînvețați și doi saci de nuci, legă pe țigan de cõdele cailor și sacii de nuci și le dete drumul.

Ei o luară la fugă prin smîrcuri, și unde cădea nuca, cădea și bucățica, pînă s'a prăpădit și țigan și tot.

În urmă pregătindu-se lucrurile, după cîte va zile făcu nuntă mare, și luă Romînașul nostru pe fata împăratului de soție, și ținu veselie mare și nepomenită mai

multe săptămâni, puindu-l și în scaunul împărăției ; iar fata lăcrămă și mulțami lui D-zeu că a scăpat de slutenia pământului, de harapina spurcată.

Eram și eu p'acolo și dedeam ajutor la nuntă, unde căram apă cu ciurul, iar la sfârșitul nunței aduseră un coș de prune uscate să arunce în ale guri căscate.

IOAN CREANGĂ *)

Cinci pîini

Doi ómeni, cunoscuți unul cu altul, călătoriau odată, vara, pe un drum. Unul avea în traista sa trei pîini și celălalt două pîini. De la o vreme, fiindu-le fόμε, poposesc la umbra unei răchiți pletóse, lingă o fintină cu ciutură, scóse fie-care pîinile ce avea și se pun să mînce împreună, ca să aibă mai mare poftă de mîncare. Tocmai cînd scóseră pîinile din traiste, iacă un al treilea drumeț necunoscut îl ajunge din urmă, se opresce lingă dînșil, dându-le ziua bună ; apoi se rógă să-l dea și lui ceva de mîncare, căci e tare flămînd și n'are nimic merinde la dînsul, nici de unde cumpăra.

— Poftim, om bun, de-î ospăta împreună cu noi, ziseră cei doi drumeți călătorului străin ; căci, mila Domnului ! unde mîncă doi, mai póte mînce și un al treilea. Călătorul străin, flămînd cum era, ne mai

*) *Ioan Creangă* s'a născut la 1 Martie 1837 în județul Neamț. El a fost fiu de țeran. Ca funcționar Creangă a fost institutor. De la dînsul avem mai multe *povești și anecdote* tipărite. Creangă a murit la 31 Decembrie 1889 la Iași.

așteptând multă poftire, se așeză jos lângă cei doi și începu a minca cu toții la pîine gólă și a be apă rece din fîntină, căci altă udătură nu aveau. Și mîncă ei la un loc tustrei, și mîncă, pînă ce gătesc de mîncat toate cele cinci pîini, de par-că n'ar mai fi fost.

După ce au mîntuit de mîncat, călătorul străin scóte cinci lei din pungă și-i dá, din întîmplare, celui ce avusese trei pîini, zicînd :

— Primiți, vë rog. ómenî bunî, această mică mulțămítă de la mine, pentru că mi-ați dat demîncare la nevoie: veți cinsti mai încolo cite un pahar de vin sau veți face cu banii ce veți pofti. Nu sint vrednic să vë mulțumesc de binele ce mi-ați făcut, căci nu vedeam lumea înaintea ochilor, de flămînd ce eram.

Cei doi nu prea voiaú să primiască, dar după multă stăruință din partea celui al treilea, au primit. De la o vreme, călătorul străin și-a luat zioa bună de la cei doi și apoi și a căutat de drum. Cei-lalți mai rămîn o leacă sub răchítă la umbră, să odihniască bucatele. Și din vorbă în vorbă, cel ce avusese trei pîini, dá doi lei celui cu doué pîini, zicînd :

— Ține, frate, partea dumatăle și fă ce vrei cu dînsa. Ai avut doué pîini întregi, doi lei ți-se cuvin. Și mie îmi opresc trei lei, fiind c'am avut trei pîini întregi și tot ca ale tale de mari, după cum știî

— Cum așa, zise celălalt cu dispreț; pentru ce numai doi lei, și nu doi și jumătate, partea dréptă, ce ni se cuvine fie-cărnia? Omul putea să nu ne deé nimic și atunci cum rămínea?

— Cum să rămíe, zise cel cu trei pîini; atunci așa fi avut eú pomană pentru partea ce mi se cuvine de la trei pîini, iar tu — de la doué, și pace bună. Acum însă, noi am mîncat degeaba, și banii pentru pîine îi avem în pungă cu prisos: eú trei lei și tu doi lei; fie-care după numărul pîinilor ce am avut. Mai dréptă împărțelă decît acesta nu cred că se mai póte nici la Dumnezeu Sîntul.

— Ba nu, prietene, zise cel cu două pîini; eū nu mē tin cā mi-ai fācut partea drēptā. Haide sā ne judecām și cum a zice judecata, așa sā rēmie

— Haide și la judecatā, zise celălalt, dacā nu te mulțamesci; cred cā și judecata are sā-mi găsiască dreptate, de și nu m'am tîrit prin judecāți, de cînd sint.

Și așa, pornesc ei la drum, cu hotărîrea sā se judece. Și cum ajung într'un loc, unde era judecătorie, se înfățoșeză înaintea judecătorului și încep a spune împrejurarea din capăt, pe rînd fie-care: cum a venit, întîmplarea de aū călătorit împreună; cite pîini a avut fie-care; cum a mîncat drumețul cel străin la masa lor, deopotrivă cu dînsii; cum le-a dat cincî lei, drept mulțamită și cum cel cu trei pîini a găsit cu cale sā i împartă.

Judecătorul, după ce-l ascultă pe amîndoi cu luare aminte, zise celui cu două pîini.

— Și nu ești mulțumit cu împărțela ce s'a fācut, omul?

— Nu, domnule judecător, zise nemulțumitul; noi nu am avut de gînd sā luăm plată de la drumețul străin pentru mîncarea ce i-am dat; ear dac'a venit întîmplarea de-asa, apoi trebuie sā împărțim drept în două ceia ce ne-a dāruit ospetele nostru; așa cred eū c'ar fi cu cale cînd e vorba de dreptate.

— Dacā e vorba de dreptate, zise judecătorul, apoi fă bine de inapoescce un leū āstuialalt, care, spui c'a avut trei pîini.

— De asta chiar mē coprinde mirare, domnule judecător, zise nemulțumitul cu îndrāsnelă; eū am venit înaintea judecāței sā capăt dreptate, și vęd cā dumnia-ta, care știi legile, mai rēu mē acufunzi. De a fi sā fie tot așa și judecata înaintea lui Dumnezeu, apoi vai de lume!

— Așa țî-se pare dumitale, zise judecătorul liniștit; dar ia sā veđi cā nu-i așa. Ai avut dumnia-ta două pîini?

— Da, domnule judecător, două am avut.

— Tovarășul dumitale avut-a trei pîini?

— Da, domnule judecător; trei a avut.

Udătură ceva avut-ați vre unul ?

— Nimic, domnule judecător ; numai pîine gólă și apă rece din fîntină, fie de sufletul cui a făcut-o acolo în calea trecătorilor.

— Dinioară, parcă singur mî-ați spus, zise judecătorul, că ați mîncat toți tot ca unul de mult ; așa este ?

— Așa este, domnule judecător.

— Acum, ia să statornicim rînduiala următoare, ca să se pótă ști hotărit, care cîtă pîine a mîncat : să zicem că s'a tăiat fie-care pîine în cîte trei bucăți deopotrivă de mari ; cîte bucăți ai fi avut dumneata, care spui că avuși două pîini ?

— Sase bucăți aș fi avut, domnule judecător.

— Dar tovarășul dumitale, care spui că avu trei pîini ?

— Nouă bucăți ar fi avut, domnule judecător.

— Acum cîte fac la un loc : șase bucăți și nouă bucăți ?

— Cinsprezece bucăți, domnule judecător.

— Cîți ómeni ați mîncat aceste cinsprezece bucăți de pîine ?

— Trei ómeni, domnule judecător.

— Bun ! Cîte-cîte vine de fie care om ?

— Cîte cinci bucăți, domnule judecător.

— Acum, ții minte, cîte bucăți ai fi avut dumnia-ta ?

— Șase bucăți, domnule judecător.

— Dar de mîncat, cîte ai mîncat dumneata ?

— Cinci bucăți, domnule judecător.

— Și cîte țî-au mai rămas de întrecut ?

— O singură bucată, domnule judecător.

— Acum să stăm aici, în aceia ce te privește pe dumneata, și să luăm pe istalalt la rînd : Ții minte, cîte bucăți de pîine ar fi avut tovarășul dumitale ?

— Nouă bucăți, domnule judecător.

— Și cîte a mîncat el de tóte ?

— Cinci bucăți, ca și mine, domnule judecător.

— Dar de întrecut cîte i-au mai rămas ?

— Patru bucăți, domnule judecător.

— Bun ! ia acuș avem să ne înțelegem cît se póte de

bine. Vra să zică, dumnia-ta ai avut numai o bucată de întrecut, iar tovarășul dumitale, patru bucăți; acum o bucată de pîine rēmasă de la dumnēta și cu patru bucăți de la āstalalt, fac la un loc cinci bucăți.

Taman cinci, domnule judecător.

— Este adevărat că aceste cinci bucăți de pîine le-a mīncat ōspetele dumnēvoastră, care spui că v'a dat cinci lei drept mulțamitā?

— Adevărat este, domnule judecător.

— Așa dar, dumitale ți se cuvine numai un leū, fiind-că numai o bucată de pîine ai avut de întrecut; și acēsta ca și cum ai fi avut-o de vīnzare; de oare-ce ai primit bani de la ōspetele dumnēvoastră. Iar tovarășului dumitale i-se cuvine patru lei, fiind-că patru bucăți de pîine a avut de întrecut. Acum dară, fă bine de inapoesce un leū tovarășului dumitale. Și dacā te cređi nedreptățit, Ju-te și la Dumnezeū și las dacā ți a face și el judecata mai drēptă de cît acēsta.

Cel cu douē pîini vēzīnd că nu mai are încotro, șovăi, inapoesce un leū tovarășului sēu, cam cu părere de rēu, și plēcă rușinat!

Cel cu trei pîini însă, uimit de așa judecată, mulțamesc judecătorului, și apoi ese, zicēnd cu mirare:

— Dac'ar fi pretudindene tot asemenea judecători, ce nu iūbesc a li cīnta cucul din față..... cei ce n'au dreptate, n'ar mai nāzui în veci și în pururea la judecată.

Corciogarii, porecliți și apārători, ne mai avēnd chip de traī, numai din minciuni, saū s'ar apuca de muncă, saū ar trebui în tōtă viața lor, să tragă pe dracul de cōdă.....

Iar societatea bună ar remīnea nebīntuită.

DIM. PETRINO *)

R u j n i ța

(Fragment)

Légân scump al vieții mele,
 Sat în care m'am născut,
 Cu-al tău cer ș'a tale stele
 Miî de ori eî te salut !

După ani de despărțire
 Trecuți pe pământ străin,
 Eî cu vechia mea simțire,
 Astă-zî iar la tine vin ;

Căci în trista depărtare,
 Prea curînd m'am scuturat
 De speranțele cu care
 Numai tu m'ai legănat.

Te am lăsat încă 'n pruncie,
 Incă 'n zile de plăceri,
 Și de-atunci a mea junie
 S'a răcit prin multe țări.

*) *Dim Petrino* s'a născut în Bucovina cam pe la 1838. Poesiile sale sunt foarte cunoscute de Românii din Bucovina și mai cu sémă unele doine și hore, cari au devenit populare. Scrierile lui Petrino sunt: *Puține cuvinte despre coruperea limbii române în Bucovina* (1869), *Lumină și umbră* (poesii), *Raul*, (poemă) (1875). De la 1885, Petrino a părăsit Bucovina și s'a stabilit în Moldova. Mai toate poesile lui respiră un aer de întristare și sunt inspirate de dorul de țară sau de iubirea soției sale pierdute.

Am vădut țări fericite,
 Mai lin cer de cît al tîu,
 Văi cu mult mai înflorite
 Incînta sufletul meû ;

Dar ca tine loc de pace
 Alu'n lume n'am găsit,
 Mai mult de cît or ce'mî place
 Cuibuşorul meû iubit.

Locul unde fără sémă,
 La lumină m'am trezit,
 Unde numele de maină
 Prima dată Pam rostit.

Salut vesela grădină,
 Şi căsuţa ce mi-a fost
 O lume de comori plină,
 Lăgân, scut şi adăpost ;

Pre voi stînci şi pre voi déluri
 Şi pe tine riuşor,
 Ce în tulburile-ţi valuri
 Ca şi viaţa-mi treci uşor.

Tóte îmî aduc aminte
 Visul meû copilăresc
 Şi cu mii de glasuri sfinte
 Mă îngină, îmî vorbesc.

Lăgân dulce-al vieţii mele,
 Sat în care m'am născut,
 Cu-al tîu cer, cu-a tale stele
 Mii de ori eû te salut.

G. CREȚIANU *)

Orfanii.

Vedeau că ceva straniu se petrecea în casă,
Femei, bărbați în negru, cari mai toți plingeau;
Măicuța lor iubită întinsă pe o masă,
De facile înconjurată, ș'un preot ce citia.

De-odată copilașii în brațe se luară,
Și fără a-și da sēma, ei suspinau amar.
Mult timp ședură ast-fel; iar cînd se deșteptară,
Zăriră p'a lor mamă, trecînd p'un negru car....

Și tot ce mai țin în minte, e o grădină-în care
Stau șir chipuri de piatră, colone, lespezi, cruci;
Doi ómeni în cămeșe, sâpînd o grópă mare,
Pe cînd vibra în aer funebrul glas de tuci.

Cînd sēra veni ora, copiii să se culce,
Voiră c'altă dată pe mamă-a săruta;
Dar în deșert cătară pe mama lor cea dulce
Și în deșert chieamară... ea vai! nu s'arăta....

Trecuse miezul nopții, domnia tăcere adîncă,
Ei nu puteau s'adormă, se svîrcoliau prin pat.
«Frate, zise cel mare, ochii n'am închis încă,
„Mă tot gîndesc la mama, de ce ne-o fi lăsat?»

*) G. Crețianu s'a născut la 1829 în București. El și-a făcut studiile în Paris. Reîntors în țară a ocupat funcțiuni înalte (Ministru, membru la casalie). El a scris mai multe articole în ziare și mai cu sēmă în *Revista română*. Poeziile sale sunt publicate într'un volum sub titlu de *Patriă și libertate* (1879). Crețianu a murit în vara anului 1887.

— „Póte, răspunse micul. pe noi e supărată,
 „Dar e așa de bună, mîine ne va erta.
 — Oh ! nu știu de ce 'mi vine să plîng cîte o dată,
 „De ce în carul negru ea nemișcată sta ?

Așa vorbiau copiii. . trecu întinsa noapte,
 Sărmanii încercară s'adormă în deșert,
 Tot așteptau s'auză a maicei dulce șopte
 Și'un dor fără de margini simțiau în al lor piept.

Trecură zile multe copiii în așteptare ,
 La fie-care sgomot spre ușă alergau ;
 Vădend că nu mai vine, vărsaui lacrimi amare,
 Pe cîți intrau în casă de dînsa întrebaui !

Și toți diceau : „E în ceruri, de îngeri ocolită,
 Petrece fericită, fără-a gândi la voi“
 — „Nu ! răspundeau copiii, măicuța mult iubită
 Nu póte fi în ceruri ferice fără noi“ !

Iar ei fără de dînsa păreau streini pe lume,
 Amici, plăceri saui jocuri, nimic nu'i atrăgea ;
 Or ce altă iubire, în lipsa unei mume,
 Să sting'a lor mîhnire, putere nu avea.

Așa un an trecură ; iar mórtea ne-împăcată
 Fu pentru ei umană, duiósă ca o sor :
 Căci nu voi, sărmanii, lung timp ca să-I despartă,
 La ambii în scurt spațiu săpă mormîntul lor.

Acum ei dorm în pace, de mama lor aprópe,
 Acum ferice-în ceruri toți trei s'au întrunit,
 Precum la cîmîtiriú unite sunt trei grópe,
 Așa mórtea unit'a ce dînsa-a despărțit.

Cîntecul streinătății.

Rătăcesc în căi streine,
De căminu-mi depărtat;
Petrec viața în suspine,
Pîinea-în lacrimi mi-am udat.
Fie pîinea cit de rea,
Tot mai bine, în țara mea.

Ah! în țara mea frumoasă
Am lăsat tată iubit,
Am lăsat mamă duiosă,
Ce de plînsuri a albit.

Veți o culme muntenescă
Ș'o căsuță de desubt?
Este casa părintescă,
Unde laptele am supt;

În dumbrava verde, desă,
O fecioră veți trecînd?
Este-a inimei mirésă,
Ce mă chiamă suspinînd.

La streini am stat la masă,
Și cu ei m'am ospătat;
Dar gîndind la mine-a casă
Lacrămî riuri am vîrsat.
Fie pîinea cit de rea,
Tot mai bine în țara mea.

Cine țara își iubesc,
Nu dă lumea pentru ea ;
Oh ! atunci inima-mi crește
Cind gîndesc a o vedea

Fericiți cîți sunt aprópe
De cãminul pãrintesc !
D'o'i muri, voiũ sã mẽ-ingröpfe
In pãmîntul romînesc ;
Fie pãtra cit de grea,
Tot mai bine-în țara mea.

Gînsacul și Maimuța.

O maimuța mică se afla o dată
Coborîta-în curte d'al ei lanț legată.
Pãsãrile curții împrejurul sãu,
In intimitate se-învãrtiaũ mereũ.
Un gînsac gãsesce sub un pom o nucã
Și la ea alergã ca sã o aducã.
„Iatã, zice, dragã, lucru prea ciudat,
„Cã curcanul spune, cã-ĩ bun de mîncat ;

*) *G. Sion*, s'a nãscut pe la 1830 in Hãrșova (în Moldova) dintr'o familie vechiã. (Se zice cã se trage din Demir Gherei, fiul Hanului tatãrãesc). Sion a scris mai multe opere, parte in prosã ca, *Sãvenire de cãlãtorie in Basarabia*, articole de ziare; a tradus din grecesce, ca *Istoria generalã a Daciei* dupã Fotino, *Istoria țãrei romînesce*, dupã frații Tunuslii, *Mórtea lui Socrate* dupã Lamartine, *Misanthropul* dupã Molière, *Zaira* dupã

5 „Cercăi în tot chipul, dar nu fui în stare
 „Ca să bag pe gușă o nucă așa mare“,
 Agera măimuță iute o apucă,
 Cu o petricică sparge mica nucă,
 Și mîncînd-o zice: „Veđi, dragă gînsace,
 „Află de la mine tréba cum se face;
 „Dacă vrei să capeți lucrul ce visezi,
 „Cată ceva trudă să-ntrebuințezi“.

P. S. AURELIAN *)

Ioan Eliade Rădulescu

Generațiunea de astăzi, care n'a apucat timpurile cele grele, este cea d'întîi datore să caute a-și da seama despre toate lucrurile, despre toți bărbații, cari ne-au adus unde ne aflăm astăzi. Au fost grele și prea grele acele timpuri de împilare, de apăsare, de influență străină; și numai Dumnezeu scie prin ce minune, prin ce luptă, prin ce suferință, patrioții romîni au putut reuși, ca această țară să ajungă a fi ținută în seamă de Europa. Cîte victime a costat această luptă, unele mai

Voltaire, etc., traducerii în versuri din limba franceză. El are și lucrări originale ale sale, pentru teatru ca: *Influența morală* (comedie) 1809, *Candidat și Deputat* (comedie), *La Plevna*, care este una dintre cele mai frumoase drame, plină de idei și sentimente înalte. Toate aceste opere de teatru sunt scrise în versuri. Apoi *Ceasurile de mulțumire* (1844). *Din Poesiile mele* (1857). 101 *Fabule* (1869) etc. Stilul lui Sion e ușure.

*) P. S. Aurelian s'a născut la Slatina la 1834. Mai târziu a fost numit Director al școlii de agricultură, apoi a fost admis în Academia Romînă, mai târziu a ocupat și funcțiunea de Ministru. Aurelian a scris *Catechismul economiei politice*, *Manual de agricultură*, *Țara mea*, ziarul *Revista științifică*, această din urmă cu D-l Gr. Ștefănescu, Profesor la Universitate.

mari, altele mai mici! Cu toate acestea, dacă ar trebui să se facă o alegere în martirologiul României din veacul al 19-lea, suntem convinși că sentimentul public nu s'ar îndoi cituși de puțin că omul, care a lucrat cu mai multă oboseală, care a lucrat mai fără preget, care a rămas mai neștrămutat în credințele sale despre viitorul României, este fără îndoială marele Român *Ión Eliade Rădulescu*. Eliade încetat din viață în ziua de 27 Aprilie (1872) a fost în timp de jumătate secol cel mai mare apostol, cea mai fidelă incarnațiune a patriei române, care era atât de cădută și umilită de influența străină în genere și de către miseria fanariotă în speciă. Marele Român deveni de la 1828 drapelul, în jurul căruia se grupară toți acei măreți și neobosiți luptători, cărora datorim România de astăzi. După o luptă atât de crâncenă și de îndelungată, marele nostru reformator a avut fericirea ca să trăiască pînă ce a putut să se bucure de fructul ostenețelor sale.

Ión Eliade Rădulescu, fiu al căpitanului de poteră din Tîrgoviște, se născu în acest oraș, în ziua de Ianuarie 1802. După cum arătă un vechiu amic al repausatului, în etate de 12 ani, junele Eliade fu dat la rudenia sa Danielopolu, ca să practiceze profesiunea de lipscan; însă după cît va timp părăsi prăvălia unchiului său, fugi și declară, că nu se mai apucă de altă meserie, fiind că dooresce să învețe carte. În timpii aceia se afla în București școla grecăscă, un fel de liceu, unde făceau prelegeri cîți va dascăli învățați și tot o-dată nemuritorul George Lazăr începuse prelegerile sale pline nu numai de știință ci și de cel mai înfocat patriotism. Eliade urmă învățăturile în școla grecăscă, unde învăță numai ceea ce să numesce carte; întru cît privesce însă desvoltarea ideii române, a renascerii patriei, Eliade le primi din prelegerile învățătorului său George Lazăr. Lazăr, după cite șcim, nu era, ca să zicem așa, numai profesor de carte, ci mai cu sémă profesor de românism, de naționalitate. Eliade stia acésta și profită de toate prelegerile învățăto-

rului. Cine și acuce aminte starea în care aduseseră Fanarioții țara noastră, veninul antinațional ce se siliău a infiltra în întreaga națiune romină; pericolul ce amenința naționalitatea noastră, dacă fiul Fanarului n'ar fi întâmpinat geniul lui Lazăr și al lui Eliade și brațul vînos al Vladimirescului. Se pôte înțelege cît a trebuit să fie de mare ardórea lui Eliade, cînd trimis al Providenței, se pregătia prin studiū și prin meditațiune ca să scape România.

La 1823 Lazăr reîntorcēndu-se în Transilvania, Eliade 'i succedă pe catedra de la Sf. Sava; discipolul deveni invēțator. De aci înainte începu misiunea ilustrului Român. Acei cari l'au ascultat, pot singuri să nareze ardórea, cu care lucra și dificultățile ce întâmpina la fie-care pas. Casa, în care făcea prelegeri, avea ferestrele sparte și bieții elevi erau nevoiți să le lipiască cu hârtie. Lipsiți de ajutóre din partea statului, mai toți fără mijlóce, elevii lui Eliade aduceau singuri câte un lemn, ca să pótă încălđi sala de prelegeri. Ca recompensă pentru trudele séle, invēțatorul primia o retribuțiune mensuală de doē sute de lei vechi! Din acéstă sumă trebuia să 'și întrețină familia și tot de o-dată să 'și cumpere cărți ca să învețe; căci să se noteze, marele nostru Eliade a invēțat mai tot, ce știa, singur. El nu a fost în nici o școlă, Universitate sau Academie din țară străină.

Convins despre marele interes ce avea pentru dezvoltarea Romíniei o cultură intelectuală dirigiată în sensul național; pătruns, că o națiune fără literatură este o națiune, care nu pôte progresa, succesorul lui Lazăr, d'abia urcat pe catedră, dede țarei o Gramatică și de o dată cu dînsa și un început de limbă cultă. În lipsă de cărți didactice, traduse lucrările matematice ale celebrului Francoeur și alte cărți pentru invēțătura junimeii.

Resultatul acestor lucrări fu, că după cîți-va ani, Eliade înzestră țara cu mai mulți Profesori romini prin carte și prin sentimente. În timpul acela, cînd totul

era de făcut, cine nu înțelege cît serviciu se aduse României de către discipulii lui Eliade.

Propagarea culturii prin presă atrase atențiunea lui Eliade îndată ce se urcă pe catedră. În adevăr, după cîți-va ani de meditațiune, înființă la 1828 prima foie romină, intitulată *Curierul Românesc*, ziar pe care l'aŭ citit Romîni pînă la 1848.

Un ziar, care era mai mult politic, nu putea satisface setea Romînilor de a învăța; le trebuia o revistă literară, care să i deprindă cu stilul și frumusețea limbii romine și tot de odată să i familiarizeze cu capetele de operă ale autorilor vechi și moderni. Eliade satisfăcu și această mare trebuință. În 1836 fundă neperitorea publicațiune *Curierul de ambe sexe*, care apărură în timp de 12 ani. În această națională publicațiune, Romîni aŭ învățat nu numai carte, ci datoriile lor de cetățeni: acolo li s'a spus pe toate tonurile și sub toate formele, ce este România și ce trebuie să fie; acolo aŭ citit și vor citi, pe cît va exista nămul românesc, nemuritoarele poezii ale lui Eliade.

Poet și reformator mare, Eliade nu putea să uite *Teatrul*. Pînă atunci Romîni nu avuseseră teatru. Această școlă, care pôte forma pe cetățeni, le lipsia. Ajutat de marele patriot I. Cămpineanu și de cei mai însemnați Romîni, Eliade fondă *Societatea filarmonică*, cea dintîiu școlă a teatrului național. În ziua de 29 August 1834, elevii lui Eliade și Aristia, dederă prima reprezentație în limba rominescă. Educațiunea patriotică, desvoltarea gustului era scopul ce și propusese Eliade fundând teatrul național. Cu toții știm cu cît succes și a îndeplinit acest scop. Pentru a propaga și mai mult gustul artei dramatice, fondatorul teatrului național începura la 1853 publicarea *Gazetei teatrului*.

Noi cei de astăzi, cari ne îndeletnicim cu cultura literilor și a sciințelor, comparând starea de cultură a Romînilor de la 1823, cînd se puse Eliade pe lucru, cu cea ce am devenit sub neobosita sa activitate și impu-

siune, rămănem surprinși de admirațiune. Să nu uităm, că înainte de a se urca Lazăr și Eliade pe catedra de la sf Sava, limba română era cu totul dăsprețuită de către clasele de sus ale societății romine. Mulțumită stăruinței Fanarioților. Rominii învățau în grecesce, vorbeau grecesce în saloanele lor și ascultaau în grecesce slinta leturgie. Ingînați de succesul lor, dascălii din Fanar reușiră să facă pe mulți a crede, că științele și literile nici că se pot preda în limba română. În familiile cele mari și în cele burgese, chiar mai târziu se vorbea cu multă plăcere limba grăcă și aceia, care nu o cunoseau treceau între ignoranți. Erau unii cari afectaau chiar de a nu ști rominesce... Limba română era bună numai pentru țărani, pentru prostime! Aparițiunea lui Eliade puse o stavilă acestei tendințe desnaționalizătoare. El purificând limba, scriind capete de operă într'insa, creând teatrul, făcând pe Romini să înțeleagă, că limba lor n'are de invidiat nimic de la limbele streine; că într'insa se poate scrie și traduce cu mai mult succes de cît într'unele din limbile vorbite în Europa. Acastă reformă însemnată, acastă transformățiune a poporului român, acastă limbă atât de frumoasă și atât de părăsită de clasele influente ale societății romine, în scurt, acastă regenerățiune a unei națiuni întregi este în mare parte opera lui Eliade. Negreșit că a fost ajutat și de alții, că cu tote silințele sële nu ar fi reușit, dacă națiunea română ar fi fost apatică. Gloria cea mare a reformatorului nostru este credința sa cea mare în vitalitatea poporului român, în viitorul țării sële. El nu numai că a redestep-tat aspirațiunile amortite ale Rominilor, dară o dată națiunea trezită, a știut să ia cîrma și să o conducă. Eliade în cariera sa n'a fost cap de partidă, era capul unei mișcări generale, naționale, inițiatorul la o viață nouă pentru națiunea română.

După o educațiune națională de 25 de ani, națiunea română atât de blîndă, de îngăduitoare, începuse să se misce; regimul care o governa, starea sa politică și so-

cială numai corespundea nici cu aspirațiunile sale nici cu ideile vécului. Patrioții romîni, între care Eliade ocupa locul de onóre. vécurea că nu mai pot amîna mișcarea, care trebuia să dea Romînilor drepturile lor, limba și naționalitatea lor. Revoluțiunea din 9 Iunie 1848 izbucni. Guvernul provisoriu proclamă constituțiunea, declară pe sclavi liberi. Romînia trăi trei luni de viață liberă, viață pe care nu o pot uita nici o dată aceia, cari aũ avut fericirea să se bucure de dînsa. Eliade, sufletul revoluțiunii, el, care o pregătise prin educațiunea ce dedese națiunii în timp de 25 de ani, Eliade fuse în capul țarei în timp de 3 luni dimpreună cu colegii săi. Nimeni nu va uita activitatea, spiritul de prudență al marelui patriot. Proclamațiunile, decretul eșite din pînă sa, vor rîmînea model.

După trei luni de viață națională, armatele străine aruncară din nou Romînia în lanțuri. Patrioții Romîni, cari luaseră partea cea mai însemnată în mișcarea națională, apucară pe calea exilului; acei cari rîmăneră în țară, pot spune singuri suferințele ce aũ îndurat. El, împovărat de o familie numeroasă, fără mijloc. trebui să părăsescă țara între cei d'întii pentru ca să nu o mai revédă de cît după 7 ani de exil. D-zeu scie cît a fost de amară pîinea ce a mîncat marele Romîn în timpul vieții seale de exilat. Nici o suferință însă, ori cît de mare ar fi fost, nu putea să'l distragă de la lucrările ce'i ocupase viața. De abia plecat din țară, Eliade începu a scrie, ca să apere cauza Romîniei înaintea Europei civilizate. Scrisorile sale în limba francesă: *Memoriile asupra regenerațiunii romîne. — Protectoratul Țarului. — Suvenirile și impresiunile unui proscris. — Dosarul relativ la afacerile Principatelor Dunărene. — Actele ómenilor din 1848* sunt atîtea lucrări, cari ar fi de ajuns pentru a recomanda posterității pe reformatorele romîn.

N'a trecut un an după plecarea și întórcerea sa din esil, fără ca Eliade să nu înzestreze literatura romînă

cu o operă precioasă. *Isachar*, — *Biblia*, dimpreună cu *Biblicele*. — și alte multe lucrări, sunt rezultatul muncii sale după întorcerea din esil.

Ne aducem aminte, că pe cînd se afla la Paris, cu toate nevoile de cari era încongiurat. totuși ne aduna într'o sală din cartierul latin și ne vorbea despre România. Marele Român nu ne putea vorbi cîte-va minute neîntreput. căci 'l inecaŭ lacrămile!

Intors în țără, Eliade a fost un focar de patriotism. Junimea află în casa sa cea mai cordială îmbrățișare și cele mai patriotice încuragiări și îndemnuri. Ori cînd vorbea, trebuia să vorbiască despre țără, despre România, despre viitorul ei.

Importanța agriculturii în România

România a fost de cînd există o țără mai pre sus de toate agricolă. Descendenți ai poporului Roman, noi Românii am păstrat pînă azi aceiași aplecare pentru lucrările cîmpului ca și strămoșii noștri. Istoria ne spune, că Romanii socotiau, că numai arta militară și agricultura sunt îndeletniciri demne de ómenii liberi. Artele mecanice și comerțul nu se bucurau de mare favoare la Roma. Noi am păstrat cu atîta sfințenie deprinderile strămoșilor noștri că cu dauna chiar a intereselor noastre am nesocotit ca și dînșii meseriile și comerțul. Suntem dar agricultori de rasă. Pe lingă acesta. împrejurările și condițiunile topografice, geologice și climatice, în cari se află țera noastră, condițiuni din cele mai priincioase pentru agricultură, au contribuit ca să înrădăcineze și mai adînc deprinderile moștenite de la strămoșii noștri. Asia dară pe de o parte deprinderea datorită originii noastre, pe de altă parte concursul împrejurărilor, au făcut din noi o națiune esențială agricolă. Departe de a ne plînge despre acesta, trebuie din contră să mulțumim Providenței că existența noastră economică este fundată pe o industrie, care este basa fundamentală a

societății. Din vechime și pînă astăzi, s'aũ aflat mulți bărbați distinși, cari aũ atribuit industriei propriu zisă, multe din neajunsurile sociale. Fără de a fi de această părere, vom repeta după atîția alții, că agricultura a fost și este pînă astăzi considerată ca ocupațiunea cea mai proprie nu numai pentru prosperitatea materială, dară și pentru dezvoltarea morală, pentru păstrarea și întărirea spiritului de familie și a bunelor moravuri. Noi Romîni în particular datorim agriculturii, pe lîngă existența noastră materială, existența noastră politică și socială, păstrarea naționalității noastre, a datinilor și deprinderilor, pe care se întemeiază latinitatea națiunii noastre. Impregiurări felurite aũ contribuit ca populațiunea orașelor la noi, ca și în alte cîteva state, să fie amestecată cu omeni de altă naționalitate; ca obiceiurile, portul, tradițiunile și pînă la óre-care punct, simțul național să fie alterat. Țăranii de felul lor mai tenaci, mai conservatori de cele moștenite de la strămoși, aũ resistat cu mai multă tărie, aũ păstrat cu o sfîntă religiozitate, nu numai portul, limba, ocupațiunile, dară pînă și acele obiceiuri, acele datine, cari sîlesc să recunoscă și pe cei mai răi intenționați, că Romîni sînt cu corpul și cu sufletul descendenții cei mai puri ai poporului roman.

Astăzi trei pături din populațiunea țării se ocupă cu agricultura. Comerțul nostru cu țările streine este alimentat cu produse agricole. Finanțele Statului, mijlocele cu cari se întîmpină toate cheltuelile publice, se culeg mai toate de la agricultori. Armata noastră este în mare parte compusă din copiii cultivatorilor. Așia dară în trecut și în prezent am fost și suntem o națiune agricolă; am trăit și trăim din agricultură; cu toate acestea nu trebuie să deducem d'aci, că industria și comerțul trebuiesc neîngrijite. Cu altă ocaziune am arătat, că înființarea unei industrii naționale este o trebuință de întia ordine pentru Romînia; că pe cît ne stă în putință, să căutăm a crea și întemeia toate industriile, cari

ar putea prospera în condițiunile prezente ale țării noastre. În cît despre comerciū, fie-care înțelege, că dacă nu însușim condițiunile pentru a deveni o națiune comerciantă, totuși interesele agriculturii ne impun datoria de a încuraja dezvoltarea comerciului român. Am păcătui contra celor mai vitale interese ale țării, cînd, prin indiferența noastră, am lăsa comerțul țării străinilor.

AL. ODOBESCU *)

Ca la 2 césuri cale în jos de Ploești, curge apa Cricovului, care cu mil de piraie, ce se respiră și se împreună, împestriteză matca sa răsfățată și nisiposă. D'a stînga, cîmpia șesă se lungește pînă în pôlele munților: d'a drépta, malul se înalță rîpos și acoperit cu păduri vechi și stufóse. Pe o culme mai seméță a aceleii còste, sta pe la leatul 150s cetățuia lui Dracea Armașul din Mănesci; din zidurile ei innegrite, vederea coprîndea totă lunca cu bordeele și coșarele țărănesci, risipite prin tufișe și bálării; mai departe turnurile bisericeii din Tîrgșor, pe care o zidise cu vre-o cîțiva ani mai înainte, Vladislav Vodă, ce chiar într'însa, zice cronica, ¹⁾ „au perit de sabie”; și în fund de tot, plaiurile aburóse ale Cîmpinei și ale Brezei.

* *Al. Odobescu* s'a născut la 1831 în București. El a ocupat funcțiuni înalte: ministru, membru al Academiei Romine etc. *Odobescu* s'a ocupat mai cu sémă cu studiul Arhiologiei. Azi scrierile lui *Odobescu* sînt publicate în 3 volume, sub titlul *Scrieri literare și istorice*.

¹⁾ Constantin Căpitanul.

Intr'o zi noroasă de primă-vară, puțin în urma Paștelor, Crivățul sufla iute și înghețat din fundul văilor, iar jalnicele sale gemete aduceau de departe, împreună cu frémătul bătrînilor stejari, chiotele de vînătoare ale bătăiașilor și lătrătura chelălăită a copoilor; căci departe, tocmai în valea Comănacului, Milnea, fiul Armașului, se desfăta vinând ferele selbatice, după obiceiul boeresc de pe atunci, cînd stăpînul pentru a sa mulțumire, ridica de prin sate toți vecinii ¹⁾ cu glota, de rămîneau țarinele nearate și ogorele pustii.

Un glas de bucium se auzi d'odată sunând tare din cetățuie, și vînătorii, deșteptați din sgomotosa și selbatica lor beție, printr'acea grea și pacinică chemare, se futorseră cu larmă spre casă, unii purtând pe umeri dobitocele ucise, atîrnate pe birne, alții ducend ciinii de sgarde și curuili în lăntușe. În fruntea lor mergeau călări, cu friul legat de oblic, Milnea și feciorul său, Mircea Ciobanul, Tatăl, om matur și vîrtos, avea scris pe fața sa părósă și posomorită și în ochii săi ardoi și încruntați, străsnicia caracterului său; băiatul abia eșit din copilărie, avea o fire și mai sălbatică, care 'i și meritase porecla de *Cioban*.

Amîndoi purtau ciobote de piele grosă pînă la genuchi, poturi de dimie albă, un cojoc scurt de cîie neagră cu glugă la spate și chimir cu oțele: la gît avău grumêjer rotund cu zale de fer și în cap o țurcă flocósă, adusă la o parte; la briu satir și jungher. Unii din vînătorii pedestri purtau șinetei ²⁾, cei alți, arcuți și săgeți. Astfel pășia ceta înainte și înoptase bine, cînd ajunse în curtea cetăți.

— Descalecă mai în grabă și sui-te încoa strigă lui Mihnea, din capul scării și cu glasul înăbușit de lacrimi o femeie cam trupeșă, ce nu-i puteai zice nici tînără,

1) Așa se chemau sătenii robi în vechime.

2) Pusile vechi: căci pusce se chemau mai tôte tunurile.

nici frumoasă, — boierul, socru, biet, trage ca să 'și dea sufletul și mereu cere de dumnia-ta^a.

„Iată-mă îndată ...” și Mihnea descălicase, urcase în-gusta și drepta scară de piatră, și, prin tinde întunecose, mergea la odaia tatălui său.

Cînd deschise mica ușă de brad, el zări pe bătrînul armaș uscat și galben, cu fruntea pleșuvă, cu barba albă, zăcînd lungit pe spate pe o velință albă, în căpătîiul unui pat, ce ținea d'o parte totă întinderea odăii.

Alături ardea o faclie de ceară galbenă și un biet călugăr bogonisia pe slavonește, dar cu glas slab, rușele agoniei; în pîrete o mică candelă lumina o veche troiță de lemn și mai încolo pe ziduri stau rînduite, peste un zăblău vîrgat, arme de tot felul: coifuri, zale de fer, tuiuri, iatagane trunchete și despuieri luate de pe la dușmanii învinși. O singură armă, o ghiogă de fer țintuită, mare și grea, buzduganul însușit slujbei de Armaș-mare, sta așezată pe velința flocosă d'a dreapta bolnavului și mîna-i ososă dar slăbită printr'o mișcare spasmodică a nervilor, căta încă s'o ridice.

Cînd Mihnea intră în odaie, ochii unchiașului, afundați sub cercul albit al sprîncenilor, clipiră ca o candelă ce mîre și buzele-i vinețite șoptiră tremurînd aceste cuvinte :

— „Fătul meu !....., fă inimă vitéză... nu te lăsa !.... fii stilp țepăn casei noastre și nu îngădui să cadă biata moșie părintescă pe mîna Oltenilor, p'a Basarabescilor, că așa avem noi lăsat cu blestem de la moși strămoși: pace și răgaz să n'avem cu nîmul lor cel urgisit..... De 'ți va da Domnul Dumnezeu^a putere și tîrie, să nu cruți, să nu aibi milă, căci nici de tine nu va avea milă, cînd te vor vedea înfrînt și ticăit..... Mîna mea s'a mușiat..... nu mai pôte ridica buzduganul ăsta, vechiul meu tovarăș, bunul meu prietin ;..... ia-l acum tu în mîinele tale și proșcă să faci cînd vei isbi cu dînsul pe dușmanii noștri. Să nu aibi milă !....

Glasul i-se curmă, ca un fior i se strecură prin tot

trupul și rămase încheștat.... Atunci în mijlocul acelei tăceri de spaimă, prin care trecea suflarea morții, în loc de sunetul cuvios al clopotelor, se auzi o zongărietură înfundată de cătușe și de lanțuri. Erau bieții vecini robiți și puși în fiere de răposatul Armaș, cari zăceau aruncați în fundul pivniților cetățuei sële și acum în mijlocul nopței și scuturau durerósele lor lanțuri.

Apoi totul intră în tăcere. Prin odăi abia se auđiau ceva suspinuri de femei și p'afară văietarea viforóasă a crivățului. Intunericul domina peste tot.

De-o-dată însă începură a se deosebi tropote de cai și curînd după aceea ciți-va călăreți bătéu tare cu paloșele în pórta. Stoica, om vechiú al casei, deschise oblonul, scóse capul pe o îngustă ferăstrue și întrebă: — „Cine e ?“

— „Omeni buni“ răspuseră d'afară

— „Ce căutați așa de înopțat pe la casele creștinilor?“

— „Suntem de la domnie, noi, boeri ai țerei și venim să ne închinăm noului Domn ales de obște, lui Mihnea-Vodă“

La aceste cuvinte neașteptate, Stoica deschise pórta și boeril descălicând, merșeră pînă la Mihnea, îi sárutară mîna cu smerenie, iar cel mai bătrîn dintre dînșii grăi într'ast-fel :

— „Ani mulți într'un noroc și fericire urám Măriei Tale.

Aflatu-vei din svonul și jalea obștei, că s'aú prestăvit fericitul Domn și bun creștin Radu-Vodă, iar norodul cerénd cu o glásuire, ca să 'i fi Măria Ta sprijin și părinte, boeril țării te-aú ales ca să urmezi ráposatului în Domnie, și pe noi, supusele Măriei Tale slugi, ne-aú trimis ca să te rugám din partea tuturor în de obște să primesci volnic și bucuros acéstă sarcină.

Deci fie ți, Dómne, milă de moșie și n'o lása în prada hrápitorilor, cari de tóte părțile poftesc la dinsa ca să o strice și să o jefuiască. La Măria Ta alérgă toți

1899-1900

cl. I
L. Carac

cu nădejdea, ca puil la cloșcă Nu 'i lepăda; îndură-te, Dómnă, de pămîntenii Măriei Tale și le deschide aripa de apărare".

Mihnea stăpîni în sineși bucuria, mulțumi cu sînge rece boerilor și îndată porunci să 'i se gătiască caii de plecare.

La revêrsatul zorilor, Mihnea cu fiul său și cu Stoica, boerii trimiși în solie și ciți-va călărași se porniră pe drumul Curtiî de Argeș.

Buna jupîniță Smaranda, acum Dómnă a Țărei Romînesci, rămase cu slujitorii și cu femeile sale, ca să îngrope a doua zi pe bătrînul Dracea, Armașul din Măneșci, la monăstirea Tîrșorul.

Bărăganul este un pustiū lat și lung, ce se întinde în județul Ialomița. Lungile lui șesuri se par ochiului fără margini; iar pe d'asupra lor, aerul resfirat în unde strevêdătoare sub arșița sórelui de vară, oglîndește ierburile și bălăriile din depărtare și le prefăce dinaintea vederii fermecate în cetăți cu mii de turnuri și în palate cu mii de încintări. Cîmpia e netedă și nu se vîd copaci cu umbră, ci numai din cînd în cînd nisce puțuri cu cumpănă, ce se înalță în vîsduh, ca gîturile unor urieși cocostîrci. Trebuie să fii la Paicu, în gura Bărăganului, sau la Cornățel, în mijlocul lui, ca să găsești câte o dumbravă de vechi tufani, sub care se adăpostesc turmele de oi la pôle, iar mii și mii de cuiburi de ciorî între crăcile copacilor. În ori ce alt loc al Bărăganului, călătorul nu are alt adăpost de cît umbra căruței sele. Din cînd în cînd se vîd cîrduri de dropii cutreerând cu pas mîsurat și cu capul ațintit la pață cîmpiile Bărăganului; iar în depărtare ocolindu-le a lene nisce căruțe

coperite cu covergi de rogojină, în lăuntru cărora se află vînătorii de dropii.

Nu pôte fi desfătare vînătorescă mai deplină, mai nețermuită și mai legănată în dulci și voióse visări, de cît acea, care o gustă cine-va, cînd, prin pustiul Bărăganului, căruța în care stă culcat, abia înainteză pe căi fără de urme. Dinainte-i e spațiul nemărginit; iar valurile de iarbă, cînd înviată de o spornică verdetă, cînd pâlite sub pîrlitura sórelui nu-i insufliă îngri irea nestatornicului ocean. În depărtare, pe linia netedă a orizontului, se întinde ca moșoróe de cîrțițe uriașe, movilele, a căror uizelă e taina trecutului și podóbă pustiității. De la movila Nécșului, de pe malul Ialomitei, pînă la movila Vulturului din préjma Borcei, ele staú semănate în prelargul cîmpiei ca santinele mute și gîrbovite sub a lor bătrînețe. La póele lor și fac cui-burile vulturii cei falnici cu late pene negre, precum și cei suri, al căror cioc ascuțit și aprig la pradă rêsarehidos din ale lor grumajuri jupuite și golașe. E grósnic a vedea cum aceste țaséri se reped la stîrvuri, cînd prin subaturi pică de bolă cite o vită din ciređi.

Cînd sórele ce plécă spre apus, cînd murgul serii începe a se destinde treptat peste pustiú, faimecul tainic al singurătății cresce și mai mult în sufletul călătorului. O sóptă de nópte se înalță de pe fața pămîntului, din adierea vîntului prin erburi, din țîrăitul greșilor, din miș de srnete ușóre și nedeslușite, ce nasc ca slabă sus-pınare eșită din sinul obosit al naturei. Atunci prin înălțimea vesduhului, sbóră cîntând a lor doine, lungi șire de cocori. Și căruțele vînătorești, ce tótă ziua aú cutreerat Bărăganul, se adună una cîte una, saú la stina de la Rodana, or la cea de la Renciú, unde vînătorii oboșiți aú să petrecă nóptea saú într'un bordei a' operit cu paie saú afară în căruțele lor. După o cină scurtă și după cîte-va glume asușra vînătorei din aceea zi, adorm cu toții, vînătorii, căruțașii, caii, căinii și cio-banii; numai singure stelele nópței se uită de pe cer-

la densesii. Ei aud cu urechile totă acea lume nenumărată de insecte, ce se strecoră prin erburii țiuind, scârțuind, fluierând, șuerând. Și toate acele mișcări de glasuri se înalță cu resunet potolit în tăria nopții, se limpedesc în aerul ei răcoros și lăgână în somn auzul lor adormit. Când însă vre unul se deșteaptă și clipește ochii, cîmpia i se înfățișează luminată de scinteele strălucitoare ale licuricilor; uneori cerul se încinge pe alocurea, în depărtare, de o vilvóre roșiatică, cauzată din pîrjolul zilei, și un stol întunecos de pasări se strecoră prin noapte.

D. BOLINTINÉNU *)

Muma lui Ștefan cel Mare

Pe o stîncă neagră, într'un vechi castel,
Unde cură în pole un rișu mititel,
Plinge și suspină tinăra Domniță,
Rumenă, suavă ca o garofiță ;
Căci în bătălie soșul ei iubit
A plecat cu oștea și n'a mai venit,
Ochii săi albaștri ard în lăcrămele,
Cum lucesc în rouă doă viorele.
Bucle aurie cad pe albu-i sîn,
Rosele și criniile pe față-i se-îngân ;
Însă Dómna sócră lingă ea vegheză
Și cu dulci cuvinte o îmbărbătează.

*) *Dimitrie Bolintinenu*, născut la Bolintinul din Vale, lingă București, la 1826 și mort la 1873, August 20, este unul din cei mai mari poeți ai României. Bolintinenu a luat parte activă la mișcarea de la 1848. Acesta a făcut ca după 1848, să fie exilat. Bolintinenu a scris multe opere, parte în prosă, parte în versuri. Din ele cităm, în prosă : *Les principautés roumaines* (1852) *Călătorii în Palestina și Egipt*, *Călătorii la Români din*

D. Bolintinénu.

Un orologiū sună nóptea jumătate,
 La castel în pórtă óre cine bate.
 — „Eū sunt, bună mamă fiul tēū iubit,
 Eu și de la óște mē întorc rānit;
 Sórta nóstră fuse crudă d'astā datā,
 Mica mea óștire fuse sfāramatā;
 Dar deschideți pórtā, Turcii mē-impresor,
 Vintul suflă rece, rānele mē dor“.

Tinēra Domniță la ferēstrā sare.
 Ce faci tu, copilā? zise Dómna Mare.
 — Apoi la ferēstrā singurā-a eșit,
 Și-în tēcerea noptii ast-fel a vorbit:
 — „Ce zici tu, streine? fiul meū-e departe;
 Brațul sēū prin taberi mii de morți imparte!
 Eū sunt a sa mamā, el e fiul meū,
 Dacă tu ești fiū-meū, nu'ti sunt mamā eū...
 Inșā dacă cerul vrēnd s'ā împovere
 Anii vieței mele d'adincā durere,
 Nobilul tēū suflet ast-fel l'a schimbat,
 Dacă tu ești Ștefan cu adevērat,
 Apoi tu aicea fără biruintā
 Nu poți ca s'ā intri cu a mea voință;
 Du-te la óștire, pentru țarā mori,
 Și'ti va fi mormiutul coronat cu flori.
 Cel ce pentru țarā nu știe s'ā mórā,
 E c'acele pasēri ce în nópte sbórā.
 E c'acele paseri ce în nópte sbor
 Și numai în nópte vēd cu ochii lor;

Macedonia (1862) *Elena* (roman). *Viețele mai multor Prinți Romini* (Vlad-Țepeș, Mircea, Ștefan cel Mare, Mihai Vitezul, Cuza Vodă (1859) etc. În poezie: *Cinzeci și plingeri*, tipărite prin subscripțiune publică deschisă în 1852 în Moldova, apoi *Poesii, Melodii Romine* (1854) *Întăliile Romnilor, Florile Bosforului Cîmpul și Salonul* (1871) etc. El asemenea a scris și pentru teatru ca: *Conrad, Mihai Vitezul condamnat la mórte, Alexandru Lăpușnenul, Ștefan George-Vodă* etc. Multe din poeziile sale au fost traduse în limba englesă și

Dar dac'ale t ele sim iri ard tore,
A-ncetat ca niște vise trec tore,
Intră iar în n pte de unde-ai eșit,
Pasăre a no tii, ziua a sosit!"

 tefan se întorce  i din cornu-  sună,
Ostea lui sdrobot  de prin v i adună ;
Lupta reîncepe, Turcii sunt goni i,
Cad ca niște spice de securi lovi i.

(1855)

Cea din urmă n pte a lui Miha  Vitézul

Ca un glob de aur luna strălucia
 i pe-o vale verde oștile dormia,
Dar p'un v rf de munte sta Miha  la masă
 i pe d'alba mina fruntea lui se lasă ;
Stă in capul mesei, între căpitani,
 i rechiama dulce tinerii s i ani.
Viața n str  trece ca suava ro ,
C nd speran a dulce ne suride no .
Ast-fel ast -dată viața lor cura,
Cugetele triste nu   mai turbura.
Luna varsă raze dulci  i argint se,
Austrul le suflă c mele plet se.
C pitani i t rn  prin pahare vin,
 i în sănătatea lui Miha  inchi :

---

franceză, etc. Bolintineu, încă din nainte de 1848, a dus o via a f rte laborioasă; fiind intr'una ocupat, parte cu cestiunile politice privitoare la  ara sa, parte cu scrierile literare. Acesta a fost cauza p te, că la 1871, a fost lovit de paralizie totală, care lics ndu-l la pai, l'a  nterupt de la cr-ce ocupa iune p n  la mo te;  i Bolintineu, care ocupase func iunile cele mai înalte în  ara sa, fiind Ministru de Externe, Ministru de Culte  i Instruc iune publică (sub domina ia lui C za-Vodă); care muncise o via a  ntreg  pentru luminarea  i înaintarea națiunii sale, scriind atitea opere de valoare,  i-a sf r it zilele din cauza b lei  i a lipsei de mijl ce, în spitalul Pantelimon. Bolintineu a fost  nmormintat în satul său natal, Bolintinul din Vale.

Iar Mihai se scólă și le mulțumesc
 Și luând paharul ast-fel le vorbesce ;
 „Nu vè urez viață, Căpitanii mei !
 „Din potrivă, mórte, iată ce vè cei !
 „Ce e viața noastră în sclavie óre ? —
 „Nóptea fără stele, ziua fără sóre.
 „Ceî ce rabdă jugul. ș'a trăi mai vor,
 „Merită sá'l pórte spre rușinea lor !
 „Sufletul lor nu e mai pre sus de ferul
 „Ce le-încinge brațul,... iaú de martor cerul !
 „Dar Românul nu va cîmpuri fără flori,
 „Zile lungi și triste, fără sêrbători.
 „Ast-fel e vulturul ce pe piscuri sbóră.
 „Aripele tae-î, că ar vrea să móră !
 „Ast-fel e Românul și Român sunt eu
 „Și-sub jugul barbar nu plec capul meú !

Ceașul de Vinători

Lăutarii cîntă, hora se 'nvîrtesce
 Și un cal în spume d'o dată s'opresce.
 „Pace voé, óspeți, cu genele albe,
 Murne tinerele cu aure salbe ;
 Bună ziua voé, junî dântuitoři,
 Voé copilițe, tineri crinișori !
 Oști nenumérate țara ne robesce,
 Și pe unde trece cîmpul înnegresce.
 Sórele e galben, norii 'l învelesc,
 Rîurile albe în sînge roșesc.
 Cum sub o secură cade-o dumbrăvióră,
 Flórea țarei nóstre sub fer se dobóră.
 Dacă e vre-unul ce simte-între voi,
 Viă a combate și-a muri cu noi !“

Sórele în aburî ca un foc roșesc,
 Lăutarii cîntă, hora se-învîrtesce.

„Peste zece sute Căpitan sunt eu,
 Și ca zece sute bate peptul meu;
 Ceta mea-e frumoasă, ageră, ușoră,
 Și pe cai în spume ea ca vîntul sboră;
 Iar voinicii noștri se chiamă *Vinători*,
 Aū otravă-în lance, dar la suflet flori;
 Pörtă pană în cucă și călțuni cu bete,
 Ce de vînturi aspre flutură ca plete;
 Aū caftane albe cu spice de grîu,
 Zale aurite și-un hangiar la briu.“

Lumea l'inconjoră, ziua se sfirșește,
 Lăutarii cîntă, hora se'nvirtesce.
 „Viața în robie este o povară,
 Iarnă ne-sfirșită fără primă vară;
 Însă țara noastră nu e scrisă-în cer
 Printre cele sclave, ce prin vécuri per!
 Căci Românul încă scie a se bate
 Și urasce viața fără libertate;
 Ast-f-i o pădure cînd s'a veștejit,
 Pasărea suspină chiamă-al ei sfirșit “

Nu știu Căpitanul dac'a așteptat,
 Dar cu două sute voinici a plecat.

(1855)

Fata de la Cozia

Trîmbița răsună sus pe cîsta verde,
 Armia lui Tepeș printre brađi se perde.
 — „Iată, strig vitejii, mîndrul Căpitan,
 Ce-a ucis cu mîna-i Pașa musulman“.
 Domnul îl sărută și cu bucuria:
 — „Spune-mi, vrei tu aur, ranguri sau soțică?
 Dacă vrei avere, dați-voi cît veți vrea.
 Dacă vrei soțică, dați-voi fata mea!“

„Dómnne nu voi aur, nici onorideşarte,
 N'am venit în luptă să'mi trag aşa parte;
 Plingerile ţarei braţul mi-aû armat.
 Pentru a ei scâpare astă-zi m'am luptat,
 Iar de este vorba să-mi dai soţioră,
 Află că eû însu-mi sunt, Dómnne, o fecióră“.
 La aceste vorbe, junele frumos
 Coiful îşi aruncă, bǎru-i cad- undos
 Tótă adunarea vede ca rǎpire
 O fecióră dulce ca o fericire.
 Domnul sǎ rǎpesc de mindreţea ei.

— „Care din boeri-mi vrei bǎrbat sǎ ei?“
 — „Dómnne, zise fata, voi sǎ fiû soţie
 Unui din ostaşii care'mi place mie;
 Toţi sunt bravi în luptă, nu mē îndoiesc,
 Inşǎ p'al meu mire eû voi sǎ'l iubesc.“

Domnul fiû s'aruncă l'ale ei picióre,
 Şi cu o vorbire dulce, rugǎ-ore:
 — „Fiû a mea Dómnniţǎ, şi îţi jur pe cer,
 Pentru tine în lume sǎ trǎesc, sǎ per!“

La aceste vorbe tînēra feciórǎ
 Rumenind la faţa cu o roşişórǎ,
 — „Dacǎ vrei iubirea-mi sǎ o dobîndesci,
 Pentru ţarǎ, Dómnne, sǎ mori, sǎ trǎesci!“

Cozia.

Nóptea trece linǎ, stelele voióse
 Scuturǎ în aer cómele-auróse
 Iar pe lungul apeî, pe costiş întins,
 Miriade focuri Unguriî-aû aprins.
 Ei cu fericire somnul dulce catǎ,
 Şi de line vise sufletul îmbatǎ.

Mai departe caii nechiază duios,
 Codru după codru sună sgoinotos.
 Dar sub cortu i mindru, Regele Maghiar
 Chiamă cavalerii și le zice amar:
 — „Măine, Domnul Mircea la bătaie vine
 Cu ale sale cete de tâlhuri ca sine;
 E timpul s'aducem la în-leplinire
 Prin o nouă iuptă planul de mărire;
 Până unde Istrul se aruncă 'n mare,
 Totul să se plece armelor maghiare!“

Domnul chiamă capi și le zice îndată,
 Cind frumoasa-i cômă sôrele 'și arată:
 — „Azi tiranul țarei e creștin popor
 Și d'accea-mi pare mai spăimîntător.
 Sub vorbiri creștine, plină d'omeniă,
 El ascunde noș lanțuri de robia!“

Nu cățați ce nume, ce credință are
 Căla ce vé surpă sfînta neatîrnare!
 Oamenii se plécă la apăsător,
 Cind le putrezesce inimile lor;
 Dar un nobil popor pierе cu mîndrie..
 Și cit vietuesce, liber va să fie!“

Aerul resună... muntele respunde,
 Geme pretutindenî prin strîntorii profunde;
 Arme, colfuri, zale varsă raze pline,
 Ce prin nori fantasticii respîndesc lumine;
 Ast-fel cind dumbrava se încinge 'n foc,
 Printre fum, în aer, flacărele'i joc.

Regele 'și pierde marea lui armă
 Și prin fugă, singur scapă de robia.

Dună luptă Mircea și cu-a lui oștine
 Naltă monastire la sfînta Treime.

Daniil Sihastrul.

*Sub o ripă stérpă, pe un riú în spume,
Unde un sihastru a fugit de lume,
Cu vèrsarea sereî un strein sosi.*

— „Stefan al Moldovei, vine a ți vorbi.“

— Stefan al Moldovei, Daniil 'i spune,
Să aștepte afară, sunt în rugăciune.“

— „Bunule părinte, sunt rănit ș'invins;
Insăși a mea mamă astă-zî n'a respins!
Viú să'ți cer povață, dacă e mai bine,
Turcilor Moldova d'astă-zî să se-închine?“

Daniil sihastru Domnului i-a zis :

— „Mă înșelă-auzul, or eú am un vis... ?

Capul ce se plécă, paloșul nu'l taie,
Dar cu umiliță lanțul l'incovóie!

Ce e óre traiul, dacă e robít?

Sérbătóre în care nimeni n'a zimbít!

Viața și robia nu pot sta-împreună,

Nu e tot-d'o-dată pace și furtună.

Dómne, tu ai dreptul a schimba 'n morminturî

Pentru neatírnare ómeni și pămínturî,

Dar nu ai p'acela ca să-î umilești!

Poți ca să îi sfarămî, dar nu să-î robescî!

Dacă mína-ți slabă scepтрul ți-o apasă,

Altuia mai harnic locul teú 'l lasă!

Căci mai bine este supus láudat,

De cít cu rușine Domn și atírnat!“

După-aceste vorbe, Stefan strînge-oștire

Ș'invingénd păgínii, înalță-o monastire.

Mihai și Ucigașul.

În cetatea Clujul, într'un vechiū palat,
 Stă Mihaî Vitézul rege coronat.
 Ungurii, Romîniî, Sașii i se 'nchină:
 Dacia revarsă vechea sa lumină.
 Dar atunci s'aduce capul lui Andrei ¹⁾
 Ce fugind din luptă fu ucis d'ai sêl.
 Ucigașul pare crima îl mîndresce,
 Lauda mulțimeî încă o măresce.
 Capul se espune, Domnul gînditor
 Cu aceste vorbe varsă al sêu dor:
 „Crima cînd se face chiar spre-al nostru bine,
 Ea rêmâne crimă, merită asprime.
 Cea ce o iartă este vinovat
 Pe cît cel ce-o face este degradat.
 Cea ce în umbră pe vrăjmaș omoră.
 Dumnezeu și omul insultând, coboră.
 Piară ucigașul!... Voi înmormintați
 Pe acest om mare și onóre 'i dați!“
 Ucigașul pierе, și cu pompă mare
 Batori primesce sfînta mormîntare.

¹⁾ Cardinalul Andrei Batori.

V. Alexandri.

V. ALEXANDRI *)

Sergentul

*Pe drumul de costișe, ce duce la Vaslui,
 Venia un om cu jale zicând în gîndul lui :
 • Mai lungă-mi pare calea acum la 'ntors acasă...
 Aș vrea să sbor, și rana din pulpă nu mă lasă !
 Și bietul om slab, palid, avînd sumanul rupt
 Și o cămașă ruptă bucați pe dedesupt,
 Pașia trăgînd piciorul încet, dar pe-a lui față
 Sbura ca o lumină de glorie măreță,
 Și 'n ochii lui de vultur, adînci, vioi și mari
 Treceau lucioase umbre de-eroi legendari.
 Opinca-i era spartă, căciula desfundată,
 Dar fruntea lui de raze părea încoronată,
 Calică-i era haina, dar străluciau pe ea
 Și crucea Sfîntul Gheorghe ș'a Romîniei Stea.
 Romînul venia singur pe drumul plin de sîre,
 Cînd iată că aude fanfare, sunătoare
 Și vede nu departe în fața lui venind
 Un corp de ôste mîndră în aur strălucind.
 Erau trei batalioane de garda împărătescă
 Mergînd voios la Plevna cu dor s'o cucerîscă.
 În frunte-i Colonelul semeț, pe calu-i pag,
 La bravii săi tovarășii privia ades cu drag....
 De-o dată-el dă cu ochii de sarbedul Romîn,
 Ce stase-în loc la umbră, sub un stejar bătrîn,*

*) V. Alexandri s'a născut în Bacău, la 21 Iulie 1821. După ce și-a terminat primele învățături în țară, Alexandri a studiat puțin medicina, dreptul și literatura în Paris. Alexandri a călătorit foarte mult și mai cu sîmă prin țările cele mai frumoase. (Franța, Italia, Nordul Africei, Grecia, etc.)

Alexandri a ocupat funcțiuni însemnate în țară, a fost Ministru, deputat senator, membru al Academiei romîne, etc. Înșă numele cel mare, ce nu va pei nici odată dintre Romîni, i l'aŭ

*Și mult se minunează și nici că-i vine a crede,
 Când crucea Sfintul Gheorghe pe peptul lui o vede.
 S'opresce regimentul, iar bravul Colonel
 Se-îchină la drumețul, s'apropie de el
 Și-i dice cu blîndețe: De unde vii, streine?
 —Viă tocmai de la Plevna.—Cum e acolo?—Bine.
 —Dar aste decorații, cum, cine și le-ai dat?
 —Chiar Domnitorul nostru ș'al vostru Impărat.
 —Dar pentru care fapte?— «Sciū eu?... Ci că drept plata
 «Că am luat eu stégul redutei... Și pe dată
 «Cu el, străpunși de glonțuri, ne-am prăbușit în șanț...»
 —Dar ce rang ai, voinice?— Am rang... de Dorobanș!
 Atuncea Colonelul, dând mîna cu sergentul,
 Se 'ntorce, dă un ordin... Pe loc tot regimentul
 Se 'nșiră, pòrtă arma, salută cu onor
 Rominul care plcă trăgënd al lui picior.*

Galben ca făclia de galbenă cêra,
 Ce-aprópe 'i ardea,
 Pe o scîndură veche, aruncat afară,
 De somnul cel vecinic Grozia-acum zăcea;
 Iar după el nimeni, nimeni nu plîngea!

făcut poeziile sale. Scrierile lui Alexandri s'ar putea împărți în 3 categorii: 1) Diverse articole scrise în ziare. 2) Opere pentru teatru, comedii s'au drame, ca *Farmazonul din Hărlău* (1-40), *Cuconu Iorgu*, *Creditorii Pêtra din casă*, *Cocóna Chirița*, *Cetatea Neamțului Boeril și ciocoii*, *Fintâna Blandusiei*, *Ovidiū*, etc. 3) Poesii, ca *Doine și Lăcrămiore*, *Mărgăritărele*, *Pasteluri*, *Poesii populare*, etc.

Alexandri a murit la 22 August 1890. la moșia sa de la Mircești.

Poporu 'mprejuru-i trist, cu 'nfiorare,
La el se uita :

Unii-și făceaū cruce, alții de mirare,
Cu mîna la gură capul cletina,
Ș'încet lîngă dînsul își șoptiaū așa
„El să fie Grozia, cel vestit în țară
    Ș'în sînge 'ncruntat ?
„El să fie Grozia, cel ce ca o fiară,
„Fără nici o grijă de negrul păcat,
„A stins zile multe și legea-a călcat ?“

Un moșneg atuncea, cu o barbă lungă,
    La Grozia mergînd,
Scóse doi bani neteđi din vechia sa pungă,
Lîngă mort 'i puse, mîna-i sărutînd,
Mai făcu o cruce și zise plîngînd :

„Oamenî bunî, an érnă, bordeiu-mî arseso,
    „Și p'un ger cumplit,
„Nevasta-mî cu pruncii pe cîmp rămăsese.
„N'aveam nici de hrană, nici țol de 'nvelit
„Și nici o putere ! . . eram prăpădit !
„Nu așteptam alta dîn mila ceréscă
    „De cît a muri.
„Cînd creștinul ăsta, Domnul odihniască !
„P'un cal alb ca iarna, în dél se ivi,
„Ș'aprópe de mine calul își opri.

„Nu plînge, 'mî zise, n'ai grijă Romîne,
    „Fă pept bărbătesc !
„Na să'ți cumperi haine și casă și pîne.
„Și d'atuncî copii-mî, ce'l tot pomenesc,
„Oamenî bunî, d'atuncea în tihnă trăesc.“

Și sărutînd mortul, bătrînul moșneg
Oftă și se duse cu-nl sêu vechiū toiag
Ear poporu 'n sgomet strigă plin de jale,
Dumnezeū să-i erte păcatele séle !

I a r n a

Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,
Lungi troene călătore a lunate 'n cer grămadă;
Fulgi sbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi,
Respindind fiori de gheață pe ai țarei umeri dalbi.

Ziua ninge, noaptea ninge, dimineța ninge iară!
Cu o zale argintie se imbracă mindra țară;
Sórele rotund și palid se prevede printre nori,
Ca un vis de tinerețe printre anii trecători.

Tot e alb, pe cîmp, pe déluri, împregiur, în depărtare,
Ca fantasme albe pleopii înșirați se perd în zare,
Și pe 'ntindrea pustie, fără urme, fără drum,
Se vîd satele perdute sub clăbucii albi de fum.

Sfîrșit de toamnă

Óspeții caselor noastre, cocostirei și rîndunele
Părăsiti'au a lor cuiburi și'au fugit de zila rece;
Cărdurile de cucore, înșirându-se în lung sbor,
Pribegit'au urmărite de al nostru jalnic dor.

Vesela, verde cîmpie acu-e tristă, vestejită,
Lunca bătută de brumă, acum pare rușinită,
Frunzele-i cad, sbor în aer și de crângi se deslîpesc,
Ca frumoșele iluzii dintr'un suflet omenesc.

Din tîspatru părți a lunet, se ridică înalt pe ceruri,
Ca balauri din poveste, nouri negri, plini de geruri;
Sórele iubit s'ascunde, iar pe subt grozavii nori
Trece-un cîrd de corbi ernatici prin văzduh croncăniți.

Ziua scade, iarna vine, vine pe crivete călare,
Vîntul șueră prin hornuri respindind înfiorare.
Boii rag, caii nechiază cînil latră la un loc,
Omul trist cade pe gînduri și se-apropie de foc.

Primă-vara

In fund, pe cer albastru, in zarea depărtată,
La răsărit, sub soare, un negru punct s'artă.
E cocostircul tainic in lume călător,
Al primăverii dulce iubit prevestitor.

El vine, se înalță, in cercuri line sboră,
Și repede, ca gândul, la cuibu-i se coboră ;
Iar copilașii veseli, cu peptul desgolit,
Alergă, sar in cale-i și-i zic «bine-ai sosit!»

In aer ciocirlia, pe case rîndunele,
Pe crângile pădurei un roi de păsărele
Cu-o lungă ciripire la soare se încălesc,
Și pe d'asupra bălții nașii se nvrtesc.

Ah, iată primă-vara cu sinu-i de verdeta !
In lume-e veselie, speranță și viață ;
Și cerul și pământul preschimbă sărutări
Prin raze aurite și vesele cintări.

N. Bălcescu.

N. BĂLCESCU*)

Scăparea de la moarte a lui Mihaï Vodă Vitezul

În timpul domniei lui Alexandru Vodă, în acel timp de chin și de jale, strălucia peste Olt, în Craiova, un bărbat ales, vestit și laudat prin frumusețea trupului său, prin virtuțile lui mari și felurite, prin credința sa către D-zeu, dragostea către patrie, îngăduiala către semenii, omenia către cei mai de jos, dreptatea către toți de o potrivă, prin sinceritatea, statornicia și dărnicia ce împodobiau mult laudatul său caracter. Acesta era Mihaï, Banul Craiovei, fiu al lui Pătrașcu Voevod, carele pentru blindețea, cu care cirmui țara de la 1554 pînă la 1557 se numește *cel bun*.

Strălucirea născerei lui Mihaï, sfatul lui cel drept și priceput, cuvîntul lui blînd și îmbeșugat, iar mai cu seamă faptele cunoscute ale lui, îi câștigau inima poporului și trîmbițau numele lui în toate părțile țării. El administra de cîtă-va vreme banatul Craiovei și aduse cu încetul această bănie în starea ei cea veche de neafirmare administrativă, judecătorească și ostășească, fără altă legătură cu domnia țării de cît plata unui tribut. Ast-fel, în minutul cînd armata țării era desorganizată de domnul ce se temea de dînsa, el 'și organizează un trup de oștire, prin care ținea în frîne împilările Turcilor și ocrotia pe supușii săi.

Sorta cea blîndă, sub care se aflau locuitorii banatului era piznuită de omenii de dîncoce de Olt și slujia de

*) N. Bălcescu s'a născut în București la 1819, Iunie 29. El a servit mai întîiu în miliție, apoi a demisionat. La 1848 a luat parte activă la revoluția Romînilor, atît în principate cît și în Transilvania, din care cauză a suferit apoi esilul. Mîhnit de starea cea tristă a Romînilor, Bălcescu 'și găsi consolățiunea în studiul Istoriei țării; și el, cel d'întîiu, întreprinse a scri o istorie basată pe documente, o adevărată istorie critică a Romînilor. Pentru aceasta, el compuse: *Puterea armată a Romînilor* (1845), prin

glorificare numelui lui Mihai dinaintea poporului. El ajunsese a fi sperarea tuturilor, răsbunătorul atit de mult dorit și așteptat.

Crușul Alexandru Vodă nu întirzie a se spăiminta de acel mare nume al banului Mihai. Voia să-l përdă cu grice chip, și neîndrăsnind a-l prigoni pe față, trimise ucigași ca să-l prindă și să-l aducă la București sau să-l ucidă prin taină. Dar Banul descoperi din vreme cursa ce i se gătia și cu totă dragostea ce avea pentru dînsul poporul, necrezându-se sigur în Craiova, fugi spre Constantinopole, unde îl chemase socrul său vistierul Ion, ce era Capichehae al țerii. Inșă prins fiind în cale de omeniîi lui Alexandru, ce 'l pîndeau, el fu adus în București, unde domnul cătrănit de minie 'l învinovăți de trădător, și rebel și 'l închise în pușcărie, spre a fi pus la casnă și apoi ucis.

Temëndu-se ca poporul să nu se ridice infuriat și să scape pe prinsul său, Alexandru Vodă hotări a-'i grăbi mörtea. Intr'o zi 'l scöseră din pușcărie legat și 'l porniră la locul osîndei. Mulțimea poporului urmăria pe osîndit, tristă, jalnică și tăcută, vedënd că cea din urmă sperare de mîntuire se va curma cu capul acelui june bărbat eroic. În cale, trecënd pe lîngă biserica Albă, pe vremea liturgiei, spun că 'l lăsară să intre în biserică și rugându-se se făgădui lui sfîntul Nicolae, fiind hramul, că de 'l va mîntui, are să facă mănăstire în numele lui, precum a și făcut, de se numesce acea biserică acum Mihai-Vodă.

---

care arată organizarea armatei romine din timpul förte depărtate, și dovedesce că în țara rominească a existat o armată regulată mult mai înainte de a fi existat în cele alte popore ale occidentului; apoi diferite alte articole asupra scrierilor unor cronicari ai țarei, publicate în Magazinul istoric pentru Dacia. *Istoria lui Mihai Vitezul*, etc. Inșă constituția s'a debilă și ocupațiunea neînteruptă cu terminarea istoriei lui Mihai Vitezul, îi scurtară viața. Bălcescu a murit în Italia la 1852, Noemvrie 17, la Palermo, unde i-a rămas corpul înmormîntat.

Sosind în locul unde trebuia să primiască mórtea, gîdea cu satîrul în mână, cu inima crudă, cu ochii sîngeroși, se apropie de osîndit; dar cînd aținti privirea asupra jertfei sale, cînd vîdu acel trup măreț, acea căutătură sêlbatică și înfiorătoare, un tremur grósnic 'l apucă; ridică satîrul, voșce a isbi, dar mîna-i cade, puterile 'i slăbesc, gróza 'l stăpînesce și trîntind la pămînt satîrul, fuge printre mulțimea adunată împrejur, strigând în gura mare, că el nu îndrăsnesc a ucide pe acest om.

În zadar ómenii cari presidaû la osîndă cerurá a se împlini porunca domnêscă; nimeni nu se mai găsi, ca să voiască a lua locul gîdei

Acéstă întîmplare minunată înfioră mulțimea cu o mișcare electrică; ea vîdu într'însa un semn ceresc, prin care D-zeu voia păstrarea acestui om, și un glas detunător de milă și de ertare scăpă din peptul acelei glóte. Boeri și popor luară pe osîndit în mijlocul lor și, ducendu-se la palat dinaintea Voevodului, cerurá ertare. Vrînd nevrînd, Domnul fu silit a se îmblîndi și a-i dărui viața. Peste puțin, prin mijlocirea vistierului Ion, Mihai împacându se de tot cu Domnul, primi iarăși cinstea și dregătoria sa.

Ardélul

Pe culmea cea mai înaltă a munților Carpați, se întinde o țară mindră și bine-cuvîntată între tóte țările semănate de Domnul pre pămînt. Ea sémănă a fi un măreț și întins palat, cap d'operă de arhitectură, unde sunt adunate și aședate cu mîndrie tóte frumusețele naturale, ce împodobesc cele-lalte ținuturi ale Europei. Un briu de munți ocolesce, precum zidul o cetate, tótă acéstă țară, și dintr'însul ici, colea, se desfac, întîndu-se pînă în centrul ei, ca nisce valuri proptitoare, mai multe șiruri de déluri înalte și frumoșe, mărețe pedestaluri înverđite, cari varsă urnele lor de zăpadă peste vâi și peste lunci.

Maî presus de acest briu muntos, se înalță două piramide mari de munți, cu crestele încununate de o vecinică diademă de ninsore, cari, ca doi uriași, staû la ambele capete ale țarei cătând unul în fața altuia. Păduri stuföse, în care ursul se preumblă în voiă, ca un domn stăpănitor, umbresc culmea acelor munți. Și nu departe de aceste locuri, cari 'ți aduc aminte natura țărilor de miadă nôpte, dai, ca la porțile Romei, peste cîmpii arse și vărute, unde bivolul dormiteză a lene. Ast-fel mézã-nôpte și mézã-zi trăesc într'acest ținut, alături una cu alta și armonisând împreună.

Acî stejarii brađii și fagiî trufași, înalță capetele lor spre cer; alături, te afundî într'o mare de griu și de porumb, din care nu se mai vèd calul și călărețul. Ori încotr'o te-î uita, veđi colori felurite, ca un întins curcubeu, și tabloul cel mai încîntător farmecă vederea. stînci prăpăstiose, munți uriași, ale căror virfuri mîngie norii, păduri întunecöse, lunci înverđite, liveđi mirositoare, văi răcoröse, girle, a căror limpede apă curge printre cîmpii înflorite, pîrae repeđi, cari mugind grósnic, se prăvălesc în cataracte printre acele amenințătoare stînci de piatră, ce plac vederii și o înspăimîntă tot de odată.

Apoi în tot locul dai de riuri mari, cu nune armoniose, ale căror unde pòrtă aurul. În pîntecele acestor munți zac comorile minerale cele mai bogate și mai felurite din Europa: sarea, ferul, argintul, arama, plumbul, mercurul..., și în sfîrșit metalul cel mai îmbelsugat de cît tôte. aurul, pe care 'l veđi strălucind pînă și în noroiul drumurilor.

Ast fel este țara Ardélului.

Fuga lui Sinan peste Dunăre, pe la Giurgiu.

Sinan Paşa ajungând la Giurgiu (23 Oct.) cu armata în cea mai mare neorînduélă, obşti că va şedeă acolo trei zile şi ast-fel mai adaugă încă o greşală la cite făcuse pînă atunci în această retragere. Pricina acestei noui zăbăvi, ce puse la trecerea armatei sale peste Dunăre, fu o măsură financiară a administraţiei turcesci. Fiind-că Turcii pustiiseră şi predaseră totă țara, pînă în hotarele Ardélului, luând mai multe mii de robi, o cătătime nenumărată de vite, ce se vinduseră la mezat în tabără, şi atita pradă încit încărcaseră cu dînsa ca la 10000 care, Vizirul puse la intrarea podului un inspector şi un scriitor, însărcinându-l a cere de la negustorii, cari duceau dobitocele şi cele-l'alte mărfuri şi lucruri cumpărate, legiuitul drept de la 1 la 5 (pencik) pe séma Sultanului. În vremea ce se urma această nenorocită lucrare, iată ajunge veste (24 Oct.) că Mihai se apropiă în capul armiei sale, şi că acum nu e departe. Măsura fiscală fu îndată parăsită şi mai întiū Sinan Paşa trecu singur în nóptea acea (24 spre 25 Oct.) podul. După dînsul, totă nóptea, pînă la crăpatul zilei, trecură mereū pe pod, la Rusciuc, pavilionul Vizirului cu corturile, lanicerimea şi o parte din tunurile şi munițiile de rêsboiū; dar colónele cele mai mari rămăseseră încă pe malul romînesc; asemeni rămăsesese năpusite multe tunuri şi bagagele cele grele, căci în acel grozav amestec şi în spaima ce stăpînia pe toți, nimeni nu voia să ajute pre soțul său. Se dedese voiă atunci soldaților şi neguțătorilor a trece care cum va putea să scape şi soldații stricându-și rîndurile, neguțătorii parăsindu-și avuțiile încărcate în care, se repediră toți cu totul și în amestec spre pod. O mulțime fără sémă de ómeni și de vite se înghiesuiră pe pod în cea mai mare neorînduélă. O spaimă panică stăpînise tóte duhurile, și pretutinde-neă era cea mai mare desorganisație, cînd, fără veste,

pe la 4 ceasuri după amiază (25 Oct.) oștea lui Mihai se arătă și intră în șesul dinaintea Giurgiului, unde tabări. Dar fără a perde vreme Românii împingea înaintea lor și deschidându și drum printre mulțimea turmelor de vite mari și mici și printr'un mare număr de robi, cad peste tabăra și bagagiile Turcilor, și isbese în spate cu atita iuteală în cât pe toți îi respinse, pe unii îi tăia fără milă, pe alții îi prind, pe alții îi pun în gônă sore pod și mintuie vre-o cinci mii Români, afură de femei și copii, ce fuseseră robiți în țara românească și Moldova. Acești Români scăpând ast-fel din robia, se armară cum putură și dederă mână de ajutor fraților lor împotriva dușmanilor. O despărțire din oștea lui Mihai înaintă pînă la malul Durării, și alte patru escadrone cu pedestrine, armată cu puști, începură a slobozi asupra podului. Apoi Mihai aședa tunurile pe un dealușor vecin, și ast-fel de o parte cu tunurile, de alta cu muschetăria, făcu să ploă un pîrîu de foc asupra Turcilor. În tîtă lungimea podului se vedea atunci o glîță adîncă, indesită, amestecată de ostași, neguțători, femei, copii, cai, cămile și alte dobitoce, tunuri, care împingîndu-se, îmboldindu-se, strivindu-se unii într'alții, fie-care om, îngrijitor de mîntuirea sa, căutând a lua pas înaintea vecinului său : unii călcați în piciorile cailor, alții rîbindu-se în armele celor-l'alți ; apoi primejdia și temerea crescînd din ce în ce, începară a se bate și a se ucide între sine. Din această grozavă îmbulzală de omeni și de vite, se aușia une-ori o murmurare ce sbîrnia înneecat, alte ori o larmă mare amestecată de gemete și de grîsnice blesteme. Aceiași îmbulzială și aceleași nevoi se petreceau la capul podului, între cei ce, simțind în spate paloșul românesc, se munceaș să apuce a intra pe pod. Sînan, din malul Rusciucului, privia această chinuire a armatei sale fără a-i da nici un ajutor. Garnisona castelului numai, prin tunuri și puști, începu a vîrsa o plîie de glîțe și ghiulele asupra Romînilor. Dar aceștia, fără a se

spăimînta de această furtună, iuțiră și mai mult focurile lor, încît neorîndu-ela și spaima Turcilor ajunseră la culme și o gróznică disperare îi cuprinsese. Cei du-ă pod, neputînd rîsbi înainte și ne mai vîdînd l alt mijloc de scăpare, se puseră sî arunce artileria și carele în Dunăre, ca s'își facă loc și ca să nu cadă și ele în mîinile creștinilor. apoi mulți din ei se asvîrliră în apă, chîemînd în ajutor numele lui Alah și cercînd a scăpa în not. Dar unii din nesîmîntă de a înnota, alții din virtejurile rîului ce aveau a trece în tórnă lărgimea lui, periră înghițiți de unde : cei-l'alți foră uciși, cîci îngrozitorul Mihai îmbărbăta pe ai sîi și îi îndemna la bătăie cu grainul, cu mina și cu pîlla. Prin artileria sa, el isbuti în sfîrșit a rupe podul în doue, de la mijloc. Un gîmet de gróznă umplu atunci aerul, și prăpăstiosul adînc al rîului, cu gura cîscată, sorbi și înghiți într'o-dată glóte de vrăjmași.

D. GUSTI *)

Dorul țării mele

Primă-vara vine, cîmpul înflorește,
Murmurul s'aude iarăși la păriu,
Muntele și codrul din nou înverdesce,
Păsărică cîntă dulce-în sborul sîu.

Dar iubită păsărică,
Intr'a tale cîntecele
Vin ș'aci la ferestrică,
Zi de dorul țării mele !

*) *Dimitrie Gusti* s'a născut în Iași, la 1818. El a fost mult timp Profesor, apoi și ministru al instrucțiunii publice și Cultelor, Scrierile sale sunt: *Geografia nouă*, *Ritorica*, *Buchetul poetic* (1855) *Zimbrul* (ziar) etc. Gusti a murit de o mórte repede în luna lui Martie 1887.

Am o țară bună, munte și cîmpie,
 Tarine mănóse, spicurl aurií,
 Ape ca cristalul, lacrămă de via.
 Frați și surióre, ai Moldovei fil,
 Dar iubită păsărică etc.

Tara mea-e frumósă, țara mea-e bogată,
 Ale ei hotare coprindeaú pămînt,
 Ce pină la mare se-întindea o dată,
 Inasă acum e-îngustă ca într'un mormint.
 Dar iubită păsărică etc.

Azi ai țarei mele frați și surióre
 De durere sufér, ei de frică gem
 S'ale lor suspinuri, lacrămi de plînsóre
 Mă pătrund la suflet, crudă sórtă avem !
 Dar iubită păsărică etc.

Țara mea-e frumósă, și tu de departe
 Vii de cuibușoru-ți faci în sinul ei,
 Tu ce sbori hotarul, care ne desparte.
 Spune-mi ce fac óre frățiorii mei ;
 Dar iubită păsărică etc.

Păsărică-e dulce cîntecu-ți de séră,
 Cînd în cuib toți puii veđi că's tupilați ;
 Dar ce întristare simțesce a mea țară
 Vedéndu-și toți fii de ea desbinați ?
 Dar iubită păsărică etc.

Vino, vin de cîntă, cînd țara se 'ncinge
 D'ale primă-verei tinerele flóri,
 Cîntă tot unirea, ce'ntre noi se stinge,
 O unire cîntă de frați și surori !

Iată, scumpă păsărică,
 Asta-e dorul țării mele
 Și d'ei sta p'o ferestrică.
 Cîntă-l între cînticele !

Ziua de răsare, sòrele d'apune,
 Mesager de ceruri cîntă al țării dor ;
 Căci Românul simte și el lumei spune,
 Că inima-i bate după frățiorii !

Iată, scumpă păsărică,
 Asta-e dorul țării mele
 Și d'ei sta p'o ferestrică,
 Cîntă-l între cînticele.

Gr. Alexandrescu

GR. ALEXANDRESCU *)

Clinele și Măgarul

Cu urechea ploștită, cu căda între picidre,
 Că finele trist și jalnic mergea pe o cărare.
 După-îndestul umblet, étă că'l înfinesce.

Un măgar și'l opresce

„Unde te duci? 'i zice,

„Ce rău ți s'a-întimplat?

„Scii, par că te-a ploat

„Așa stai de mihnit.

— „Dar sunt nemulțumit :

La împăratul leu în slujbă m'am aflat ;

„insă purtarea lui,

„De e slobod s'o spu,

„M'a silit în sfirșit să fug, să'l părăsesc.

„Acum cat alt stăpin bun, unde să'l găsec ?”

— „Numai d'alit te plingi? Măgarul l-întrebă,

„Stăpinul l'ai găsit, 'i veđi, de fața stă ;

„Vino numai de cit, la mine să te bag,

„Eü iți făgăduesc,

„Nu rău să te hrănesc.

„Nimic n'o să lucrezi nici grijă n'o să tragi”.

La propunerea sa, clinele i-a răspuns :

„Ascultă-mă să-ți spu: e rău a fi supus

„La or care tiran, dar slugă la măgar

„E mai umiliitor și încă mai amar”.

*) Gr. Alexandrescu s'a născut pe la 1812 în Tirgoviște El a intrat mai întâi la milițiă, însă peste câțiva ani a demisionat. Alexandrescu a scris multe poezii frumoase și pline de cugetări adânci : însă ceea ce l'a ridicat mai mult, este satira și fabula. Aceste din urmă mai cu sémă l'a așezat în fruntea fabuliștilor romini. Pentru că multe din scrierile sale au un caracter politic și sunt prea întepătore, el a suferit din cauza lor și închisóre. Scrierile lui Alexandrescu sunt: *Poesii, Suvenirii și impresii* Epistole, fabule, etc (1847) *Meditații* (1861) *Meropa* (tragedie după Voltaire) etc. În toate se vede o limbă viguroasă, idei adânci și adese ori un stil prea mușcător și presărat cu expresiuni fine. Alexandrescu a murit la 1886.

Boul și vițelul

Un bou ca toți boii, puțin la simțire,
 În zilele noastre de sôrt'ajutat,
 Și de cît toți frații mai cu osebite
 Dobîndi-în cîrédă un post însemnat.

—Un bou în post mare? drept cam ciudat vine,
 Dar asta se întîmplă în or care loc ;
 De cît minte multă, știu că e mai bine
 Să ai tot de una un dram de noroc.

Așa d'a vieței veselă schimbare,
 Cum și de mîndrie bou stăpînit,
 Se credea că este de cît toți mai mare
 Și cu dînsul nimeni nu e potrivit.

Vițelul atuncea plin de bucurie
 Aușind că unchiul s'a făcut boer,
 Că are avere și livedi o mie,

—„Mă duc, zise îndată, nițel fin să'i cer“,

Fără-a perde vreme, vițelul pornesce,
 Ajunge la unchiul, cercă a intra;
 Dar pe loc o slugă vine de'l oprește :
 — „Acum dórme, zise, nu'l pot supăra“.

— „Acum dórme? ce fel? pentru întia dată
 După prînz să dórme! obiceiul lui
 Era să nu ședă ziua nici o dată ;
 Ast semn nu-mi prea place! și o să i-o spui.

— „Ba să'i cauți tréba, că mîninci trîntelă :
 S'a schimbat boerul, nu e cum 'l știi ;
 Trebuie înainte să mergi cu sfielă,
 Priimit în casă dacă vrei să fii“.

La o mojie atita de mare,
Vițelul răspunse că va adăsta;
Dar unchiul se scólă, plécă la plimbare,
Pe lingă el trece, fără a se uita.

Cu mîhnire tôte vițelul le vede,
Insă socotesce că unchiu-a orbit;
Căci fără 'ndoială, nu putea a crede
Că buna sa rudă să'l fi ocolit.

A doa zi iarășl, prea de diminetă
Să găsească vreme, la dînsul veni.
O slugă, ce-afară 'l vede că-înghiață,
Ca să'i facă bine de el pomeni.

— „Boerule, zise, astéptă afară
Ruda dumitale, al Dómnai vace fiú“.

— „Cine? a mea rudă! Mergi de'l dă pe scară,
N'am ast-fel de rude și nici voi să'l știú

CESAR BOLIAC *)

Din Resbelul Dacilor

... Traian înainta cu incetul; unde pune piciorul însă se stabilește; esterminează ce găsește, zidesce și populăză cu Romani. Tótă vara, lupta este cam nehotărită. Spre tómnă se dă o bătăliă generală la Talpa (Tapes) și Decebal fuge biruit. Trimete o solie să cêră pace, dară

*) *Cesar Boliac* s'a născut la 1813, a servit mai întiiú în milițiă, apoi demisionând, s'a ocupat cu literatura și anume a scris *Poesii*, (*Meditații*, *Ode*, *Satire*, etc.). *Opere asupra Archiologiei*, *Monastirile Închinăte*, și a fundat unele ziare ca, *Curiosul* 1837, *Huciumul*, *Trompeta Carpaților*, etc.

Traian n'o primesce. Inaintéază în Dacia zidind, populând numai cu coloniile romane locurile ce coprind, și lucrând cu mare grabă la drumul ce s'a numit *Via Trajana* și pe care 'l numesc Romîni și pînă astăzi, în toate părțile *Troian*.

În primă-vara anului 105, Traian și Decebal începură resboiul cu îndoită tărie. Dar Traian tot-dé-una învingător, înaintéază cu acelaș sistem de esterminare și populare în urmă-i Dacii și robiți cu totul numai ține pept Romanilor. O deputație numeroasă de căpetenii dace, cu copii și femei despletite, se înfățișează lui Traian, aruncând armele și dând în genuchi, cu mâinele legate la spate, spre semn de robie, cerënd numai viața. Aménunțele acestor restoe nu le vom da aci. Colóna lui Traian este singura epopee ce ne-a rămas din resboela lui Traian în Dacia. Decebal se omórá singur, ca să nu cadă în mîinile lui Traian, și în anul 105 Romanii stăpînesc totă Dacia.

Fertilitatea și bogățile naturale ale Daciei, mania ce avea Roma d'a coloniza, și politica ei d'a stremuta locuitorii provinciilor dobîndite, și a nu lăsa indigenii să și vadă locurile, ce le-ar fi putut păstra suvenir și inspira revoltă; dorința lui Traian d'a vedea înflorind provincia ce purta numele lui și care se făcuse domeniú chiar al lui, precum se vede și din medalia de bronz, bătută de Senat cu tipul Daciei și cu legenda, *Dacia Augusti Provincia*, făcură a se aduna aci mai multe coloniile de cit în toate cele alte provincii romane. Istoricul Dion observă, că după împărțirea ce a făcut August în domeniurile poporului Roman și ale împăratului națiile și provinciile subjugate în urma aștei împărțiri, nu mai făceau parte a departamentului roman,

Boliac, din cauza ideilor sale considerate pe atunci ca prea liberale, mai cu seamă din cauza unor satire, a suferit închisórea în cite-va rinduri din partea Protectoratului rusesc.

Cesar Boliac a murit la 1881, Februarie 25.

ci al Impăratului și se guverna de locotenenți, iar nu de Pretori și Proconsuli, afară numai de schimbările ce făceau împărații ei însuși din cînd în cînd. Tote contribuiau ca Dacia să fie locul făgăduinței pentru Romanii din tot Imperiul și să se adune aci o populație mare. Traian dă dreptul de cetățen cu mîini pline în Dacia și voiă legiunilor să și însore soldații. Acum Dacia nu mai este captivă, nu mai este robă a Romei, este *Augustă* ca și Roma, este fiica Romei.

Reviu asupra drumului lui Traian sau Troianului, după cum 'i zic azi, de care vorbirăm mai sus. Nu este petic din acest Troian, nu este ruină de cetate în totă Dacia lui Traian, unde să nu găsești pe Romîni lipiți de piatra-i ca edera. Nici timpul, nici paloșul barbarilor, ce au trecut peste densusul, n'au putut să'l despartă de dînsele, și nici limbetele lor selbatice, nici obiceiurile lor fierose, nici religiile lor n'au putut să'l desnatureze. Romîni stau înfipti lingă rămășițele gloriei străbune cu tipul roman nealterat, cu limba *romană* neprefăcută, cu religia *romană*, cu costumul, moravuri și datinele *romane*. Romanii Italiei s'au prefăcut; în locul statuei lui Traian, s'a pus un sfînt, și tote locașele eroilor sunt ocupate de sfînți. Romanii Galiei s'au prefăcut. Romanii Spaniei s'au prefăcut. Romanii Daciei au ramas Romani anticî; sunt în ruină, dar le iei sēma și 'i găsești aceiași. Locurile Romîniei și păstrează numirile lor antice și locuitorii se chiamă cum se chiamă acum 18 secole. O! cu cîtă religiositate și arētă Romînul o piētră sculptată, un fragment de statue, o medalie ce i-a desgropat'o fierul plugului, și cît te cumpănesce din ochi pînă să și-o dea în mînă! El n'o pōte ceti, nu și-o pōte esplica; dară scie că acēsta este un atestat al naționalității lui amenințate, un simbol al religiei lui, un document al proprietății lui cotropite! Nu este altă nație astă-zî din familia latină, care să fi moștenit și să fi păstrat cu atita fidelitate tradițiile străbune și pe cele mai intime idei. *Domino Jovi* nu-

mai romînesce se chiamă *Domnul Doe* sau *Domnu-Deu*, sau *Dumnezeu*; și numai Românul 'l mai chiamă martur, cînd voesce să atesteze un adevăr: *per Joven' Joe! Zeu! zêu*. — Zilele săptămîinii nici în'r'o limbă soră cu a noastră nu și-a păstrat mai bine tipul primitiv al consacrării lor, pînă și în pronunția; ziua Lunei, ziua lui Marț, a lui Mercur, a lui Joe, a lui Saturn și cea Domină sau Domnitore (Duminecă).

A. TREB. LAURIAN *)

Lupta de la Sellimberg

Vedînd trista stare a țărilor vecine și mai cu sémă nestatornicia și lipsa de sinceritate a Cardinalului Andrei Batori, Domnul Transilvaniei, Mihai proectă atunci giganticul plan, să scotă pe Andrei Batori din Transilvania și pe Ieremia Movilă din domnia Moldovei și să uni scă toate provinciile Daciei sub un cap. Cu scopul acesta se prepară la arme, și în 13 Octombrie 1599 strînse oștea la Ploești, și făcu să i jure credință, ori unde o va duce... Pe cînd Cardinalul se dedese cu totul în mîinile plăcerilor, Mihai intră fără veste în Transilvania, declară liberi pe Secui,

*) *A. Treb Laurian* s'a născut la 1810 lingă Sibiu în Transilvania. El și-a făcut primele studii în țară și în străinătate. În cursul mișcării Romînilor din Transilvania, de la 1848, Laurian a fost între capi și trimis în mai multe misiuni însemnate. El a fost Profesor la facultatea de litere din București și Președinte al Societății Academice Romine. El a scris mai multe opere asupra Istoriei, Geografiei, etc. asemenea parte din Glosarul și Dicționarul Academic. Unele din operele lui sunt scrise în limbă streină ca, *Tentamen criticum in linguam romanicam, Coup d'oeil sur l'histoire roumaine*.

Laurian a murit la 23 Fevruarie, 1881.

și îl invită să-și însoțiască și ei armele; Sașilor, cari țineau cu Imperatoarele Rudolf. le espuse că a venit să apere pe credincioșii Imperatorului și să scotă din scaun pe Cardinalul cel închinat Turcilor. Cardinalul auzind că Mihail vine cu putere armată, trimise deputați înaintea lui cu propuneri de pace. Mihail ținu pe deputați la sine și plăcă spre Sibiu. Cardinalul vedând pericolul, strinse oștile la Sebeșiu. Mihail mergea încet, fiind-că aștepta pe Radu Buzescu și pe Banul Adrian cu oștea din partea Craiovei, cari aveau să intre pe la Turnu-Roșiu. Cardinalul încercă toate mijloacele să se împace cu Mihail însă în van. Mihail declară în fine: „Andrei Batori, ca părtinitor al Turcilor și desertor al Creștinilor, să se lase de domnia Transilvaniei și să îmbrace iarăși rassa călugărească, să se ducă în Polonia de unde a venit, și să facă loc lui Sigismund; sau puterea armelor să decidă rezultatul“. Cardinalul mai încercă încă o dată de a ajunge la pace, însă tot fără succes. În 28 Octombrie se deschide bătăia între Sibiu și Selimberg. Cardinalul n'avea de cât 90 000 de militari, însă o bună artilerie. Mihail, din contra, avea la 300 000 militari, dară numai 18 tunuri. Lupta ținu de la 10 ore dimineața până la 8 ore seara. Din ambele părți se bătură cu mare curagiu și victoria rămase mult timp nedecisă. Insa prin împușcăturile tunurilor, Rominii venira în desordine; Ungurii îi împinseră pînă în tufișul Cisnădiei și le luară cite-va tunuri. Atunci Mihail se repezi furios după dinșii, lovi cu sabia pe unii dintre oficerii săi, îi făcu să stea pe loc și să atace încă o dată pe inimicii osteniți. Atunci se incinse o luptă infuriată între cele două armate. Rominii invii.g. Polonii, cari combăteau cu Transilvanii, se plăcă și trec în partea Romînilor. Cardinalul disperat iea fuga, însoțit de un mic număr de militari plăgiți și osteniți de bătăia. Transilvanii, vedând că comandantul lor s'aù prins, că Domnul lor a fugit, încep a se retrage. Înainte de a însera, Rominii ocupă

Const. Negrutti.

tot cîmpul de bătăiă; peste noapte fug toți Ungurii. Românii coprind toată munițiunea și 32 tunuri. De fiecare parte oădură la 2000 militari

Acastă victoriă a Romînilor făcu pe Mihai domn peste Transilvania. La 1 Noembre, el intră în triumf în Alba-Iulia.

(1870)

C. NEGRUȚI *)

Sobieschi și Romîni.

Pe drumul ce duce către cetatea Némțul, pe la sfîrșitul lui Septembrie 1686, se vedea o oște mergînd.

După un trup de lănceri, ce deschidea marșa, urmau 12 tunuri mari, trase de boi; apoi o cêtă de ofițeri călări, în fruntea cărora erau trei: unul în flórea vîrstei posomorit, gînditor necăjit și doi mai bătrîni. Cite-și trei în haine poloneze. În sfîrșit venia grosul oștei, trăsuri, bagage, pedestrași, amestecați în neregulă, cu stégurile strînse, cu capul plecat, cu armele răsurnate, cu întristarea pe față și cu durerea în inimă. Nu se aușia nici surlă, nici tobă, numai tropotul și pasul cailor ce abia se mișcău, pentru că de 10 zile caili n'au ros de cît cója copacilor, și ómenii s'au hrănit numai cu póme.

*) *Const. Negruții* s'a născut la 1809 în Moldova, dintr'o familie vechiă. Negruții a tradus cite-va poesii din limba rusă după Puschin, altele din limba franceză. Afară de acestea și de unele articole de ziare, Negruții a scris și pentru teatru, ca *Aprodul Purice* (1837), *Maria Tudor* (traducere), *Musa de la Burdușeni* (1850) etc. Azi scrierile lui Negruții sunt tipărite în trei părți: 1) *Pecatele tinerețelor*, 2) *Poesii* și 3) *Teatru*. Negruții a murit la 1868, August 25.

Și cu toate acestea, astă oște, în așa stare tristă, e aceea ce a înjosit de atitea ori trufia Semilunei; iar cei trei fruntași ofițeri, sunt Hatmanii Iablonovschi și Potoschi și cel din mijlocul lor, însuși Regele Poloniei.

Și cum să nu fie supărat și necăjit vestitul Rege. El, Sobieschi, fiul Leșilor, eroul creștinătății, mîntuitorul Vienei, să fie nevoit pentru a doua oară a da pas Turcilor, a se retrage dinaintea Tătarilor și a Moldovenilor; a-și privi oștea ticăloșită de lipsa merindelor, oropsită de dușmanii cari 'l urmăză fără a îndrăzni să-și dea pept fâțiș cu el, și fac pradă tot ce cade, tot ce rămîne pe urmă; a nu întimpina în drumul său de cât o fioroasă pustietate!

Cum am dis, mergea încet și gînditor. Hatmanii lingă dînsul păziau tăcerea, respectând supărarea sa, de care și el se împărtășiau.

— Ce castel este acesta? întrebă Sobieschi, cînd, ridicînd capul, zări pe sprincena dîlului, înălțându-se trufașă dinaintea lui cetatea Nemtu. Cu bună seamă vr'un cuib a tilharilor acestor de Moldoveni.

— La vreme de război, aici domniii Moldovii obiceiuesc a-și trimite averile lor, răspuse Potoschi.

— Așa! să mergem dar să'l luăm. Oh! vroiu să-mi răsbun pe Cantemir, care mă înșelă și mă facu să perd atîția viteji.

— Eū aș zice, să lăsăm cetatea, zise Iablonovschi, și să ne urmăm drumul înainte. Avem tunuri de ciup, nu de asalt.

— Ba pe numele patronului meu! nu va zice lumea, că o cetate s'a arêtat înaintea lui Sobieschi fără a-i se cuceri. N'avem tunuri? Vom lua-o dar cu miinele.

— Numele Măriei tale e destul tun, zise Potoschi.

Trufia Polonului măgulindu-se de această grosă lingușire, fața i sa însenină la ideea unei isbîndi atît de lesniciose, și îndată dede poruncă să se înșire oștea către cetate.

În cetățue se află 18 plăeși, trimiși de Ispravnicul

de Némț pentru strejuire, în lipsa garnisónei, care era la Falcu pe lângă Domnul Cantemir, unde tábárise armia turcésca. Cu cite-va ceasuri mai înainte sosise un tñer pláeș, al cărui cal asudat páscea înșelat tros-cotul ce creșcea pe lângá ziduri.

— Ia spune-ne ce ai mai vèdut la Iași? zise un bátrín, de care se vedea cá ascultá toți.

— Ce să vèd, tatá? Blestemáția! Tirgul e în jaf, Leșii pradá și desbracă pe bietii ómení.

— Ș'apoi zic cá sunt creștini.

— Creștini! Aũ prádat bisericile și monastirile de odóre. Nu scití încá, s'a dus să ia pe Sfinta*) de la Trisfetițele.

— Dómne feresce! ziserá pláeșii, făcèndu-și cruce.

— Așa, urmă tñerul, eram acolo, cînd aũ mers să ia racla sfintei; dará cálugáru simțind aũ închis pórtá și n'a vrut să deschidá. Atunci craiul a poruncit s'a-ducá tunurile, ca să spargá porțile; dar mai întiũ a trimes rëspuns cálugáru, care ședea în clopotniță, să deschidá, or face monastirea praf și pulbere.

Auzit'ați acolo págini! și ce a făcut popa?

— El a rëspuns, cá nu se aștepta s'audá așa vorbá de la un Impèrat, care se zice creștin, cá M. S. e mare și puternic. póte să facá ceea ce zice, dacá nu se teme nici de D zeũ nici de sfinții lui, dará el nu deschide pórtá, ci s'a îngropa sub zidurile bisericeí, și apoi lumea va judeca între dînsul atât de slab și între M. S. atât de tare.

Audînd acestea, Léhu! s'a făcut foc de minie, și dase acum ordine să impusce, cînd unul din Hatınarii lui i-a zis nu sciũ ce... Indestul cá l'a înduplecat să dea pace bisericeí.

— Și ce fac acum Leșii în Iași?

— Este o săptămíná de cînd s'aũ dus, după ce aũ

*) Móștele Sf. Paraschive aduse cu cheltuiala Domnului Vasile Vodá.

vădut că nu mai aũ merinde pentru oști și aũ purces pe Bahluiũ în susũ, gîndind c'ar găsi de tóte; dar acoloa sã vedeți: Vodã, din lagãrul Turcilor. cum a aũdit de acẽsta, a și pornit dupã dînșii un Mirzac cu o mulțime de Tãtari și vr'o 5 stẽzuri de Moldoveni; iar mai înteiũ a trimis pe loc pe Cãpitanul Turculeț c'o strẽjã de cãlãreți; care apucãnd înainte, a scos toți ómenii de prin sate, a dat foc finului și finetelor, a ascuns prin gropi grîul și orzul, și dușmanul a găsit tot pustiũ în drumul sãu, în cît ajungẽnd la Cotnari nu gãsia sã mãnince de cît pómele copacilor. ba încã a pus prin bãlți și niște erburi veninóse. de cãri cum bea, muria; și vai de caful lor! periaũ cu sutele și ei și caii; iar cari remíneaũ pe urmã, cãdeaũ în mîinele Moldovenilor, cari fãrã multã judecatã ori îi spínzura ori îi íntepa.

— Osînda Sfintei Paraschivi! zise bãtrínul... dar óre ce buciúmã strejarul?

— Fã i semn sã se cobóre de pe zid și sã vie încóce.

Nu trecu mult și plãeșul de strajã viind, spuse cã o óste mare se apropie de cetate. Indatã toți alergarã pe ziduri.

Leși sunt! strigã tînerul, ce venise de curînd și pe care l'am aũdit vorbind; și-aũ schimbat drumul și vin aici...

— La porți, flãcãi! zise bãtrínul. Incueți le și grãmãdiți bolovanii pe ziduri. Așezați-vẽ toți pe la metereze. Sã nu zicã Lẽhul c'a intrat într'o cetate romínescã c'a într'o țarina pustie.

— Dar noi suntem numai 19 și asta e o óste ínrégã.

— Tací mișelule! il curmã bãtrínul. Te temi cã-i peri! Mare pagubã! Un mișel mai puțin.

Vînãtorul ast-fel ínfruntat, se trase rușinat și se sui pe ziduri. În vremea acẽsta óstea se apropiase. Regele trimise pe un oficer, ca sã vorbiascã cu cei din cetate. Solul veni la pórtã. Bãtrínul il salutã de pe zid.

— Bine ai venit, Domnule, ce poftesci de la noi?

— Măria Sa Regele Poloniei. Mare Duce de Lituania, vă face cunoscut, ca să vă închinați și să-i cuceriți cetatea împreună cu toate averile și merindele; atunci garnizóna va fi slobodă a eși cu arme și bagaje, fără a i se face nimica; iar: cutezînd a se împotrivi, cetatea se va cotropi, și garnizóna se va trece sub ascuțitul săbiei.

— Du răspuns M Sale, zise bătrînul, că laude și îngroziri de aste am mai auzit noi, și tot nu ne am spăriat. Mai bine M. S și-ar căuta de druin și ar da pace unor ómenî, cari nu i-aũ făcut nimic. Cetatea n'avem gînd să i-o dăm cu una. cu două, măcar că nu sunt în ea nici averi nici merinde. Tot ce'i putem da este plumbul din pusce, pe care i'l vom trãmite noi de pe ziduri fără să se mai osteniască să viã înãuntru.

— Plecați-vă, zise trimisul, și nu vă puneți capul în primejdiã.

— Nu purta grijă de capul nostru, Domnule.

— Incã o datã vă întreb, vă închinați or ba?

— Ba.

Parlamentarul se duse. — Asaltul începuse. Tunurile așezate pe scaune de lemn, bâteau neconținut cetatea. Plăeșii răspundeau cu glonțe, cari nu făceau greș. Fieșcare împușcatură doborã cite unul din vrãjmași și mai ales din oficeri, asupra cărora erau țintite flintele lor. Leșii pereaũ fără a face spor.

În zioa d'întiũ doi vînãtorî perirã. A doua și a treia zi mai cãdurã 5 și se rãnirã doi. A patra zi cãdu împușcat însuși comandantul artileriei leșesci dar mai perirã trei din Moldoveni. Numãrul bravilor scãdea pe totã zioa Sãra adunãndu-se pe lingã foc, vëdurã cã aũ sfîrșit și munițiile și merindele.

— Ce este de făcut? tatã, întrebã tînãrul vînãtor pe bătrînul, care fiind rãnit la un picior sta întins pe o lavitã.

— Citi aũ perit d'ai noștri?

— Zece.

— Și nu mai avem nici merinde ?

— Nu.

— Dacă 'i așa, apoi mâine de dimineță urcă-te pe poartă și legă în virful șinetei un ștergar alb : spune că închinăm cetatea, cu tocmelă să ne lase slobodi să eșim să ne ducem unde vom voi.

Așa se urmă. Leșii primiră toate condițiunile cerute. Oastea se înșiră în două rânduri, lăsând prin mijlocul ei ca să trecă garnisona și poarta se deschise.

Atunci, în loc de o străjă numerosă, se vedură șase omeni, din cari trei duceau pe umerii lor pe alți trei ce erau răniți.

— Ce este acesta ? strigă Sobieschi, răpedindu-se călare înaintea lor, Ce sunteți voi ?

— Strejarii din cetate, respunse bătrînul rănit din spatele fiului său. Zece din noi au perit din mila Máriei Tale.

— Voi ați cutezat a vă împotrivi mie și a'mi onori atîția viteji ? zise Regele. O, asta nu su va trece așa ! urmă turbat de minie ; trebuie o pildă pentru cei asemenea voe, și pilda va fi grósnică și vrednică de faptă. Nu meritați a muri de sabiă ci de ștréng. — Spinzurați-i.

Pe loc ostașii încongiurară pe plăeși, cari depuind jos răniții, și făcură semnul crucii și rezemându-se pe șinete, se uitaū cu nepăsare la pregătirile ce se făceaū pentru mórtea lor. Oficerii priviaū cu înduioșare acéstă scenă.

Fie-mi ertat, Sire, zise atunci Iablonovschi, apropiindu-se cu respect de Regele, care ședea posomorit și mînios, a arêta M Tale că acești viteji n'au făcut de cit datoria lor, datorie patriotică și vrednică de totă lauda, și că au avut norocirea a câștiga făgăduința Mareluī Sobieschi, că vor fi slobodi și nesuperați.

— Ți mulțumesc, vrednice al meu tovarăș de arme, zise Sobieschi ca deșteptat din somn, Ți mulțumesc, că m'ai oprit de a face o faptă defăimată. Ai cuvînt ;

ómenii aceștia s'aũ luptat vitejesc. Sã li se dea fiecãruia câte 50 de zloți. Apoi inturnãndu-se cãtre Romîni: „Voinicilor, zise, sunteți slobodî; mergeți în pace, și spuneți copiilor și fraților voștri, cã ați avut cinstea a vã împotrivi cinci zile Regelui Poloniei”.

Indatã se fãcu loc Moldovenilor, cari luãndu-și rãniții, se îndreptarã cãtre munți. În vreme ce óstea se cobora încet la vale; iar cetatea cu porțile deschise, purtãnd pe zidurile sale urmele bombelor dușmãnesci, rãmase singurã pe calea înverditã, ca un mare schelet de uriaș.

Al. Donici.

După o fotografie din partea familiei.

AL. DONICI *)

Două Bolobóce

*Un boloboc cu vin
Mergea în car pe drum, încet și foarte lîn,
Iar altul fiind gol, las că venia mai tare,
Dar se odorogia
Făcând un vuct mare,
In cît cei trecători în lături toți fugia,
Atunci cînd el folos nimica n'aducea.*

*Asemenea în lume
Acel ce tutulor se laudă și spune,
In trebî puțin sporesce;
Iar cel ce tace
Și trebă face,
Acela pururea mai sigur isprăvesce.*

1840

Racul, brósca și știucă.

Racul, brósca și o știucă
Intr'o zi s'aũ apucat
De pe mal în iaz să ducă
Un sac cu grîu încărcat

*) *Al. Donici* este unul din fabuliștii romîni cei mai însemnați. El s'a născut la 1806 în Basarabia, dintr'o familie moldovenă. Mai tîrziu, Donici trecu la Iași. Aci el a ocupat funcțiuni în rîmura judecătorească și s'a făcut însemnat prin două volume de fabule scrise cu mult spirit și mai tóte foarte înțepătore. A-fară de fabule Donici a publicat și poema Țigani, tradusă din rusesc, după poetul l'uschin. Multe din fabulele sale sunt luate din rusesc de la Krilof. Donici a murit pe la 1866.

Și la el cu toți se-înhamă;
 Trag, întind, dar iaș de sémă
 Că sacul sta neclintit,
 Căci se tragea neunit:

Racul înapoi se da,
 Brósca tot în sus sálta,
 Știuca fórté se isbia
 Și nimic nu isprávia.

Nu sciú cine-î vinovat,
 Însă pe cât am aflat
 Sacul în iaz nu s'a tras,
 Ci tot pe loc a rēnas.

*De la arat un plug
 Venia încet spre casă,
 Și la un bou pe jug
 O muscă s'áședase;
 Iar el spre-întâmpinare
 O altă muscă-în sbor
 'I face întrebare:
 «De unde, dragă sor?
 — «Și mai întrebî de unde?»
 Eî musca 'î rēspunde
 Cun aer supērat.
 Aú nu priccpî ce facem?
 Nu vedî că noi ne-întórcem
 Din cîmp, de la arat!»*

*Spre laudă deșartă
 Mulți sic: noi am lucrat,
 Când ei lucrēză în faptă
 Că musca la arat.*

Antiriul lui Arvinte.

Arvinte cotele l'antiriũ rosese ;
 Dar n'a stat mult sã socotiascã
     Și fără sã-î pese,
 Sã puse sã'l cîrpiascã ;
 Iaș pentru petici de cãrpit
     Din mîneci a tãiat ca o a patra parte,
     Și antiriul l'a gãtit
     Cu mînicele așã scurtate,
     In cît or care 'l vedea,
     De el rîdea.
 Vẽdẽnd acesta, el a zis in gîndul sãu :
 „Lãsați cã dorã nu sunt așã de nãtãrãu,
     Vr'un lucru mare nu-î
 Sã'mi tai eũ pãlele de pe la antiriũ,
     Și mînicele sã le pu
     Mãi lungi de cît era.”
     A zis și a fãcut.
     Dar lumea se mîra,
 Cã antiriul lui era acum prea scurt,
 Și nu s'asemãna nici cu un bun mîntãn

Adesi se 'ntãmplã tîneri de neam,
 Cari 'ncurcãnd averea lor,
 Tot cu aceiași minte
 S'o indrepteze vor ; ..
 Ș'ajung ca și Arvinte.

Vulpea și Măgarul

— „Mintosule, de unde vii?“

O vulpe pe măgar văzându-l l'a întrebat.

— „Drept de la leu, de vrei să știi;

Am fost să-l ved... și m'am mirat,

Cum a slăbit de tare;

Bătrîn, neputincios, 'și pare

O fără forte de nimică

Acel ce cînd obiera,

Tot codrul tremura,

Jar eü muriam de frică.

Acum însă mai toși,

Cu córne săü cu colși,

Cum pot îl dojănesc,

Și frica-i respălătesc.“

— „Dar tu, eü socotesc, că n'al și îndrăsnit

De leu să te atingi?“ Lui Vulpea i-a vorbit.

— „Așa! măgarul i-a răspuns,

Ba cred că l'a pătuns

Berechea de copite,

De mine lui svirlite“.

R a c u l

— „Ei, veđi, mă rog, ce nălărăü!

Tot înapoi se dă!“ —

Așa un rac pe fiul sēü

O dală ocăra.

— „O bunul meu părinte !
 Răspunse racul fiu,
 Cum mergi tu înainte,
 Mă iartă, că nu știu.
 Și dar te rog, mă-învață,
 Dă-mi pildă drept povață,
 Șapoî eü după tine
 Voiü merge förte bine.“

TIM. CIPARIU *)

Puterea de viață a națiunii romine

(Fragment)

Cînd ne uităm înapoi la istoria poporului nostru și mai cu sémă la a națiunii noastre din astă patrie dulce care e întiul lęgân al vieții romine pe aceste locuri nordice-orientali, mai că nu aflăm în șirul atitor mari secolî, de la începutul celui d'al 2-lea al erei creștine pînă acum, peste mijlocul celui d'al XIX-lea secol. de cît numai zile de lacrimi, de dureri și de suferințe de tötă forma ; iar zilele de bucurie pentru poporul român și pentru națiunea noastră transilvană în specie, aü fost mai puține și mai rare de cît pana de corb alb. Cultura romană, ce aü adus cu sine în Dacia din alte părți ale lumii mai fericite și mai desfătate, și o aü

*) *Timotei Cipariu* s'a născut în Transilvania, lângă Blaș la 1805. Prin diferitele sale scrieri, mai cu sémă cele filologice, atrase atențiunea publică și deveni membru al Academiei romine. El cunoșcea mai multe limbi, mai cu sémă orientale. Scrierile sale sunt cam următoarele: *Extract de ortografiă română* (1841), *Știința S-tei Scripturî, Acte și fragmente istorice bisericesti* (1853), *Limba română după dialecte și monumente vechi. Analecte literare. Gramatica limbei române 1869-72*. Scrierile lui Cipariu dovedesc cunoștințe întinse.

Cipariu a murit în Blaș, la 1887, luna August.

transplantat în acest pământ rece și înghețat, cultură de care mărturisesc toate ruinele și toate unghiurile patriei noastre totă, mai totă cădu praia ginților, cari, înainte de a preda Grecia și Italia, Atena și Roma, se par, că, din preda patriei noastre și din ruina culturii romane de pe acest pământ, au prins gust d'a se încrunta în ruinele și ale celor-alte provincii din Imperiul roman. Din această ruină totală a națiunii, numai D-zeu scie cum am scăpat, numai cu prin minune și numai cu pelea și cu viața; căci acele predări și incursiuni nu ne-a răpit numai averea și cultura ce o am avut, dar ne-a răpit și miile de miile de suflete d'ale fraților și părinților noștri; și dacă ar fi fost morțea lor numai corporale, mai puțin ar fi amarăciunea; însă de cît morțea naturală, mai este o morțe și mai cumplită pentru om, sclavia, despărțirea de ai săi și mai pre sus de toate, simțul unei ruine naționale; căci nici o durere nu se poate să se asemine cu acea durere, cînd vede omul nu numai perirea sa, ci vede de odată și perirea unei patrii, a unei națiuni întregi mai fără de nici o speranță de ridicare din acea perire. Inșă din toate aceste ruine, Provedința ne-a conservat încă în aceste dureri cumplite un tezaur neprețuit, care nu ni l'a putut răpi nici sabia învingătorului, nici cruzimea tiranului ce domnia pe corpurile noastre, nici puterea fizică, nici politica infernală, — un tezaur născut cu noi de la țipetele mamelor noastre, dulce ca sărutările mamelor noastre, cînd ne aplică la sînul lor! Tezaur mai scump de cît viața, tezaur, care de l'am fi pierdut, de l'am perde, de vom suferi vr'o dată, ca cine va cu puterea sa și cu înșelăciunea sa și cu momela să ni'l răpiască din mîinile noastre — atunci mai bine să ne înghețăm pămîntul de vii... Cel puțin să ne adunăm la părinții noștri cu acea mîngăere, că nu am trădat cea mai scumpă ereditate, fără de care nu am mai fi demni de a ne numi fiii lor; să rămîie cel puțin acea mîngăere, că am păstrat cu sfințenie *limba noastră romînescă!*

C. BĂLĂCESCU *)

Ciinele, Șorecele și Cotoiul.

Un Samurache, amic de casă,
La un Prinț mare ca parazit,
De cum stăpîniî ședeau la masă,
El avea botul de favorit.

Și-întindea îndată

Labă-i spurcată

P'ori-ce 'nainte i se-întempla;

Și cu-îndrăsnelă,

Fără șială,

Răpia de față ori ce-apuca,

Fără să fie

Ce va certat

D'obrăsniciă

S'ău alungat;

Ba din potrivă toți 'l aflau

De istet și-încă 'l încuragiau.

Un șoricel mic, de fîme cumplit, tare strîmătorat,

L'a cîinelui privilegie dintr'o gaură privia

Și în sine socotia,

Că n'ar fi păcat de mîrte dacă și el va urma

Libertății cel de față. Sărind dar pe masă sus,

Tremurând de mare grijă, coprins de palpit nespus,

Îndrăsnii

Pitiș, pitiș

A ciupi,

Prea pe furiș,

*) C. Bălăcescu s'a născut la 1800, Ianuarie 20 și a murit la 21 Februarie, 1860. Bălăcescu a ocupat în mai multe rînduri funcțiunea de Prefect și apoi membru onorific în comitetul teatral. Bălăcescu a scris puțin, însă a reușit foarte bine în satiră și în fabulă. Scrierile lui, ce le cunoșcem astăzi, sunt: *Buna*

Dintr'o cojită de piine, ca or care dobitoc,
 Ce se crede 'n drept și însuși a se purta după loc ;
 Dar vai sërmanul, că fu vëdit
 Și prins îndată și osîndit,
 Ca un criminal de frunte a fi pe loc spînzurat
 Și a peri cu rușine, chiar de códă atîrnat !

Atuncia el, ticălosul, anari lacrăme vărsând,
 Striga fôrte cu durere, ca un șórice plîngënd :
 — „De la un hoț pîn la altul cită diferență mare !
 „Pe cei mici 'i aștéptă ștréngul, iar p'ai mai încrăgiare!“
 — „Ba miaũ ! hoțule, i respun le un cotoiũ cu ochii mari,
 Sunt legi ce prescrie drepturi la pisici și la ogari ;
 Clinele e dintr'ai noștri... și ai noștri pot fura,
 Iar tu, șórece, de unde ai vr'un drept d'a și mînca ?

Măgarul și Măimuța.

Un măgar, care 'n spinare
 Ducea scrin cu móște sfinte,
 Se credea persónă mare,
 Că toți ciți eșiau 'nainte
 La el căciula 'și luaũ,
 Și smerit i se'nchinaũ.
 Socotind în sine tare
 C'ást respect, astă-închinare

educația (comedie în 3 acte, 1845). *O mică colecțiune de poezii și Proiect pentru o casă de păstrat și împrumutat* (1845). Stilul său e neforțat și presărat de cugetări și de observațiuni pline de epirit.

S'aduc, fără să se-înşale,
 Insă-și măgăriei sale,
 S'aşa-îngîmfat de mindrie
 Pentru multa-l vrednicie,
 În veci botu'n sus ținea
 Și pe or cîți întălnia.
 Dintre confrății lui chiar, d'abia de îi cunoscea;
 Iar pe cele l'alte tôte
 Dobitôce, cât se pôte
 De nimic le socotia.
 Unele se supărară, altele umblaũ pe plac.
 Dar o momițică mică
 Nu se sfii ca să-l zică:
 „Domnule, cu plecăciune,
 Mă rog, să'mi dai ertăciune
 D'o-întrebare ce-o să'ți fac:
 Ce te'ngîmfezi în zadar?
 Ți-al uitat că porți samar?
 Crede-mă, schimbăți purtarea,
 Că cu tótă 'nsărcinarea,
 Nu ești de cît un măgar,
 Și la rîșniță ca miine te aștept să te vedî iar!

ANTON PANN *)

Cit ți-e plapăma atît te-întinde.

Unui om i-a fost rămas
De la moși, strămoși, meraz,
Un petic de stofă mic,
Nefiind bun de nimic
Și ăstul căuta el,
Să mai găsiască la fel ;
Dar fiind, cum zic, de mult,
Moda i s'a fost trecut,
El însă să facă va
Din acel petic ceva.
Așa venindu-î în gînd
Și un plăpomar chemând,
Scuse acel peticel
Să-î dea plapomă din el.
Plăpomarul i-a răspuns,
Că nu este de ajuns.
Și la alți dac'a trimis,
Tot aseminenea i-a dis.
În sfîrșit se găsi unu,
Cam într'o parte, nebun,
Zicîndu î că face el
Plapomă din peticel,
Cu chenar jur împrejur,
Să n'aibă nici un cusur.

*) *Anton Pann* s'a născut în Bulgaria, la Slidven, pe la 1797, din părinți căldărari După ce a fugit din Rusia, unde fusese luat captiv de copil și unde servise ca musicant în armata rusă, el s'a stabilit în București. Aci, pentru a-și scotea traiul, se ocupa scriind versuri (cîntece) și mai cu seamă dînd lecțiuni de muzică bisericească (psaltichie), pe care o cunoscuse foarte bine. Mai pe urmă voind să cunoască bine noua sa patrie, Anton Pann călători în totă Muntenia și Moldova, de unde culese tot felul de povești și cîntece, etc. din gura poporului, pe cari apoi întocmindu-le a început să le dea la lumină. Prima sa carte a

Deci el peticul luând
 Și precum a dis făcând,
 Trei zile n'a zăbovit
 Și cu ea gata-a venit.
 Stăpînul cum s'a uitat,
 Scurtă i s'a arătat.
 Pe loc pe sine o ia,
 S'întindându-se sub ea,
 Picioarele i-a rămas
 Afară, cale d'un ceas.
 S'a zis privindul chioruș,
 — „Ce fel de trébă făcuși ?
 Că este scurtă de tot
 Și staū desvelit d'un cot“.
 Plăpomarul cum privia
 Și c'un baston ce'l avea,
 Pe picioare cum l'a ars,
 El sub plăpomă le-a tras,
 S'a-inceput a'l întreba,
 Zicënd : „nebun ești aū ba ?
 Dar pentru ce mă lovesci ?
 Or voesci să pățimesci ?“
 Plăpomarul i-a răspuns :
 — „Veđi acum cum ți-a ajuns ?
 „Nu te lungi pe cit n'ai,
 „Ci te-întinde pe cit ai.“

Iost *Cîntece de stea* (în versuri) (1830); apoi *Poesii, Noul E-rotocrit*, tradus în versuri din grecesce și *Calendare* pe mai mulți ani, *Fabule și istorioare* în versuri *Poesii populare*, (în versuri). *Memoria focului din București* (în versuri). *Spitalul amorului* (ciutece în vers). *Dialog în 3 limbi*, rusesce, turcesce și romînesce. *Înțeleptul Arghir, O ședătoare la țară* sau *poveștile lui Moș-Alb, Năstrăvăniile lui Nastratin Hogea* (1853), etc. Afară de acestea, el scrise mai multe cărți pentru muzica bisericească. Cărțile lui Anton P'ann, (nu cele de biserică) fiind scrise într'un stil simplu și popular, aū pătruns în cele mai de jos clase ale națiunii romine și aū deșteptat în mulți gustul citirii.

Sgircitul

*Peste un rîu lat și mare
 Și repede curgător,
 Vrînd să trecă ore-care
 Sgircit, d'argint iabitor,
 Mergînd pe punte, se pare,
 Unde-a călcat n'a vădut,
 Căci smintind din întîmplare
 Un pas, în rîu a cădut.
 Și-ncepu să strige-în apă:
 „Vai de mine, mă înnece, mor!
 Vino, lume de mă scapă,
 Dă-mi mîna de ajutor!”*

*Un pescar, din întîmplare
 Care aproape s'a aflat,
 Alergînd spre-a lui scăpare
 Iute în rîu s'a aruncat,
 Și cu multă ostenelă,
 Spre el de grab înnotînd,
 L'a ajuns într'o clipelă
 Curagiū dîndu-l și strigînd:
 — „Dă-mi mîna încóce, frate,
 Intinde-o mai de grab,
 Să te scap de înnecare,
 Aiți curagiū și nu fii slab!”
 El „DĂ-MI” auđînd prin unde,
 Prea amar s'a supărat,
 — „NU-'ȚI DAŪ NIMIC!” 'l răspunde
 Și'n adînc s'a cufundat.*

BARBU PARIS MOMULÉNU *)

Leul și Epurele

Leul flămînd fiind lórté
S'alergând după vinat,
Indată a întîmpinat
Un biet epure fugind,
Carele fiind aprópe,
L' avea prînd bun gătit,
Mai mult de n'ar fi poțtit.
Dar vedénd un cerb departe.
Pe epure l'a lăsat,
Socotind c'a căpătat
Prînd mai gras și mai plăcut.
Epurele sărăcutul,
Cum 'l vedu c'a pornit
Spre cerb leul cel cumplit,
El se lăcu nevédut.
Cerbul iar lăcu acésta,
Fiind și mai depărtat.
Atuncea leul îndată,
Se-întórse la epuraș.
Mai semeț și cu curagiū,
Ca spre gata alergând.
Viind la loc, i-află urma...
Nicī cā prînd a căpătat,
Șa rēmas geménd cāit.

Iată dară lăcomia.
Cā l'a făcut d'a perdut
Și ce gata a avut,
Lacomul nemulțumit.

*) *Barbu Paris Momulénu* din Slatina, s'a născut la 1794 din părinți orășeni. Venit în București, el s'a lipit pe lingă familia Const. Filipescu, care în acel timp era una din familiile cele mai ospitaliere, unde se întîlniaū străinii și pămîntenii de talent. Scrierile lui Momulénu mai însemnate sunt *Characterul* (1820) și *Poesii*, publicate la 1847.

George Asachi.

G. ASACHI *)

Muntele Pionul său Ciahlăul

Munții, ce se află pe marginea apusună a Moldovei, înfățișează varietăți și produse, cari țintesc luarea a minte. Aci se operează mecanismul regulat și neapărat pentru invioșarea firei și adăparea isvórelor, ce rîurază peste șesurile noastre. Stînci semețe, cu forme neregulate și înaltă mai pre sus de nori vîrfurile lor săgetate de fulgere. Fantasia formeză aci minunile seles, și o panoramă variată și neconținută să înfățișeză în aceste locuri uriașe.

Carpații, numiți de Romani *Bastarni Alpes*, se compun din stînci originare și din pămînt mălit. Ei împreună cu toate ramurile lor, copriind o întindere de 1860 mile pătrate. Acestor munți sunt Romîni datorî scăparea și conservarea lor în atîtea rînduri. În stîncul acestor munți s'a păstrat óre care monumente din epoca nestatorniciei statului romîn în aceste părți ale Daciei. Evlaviosul află biserici întemeiate de domniî cei bunî; monastirele făcute spre închinarea creștinilor hărăzesc nenorociților o mintuire, iar călătorului un adăpost. Ostașul viziteză cîmpurile de luptă și de glorie a strămoșilor seî; geologul cerceteză minele încă ascunse, al căror produs, precum cêra de pămînt, sunt însușirile acestui pămînt; iar artistul se bucură de prospectul pitoresc, carele se întrece cu frumusețile Al-

*) G. Asachi s'a născut la 1788, în Herța (Dorohoi) și și-a făcut studiile în Lemberg (Galița) și apoi în Viena și la Roma. Asachi a luptat mult pînă să fundeze o școlă romînă de inginerie în Iași, unde apoi a funcționat ca profesor. G. Asachi a fundat cel dintîi ziar în Moldova „*Albina romînescă*”, la 1829, lunie 1, douê luni după ce Eliade fundase „*Curierul românesc*”, cel dintîi ziar romîn în Muntenia. Tot Asachi este întemeiătorul teatrului național din Moldova, care începe reprezentațiunile la 1817, în Iași, în salonul Hatmanului Costache

pilor Elveției. În mijlocul unui șir de munți, acoperiți de codrii străvechi (fôrte vechi), se înalță *Ceahlăul* său *Pionul*, ca un uriaș așezat spre paza patriei noastre. Plutitorul de pe Marea Negră descoperă înalțul lui pisc, de la capul Mangaliei pînă la Cetatea Albă; locuitorul Nistrului vede sôrele apuind după spatele lui; iar păstorul nomad țuțuiian își îndrepteză pașii după măgura Pionului, ca un vas povățuit către liman de lumina farului.

Acest munte, ce se află în ținutul Némțului, pe malul drept al Bistriței, se întinde pînă la marginea Ardélului și coprinde un loc ca de patru mile pătrate. La pôlele lui se află alți munți, cari nu mai puțin învrednicesc privirile călătorului. Piscul său numit Pagnaghia (Virginia) are o înălțime ca de 7.200 palme peste cumpêna (nivelul) Mării Negre. Doê-spre-zece pîrae isvorăsc din côlele muntelui; iar pe vârful lui este obirșia fîntinei a Mitropolitului, ce formeză o frumoasă cascadă.

Muntele se întinde mai cu sêmă de la mēză-zî spre mēză-nôpte. Codrii îndesiți de mestecăni, de brađi, spinî și crini, umbresc doê treimi ale înălțimii lui; partea de sus este lipsită de arbori, în locul cărora se ved numai ôre-cari ienuperi tîrîtori; iară pe vîrf se află un muschiu frumos, care, în privința medicinală, nu e mai jos de lihenul de Islanda. Din sînul acestor verdețe frumoșe, se înalță în formă de turnuri stîncele de culóre cenușiă, înalte de 174—200 palme. Materia lor se asemănă cu lava și se pare a fi o formare vulcanică.

— Pionul este încă faimos pentru Romîni în pri-

Ghica. Asachi cunoșcea multe limbî: latină, francesă, italiană, germană, engleză, rusă și polonă și a scris în unele din ele. La 1839 Asachi a fundat *Conservatorul filarmonic* (șcôla de musică) în Iași. El a contribuit fôrte mult la deșteptarea și dezvoltarea literaturii romine. G. Asachi a scris cărți de matematică, istorie (*Istoria Rusiei*, *Nuvelé Istoricé ale Romîniei*) diferite ziare (*Albina romînescă*, *Gazeta de Moldova*, *Icona lumii*, etc.) Pentru teatru, ca *Fiul perdut*, *Petru Rareș*, *Voichița*, etc. Poesil (*Harpa Romîniei*, *Poesil* etc). El a murit la 1869.

vința istorică și în zicerile populare. Aci, în vizuinele muntelui, se zice, că s'ar fi consumat Dómna Dochia, fiica lui Decebal, când, după subjugarea patriei sale și mórtea părintelui ei, spre a scăpa de prigonirea Romanilor, ar fi petrecut aici sub forma unei păstorite, pascând o turmă de oi. După această tradițiune, Dochia urmărită fiind de l'raian, care se aprinsese de amore, cu tótă turma se prefăcu într'o stîncă întru acel minut, cînd era să se răpiască de acel Impărat.

IOAN A VĂCĂRESCU, MARE LOGOFET *)

V r e m e a

*Viemea nu perdeși! ascultăși
Cînd vocca mea v' spune,
„Aluși, Romînilor, lucrăși
Dulși și sapte bune!
Fînă cînd ai a te teme,
Tot de rele chinuit?
Cine viemea-a presuit
Fîi lui sub' jug nu geme!*

*) *Ion A. Văcărescu* s'a născut pe la anul 1786 și a murit la 1843.— El a fost unul dintre boerii romîni cu mult dor de țara sa. *Ion Văcărescu*, împreună cu Banul Constantin Bălăcenu, cu Vornicul Constantin Goleșcu și cu Logofătul A. Filipescu, (Vulpe) au ajutat și au stăruit din tóte puterile pentru deschiderea școlei lui Lazăr de la St. Sava, la 1817. *Văcărescu* a ocupat funcțiunul însemnate sub Caragia și s'a făcut cunoscut prin posesiile sale Afară de poesiele originale, publicate la 1830 sub numele de *Poesii originale*, *Văcărescu* a tradus, încă de la 1818 pentru teatru, pe *Britanic*, *Ermiona*, *Regulu*.

L a ț a r ă

Se întinde o cîmpie
De sub pôle de Carpați,
Cîmp deschis de vitejie
La Rominii lăudați.

Surpăturî sunt de-o parte
D'un oraș ce a domnit,
O girliță 'ncôcl desparte
Un crîng fôrte-îveselit.

Acolo eũ am căsciôră
Pe un virf de delșor;
Curge 'n vale o apșôră,
Murmurând încetușor.

În potrivă, smâlțuite
Déluri altele se vîd
Ș'in vâlcelele înflorite
Miei pasc, alerg, joc, sed.

Lăsând ale lumii mare
Cinsti, nădejdi și fumuri seci,
Amăgiri cu-încredîntare,
Vrăjmași caldi, prietenî reci,

Acolo cu sănătate,
Cu repaus însoțit,
Tôtă-a vieții bunătate
Dobîndiam eũ îmulțit.

Cînd la via, la grădină
Cînd la cîmp de multe ori,
Cu o muncă prea puțină,
Pildă dam la muncitori.

Cînd cu nireji amăgitoare
Viî prindeam paseri din sbor,

Cînd prin țevi fulgerătore
Cu plumb le-asvirliam omor.

Cînd cu cîinii prin pădure
Vulpe, epure fricoș,
Lupul năvălit să fure
'L râniam mai cu prisos.

Muncă, luptă, călărie,
Jocuri, umblete pe jos
Mă-întăria cu veselie
Și 'mi da-învederat folos.

Curăția și măsura
Masa mea împodobia,
Mulțumia stomac, ochi, gura,
Dar mă sătura d'abia.

Musele, ce-mî sunt dragi fôrte,
Aveau ore hotărit.
Cînd cu cel carî n'au môrte
Mă 'nîlînia numai de cit.

Cu nespunsa lor dulceta
Miștele mi le-îmulția,
Mină, duh, ochi, limbă, viață,
Tôte mi le-însufleția

D'amărunt privind făptura,
Î'laneți, răsărit, apus,
Stem gîndind, așa natura
Cine-ar fi-învirtind de sus.

Ce mărire se cuvîne
La unul ca el î-o dam
Ș'însuși mulțumit cu mine
Mă duceam de îne culcan.

(1870)

PARTEA II-A

PARTEA II

IOAN NENIȚESCU *)

Tatăl lui Neacșu.

Pe-o largă și frunsoasă vale
Mi se-întîlniră, iată-in calo,
Un dorobanț și c'un uncheș
Plecat de ani, albit și pleș.
— De unde vii, voinicul?
— Vin de la Plevna, moșule.
— Dar pe la Plevna ce-ai făcut?
— Cu Turcii tale ne-am bătut
Și din cetăți i-am alungat
Ș'in gónă crunt i-am secerat.
— I-ai biruit?..... i-ai biruit?....
Să fie Domnul prea mărit!
Dar... nu cumva ai cunoscut,
In luptă, spune-mi, n'ai vădut
Un băețan de tineri ani,
Căprar ca tine la curcani,
Pe Neacșu cel de la Buzău,
Un flăcăian de statul tău?

*) Veđi acest scriitor in partea I.

— Ba, moșule, l'am cunoscut,
 Cumplit, voinicul s'a bătut!
 Ca un vitez adevărat
 La Grivița el s'a purtat
 În totdeauna sta-înainte
 În lupta grea, întreg la minte,
 Pe toți ai săi înbărbăta,
 Și greu pe Turc mi-l ataca
 De și sta Turc-în șanț nătîng,
 Întîi perdut'a brațul stîng,
 Sărmanul Neacșu din Buzău,
 Cel flăcăian de statul meu!
 Dar or și cînd întreg la minte
 Da, Neacșu, da mereu nainte;
 Și întorcîndu-se l'ai săi,
 El le striga: „Hai dragii mei!
 „Impuținat sunt eu de-o mină,
 „Dar nu și inima-mi romînă!
 „Ea nu-e nici cum impuținată,
 „Ci este-a țării mele totă.
 „Că liber e născut să fie,
 „Romînul simte în bătălie!
 „Haideți soldați, și de-om muri,
 „În veci de veci ne-or pomeni
 „Romînii, cît Romîni vor fi!“
 Dar cum grăia așa cu foc,
 De-o dată șovăi în loc....
 Un glonț în pept greu mi'l isbise!
 El... ochii liniștit închise....
 Alături am ingenuchiat,
 Cu drag în brațe l'am luat,
 Iar el murînd tot mai șoptia
 Curat lingă urechea mea:
 „Că liber e născut să fie,
 „Romînul simte-în bătălie“
 Apoi nimic n'a mai grăit!

Atunci bătrînul girbovit
 De anî, de grijă și nevoi
 Și întorșe fața înapoi.....
 S'o lacrimă grăbit își sterse,
 Spre dorobanț apoi el merse
 Și, ridicând albita-I frunte,
 Părea bătrînul ca un munte,
 Cu vîrfu-în neauă îmbrăcat,
 De sóre darnic luminat.
 La dorobanț țintiș privi
 Și cu mîndrie mi-î grăi :
 — Ștîcine-e Neacșu din Buzău ?...
 E singurul copil al meū.

1881.

 MIHAIL ZAMFIRESCU *)

Mea Culpă

*Am plîns în disperare, coprîns de îndoință,
 Cînd mina cea divină voi a mîncerca.
 Eă te-am uitat, o Dómnne, în zi de decadință.....
 Dar tu nu mē uita!*

*Nu mē lăsa 'n abisul profund de necredință,
 Ci fă ca să domine în mine voia ta;
 Căci e perdut acela, ce-în timp de suferință
 Nu stie a se ruga.*

*) Mihail Zamfirescu s'a născut pe la 1839, în București, și a murit în Septembrie, 1878. Zamfirescu a început să scrie încă de pe cînd era în Liceu, și la 1859 se tipăriră într'o broșură intitulată „Aurora“, primele sale poesii. Tot el este autorul „Musei de la Borta rece“, o satiră literară plină de spirit. La 1881, trei ani după mórtea poetului, fratele său adună și publică într'un frumos volum cea mai mare parte din poesiiile lui Zamfirescu, sub numele de „Cîntece și Plîngerî“.

*Și dacă vre o dată pe trista mea cărare
Voiu suspina, Părinte, în orele amare
De al vieșit dor,*

*Din lumile celeste trimete-mi o cătare,
Să lumineze noaptea juneși-mi solitare,
Speranța 'n viitor.*

(1862)

B. P. HAJDEU *1

Capitulațiunea de la Roșcani. — Mórtea lui Ión Vodă cel Cumplit.

În curs de 3 zile și 3 nopți, Ión Vodă respinse toate atacurile a 200,000 de păgini. Lipsiți cu totul de o picătură de apă, Moldovenii așteptau venirea nopții pentru a întinde petice de pînză d'asupra erburilor, și cu roua strînsă ei și udau buzele uscate de sete. Adesea cu Ión Vodă în frunte, o sémă eșiu din șanțuri, se repeziau cu turbare asupra celor mai espuse posturi inimice, tăia, măcelărea, doboră toate din naintea lor, și apoi plini de sînge se întorceau în corturi.

În cursul acelor 3 zile și 3 nopți, Ión Vodă, să se fi gîndit el cît de puțin la propria 'i siguranță, scăpa. Vorbind turcește ca un Turc, el putea trece în crepuscula serei chiar prin mijlocul păgînilor, precum

*1 Bogdan Petriceicu Hăjdëu s'a născut în Hotin, la 1836. El 'și a făcut studiile în Rusia. După multe suferințe din cauza independenței caracterului. Hăjdëu s'a dat cu totul literaturii, și a dovedit prin scrierile sale, că este un poliglot însemnat, un istoric și un critic eminente. Dotat cu o activitate infati-

deja făcuse o dată Țepeș. Dară toate demonstrează, că eroul nostru, grăză numai pentru păgini, pentru ciocoi și pentru călugări, și iuhia țara mai mult de cât pe sine însuși!

În a patra zi Turcii începură a parlamenta. Ión Vodă arată celor trimiși tăria pozițiunii sale și numărul victorilor ce-i mai rămân. „Precum vedeți, — le zice el, sunt în stare de a mai susține lupta”. Apoi le propune următoarele condițiuni: 1) Mina dușmanilor să nu se atingă de ostașii Moldoveni, cari să fie liberi a merge pe la casele lor, fără a fi prigoniți vre o dată pentru trecut de către viitorul Domn al Moldovei. 2) Cazacii să fie lăsați a se întorce în țara lor; 3) Insuși Principele să fie trâmisi viu și nevătămat d'a dreptul la Sultanul Selim... Păgini primiră tractatul. Condițiunile fură jurate de 7 ori de către Beglerbeul Ahmed Pașa și de 7 ori de către Petru cel Șchiop devenit în realitate domn al Moldovei. Mehmed-Pașa le jură de 7 ori pe cartea lui Mahomed; — Petru cel Șchiop le jură de 7 ori pe cartea lui Christ.

Cu lacrimi în ochi, fără a putea vorbi de emoțiune, Ión Vodă se despărți de credincioșii săi tovarăși. Cazacilor, ómeni streini, veniți a servi pentru plată, el le lăsă toate sculele ce avea cu dînsul; Moldovenilor, frați ai săi, cari se luptau pentru libertatea patriei, le lăsă suvenitul de a le fi fost un mare doinn și voga speranță de întorcerea sa la domnie... Eroul era convins, că va reuși prin profunda și diplomatie a recîștiga grațiile Sultanului Selim, precum altă dată, tot într'o asemenea situație. Petru Rareș numai prin bărbătesca-i elocuență, reușise a înblînzi minia Sultanului Suleiman.

---

gabile. Hăjdêu a scris opere pentru teatru, ca *Rësvan-Vodă* (1867); a fundat diverse ziare ca *Lumina* (1862) *Aghiuță*, *Satirul*, (1864-66). *Archiva Istorică*, *Columna lui Traian*. *Filologia comparată*, apoi a publicat *Studii critice asupra Istoriei Române* (1864). *Cuvinte din bătrîni*, *Ión-Vodă cel cumplit*, (1866). *Poesii* (1870). *Istoria critică a Romînilor* (1882) *Magnum etymologicum* etc.

Cazacii plîngeau; Moldovenii nu puteau plînge: escesul durerii seca izvorul plînsului.

Pe lingă persoana lui Petru cel Șchiop, pentru a-l instala cu firman, (o inovațiune nepilduită pînă atunci în Moldova), se afla ca Capigibaș sașu prim ușerul porței Otomane, Scipione Cigala, dintr'o familie aristocratică neapolitană, renegat sub numele de Djigalazade: un june môle, desfrinat, nestatornic, mîncăcios... dară cu atît mai puternic la curtea unui Sultân ca Selim II.

Cînd Ión Vodă intră în cortul Beglerbeiului, Ahmed-Pașa era înconjurat de ieniceri, agale, bei, sangiaci, cari toți se înbulziau să vadă pe teribilul erou de la Jilisce, Brăila, Lopușna, Bender...

Seraskerul începînd cu muștrări, Ión Vodă l'respunse cu tîtă demnitatea unui Principe, că pe baza capitulațiunei sale, el nu are a da sémă de cit numai cînd va fi întreat de Sultânul...

Mindria vitézului înfiora pe Musulmanî; dară grandórea-i se părea a fi înlântuit brațele lor; ei se uitaú nedomiriți unul la altul, îndemnîndu-se care de care a da prima lovitură; nimeni nu cuteza... Trebuia un om îndobitocit prin escesul banchetelor și ametit prin furia opiului; trebuia un monstru, pentru a face un asemenea pas contra onórei și contra jurămîntului. Acel monstru era Capigibașa Djigala-zade. El l'înfipse cuțitul în inimă!

Cînd gigantul cădu de perfidul pumnal al Neapolitanului Cigala, ienicerii îmbărbătați prin inițiativă, se asvirliră asupra victimei, tăiară maiestósul cap ce l'isperia mai de ună-zî pînă și în taina visurilor, și l'înălțară pe o sulită

Apoi temêndu-se, póte, ca un al doilea cap să nu rêsară cum-va pe desfiguratul corp, ei legară trunchiul martirului de códele a doê cămile, care, gonite în direcțiuni opuse, l'rupseră în hidóse fragmente!

După ce finitul spectacolului le rēcise mințile, pá-

gîinii nu putură a nu recunósce propria lor nulitate în alăturare cu marele eroism al mortului.

Credënd că virtutea lui Ión Vodă 'și ya fi avut isvorul în ósele din care fusese țesut și în singele ce'l circulase prin vine; ei 'și împărțiră între sine ca móște, fărămăturile acelor óse și 'și încruntară sábiile în acel sínge, rugându-se lui Alah, ca să le dea și lor tutulor inima Principelui român !

AL. DEPARAȚIANU *)

Vara la țară

(fragment)

Locuința mea de vară
E la țară;
Acolo eu voi să mor
Ca un fluture pe flóre,
    * Beat de sóre
Și profum incintător !

Acolo e fericirea
    Și iubirea
Timpului patriarhal ;
Viața, ce aci s'ascunde,
    Curge-în unde,
Curge-în unde de cristal.

*) Al Deparațianu s'a născut lângă Rușil-de-Vede (Deparaț) cam pe la 1836. Scrierea sa e intitulată *Doruri și amoruri*, publicată la 1861. În multe din poeziile sale se vede predominând ideile de naționalitate și de dreptate. Limba sa e dulce și puternică. Deparațianu a murit la 1865, după ce fusese deputat pe timpul lui Cuza-Vodă.

Ale sórelui copile,
 D'albe zile
 De Cuptor și Cireșar,
 Ca pe nisce surióre,
 Pe fecióre
 Din colibi le chem afar ;

Și ca roiul de albine,
 Pe coline,
 Pe vâlcele, pe cimpil,
 Tótã ziua mi se-încurã
 Și murmurã
 Copilițe și copil.

Numai vara cerul face
 Cu nori pace ;
 Numai vara ochiul meũ
 Vede-în raze și lumine
 Tóte pline
 De mila lui D-zeũ.

Spicul blond, cu pae d'aur,
 Scump tesaur
 Pentru mari și pentru micĩ,
 Undulezã-în miĩ de valuri,
 Intre maluri -
 De sulfine și d'aglici.

Ast-fel basmele-azurate
 Ș'instelate
 C'al lor cer de oriint,
 Spun, cã-în țãrile-incintate
 Sint bogate
 Mãri de aur și d'argint,
 Pentru asta și eu vara
 Iubesc țara,
 Pentru asta voi sã mor

Ca, un fluture pe flóre,
 Beat de sóre
 Și parfum incintător !
 Dați-mi, dați-mi valea verde,
 Unde perde
 Omul negrele gândiri,
 Unde mindra păsărică
 Să ridică
 Pină-in cerul luminos,
 Și din cerul plin de sóre,
 Cu oróre
 Abia vede omul jos !

N. NICOLÉNU *)

9 Martie.

Multe valuri furióse năvăliră peste mine,
 Multe inimí prea iubite în pământ s'aú prefăcut,
 De cind pentru prima óră te-am vedúť printre suspine,
 Zi frumoasă și fatală, întru care m'am născut !

Cu tóte că pretutindení un destin cumplit mă duce
 Din ruină în ruină în secret a lácrăma;
 Cu tóte că noué rele staú pe capu-mi ca năluce,
 Precum vulturil p'ó pradă... eú nu te voiú blestema !

Nu, căci am simțit viața, de și-am încercat durerea;
 Nu, căci pentru a combate n'am pierdut încă puterea;
 Nu, căci jalnicul meú suflet e tăcut, dar nu invins;

Nu, căci d'am pierdut speranța viselor copilăriei,
 Mintea mea ș'a luat sborul p'aripele vecinicieí
 Și de ziua cea din urmă peptul meú este coprins.

*) N. Nicolénu, se crede, că s'a născut în Craiova, pe la 1833, Martie 9. Studiile și le-a făcut parte în Craiova, parte în Paris. El a scris puțin. Cele mai multe din poeziile sale s'aú cules și s'aú publicat la 1865 într'un mic volum intitulat *Poesii Nicolénu* a murit la 1871.

D. BOLINTINÉNU *)

Mircea cel Mare și Solii.

Intr'o sală-întinsă, printre Căpitani,
 Stă pe tronu-i Mircea încărcat de ani.
 Ast-fel printre trestii tinere, înverzite,
 Un stejar întinde brațe vestejite;
 Ast-fel, după déluri verzi și numai flori,
 Stă bătrînul munte albit de ninsori.
 Curtea este plină, țara în mișcare;
 Solii triiși de Pörtă vin la adunare.
 Toți staû jos, mic, mare, tînér și bătrîn,
 Era nobil omul, cînd era Român.
 Solii dau firmanul, Mircea îl citește,
 Apoi cu mărîre ast-fel le vorbesce :
 „*Padișihul* vostru, nu mă îndoesc,
 Va să facă țara un pămînt turcesc;
 Pacea, ce'mî propune, este o robie,
 Pînă ce Românul a se bate știe!“
 La aceste vorbe sala-a răsunit,
 Dar un sol îndată vorba a luat :
 — „Tu, ce într'acéstă națîă creștină
 Strălucești ca zioa într'a sa lumină,
 Tu, o Dómne, cărui patru țări se-închin,
Alah să te ție, dar ești un *hain*!“

In murmură surdă vorbele'i se-încă :
 Cavalerii 'și trage spadele din tēcă.
 Mircea se-îndrepteză iute către ei :
 „Respectați solia, Căpitaniî mei“.
 Apoi către solii Pörtîi el vorbesce :
 „Voî, prin cari *Șahul* astă-zî mă cinstesce,

*) D. Bolintinenu. Veđi acest scriitor în partea I.

„Mircea se închină de ani obosit,
 „Însă al său suflet nu e-îmbătrînit;
 „Ochii săi sub gene albe și stufose
 „Cu greū mai îndrăptă săgeți veninoase;
 „Dar cu tóte astea feru-î va lovi,
 „Ș'albele lui gene încă n'or clipi,
 „Cela ce se bate pentru a lui țară,
 „Sufletul e focul sórelui de vară.
 „Mergeți la Sultanul care v'a trimis
 „Ș'or ce drum de pace, spuneți că e-încbis.“

Apoi către curte Domnul se îndrăptă :
 „Fericirea țării de la noi s'aș'éptă,
 „De deșérte vise să nu ne-înșelăm,
 „Mórte și robia la străini aflăm.
 „Viitor de aur țara noastră are
 „Și prevēd prin vécuri a ei înălțare;
 „Însă mai nainte trebuie să știm,
 „Marturi pentru dînsa cu toți să murim!
 „Căci fără acesta lanțul ne va stringe
 „Și nu vom ști încă niel chiar a ne plînge.“

Codrul Cosminului

(Fragment)

Pulbera se vede despre răsărit,
 Oștile polone țara a-învelit,
 Lâncile se-înălță ca păduri uscate,
 Caî pe caî preurmă ca valuri turbate,
 Sunetele d'arme se confund, s'alung,
 Cu strigări de ómeni ce pe vînt ajung;
 Flacăra topesce satele din țară,
 Sabia dictéză voia sa barbară.

Către Domnul Ștefan vine un trimis ;
 Dorul țării sale e pe chipu-i scris.
 „Legământul este din nou sfărîmat,
 „Altă parte-a țării Polonii au călcat !
 „Flacăra încinge rodul asprei munci,
 „Spada lor cosesce pe femei, pe prunci...!
 „Toți privesc urgia și suspin amar
 „In a lor durere fără de hotar !“

Ast-fel zice solul. — Cum un urs bărbat
 Care 'și află puiul mort sau singerat,
 Geme și răcnesce cu tărie adîncă
 Și turbat s'avîntă după stîncă în stîncă ;
 Ast-fel pare Ștefan în durerea sa
 Și sudori, de sînge fruntea 'i revârsa.

„Nu ! a geme numai și-a vârsa suspine,
 „Nu-i lăsat la inimă nobile, sublime !
 „Plingerea purcede din suflet robit
 „Unei vieți trîndave ce l'a umilit !
 „Cel brav nu s'abate cînd cel rău 'l frînge,
 „Ci cu arma în-mîna se înbată-în sînge !“
 Ast-fel strigă Ștefan și cu bravi sîi
 Plécă cu urgie la Cosmin în vâi.

Cum pe-o vale verde strălucesc la sóre
 Frunză lîngă frunză, flóre lîngă flóre,
 Ast-fel par Polonii pe vâi la Cosmin,
 Intre două máguri ei cobóră lin.
 Sórele rêsare, focul splendid luce,
 P'armele lor mîndre cade și străluce ;
 Liberă de grijă, mórte sau robie,
 Inima lor sbóră către bucurie.

Dar mai sus de máguri cei din țară vin,
 Herăstrez stejarii cîți pe rîpi se înclin ;

P'ale lor tulpine aținatî fi lasă ;
 Iar mai jos de dinșii armîile păsă.
 Un semnal, și-aceste cete vor peri.
 Sórele dispore..... ceru-îngâlbeni !
 Munții 'naltî. vechî scutur cóna lor virgină,
 Arborii se mișcă, se-învîrtesc, se-îclină
 Umbra se măresce.... aerul tăiat,
 Strîns, s'aruncă în valuri, vijie turbat.
 Muntele tresare, trăsnete. mugiri,
 Șuerări bizare, vaete, răcniri
 Se ridică în aer, cresc și variéză
 Și din munte în munte trec, se repetéză.
 Brații vechî ca lumea peste tot s'abat,
 Cad din ripă în ripă, or și unde bat,
 Stîncele pe cale gem, trăsnesc și saltă,
 Se sfărîmă. plécă, bubuesc, tresaltă...
 Cerul și pămîntul parcă se lovesc,
 Parcă se cofundă și se nimicesc,
 Și-unde se revarsă pe văile-adîncî,
 Alți munți se forméză din copaci și stîncî.
 Muntele rămîne negru, desvălit,
 Rîul schimbă cursu-i, geme năbușit ;
 Caii, cavalerii, cetele fâlóse,
 Armele iaú forme crude și hidóse ;
 Rîuri largi de sînge din pămînt țîsnesc,
 Codril-în fum și-în umbră saltă, ciocotesc !...

Ștefan încă vine cu a lui armie,
 Ce mai e cu viața, fărîmă c'urgie.

Din acéstă luptă puținî aú scăpat,
 Iar Lehliá tótă doliú 'a luat!

Dómna lui Neagoe

Neagoe cel mare în al său palat,
 Ce domnesce p'Arges, zice întristat :
 — „Monăstirea noastră nu e săvârșită
 Și a mea avere este isprăvită !
 Dragi ostași, ce ziceți ? nu ar fi păcat
 Ca să înceteze lucrul minunat ?“
 — „Biruri noi pe țară pot ca să se pue !“
 Aū răspuns ostașii ca să îl mîngie.
 Zic și ei decide biruri pe Romîni,
 De la cei mai tineri pîn la cei bătrîni.

Dómna intră în sală ; grațiile sclave
 Impletesc cu rose zilele-i suave,
 Ochiu uđi de rouă spre pămînt se înclin,
 Rumenind la față, ea vorbește lin :
 — „Voi vreți biruri noue ! Neagoe te teme !
 Miine totă țara o să te blesteme.
 Astă monăstire ce atît iubesci,
 Printre fum de lacrimi pôte s'o privesci !
 Iată diamanturi ! vinde-le și urmază
 Nobila lucrare ce te inimază,
 Căci aceste scule nu le pot purta,
 Cînd femeii pe față lacrimi vor avea !“
 Zice și arată un paner de aur,
 Unde închisese gîngășu-i tesaur.
 Ea îl dă, și față, ca un frag cocînd,
 Rumenă surîde drăgălaș și blînd.

Un bătrîn se scólă și-ast-fel le vorbește :
 — „Inima străbună încă viețuesce !
 Țara, care nasce ast-fel de femeii.
 Merită și viață și mărirea ei.
 Căci să știți cu toții, că un neam se face
 Mare sau se perde cum femeiei place.
 Și acum voiū zice : Dómne, pot să mor,
 Căci vedură ochi-mi mîntuirea lor !“

V. ALEXANDRI *)

Cintecul ginteI latine

*Latina ginte e regiună
 Intr'ale lumii ginte mari;
 Ea pörtă-în trunte-o stea divină,
 Lucind prin timpii seculari.
 Menirea ei, tot înainte
 Mărețã îndreptã pașii sãi,
 Ea merge-în capul altor ginte
 Vãrsãnd luminã-în urma ei.*

*Latina ginte e o virginã
 Cu farmec dulce, rãpitor;
 Strãinu-în cale-i sã inclinã
 Și pe genuchi cade cu dor.
 Frumósã, vie, zîmhítóre,
 Sub cer senin, în aer cald,
 Ea se oglindã-în splendid sóre,
 Se scaldã-in mare de smarald.*

*Latina ginte are parte
 De-ale pãmîntului comori,
 Și mult voios ea le imparte
 Cu cele alte a ei surori;
 Dar e teribilã-în minie,
 Cînd brațul ei liberator
 Lovesce-în cruda tiranie,
 Și luptã pentru-al ei onor.*

*) V. Alexandri, vezi acest scriitor în partea I.

*In zioa cea de judecată,
Cînd iață-in cer cu Domnul sfînt,
Latina gînte a fi-întrebată,
Ce ai făcut p'acest pămînt?
Ea va răspunde sus și tare:
„O Dómnne, in lume cit am stat,
„In ochii sêi plini de-admirare,
„Pe tine te-am reprezentat.“*

(1878)

Altarul monastirei Putna.¹⁾

Domnul Stefan, vitéz mare, ce-a dat gróza prin păgîni,
Locaș sfînt creștinătății astă-zî vrea să facă dar,
Și pe malurile Putnei, cu vitejii sêi Romîni,
Însuși merge să alégă locul sfîntului altar.

Mare obște 'l urméză și pe culme se lătesce
Precum aburul pe baltă, cînd lumina asfințesce.

Căpitanii, ostași cu zale și cu platoșe de fer,
Pe-al lor cai sirepi staū mindri ca la semnul de răsboiū.
Al Moldovei steag de fală filfie falnic in cer,
Buciumul vuesce-in munte, sună valea de cimpoiū.

Etă că lingă-o movilă Domnul Stefan s'a oprit,
Totul tace.— Ochiul țintă, stă poporul neclintit.

Trei ostași cu arce-in mină pe movilă acum se urcă:
Doi. ca zimbrul, ageri, mîndri, nalți ca bradul de la munte,
Pe-al lor umeri portă glugă, la briū paloș și pe frunte
Cu-a lor lungi și negre plete se cobóră-o négră țurcă.
Ei ades cu-a lor săgétă repedită sus in nor,
Printre-a fulgerilor focuri aū oprit vulturu-in sbor.

¹⁾ Monastirea Putna a fost zidită de Stefan cel Mare la 1475. Acastă monastire se află in Bucovina, lingă orașul Suceva. Aci se află inmormintat corpul lui Stefan cel Mare.

Multe fiare din cei codri, mulți dușmanî tineri, semeți,
Drept în inimă, drept în frunte aș simțit a lor săgeți,
Căci ei sînt arcașii vrednicii ai lui Ștefan Domn cel mare,
Ce-și gătesc-acum săgetă s'o isbiască-în depărtare.

— «Copil, trageți!.. eu vreau astăzi să mă-intrec în arc cu voi.»
Ast-fel zice Domnul Ștefan... iar volnicii amîndoi
Să plec, arcele-și încordă, trag,... săgețile lor sboră,
Spuntecă repede vîntul, ce dă foc și vijiesce,
Se tot duc, se duc ca giindul și d'abia ochiul zăresce
Pe cîmp departe, departe locul unde se coboră.

Ura-în ceruri se ridică! urlă deul, clocotesc!

— «Să trăiți, copil!» le zice Ștefan ce-acum se gătesc,
Zbirne cîrda din arcu-l, fulgeră săgeta-în vînt,
Piere, trece mai departe și-într'un paltin vechiu s'a frînt.

— «Acolo fi-va altarul!» zice jalnicul monarc,
Ce se-îchină și se plcă pe răsboinicul său arc.

— «Să trăiască Domnul Ștefan!» miș de glasuri îl urcă,
Și poporul jos pe vale umilit ingenuchiază.

Pohod na Sibir.

Sub cer de plumb, întunecos,
Pe cîmp plin de zăpadă
Se trăgăneză-încet pe jos
O jalnică grămadă
De oameni triști și înghețați,
Cu lanțuri ferecați.

Sărmani!.. de șase luni acum
Ei merg fără-încetare
P'un larg pustiū, ce n'are drum
Nici adăpost, nici zare.
Din cînd în cînd un ostenit
Mort cade, părăsit!

E lung cel șir de osîndiți!...
 Pe vinăta lor față
 Neconținut sunt pîlmuiți
 De-un crivêț plin de ghiată,
 Și pe-al lor trup de singe ud
 Des cade biciul crud.

În urma lor și prin pregiur
 Casaci. Baschiri sîlbatici,
 Cu sulii lungi. cu ochi de ciur
 Alerg pe cai sburdatici,
 Și-în zarea sură stă urlînd,
 Urlînd lupul flămînd.

Dar unde merge-acest popor
 Ce nu mai are în lume
 Nici o sperare-în viitor,
 Nici patrie, nici nume?...
 Se duce șters dintre cei vii,
 Să móră prin pustii.

Palid convoiul, pierdut, uitat,
 Colónă lunerară,
 Ea pórta-în frunte, un stigmat...
 Amorul sfînt de țară!
 O sfînt, sublim, ceresc amor,
 Cîți pentru tine mor!

Ah! cîți martiri pentru-un cuvînt,
 Un dor de libertate,
 Cu zile mers-aû la mormînt
 Prin rîsbunări turbate!
 Cîți aû format grozavul șir,
 Pohodul la Sibir!

Acum colóna s'a oprit
 Sub crivêțul de nópte.
 Din sínu-i rece, amorțit
 Es dureróse șópte.
 Toți se înșiră-acum în rînd
 Gemînd și tremurând.

Un comandant, aprig calău
 I-adună ca pe-o turmă
 Și-însamnă chiar pe biciul său
 Cîți aũ cădut în urmă ;
 Apoi în vînt cu aspru glas
 Dă ordin de popas.

Convoiu-întreg, nedeslipit
 Ingenuchind se lasă
 Pe cîmpul alb și troenit,
 Sub negura gerósă,
 Și stă grămadă la un loc
 Fără-adăpost nici foc.

Cu peptul pe omêt lungiți,
 Sărmani! adorm îndată
 Visând de cîmpii înfloriți,
 De țara depărtată,
 Și pieptul lor plin de amar
 Se bate tot mai rar.

Unul prin vis vede plîngînd
 O mamă-înbătrînită;
 Altul se-îngină desmerdând
 Soția lui iubită.
 Și toți pe sub genele lor
 Aũ lacrimi de dor.

Ei dorm adinc' ș'al nopții vînt
 Cu șuer viscolesc;
 Ei dorm adinc' și pe pămînt
 Mereu troianul crește,
 Și stelele, privind la ei,
 Pîng lacrimi de scînteî.

Treptat omătul spulberat
 Se-întinde ca o mare,
 Și crește, și sub el treptat
 Convoiu-întreg dispăre,
 Și-in zori tot cîmpu e-învelit
 C'un giulgiu nemărginit.

Au fost! Acum ei unde sînt?...
 Un cîrd de vulturi sboră
 Pe sus c'un repede avînt
 Și iute se coboră,
 Iar dintre brați vine urlând,
 Urlând lupul flămînd!...

Banul Mărăcine.

I

Sus la munte ninge, plouă,
 La Craiova pică rouă
 Din al nopții ochi ceresci
 Și din ochi omenesci.
 Dar ce plîng Romînii ore?
 Sufletul de ce îi dore?
 Plîng un mindru frățior
 Deslipit de sinul lor.

Banul tinăr Mărăcină,
 Căru' Oltul se închină.
 De pe malu-l a plecat
 P'un fugar ne-încălecat.

A plecat în lungă cale
 Cu căta slugilor sale
 Și cu cinci-zeci de voinici
 Adunați toți de pe-aici.

Ei pișesc peste hotare,
 Trec prin satele maghiare,
 Prin orașele nemțesci,
 Prin țări lungi împărătesci,
 Și în dragostea moșiei
 Duc vulturul României,
 Care-în aur lucitor
 E cusut pe stégul lor.

Tot pe-a Dunării verzi maluri
 Unde umbra joca-în valuri
 Merge miștrul Craiovean
 Cite zile 's într'un an,
 Și feciorii mi-l urmeză
 Și fugarii lor nechiază
 Și străinii ce-întilnesc
 Staă în cale să-î privesc.

Pasă căta călătore
 Cind pe noapte, cind pe soare.
 Lung e drumul, lung și greu!
 Unde merg așa mereu?
 Ei se duc la vitejie,
 Căci au tainica solie,
 D'a sări în viitor
 Libertatea țării lor!

II

Colo-în țermuri depărtate
 În a Franței cetate
 Vechiul Luvru e deschis
 Poporimeii din Paris,
 Care-alergă să priviască
 Armia cavalerescă,
 Ce din zori s'a adunat
 Ling-al Regelui palat.

Sala tronului e plină
 De o magică lumină.
 Ce se varsă din senin
 Pe frumoșe flori de crin

Și pe dame strălucite
 Tot în aur învălite
 Și pe nobili mult vestiți
 Tot în fer acoperiți

Filip regele s'arată
 Cu-a sa frunte-încoronată
 Și le' zice: «Nobili frați,
 «Scóteți arma și jurați,
 «Din a noastră scumpă țară
 «Dușmanul străin să piară!»
 Mii de glasuri strig: «Jurăm
 «Franția s'o liberăm!»

III

Întă că în sala mare
 Un străin d'odată pare,
 Tinăr, mîndru, ual, frumos,
 La ochire luminos.
 El spre tron măreț pișesce,
 Lingă rege se opresce
 Și din gură zice așa:
 «Să trăesci, Măria Ta!»

Toți s'apropie degrabă.
 — «Ce voe-ci?» Regele-întrebă
 — «Sînt Român de la Carpați
 «Ș'aduc cîinci-zece de bărbați,
 «Ce sînt gata ca și mine
 «D'a muri toți pentru tine,
 «Apărînd cu brațul lor
 «Franția ș'al ei onor.

«Țara mea cu mindre șopte
 «Mi-a zis tainic într'o nopțe:
 «Mergi, copile, înarmat
 «La apusul depărtat.
 «Mergi de varsă al tîu sînge
 «Pentru Franția ce plînge,
 «Căci și ea în viitor
 «Mi-a veni în ajutor.»

Uimit Regele-atunci zice:
 «Bun sosit la noi, voinice!
 «Spune nouă, cine ești?
 «În Carpați cum te numești?
 — «Eū sînt Banul Mărăcină,
 Căruț Oltul se închină.»
 — «Ține spada mea în dar,
 Brav Marchize de Ronsar!»

Peneș Curcanul

Plecat' am nouă din Vaslui,
 Și cu sergentul zece,
 Și nu era, zău, nimănu
 În piept inima rece.
 Voioși ca șoimul cel ușor,
 Ce sboră de pe munte,
 Aveam chiar pene la picior
 Și aveam și pene în frunte.

Toți Dorobanți, toți Căciulari,
 Romîni de viță veche,
 Purtând opinci, suman, itari
 Și cușma p'o ureche.
 Ne dase nume de curcani
 Un hătru bun de glume;
 Noi am schimbat lîngă Balcani
 Porecla în renume.

Din cîmp, d'a casă, de la plug
 Plecat-am astă-vară,
 Ca să scăpăm de Turci, de jug,
 Sărmana, scumpă țară.
 Așa ne spuse în graiul său
 Sergentul Mătrăgună,
 Și noi ne-am dus cu Dumnezeu,
 Ne-am dus cu voe bună

Ori cine în cale ne-înțilnia
 Cîntând în gura mare,
 Stătea pe loc, s'ademenia
 Coprins de admirare ;
 Apoi în trecăt ne-întreba,
 De mergem la vr'o nuntă ?
 Noi răspundeam în hohot, „Ba !
 „Sburăm la luptă cruntă !”

— „Cu zile mergeți, dragii mei,
 Și să veniți cu zile !”
 Ziceau atunci, bătrîni, femei
 Și preoți și copile.
 Dar cel Sergent făr' de mustăți
 Răcnie : „Să n'aveți tîmă,
 Românul are șapte vieți
 În pieptu-i de aramă !”

Ah ! cui i-ar fi trecut prin gînd
 Ș'ar fi crezut vr'o dată,
 Că mulți lipsi-vor în curînd
 Din mîndra noastră cîtă !
 Priviți ! din nouă cîți eram
 Și cu sergentul zece,
 Remas'am singur eu .. și am
 În piept inima rece !

Crud e cînd intră prin stejari
 Năprasnica secure,
 D'abate toți copacii mari
 - Din falnica pădure !
 Dar vai d'a lumii năgră stea,
 Cînd mórtea nemilósă,
 Ca-în codru viú pătrunde-în ea
 Și cînd secura-e cósă !

Copii, aduceți un urcior
 De apă de sub stîncă,
 Să sting pojarul meu de dor
 Și jalea mea adîncă.
 Ah! ochi'mi sînt plini de scînteii
 Și mult cumplit mă dore,
 Cînd mă gîndesc la frații mei
 Cu toți perți în flóre!

Cobuz, cioban, în Calafat
 Cinta voios din fluer,
 Iar noi jucam hora din sat
 Ridînd d'al bombei șuer.
 D'o dat'o chijă de obuz
 Trăsnind—mînca-o-ar focul!—
 Rătéză capul lui Cobuz
 Și ea ne curmă jocul.

Trei zile-în urmă am răsbit
 Prin Dunărea umflată,
 Și nu departe-am tăbărit
 De Plevna blestemată.
 În fața noastră se-înălța
 A Griviței redută,
 Balaur crunt, ce-amenința
 Cu ghiara-î nevêdută.

Dar și noi însă o pîndiam,
 Cum se pîndesce o fiară
 Și tot chitiam și ne gîndiam,
 Cum să ne cadă-în ghiară.
 Din zori în zori și Turci și noi
 Svîrliam în aer plumbii,
 Cum svîrli grăunți de păpușoi,
 Ca să hrănesci porumbii.

Și tunuri sute bubuiaă...
 Se cletina pământul !
 Și miș de bômbe vijliaă
 Trecând în sbor ca vîntul.
 Ședea ascuns Turcu-în ocol,
 Ca ursu-în vizunie,
 Pe cînd trăgeam noi tot în gol,
 El tot în carne vie...

Tînteș era dibaciă tunar,
 Căci tôte a lui ghiulele
 Loviaă turcescul furnicar,
 Ducînd mórtea cu ele ;
 Dar într'o zi veni din fort
 Un glonte, numai unul,
 Și bietul Tînteș cădu mort,
 Imbrățișându-și tunul.

P'o nópțe órbă Bran și Vladă
 Eraă în santinele,
 Ferbea vâsduhul ca un iad.
 De bômbe, de șrapnele ;
 În zi găsit'am p'amîndoi
 Tăiați de iatagane,
 Alătura c'un moviloă
 De Jeșiuri musulmane.

Sărmanii ! bine s'aă luptat
 Cu lista cea păgină,
 Și chiar murind ei n'aă lăsat
 Să cad'arma din mînă ;
 Dar ce folos ! Céta scădea.
 Ș'acuiua remăsese
 Cinci numai, cinci flăcăi din ea,
 Și cu Sergentul șase !..

Veni și ziua de asalt,
 Cea zi de sînge udă!
 Părea tot omul mai înalt.
 Față cu mórtea crudă.
 Sergentul nostru, puîu de zmeu,
 Ne zise-aste cuvinte:
 „Cit n'om fi morți, voi cincî și eu,
 Copil! tot înainte!”

Făcînd trei cruci, noi am rîspuns:
 „Amin și Dómnne ajută!”
 Apoi la fugă am împuns
 Spre-a Turcilor redută.
 Alelei! Dómnne, cum sburau
 Voinicii toți cu mine!
 Și cum la șarturi alergau
 Cu scări și cu fășine!

Iată-ne ajunși,... încă un pas,
 Ura! înainte! ura!
 Dar mulți rămîn fără de glas,
 Le-închide mórtea gura!
 Reduta-în noi repede-un foc,
 Cit nu'l încape gîndul,
 Un șir întreg s'abate în loc,...
 Dar altul Ț ia rîndul.

Burcel în șanț móre sdrobind
 O tigră păginéscă,
 Șoim în rîdan cade rîcnînd:
 „Moldova să trăiască!”
 Doi frați ieșeni, ciuntiți de vii,
 Se svîrcolesc prin sînge;
 Nici unul însă, dragi copii,
 Nici unul nu se plînge.

Atunci vitezul Căpitan
 C'o largă brazdă-în frunte,
 Strigă voios : „Cine-î Curcan,
 Să fie șoim de munte !“
 Cu stégu-în mîini, el sprintenel
 Se sue-o scară naltă,
 Eû cu Sergentul după el
 Sărim de la o laltă.

Prin foc, prin spăngi, prin glonți, prin fum,
 Prin miî de baionete,
 Urcăm, luptăm.., eată-ne acum
 Sus, sus la parapete.
 Alah' Alah! Turcii răcnesc,
 Sărind pe noi o sută,
 Noi punem stégul romînesc
 Pe crîncena redută.

Ura!.. Măreț se-înaltă-în vînt
 Drapelul Romîniei!
 Noi însă zăcem la pămînt
 Căduți prada urgiei :
 Sergentul móre șuerând
 Pe Turci în risipire,
 Iar Căpitanul admirând
 Stindardu-în filfiire !

Și eû, cînd ochii am închis,
 Cînd mi-am luat osînda,
 Ah! pot să mor d'acum, am zis,
 A noastră e isbînda!
 Apoi, cînd iarăși m'am trezit
 Din nóptea cea amară,
 Colea pe rănî eû am găsit
 Virtutea militară.

Ah! dare-ar, Domnul, să'mi îndrept
 Acastă mină ruptă,
 Să'mi vindec rănile din piept,
 Să mă-întorc iar la luptă;
 Căci nu'î mai scump nimica azi
 Pe lumea pămîntescă,
 De cît un nume de vitez
 Şi mórtea vitejescă

Dan Căpitan de plai.

(fragment)

(Dan, Căpitan vestit, într'o gonă făcută Tătarilor, cari năvăliseră în Moldova, după ce măcelări o mulţime dintr'inşii şi după ce făcu minuni de vitejie, cădu din nenorocire în mîinile Tătarilor. Hanul Ghirai, Capul Tătarilor, invins şi ruşinat se retrase ducend pe Dan în robie).

*Ghirai a trecut Nistrul în not pe calul său,
 Luând pe Dan rănitul ca pradă şi trofeu.
 El merge de se-închide în cortu-I umilit,
 Precum un lup din codri ce-a fost de cîni gonit.
 Trei zile, trei nopţi Hanul nu gustă în suflet pace,
 Întins ca un cadavru jos, pe covor el zace;
 Dar cînd revine, palid, din lungă-I desperare,
 În ochii lui trec fulgeri de cruntă răşbunare.
 El strigă să-I aducă sub cort pe Dan bătrînul....
 Deşi cuprins de lanţuri, măreţ întră Romnul!
 — „Ghiaur! zice Tătarul cu inima haină,
 Ce simte firul erbei cînd cósă e vecină ?^u
 — „Ea plécă fruntea-în pace, răspunde Căpitanul,
 Căci are să renască mai fragedă la anul!^u*

*Ghirai cade pe gînduri, lăsîndu-şi capu-în piept,
 Şi îmblînzîndu-şi glasul: „O Dan, om înţelept!
 „Te sciū de mult pe tine, cunosc al tîu renume
 „Din graiul plin de lacrimi orfanilor din lume.*

„Pe mulți Tătari coprins' ai de-ai morții reci fiori!
 „Acum 'ți veni rîndul și ție ca să mori.
 „Privesce! Ingă ușă călăul te pîndește
 „Cu ștréngul și cu pala, ce-în mîină-î zîngănesce.
 „Un semn, și capu-ți sbóră la cîni și la vulturi,
 „Și sufletu-ți se perde în lumea de ghiauri;
 „Dar însă îmi fac milă de ani și d'a ta minte,
 „Gîndind la bătrînețea ce-apasă ai meu părinte,
 „Și vreați cu daruri multe pe tine a te erta,
 „De vrei tu să te lepeși acum de legea ta!”

Creștinul Dan, bătrînul, cu suflet luminos,
 Înălță-a lui statură și zice maestos:
 — Cehlăul sub furtună nu scade mușuroi!
 „Eü Dan, sub vîntul sörtei, să scad păgin, nu voi.
 „Deci nu-mi convine viața mișelnic cîștigată.
 „Nici pata făr-de-legii în frunțea mea săpată.
 „Rușinea-e o rugină pe o armă de vitéz,
 „Un verme ce mănîncă albăta din obraz.
 „Cu-î place să roșască, roșască... Eu nu vreau
 „Nici pată p'a mea armă nici pe obrazul meu.
 „Alb am trăit un secol pe plaiul strămoșesc
 „Și vreați cu fața albă, senin să mă sfîrșesc,
 „Ca după o viață lungă, ferită de rușine,
 „Mormintul meu să fie curat și alb ca mine;
 „Așa m'a deprins Ștefan, ușoră țărîna-î fie!
 „La trai fără muștrare și fără prihănie;
 „Nu'mi trebuie a ta milă, nu vreați a-tale daruri,
 „Tu îmi întinđi o cupă mult plină de amaruri.
 „Departé ea de mine;.. mai drepté ca să mor!..
 „Iar dacă ai tu cuget și 'ți pasă d'al meu dor.
 „Ghirai, mă lasă, lasă în ora" morții grele,
 „Să mai sărut odată pămîntul țarei mele!”

Uimit, Ghirai se scólă, cu mîna lui desface
 Unelta de robie, sub care leul zace,
 Cumplitul lanț ce-l lęgă cu strînse noduri sute.
 Și zice grabnic: „Tată, ia calul meu și da-te!”
 Bătrînul Dan ferice se duce, Nistrul trece,
 Și inima lui cresce și ochii plini de jale
 Cu drag privesc prin lacrămî podóba țarei sale.
 Sărmanu-îngenucheză pe iarba ce străluce.
 'Și plécă frunțea albă, smerit 'și face cruce
 Și pentru tot de una sărută ca p'o mósțe,
 Pămîntul ce tresare și care-l recunósce.

*Apoi el se întorce la Hanul, într'un cort,
 Suspină, șovăesce și palid cade mort!
 Iar Hanul lung privindul rostesce cu durere:
 „O! Dan vitez, ferice ca tine care pere,
 „Având o viață verde în timpul tinereții!...
 „Și albă ca zăpada în iarna bătrâneții!“*

Santinela Romană

(fragment)

I

Romnul nu pier-

Din virful Carpaților,
 Din desimea brașilor,
 Repedit-am ochii mei,
 Ca doi vulturi sprintenei,
 Pe cea vale adincită
 Și cu flori acoperită,
 Ce se-întinde ca o cetă
 Pină în Dunărea mărătă,
 Și d'acolo în depărtare,
 Pină în Nistru, pină în mare.
 Iar pe cel amar pustiū
 Cu vędutul ce-întilniț?
 Întilniț vitez ostén,
 Purtând semne de Rîmlén,
 Falnic, tare ca un leū,
 Și cu chip frumos de zeū.
 Brațu-l sting era-încordat
 Subt un scut de fer săpat,
 Ce ca sórele soria
 Și pe care se zăria
 O lupóică argintie,
 Ce părea a fi chiar vie,
 Și sub feră doi copii,
 Ce păreau a fi chiar vii;
 Mina-l dréptă ținea pală,
 Iar pe cap purta cu sală
 Coif de aur, lucitor,
 Ca un zeū nemuritor.

Cel vitez era calare
 P'un cal alb in nemișcare,
 Și ca dinsul neclintit
 Sta privind spre răsărit.
 Numai ochii săi mișca,
 Vulturesce-I alerga
 Pe cea zare cenușie,
 Lungă, tainică, pustie,
 Unde ca prin vis trecând,
 S'audia din cind in cind
 Vuet surd, grozave șopte,
 Ce veniaū din Miază-Nópte,
 Sgomot lung, innădușit,
 Ce venia din răsărit.

Erba nu se clătina,
 Frunza nu se legăna,
 Pasérea la munți sbura,
 Fiéra in codri tremura,
 Căci prin lumea spăimintată,
 In uimire cufundată,
 Treceaū reci fiori de morțe,
 Presimțiri de rele sörte.
 Iar pe cer un vultur mare,
 Făcând cercuri de sburare,
 Se vedea plutind cu sală,
 Și in rotirea-I triumfală
 Tintia ochiul său măreț
 Pe vitezul călăreț.

— «Cine ești? de unde ești?
 «Pe la noi ce rătăcești?»
 — «Sunt Roman și sunt oștén
 De-a-Impératului Traian.
 Maica Roma cea bătrină
 Mi-a pus arma asta-in mină
 Și mi-a dīs cu glasul său:
 «Fiul meu, alesul meu,
 Tu, din toți ai mei copii
 Cel mai tare in vitejii,
 Mergi in Dacia, grăbesce,
 Pe barbari de-I risipesce
 Ș'apoi vecnic priveghiază,
 Santinelă mult viteză,
 Și te-aține la hotare,
 Că s'aud in depărtare
 Resunând dușmane pasuri,
 Menințând barbare glasuri»..

«Venit-am și am invins!
 Pe barbari pe toți i-am stins,
 Și pe țermurile lor
 Acum Domn stăpînitor,
 Aștept ordele avane,
 Aștept limbele dușmane,
 Care vin din răsărit
 Ca potop nemărginit. ^
 Să coprindă, să innece
 Tot pămîntul unde-or trece».
 —«O, viteze neferice,
 Ai să perfi în câmpul aice!».

—«Eû să pier? eû?.. nicîo dată!
 Vie-o lume incrunțată,
 Vie valuri mari de foc...
 Nicî că m'or clinti din loc.
 Tot ce-e verde s'a usca,
 Riurile vor seca,
 Și pustiul tot mereu,
 S'a lăți-impregiurul meu,
 Dar eû veclnic în picior, e
 Printre valuri ardătoare,
 Voiu lupta, lupta-voiu foarte
 Fără a fi atins de mörte,
 Căci Romin sunt în putere
 Și *Rominu-în veci nu pier!*»

II

Apa trece, petrele remta.

Abia zice și de-odată
 Fulgeră-în cer o săgătă,
 Vijie, vine, lovesce
 Scutul care zingănesce
 Și-o respinge-o svărlă jos,
 Ca p'un șerpe veninos.
 După dinsa-în depărtare,
 Colo-în fund, în fund la zare,
 Se ivesce un negru nor
 Plin de sgomot sunător,
 Ce tot vine, ce tot cresce
 Si pe cimpuri se lătesce,
 Cît e zare de zărit
 Intre nord și răsărit!

--Santinelă, priveghiază,
 Norul crunt înainteză!
 Santinelă! te arată,
 Norul crunt se sparge!... iată,
 Iată ordele avane,
 Iată limbele dușmane
 De Gepiđl și de Bulgari,
 De Lombarđl și de Avari!
 Vin și Hunii, vin și Gođil,
 Vin potop, potop cu tođil,
 Pe cai iuđl ca rîndunele,
 Fără frie, fără șele,
 Cai sirepl ce fug ca vîntul
 De cutremură pămîntul!
 Mulđ's ca nisipul mării,
 Mulđ ca ghiarele muștrării
 Intr'un suflet păcătos,
 Intr'un cuget sîngeros!.....
 Sai, Romine, pe omor,
 Fă-te fulger răsbitor,
 Fă-te Dunăre turbată,
 Fă-te sortă ne-impăcată,
 Căci potopul iată, vine
 Și-l amar, amar de tine!
 --Vie!.....

Ca o stîncă naltă,
 Ce din vîrf de munte saltă,
 Tună, se rostogolesce,
 Cade, rupe și sdrobesece
 Codrii vechi din a sa cale
 Pină-in fund in fund, de vale.
 Ast-fel crunt ostașul meu
 Iși isbesce calul său
 Peste codrii mișcători
 De barbari năvălitori.
 El 'l sparge și-l răsbesce,
 Snopuri, snopuri 'l cosesce
 Și-l înfringe și-l respinge
 Și-l alungă și-l învinge!
 Calu-l turbă, mușcă, sare
 Nechezând cu infocare,
 Calcă trupuri sub picioare,
 Sfarmă arme sunătore
 Și cu greū în singe innôtă
 Și mereū se-îndesă-in glôtă.

Crunt răsboiū! privire cruntă!
 Fiul Romei se încruntă...
 Fulgeri es din ochii săi!
 Fulgeră miș de scinte
 Dintr'al armelor ciocniri
 Și lucioase zinghêniri.
 Sbor toporele-aruncate,
 Sbirnie-arcele-incordate
 Și săgețile ușore
 Nourcă mindrul sôre.
 Căi saltă și nechiază,
 Lupta urlă, se-încleștăză
 Și barbarii toți grămadă
 Morții crude se dau pradă!
 Zece cad, o sută mor,
 Sute vin în locul lor!
 Miș întregi se risipesc,
 Alte miș în loc sosesc!
 Dar vitezul cu-a sa pală
 Face drum printre năvală,
 Și pătrunde prin săgeți.
 Că-e Romin cu șapte vieți!

În zadar hidra turbăză,
 Trupu-l gróznic încordăză,
 Geme, urlă și crisnesce
 Și-împrejur se-încolăcesce
 Fiul Romei se aprinde
 Și o sugrumă și o farină,
 Și o învinge și o darmă!...
 Fug Gepidii, fug Bulgarii,
 Și Lombardii și Avarii.
 Fug și Hunii, fug și Goții,
 Fug potop, potop cu toții.
 Și se duc, se duc ca vântul
 Asurzind întreg pământul
 De-a lor urlete barbare,
 De-a lor vaete amare!

— Să trăesci, ostaș romane,
 Stîlp al lîmei apusane!
 Tu cu peptu-ți ai oprit
 Valul crunt din răsărit,
 Și cu brațul tîu armat
 Pasul sôrtei l'ai schimbat!

I. C. MAXIM *)

Superioritatea monumentelor literari.

Uitați-vă la tristele cîmpuri, unde staū mîndrele piramide, cărora nici ferul, nic' focul, nici inimiții, nici buna plăcere saū invidia succesiorilor, nici timpul de tôte mîncător și nesăturat n'aū avut ce să le facă. Dar ia întrebați aceste monumente să vă spună, de cine aū fost edificate ?

În deșert necunoscuți Faraoni, în deșert ați risipit avuțiioșele vōstre comori; în deșert ați frămîntat atîta lume și ați răpit agriculturii atîtea brațe, fiind-că n'ați avut un geniū, care să vă cînte, să buciume faptele și să recomande viitorimei suvenirea vōstră. Cu tôte îndelungatele și stăruițorele vōstre munci; cu tôte avuțiile vōstre, n'ați cumpărat de cît un mormînt, în care să zaceți fără nume pentru tot-de-una. Mai incredeți acuma, o Regi și mari ai pămîntului, gloria și numele vostru unor asemenea monumente.

Nu așia însă, nu așia merge lucrul cu operele literare; ca și mintea ce le a născut, acestea sînt nemuritoare. Astă-zî nici urma nu arată unde a stat pomposul acel mormînt, ce toți Grecii uniți, înălțară celui mai mare eroū al lor, lui Achile; dar Achile a fost cîntat de Omer, și după trei miū de ani trecuți, trăesce încă Achile, trăesce și va trăi în eternitate, scăpat de unda timpului de Iliada, care nici-o dată nu va peri. Asupra acestor monumente nici mîna muritorilor, nici vechimea nu pōte nimic. Răsturnate într'un loc, se ridică aiurea cu mai mare strălucire; nu un templu le încape, nu o

*) C. Maxim s'a născut în județul Brăila, cam pe la 1821. După ce s'a întors din streinătate, de la învățatură, a ocupat funcțiunea de profesor pînă la mōrte. Scrierile sale sunt: *Dicționarul Societății Academice* (cu A. Laurian) *Gramatica romînă. Cîte-va conferințe publice*, etc. Maxim a murit la 1877

patrie, nu o cetate, nu un unghiū saū un ținut ore-care, ci umplu tôte țările globului pămîntesc.

Un merit propriū al literilor, un merit, ce nu'și pot însuși nici de cum artele, e, că nu ne arată numai o momie de om, numai umbra corpulū, ci acel suflet nemuritor, a căru formă nici o materie nu pōte reprezenta.—Deci cu cît sufletul e mai presus de corp, cu atît monumentele literilor sunt mai presus de tôte monumentele artelor.

M. Cogălniceanu.

M. COGĂLNICÉNU *)

Românii în timpurile de mijloc

(Fragment).

Cu formarea Principaturilor se începe Istoria de mijloc și se sfârșește cu desăvârșita lor cădere sub Domniile Fanarioți (1716.) Această parte a istoriei este adevărata istorie a Românilor. Indată după întocmirea lor în state neatirnite, îi vedem luptându-se cu popoarele învecinate, pentru păstrarea naționalității lor. Nici o dată duhul isbindei și a năvălirii nu i-au povățuit; ci toate reșbóele lor au avut un țel nobil și sfânt: apărarea patriei și a legii. Dară în aceste lupte, statornicia, curajul, isprăvile, biruințele lor ne par fabuloase. potrivindu-le cu micul lor număr și cu puținele mijloce ce le-au stăut dinainte. Dușmani de zece ori mai puternici de cât dinșii îi vedem bintuiți și puși în fugă. Inșă un colos strașnic, un nor cumplit, se ivesce pe orizontele Europei: Islamismul se arată, și toate națiile tremură pentru legea și naționalitatea lor. Serbia, Bulgaria, Albania, Macedonia, Iliria, Friul, Crimul, se fac provincii turcesci. Cetatea lui Constantin, Roma cea nouă, mama orașelor, se face capitala Sultanilor, și semi-luna se înalță în locul crucii pe bolta S-tei Sofii. Pe cînd Isla-

*) M. Cogălnicénu s'a născut la 1817. El și-a terminat studiile în Berlin, și a început să scrie încă de cînd era școlar (*Esquisse sur les Cigains*, 1837). Intorcându-se în Moldova a fost numit profesor de istorie, apoi a fost Ministru, deputat etc. Cogălnicénu a mai scris, *Istoria Valachiei, Moldovei și a Românilor de peste Dunăre* (1837), iar altele le-a scris în limbi streine, ca *Histoire de la Valachie, Histoire de la Dacie* (1853). Cogălnicénu a colecționat și a publicat pentru întâia oară în anii 1844—1852 vechile cronice ale Moldovei (letopisețe). Scrierile lui Cogălnicénu sunt toate în prosă. Cogălnicénu a murit la 1891, Iunie 20.

mismul este biruitor pretutindenea, cînd chiar Grecia clasică devine prada Osmanilor, cînd tuiurile acestora răsbat pînă în inima Ungariei; numai Romîni se împotrivesc şivoiului care înghite tóte, numai ei staú ca un val apărător creştinătăţii împotriva musulmanilor. De multe ori biruiţi, de multe ori supuşi, dar nici o dată supuşi pînă la pămînt şi desnădăjduiţi, îi vedem folosindu-se de tot privilegiul, şi de la 1306 pînă la 1688 stănd d'a pururea în luptă. — Mircea cel Bătrîn, Vlad Ţepeş, Stefan cel Mare, Mihaiú Vitézul şi Stefan Cantacuzino aú fost mai ales neîmpăcaţi duşmani ai sectatorilor lui Mahomed, apărând cu sîngele lor sfînta cruce. De şi necontenit în răsbóie, Romîni nu uitară reformele şi îmbunătăţirile din lăuntru. În vécurile XVI şi XVII mai ales, ei fac mari înaintări în civilisaţie. Scótele lor sunt vestite în tot orientul; Moldavia este una din cele d'întîiú ţări ale Europei, în care invenţiunea lui Gutenberg, tipografia, se introduce. Dascálii, caligrafii şi praviliştii romîni sunt chemaţi la curtea Ţarilor Rusiei, şi un fiú al Moldovei se învredniceşte a fi învăţătorul lui Petru cel Mare. În cea d'întîiú jumătate a vécului XVII, limba romînescă se deosebesce şi cîştigă dreptul de limbă a statului; mai multe tipografii se aşeză în amîndouă Principatele; Vasile Lupul şi Mateiú Basarab, prin aceste faceri de bine, şi fac un nume nemuritor în istoria patriei. Bărbaţii zeloşi desvoltă literatura şi spiritul naţional; şi cît vor fi Romîni, memoria şi scrierile Vornicului Urechia, a Logofătului Eustatiú, a Mitropolitului Dosoteiú şi Varlam, a lui Miron Costin, Radu Popescu şi Ión Neculcea nu se vor uita, nici se vor perde. — Strămoşii noştri cu un pas repede înaintéză pe calea civilisaţiei Apusului; însă îndată şi tóte aceste înaintări daú îndărát. Vremea căderii le vine. Romîni în neunire între dînşii, uitând că sunt un singur şi acelaş neam, despărţiţi, luptându-se şi slăbindu-se între dînşii unií pe alţii, sub numele de Moldoveni şi Munteni, se apropie de peire. Tirania Otomană se întemeiază asupra lor, şi cu dînsa

superstiția, ignoranța și întunecul. La începutul vechiului trecut, se ivesce biruitorul lui Carol XII, Petru cel Mare; el și plăcă un ochi îndurător asupra popoarelor creștine ale Turciei; Români saltă de bucurie. Eroul Rusiei, spre mîntuirea obștescă, se unesce cu Brîncoveniu și cu Cantemir; dar intrigile și pisma acestor Domni nimicesc un plan așa de mare și așa de bine început. Pacea de la Prut întemeiază încă pe un véc jugul Osmanliilor asupra Principatelor de la Dunăre. Cu retragerea oștirilor rusești, Români perd cea de pe urmă scîrteia de naționalitate, și cel de pe urmă drept ce le mai rămăsese, dreptul de a fi cîrmuiți de către Domni pămînteni; și Fanarioții se fac stăpîni Moldovei și Valachiei.

Importanța istoriei naționale

(Fragment din cuvîntul introductiv rostit la 24 Noembrie 1844
in Academia Mihăilենă din Iași).

Istoria națională ne arată întîmplările, faptele străbunilor noștri, cari prin moștenire sunt și ale noastre. Inima mi se bate, cînd aud rostindu-se numele lui Alexandru cel Bun, al lui Mihaiu Vitezul. Dară, Domni mei, nu mă rușinez a zice, că acești bărbați pentru mine sunt mai mult de cît Alexandru cel Mare, de cît Annibale, de cît Cesare; aceștia sînt eroii lumii, pe cînd cei d'întîiu sînt eroii patriei mele. Pentru mine bătălia de la Răsboeni are mai mare interes de cît lupta de la Termopile, și isbîndiile de la Rahova și de la Călugăreni, 'mî par mai strălucite de cît cele de la Maraton și Salamina, pentru că sunt cîștigate de Romîni. Chiar locurile patriei mele, 'mî par mai plăcute, mai frumoșe de cît locurile cele mai clasice. Sucéva

și Tirgoviște sunt pentru mine mai mult de cît Sparta și Atena ; Baia, un sat ca toate satele pentru străin, pentru Român are mai mult preț de cît Corintul ; pentru că în Baia, Regele Ungariei, Mateiș Corvin, vitezul vitezilor, Regele Regilor, cum îi zicea Papa Sextu IV, rănit de sabia moldovénă, fu pus pe fugă și uită drumul patriei noastre !..

Negreșit că istoria Spartei, a Romei are mai mare interes de cît a noastră pentru tot străinul ; întâiu, pentru că Grecii și Romanii sunt popórele, în cari pînă acum se resumă civilisația și lumea vechie ; al doilea, pentru că înfrurirea lor încă pînă astă-zî se păstrează asupra noastră prin pravile religioase și civile, prin sciințe, prin arte, prin pămîntul ce l'am moștenit de la dinșii și în sfîrșit, pentru că totă invetătura clasică a junimei încă și astă-zî se rezimă pe istoria Grecilor și a Romanilor, și mai ales pentru că faptele acestor popóre s'aũ scris de niște bărbați ca Tucidide, ca Tacit. ca Titu Liviũ. Sub aceste priviri eũ singur mărturisesc interesul universale al istoriei grece și romane : dară cea-ce se atinge de curagiul individuale, de îndrăsnela faptelor, de statornicia apărării, de mărinitia și bărbăția Voevoșilor noștri, cari, de și pe un teatru mic și cu mijloce restrînse, aũ săvîrșit însă lucruri uriașe. În toate aceste, Domniș mei, nu mē tem de a zice, că istoria noastră ar fi mai jos de cît istoria a oricării națiunii vechi sau noi. Lupta națională a Romînilor, cari mai trei vécuri aũ apărat cu sabia creștinătatea în potriva tuturilor forțelor Islamismului ; Domnia lui Alexandru cel Bun și a lui Mircea cel Bătrîn, ale căror nume resunaũ de la marea Baltică pînă la portile Bisanzului ; strălucitele fapte ale lui Ștefan cel Mare ; blinda figură a lui Négoe Voevod, care, ca Ludovic XII al Franciei, lasă sfaturi fiului său cum să domniască ; abdicarea lui Petru Schiopul, care preferi să se scobóre de pe tronul Moldovei, de cît să plătiască bir Turcilor ; chipul mareș și întocmai ca al lui

Achile, al lui Mihai Vitezul, singurul Principe ce ajunsese a uni părțile Daciei vechi și a se putea intitula: *Mihai cu mila lui D-zeu Domnă al Valachiei, Moldovei și Transilvaniei* ; inima de erou și geniul bărbătesc al Dómnelor Iléna și Florica ; patriotismul Preotului Farcaș și înalta înțelepciune a lui Miron Costin, carele cu aceeași mînă purta sabia spre apărarea patriei și condeiu spre scrierea analelor naționale ; rivalitatea numai spre bine a Domnilor Matei și Vasile ; marele planuri sprijinite de mari talente ale lui Șerban Cantacuzin, pentru care tronul Valahiei se părea prea mic și învidia tronul Bizanțului ; apărarea a 18 plăeși în cetatea Némțului în potrive armiei întregi a lui Sobieschi, mîntuitorul Vienei ; toate aceste fapte ar merita mirarea chiar și a streinilor, cînd istoria noastră ar fi mai bine cunoscută. — Voiți însă un interes de roman, varietate de întîmplări, episoade patetice ? tragedii, cari să vă ridice pîrul pe cap ? atunci nu voiți avea trebuință de cît să vă povestesc crudimile și viața aventurieră a lui Vlad Țepeș, mórtea tragică a lui Eraclide Despotul, Domnia lui Alexandru Lăpușnénu, tăierea lui Brîncovénul și a familiei sale, una din cele mai triste privelisci, ce ne pôte înfățișa Istoria Universale ; catastrofa lui Grigorie Ghica, în care se întîlnesc tot neprevăzutul dramăi și cite alte scene îngrozitoare și uimitoare, întîmplări de cel mai mare interes chiar și pentru cei mai nepăsători !

IOAN GHICA *)

Bucureștii acum o sută de ani

Dacă un adormit din timpul lui Pasvantoglu saū al lui Hangerliu, s'ar deștepta astă-zī în grădina de la Sf. Gheorghe saū în piața teatrului, anevoe ar putea spune în ce punct al globului se află. Și dacă asupra acestui nenorocit oraș nu ar fi trecut și petrecut de o sută de orī în sus și în jos sabia, focul, apa și cutremurul; Turci, Tătari și Cırjalii; Zaporojani, Harvați și Lifteni; Unguri, Muscali și Nemți, și mai ales Domni vitregi cu Miniștri și favoriți ca Veleli, Tzucala și Lahana; el nu ar avea nimic de răvniț nici Vienei nici Berlinului, orașe unde, cīnd un Lihtenstein, un Swarțenberg, un Witkenstein a zidit o casă saū un palat, acel edificiu a trecut din tată în fiu, străbătând secolī, atins numai de mīna arhitectului ș a artistului, mārindu-se și împodobindu-se pe din întru și pe din afară, din generațiune în generațiune, ca să devie o carte împetrită, pe care se pōte citi istoria familiei și a orașului; în vreme ce în București palaturile domnesci, monastirile și casele boeresci s'aū prefăcut în cenușe și în ruină de cite 3 și 4 orī pe secol, fără să lase măcar urmă de existența și de mārimea lor. Unde se mai pomenesce astă-zī de palatul Curtea-Veche, de casele Vistierului Dan, d'ale Văcărescilor, d'ale Dudescilor, de palatul Domnesc din Dēlul Spirei, care 6 ani după terminarea lui, era prefăcut într'o mārēțā ruină, cu numele de Curtea Arsă.

*) *Ioan Ghica* s'a născut la 1817 în București. El și-a făcut studiile în țară și apoi la Paris. A funcționat cīț-va ani ca Profesor de matematică și de economia politică la Universitatea din Iași. După 1849, a fost trimis în misiune la Constantinopol, a fost numit după cit-va timp Bei (Prinț) la Samos. Mai tirziū întorcēndu-se în România, a ocupat funcțiuni însemnate: Ministru, membru al Academiei, etc. Afară de unele articole prin ziare

În zilele lui Mavroghene, Bucureștii avea o întindere destul de mare. Într'un ocol care începea din capul suburbiei Oboru Vechi, unde s'a serbat odinioară biruința lui Matei Vodă asupra lui Radu, venit cu oștiri din Moldova ca să-l ia tronul, trecînd pe din dosul S-tei Vineri, răspundea la Beilic, pe la spatele Jicniței. D'acolo mergea pe lingă altarul S-tului Spiridon, ocolind zidul Mitropoliei și pe dinaintea bisericei Albe, unde Mihaî, Banul Craiovei, trimis la mörte de Alexandru Voevod, pentru că se zicea fiu al lui Pătrașcu, a dat în genuchî, făgăduind lui D-zeu o biserică, dacă-l va scăpa de osîndă. Monastirea Mihaî Vodă, de sub délul Spirii, este îndeplinirea acelui vot sacru. De la Biserica-Albă, marginea orașului trecea podul Calicilor d'a curmeziș, apuca pe dinaintea Antimului, se îndrepta spre S-ții Apostoli, răspundea în Gorganî, la S-tul Ilie, de unde apoi se încovoia spre străja Brașovului, care se împinse pînă la podul cu zale, cam pe unde este astăzi grădina Episcopiei; de acolo tot înainte, pe la Icónă și pe la Popa-Rusu, se încheia lingă biserică cu Sfinți, de unde am pornit cu ocolul. O întindere de 7 sau 8 kilometrii, 10 sau 12 kilometrii pătrați (2000 - 2500 de pogóne), care nu conținea de cît o populațiune de 20.000—25.000 de suflete.

Odinioară monăstirile Plumbuita, Mărcuța, Radu-Vodă, Văcăresci și Cotroceni formau o semilună de puncturi întărite despre răsărit și miază-zi, legându-se tóte cu cetatea Curtea-Veche.

Spre patru părți ale lumii se întindeau, ca labele

I Ghica a scris *Reorganizarea Romíniei, Omul fisic și intelectual, convorbiri economice* (1873). Mai tîrziu, în 1884, a publicat *Pămîntul și omul*, unde se desvalue cunoștințe aprofundate asupra pămîntului și omului; și tot în acelaș an a apărut *Scrisori ale lui Ioan Ghica către V Alexandri*, unde ne înfățișază într'un stil ușure și atrăgător multe episoade istorice interesante și obiceiuri de pe la începutul secolului al XIX. La 1889 a publicat *Amintiri din pribegia după 1848*.

unui polip, patru strade lungi și întortochiate : Podu Brașovului, care, de la Constantin Brîncovănu, începuse a se numi Podul Mogoșoiei, după moșia domnescă ; Podul Tîrgului d'Afară, care mergea la Obor ; Podul Belicului și podul Calicilor, astăzi calea Șerban-Vodă și calea Craiovei, patru linii, cari se tăiau în cruce la Curtea Veche, unde, atunci ca și acum era centrul capitalei. Aceste 4 strade mari, cu ulița Tîrgoviștii, cu ulița Ferăstrăului, cu Podul de pământ și cu drumul Vitanului, lăsați între dîsele goluri ocupate de grădini, de livezi, de vii și de maidanuri, presărate pe ici pe colea cu cîte-va colibî, bordeie și căsuțe, despărțite de gropi de nisip și de baltace, printre cari se ridicau mormanele de gunoi scose de prin grajdurile boeresci.

Priviți din délul Mitropoliei, Bucureștii sîmănă mai mult o dîmbră de cît un oraș : copaci înalți și pletoși, printre cari străluceau crucile a o sută de biserici mari și mici. Privind pe d'asupra grămada verde, se ghiceau pe alocurea cîte-va ochiuri ; acele spaciuri desemnau în proiecțiune locurile ocupate de hanurile cele mari și de curțile boeresci. Cătînd din dél spre crucea Slobozia din calea Șerban-Vodă, monument ridicat în memoria bătăliei dintre Leon-Vodă și boerii pribegi, cari hotărîseră să nu mai sufere pe Greci, și uitîndu-se la stînga, vîdînd cu ochiul clopotnița de la Radu-Vodă, se zăria, ascunsă printre copaci, biserica St. Atanasie, zisă Bucur, *nemurire și bucurie*, două nume bine alese pentru a caracteriza un oraș renăscînd de o mie de ori din foc, din apă și din sînge, și pe nepăsătorii ei locuitori, tot de una veseli și voioși, par car înnota tot în fericiri. Acea bisericuță, cu turla ei rotundă ca o ciupercă, cu strașina eșită, afundată între arbori seculari, sîmăna ca un copil sub o umbrelă, rezimat la tulpina unui stejar stufos. Mai la drépta, printre crîngile copacilor, în virful unei turle de șindrila neagră, cu muschiu pe dînsa, se arăta crucea bisericeii Oltenilor, templu fôrte modest, dar care ne aduce

amirte lupta eroică a celor 24 de tovarăși ai lui Ili-mariotu, cădând unul după altul, pînă la cei doi din urmă, cari făcîndu-și drum cu iataganul printre 2000 Turci, Tătari și Zaporojani ai lui Tahir Aga, s'au dus să móră pentru libertatea patriei lor la Mesolonghi, lîngă Byron.

Urmînd cu ochiul tot la stînga peste Jicniță, trecînd de S-ta Vineri spre Scaune, se vedea Foișorul de foc, un cap de operă de dulgherie, un fel de scara pisiceî, formată de o mulțime de birni resemate unele pe altele, printre cari se vedea ca printr'un grătar biserica cu Sfinți.

Urmînd tot spre stînga cu vederea, peste turlele multe și ușore ale bisericeî St. Gheorghe, ochiul se opria cu admirare asupra celei mai înalte și mai tari zidiri, Turnul Colței, care domina orașul și și arăta falnic crenelele sale printre nori, astăzi redus și umilit, ne aduce aminte măririle căzute, ne vorbește de închisul de la Bender și ne spune, că în lumea acésta vană și trecătoare, lucrurilor ca și ómenilor nu le este ertat a se ridica prea mult peste semenii lor, căci dacă nu atrag focul cerului, se sgdue pămîntul și le înfrînge trufia.

Pe linia medială a orașului, printre pomî și printre turla, erau hanurile cele mari: Șerban Vodă, Constantin Vodă, Sintul Gheorghe... curți mari pătrate, cu ziduri înalte și tari de jur împrejur, cu porți gróse de stejar, căptușite cu fer, legate cu piróne; șine și lanțuri, cu clopotniță d'asupra gangului. În mijlocul curții, biserica, ocolită de case tari de zid, compartimente unele lîngă altele, fie-care cu pivniță adîncă, cu magasie boltită, cu uși de fer scóse pe o galerie, cu arcade pe colóne de pîtră, cu capiteluri d'asupra, cu odăi tóte cu ferestrele și cu ușile pe un prîvdor, care ocolia hanul dintr'un capăt pînă într'altul, comunicînd cu 2 scări mari, acoperite, față în față una cu alta, totul stil italian, tipul adoptat pretutindeni în Archipel și în Marea Négră, unde Genovesii au avut cantóre.

Intr'acele ziduri se refugiau creștinii. Intr'acele pimițe și bolte 'și închideau giuvaerurile, șalurile, argintăriile și banii în timp de răsmită, de băjenie, de foc și de sabie. Locuitorii Bucureștilor găsiau scăpare pentru ei și averile lor la picioarele altarului și la tăria zidurilor.

Casele boerilor celor mari erau cele mai multe pe aproape de malul gârlei. Incepând din susul Dimboviței, era casa lui Pană Filipescu; mai la vale venia căminul Cantacuzinescilor, pînă în casele Colfescului, pe ruinele cărora s'a ridicat mai în urmă casa Logofătului Dinicu Golescu, palatul Domnesc de astăzi. Pe apă la vale, tot pe muchia delului erau casele lui Constantin Crețulescu ș'ale frate-său Istrate; mai jos casele Banului Scarlat Ghika din Gorganu. Peste gîrlă, în dreptul Zlătarului, unde este Prefectura de Ilfov, era casa Banului Bătrîn, nume sub care se deosebia Banul Dumitrache Ghica de frate-său, Banul Scarlat. Din jos de St. Ión era casa Văcărescului, chiar în locul unde este casa Baronului Belu, mergea pînă în zidul bisericii Măgureanu. Dincolo de St. Spiridon, era casa lui Manolache Brîncovănu, al căria coprins se întindea de sub del pînă în zidurile St. Ecaterine ș'ale Bălăceanului, iar pe malul gârlei, pe unde este astăzi Primăria, pînă la podul gârlei de la Beilic. De vr'o 50 ani, acolo s'au succedat ospetii de toate mărimile și de toate nămurile; această casă a fost de zece ori, una după alta, palat, casarmă, spital și ruină; de zece ori zidită și rezidită, pustie, restaurată și părăsită; a adăpostit pe Caragea cînd a ars palatul domnesc din delul Spirei; acolo a tras Ipsilant; acolo a descălicat Domnul Tudor, cînd a intrat cu Pandurii în București: a fost reședința ortalei turcesci în timpul lui Kehaia Beg și lui Gavanosoglu; prefăcută în ruină și transformată de Vodă Bibescu în palat Domnesc, a servit de quartir lui Omer-Pașa, generalilor ruși și nemți, soldaților și bolnavilor a tot felul de oștiri; a fost lo-

cuința Domnilor, cuartir general al comisarilor și al comandirilor de oștiri de toate invasiunile și de toate ocupațiunile. La stînga spre răsărit, în partea tirgului, p'împrejurul Colții, erau casele Bărcănescului, ale Cîndescului, ale Cîmpinénului, ale lui Racoviță ș'ale Bălenului.

Cînd după delul Mitropoliei, într'o sêră de denie, în liniștea melancolică a apusului începea tóca la o sută de biserici cu miliónele de sunete pe toate tonurile, cari se vêrsaú în aer din miile de clopote mari și mici ale orașului, note cari alergaú din toate turlele, ca să se confunde într'un huet general și se suiaú împreună la cer lățindu-și neîncetat vibrațiunile, aruncându-se în cadență ca nisce talazuri împinse unele peste altele către malul nevădut, atmosfera întregă părea transformată într'un vârtej de armonie, și sufletul, coprins de o senzațiune plină de pietate, se simția atras către rugă. În mijlocul acelei vijelii de sunete, precum ochiul distinge într'o mare înfuriată pînzele corăbiilor, asemenea urechia deosebia în mijlocul huetului glasul plîngător al S-tului Gheorghe, repetând în cadență numele nenorocitului Brîncoveanu, sunetul jalnic și mîndru al Antimului, bătaia rară și falnică a S-tului Spiridon îngînându-se cu Sărindarul și cu Curtea-Veche, clopotul de serbare al Colții, glasuri grave străbătute în toate părțile de timbrele ascuțite și argintii a o sută de clopote mai mici ale bisericilor din mahalale. Acum galăgia populațiunii și urletul miilor de trăsuri, cari lovesc petrele ascuțite ale caldarimului și fluierul gardiștilor tae tot farmecul acelei armonii sublime, tóca d'abia se mai aude și credincioșii nu se mai adună împregiurul altarelor.

Bucureștii industriali

Apa din Cisméua Filaretului era tot-o-dată un isvor de sănătate și de bogăție: vara, cîmpia era acoperită de lucrătoare, fete și neveste, meștere, calfe și ucenice, cari limpețeau testemeluri în fintină, după ce mai întîiu ficsa colorile cele vii muindu-le în pétră acră, le întindea la sóre pe iarbă cîntând doinele nóstre cele frumóse. Testemelul era podóba capului cocónelor și jupîneselor romîne. O rótă de bumbac de zece parale se prefăcea între degetele mahalagióicelor din București într'un tulpán subțire ca pînza Arahnei; și cu două, trei tipare de lemn de teiú, cu cite-va bu-rueni colorante: băcan, șofran, pațachină și scumpiá, adevérată policromotipie, se da în comerciú un obiect de o valóre însutită. Torcătóarele, țesătóarele și vápsitóarele romince erau generos rêsplătite de muncă și ost-enelá prin vîndarea testemelelor eșite din mîinele lor.

Testemelurile fabricate în București nu se lásau mai pe jos de cele de Tarigrád, și acéstá industrie bine condusá și încuragiátá ar fi ajuns lesne sá rivalizeze cu cele mai frumóse muselinuri. La un bal de galá la Hotel de Ville din Paris, acum noué ani, Marchisa de Lavalette, femeia Ministrului de Interne, fosta amba-sadrice la Constantinopole, purta o rochie de testeme-luri, care făcea admirațiunea tutulor elegantelor.

Acéstá industrie a dispárut cu totul de la noi...

Pe prispe, la umbra streșinilor, staú vara întinse mii de gherghefuri de tóte mărimele și de tóte formele. Fetele cosiaú în relief (anevato) pe tulpán, de pam-briú, pe atlas și pe catifea cu mătásuri, cu linuri, cu bumbac, cu catifelutá, cu fir, cu sîrmá și cu fluturi. Cusăturile Romîncilor de atuncî nu se rușinaú nici dinaintea celor de Svițera, nici celor de Alep și de Damas. Gevarele, Sanguliile și bibilurile lucrate de Bu-cureștence erau căutate de damele celor mai mari ha-remuri din Constantinopole.

Cusăturile făcute în casele boeresci erau fala cocónelor noastre ; și după cîte am auzit despre sexul frumos de pe atunci, el, de și nu se înfășura ca astăzi în Fail, Șantili, Malină și Alaçon, de și nu purta o oca de pîr mort pe cap, dar nu era nici mai puțin plăcut nici mai puțin grațios.

Primă-vara, îndată ce da frunza, femeile cedaū apartamentele lor gîndacilor de mătase. Printre prînzurile de foi de dud, mahalagióicele înfigiaū cîți-va pari în grădină și urziaū tortul dobîndit iarna la lumina focului din vatră, unde se povestiaū istoria duiósă a lui Peneș Impărat, basmele poetice cu înșiră-te mîrgărite ; și plăcutele ghidusi ale lui Păcală și Tîndală. Prin luna lui Iunie, maidanurile după malul gîrlei erau pline de femei adunate în pîlcuri împrejurul cãldărilor din cari trãgiaū mătasea după gogoși ; iar după ce depănaū borangicul, intraū în argea, unde cu 4 drugi de lemn ciopliți din topor, cu o spată și o suvelniță cu totul primitivă, și întocmiaū un rêsboiū, cu care parveniaū a face tot felul de țesături în trei și patru ițe. Róta de tors, acel instrument puternic de civilizațiune și de bogăție în occident, începuse a se introduce prin casele Bucureștencelor, detronase furca și fusul. Astăzi această uneltă bine-făcătoare nu se mai vede de cît pe la teatru.

Cînd bătea Bãltărețul. venia despre Broșteni un miros acru și greū. O mulțime de tãbăcării se aședase sub Radu-Vodă. Nu numai că ele îndestulaū trebuințele consumațiunii din întru ; dar peile lucrate în București erau cãutate în țara nemțescă și în țara turcescă și devenise obiectul unui însemnat comerciū de exportațiune. Pe lingă argăsitul peilor se mai crease o altă industrie, în care orașul nostru ocupa cel întiū rang în Europa: Cojocăria, care ajunsese la o adevărată perfecțiune, era o lucrare de paciență și de bun gust. Bucățile de blană fórte mici, îmbinate și cusute unele de altele cu o fineță și o inteligență artistică, formaū

un mosaic vrednic de admirare Samurii misadă, cåde și pacea, rișii, silvii, cacomiî, singepii, vulpele negre, blanele cele mai frumoșe și mai scumpe din Rusia se lucrau la noi. Starostea de cojocari din București era în corespondență zilnică cu Seraiul Sultanului. De acest meșteșug se ținea Ișlicăria, lucrarea hirsiei brumării, și formele deosebite ale Ișlicarilor- era o lucrare de artă, cu care nu se pôte compara fabricarea pâlărilor de mătase și de pislă. Cusăturile cu fir și ciaprazărie ocupau o mulțime de meșteri și de calfe.

Din tôte aceste industrii însemnate și bănoșe, n'a mai rămas de cît numele scris pe tablite în răspîntiile cîtor-va strade, nume, cari nu mai au azi nici un raport cu cea ce există.

Bucureștii a fost, nu de mult, un adevărat centru manufactorial, astăzi însă este un oraș exclusivamente de consumațiune și de petrecere. Prăvălie de prăvălie, cîrciumă de cîrciumă, grădină de grădină, complet de complet se țin lanț tôte cu litere d'un cot: La Ștefan cel Mare, la Napoleon, la Mihaiu Bravul, la Tudor, la Franț Iosef, la Horia, la Cloșca, etc., tôte pline de marfă străină. Var și cărămidă, sticlă și lemne, unt și zarzavaturi ne vin de peste noe mări și noe țări. În casa cea mai modestă ca și în palatul cel mai sumtuos, de la Vlădică pînă la opincă, din dușumea pînă în tavan, din tălpi pînă în creștet, nu poți găsi un pat, un pahar, un scaun, un șervet, o cismă, o căciulă, care să nu fie adusă gata din străinătate... Materia născută și crescută în țara noastră se trimite brută și ni se întorce peste un an sau două curățită și lucrată, o plătim însutit pe cît am vîndut'o, cu exportul, importul și accisurile, transportul, dusul și adusul, imagasi-nările, comisionarii de tot felul și de tot șirul de traficantî.

ANDREI MUREȘENU *)

Către martirii romîni

(Fragment)

Dormiți în pace, umbre, martirii romînimei,
 Ce-ați îngroșat pămîntul cu sînge de eroi!
 Bătrîni cărunți, cu vază, voi flórea tinerimei,
 Ce-în lupte sîngeróse cãdënd v'ați rupt de noi!

Pămîntul ne desparte, iar cerul ne unesce
 În patria cea sfintă egală pentru toți;
 Acolo nedreptatea și ura nu rësbesce,
 Nu cumperi cu viața pămîntul de trei coți.

Voi v'ați plinit chemarea și sfînta datorință,
 Cînd pentru-al Tărei bine cu glorií v'ați luptat.

Dormiți, dormiți în pace, voinici feciori de munte,
 Subțiri și-înalți ca bradul, cu brațe de eroi,
 Dedați în tinerețe a merge tot în frunte,
 A nu ști de pericol, de mórte și nevoi!

(1850)

*) *Andrei Mureșenu* s'a născut în Transilvania, în orașul Bistrița în 6 Noembrie, 1816. La 1838 a ocupat funcțiunea de Profesor în Brașov. La 1850, a obținut funcțiunea de translator guvernial romîn și redactor al fóiei oficiale. Mureșenu a scris mai multe poesii, din cari esală sentimentul de naționalitate și de protestare în contra asupritórilor. El e considerat ca cel mai mare poet în Transilvania. — Mureșenu a murit la 1863. De la Mureșenu avem: *Icóna creșterei. Poesii naționale* și o parte din *Analele lui Tacit*, traduse în romînesce în ultimii ani ai vieții sale.

CESAR BOLIAC *)

Discurs ținut la înmormântarea lui Heliade.

(Fragment)

... Mórtea a venit în fine să pună cununa nemuririi pe numele lui Heliade ! Ea a esitat mult. Părea sfiosă chiar după mórtea intelectuală să se apropie de acela, în care creatorul a pus nemurirea.

Prodigiósa inteligență, care a servit o jumătate de secol pre acest geniú creator în tóte, s'a stins cu încetul, și mórtea apoi a luptat mai bine de un an de zile, ca să dărime edificiul clădit spre a încápea acest geniú și inteligența ce'l servia. Ast-fel timpul și restimpii, cari dărímă cu o suflare clădirile șubrede, luptă îndelung spre dărímarea edificiilor celor mari și tari.

Născut pe tărîmul frământat cu singele Romîniilor, vărsat pentru gloria romînă; născut în ruinele palatelor Basarabilor ; jucându-se și adormind pre mușchiul crescînd spre a acoperi ca deposit romanismul cel pur contra pîngării străinismului, ar zice cine-va, că geniul Romîniei se încarna încetul cu încetul în acest copil.

Heliade ajuns bărbat, nu se înfricoșă de nimic; nimic nu'l făcu să se dea înapoi de la cele ce credea el că trebuie să se facă. Sfida colosul ce înspăimînta lumea, și pana lui, graiul lui, curagiul lui erau mai tari de cît puterea și forțele celor mai puținți ai timpului.

Religiunea cu filosofia, patriotismul cu umanitatea, aú format basa conceperilor sale, aú condus tóte lucrările sale și le a plantat în toți cîți se apropiau de el. Blind, dulce și vesel, nici odată aspru, Heliade n'a inspirat ura de cît numai în aceia, cari lipsiți de orice merit, sunt vrășmașii naturali ai meritului.

*) C. Boliac. Veđi acest scriitor în partea I.

A face elogii lui Eliade, ar fi o pierdere de timp. Școlile României, teatrul român, literatura română, limba română, Patria română vor pomeni în veci *Heliade*, *Heliade*. Heliade pretutindenea, Heliade a fost în toate o jumătate de secol întreg.

Părinți, cari ați fost junii și copiii pe când Heliade deștepta în noi ceea ce adormise Fanariotul, privilegiatul oligarhiei și străinul, îndemnați pe junii voștri și duceți de mină pe copii voștri să se închine moștelor, cari astăzi se depun în pământ spre a se contopi în elemente!

GR. ALEXANDRESCU *)

Toporul și Pădurea

Minuni în vremea noastră nu ved a se mai face,
Dar că vorbia odată lemne și dobitoce,
Nu rămîne îndoială; pentru că de n'ar fi,
Nici nu s'ar povesti.

Și caii lui Achil, cari proorociau,
Negreșit că au fost de vreme ce'l trăgeau.
Întimplarea ce știu și voi să povestesc
Mi-a spus'o un bătrîn, pe care îl cinstesc,
Și care 'mî zicea,
Că și el o știa
De la strămoșii lui,
Cari strămoși ai lui ziceau și ei c'o știu
De la un alt strămoș, ce nu mai este viu,
Și p'ai cărui strămoși, zeu, nu pot să v'e-l spui.

*) Gr. Alexandrescu. Vezi acest scriitor în partea I.

Intr'o pădure veche, în ce loc nu ne pasă.
 Un țăran se duse să'și ia lemne de casă.
 Trebuie să știți însă, și pot să dau dovadă,
 Că pe vremea acea toporul n'avea cōdă.
 Așia se încep tōte: vremea desăvîrșasce
 Orî-ce inventă omul, orî-ce spiritul nasce.
 Așia țăranul nostru numai cu feru-în mînă,
 Incepe să slutescă pădurea cea bătrînă.
 Tufani, paltini, ghindari se îngroziră fōrte:
 —„Tristă veste, prieteni, să ne gătim de mōrte,
 Incepură să zică: toporul e aprōpe!
 În fundul unei sobe, țăranu-o să ne îngrope“.
 —„E vr'unul d'ai noștri cu el, ca să'i ajute?“
 Zise un stejar mare, ce avea ani trei sute,
 Și care era singur ceva mai la o parte.
 —„Nu“—„Așa fiți în pace: astă-dată avem parte.
 Toporul și țăranul alt n'o să isbutiască
 De cît să osteniască.“

Ștejaru-avu dreptate:

După multă silință, cercări îndelungate,
 Dând în dreapta și-în stînga cu puțină sporire,
 Țăranul se întōrse fără de isbutire.
 Dar cînd avu toporul o cōdă de lemn tare,
 Puteți judeca singuri ce tristă întimplare!

Istoria acēsta, d'o fi adevărată,

'Mî pare că arată,

Că în flășî ce țară,

Cele mai multe rele nu vin de pe afară;

Nu le aduc străinii, ci ni le face tōte

Un pămîntén d'ai noștrii, o rudă saū un frate“.

Căinele și Cățelul

„Cit 'mî sînt de urite unele dobitoce !

„Cum lupii, urșii, lei și alte cite-va,

„Cari cred despre sine că prețuesc ceva.

De se trag din neam mare,

„Asta e o-întîmplare,

„Și eū pôte sînt nobil, dar s'o arăt nu'mi place.

„Omenii spun adesea, că-în țări civilisate

Este egalitate.

„Tôte iaū o schimbare și lumea se cioplesce,

„Numai pe noi mîndria nu ne mai părăseșce.

„Cit pentru mine unul fiesce cine știe,

C'o am de bucurie,

„Cind tótă lighiōna, măcar și cea mai próstă,

„Cîine sadea 'mî zice, iar nu *Domnia-vóstră*.”

Așia vorbia de ună-zî cu un boū óre-care,

Samson, dulău de curte, ce latră fórte tare.

Cățelul Samurache, ce ședea la o parte

Ca simplu privitor,

Auđind vorba lor,

Și că nu aū mîndrie nici capriții deșarte.

S'apropie îndată

Să'și arate iubirea, ce are pentru ei :

„Gîndirea vóstră, zise, imi pare minunată,

„Și simțimîntul vostru îl stimez, frații mei”.

— „Noi frații tēi ? rēspunse Samson plin de mînie,

„Noi frații tēi, potae ?

„O să-ți dăm o bătae,

„Care s'o pomenesci.

„Cunoscî tu cine suntem și ți se cade ție,
 „Lichea nerușinată, ast-fel să ne vorbescî?“
 —„Dar ziceați!...“ — „Și ce'ți pasă? Te-întreb eū ce zi-
 [ceam ?

„Adevărat vorbiam,
 „Că nu iubesc mîndria și că urăsc pe lei,
 „Că voi egalitate,... dar nu pentru căței.“

Acestea între noi adesea o vedem
 Și numai cu cel mari egalitate vrem.

(1841)

Pisica sălbatică și Tigrul

Un cotoi saū pisică,
 Din doē nu știū care,
 Nicī mare nicī prea mică,
 Dar fōrte mîncătōre,
 Și din soiul acela, ce-în pădurī locueșce,
 Și pe copaci trăesce,
 Vēdu un tigru mare
 Trecēnd pe o cārare.
 De sus de pe ghindar, unde era urcată,
 Pisica socoti,
 Că pōte... a-l îngrozi;
 Și fără a perde vreme se adresă îndată
 La tigru ce trecea,
 Fără a o vedea:

—„Ia stăi, mă rog puțin, jupîne de pe jos,
Care te socotesci

Că nu știu cine ești.

Mîndria ce-o aveți cu noi, e de prisos:
Știi din ce neam mă trag, și că strămoșii mei

Sînt fii de Dumne-zei?

Nemuritorii toți, din cer cînd aș fugit,
Sub nume de pisici în lume aș trăit;
Preoții Egipteni în templuri ne slăvesc
Și nisce tigri mici cu noi se potrivesc?

—„Dacă strămoșii tăi cu tine semănaș,
Negreșit eraș proști cîți lor li se-îchineaș.

Răspunse tigrul meu; iar dacă aș avut

Vr'un merit cunoscut,

Ce-va dumnezeesc,

Atuncî eș te căesc,

Și pentru starea ta de milă sînt pătruns,
Căci d'or fi cîte spuș, zēu, prea rău ai ajuns.“

De și multș aș zis'o, eș tot o mai zic:

Slava stămoșiască pe strămoșș cinstesce;

În zadar nepotul cu ea se fălesce,

Cînd e, cum se-întîmplă, un om de nimic.

L a C o z i a .

Fragment

*Ale turnurilor umbre peste unde staū culcate,
Către șermul din potrivă se întind, se prelungesc,
Șale valurilor mîndre generații spumegate
Zidul vechiū al mănăstirii în cadență îl isbesc.*

*Dintr'o peșteră, din ripă, noptea ese, mă-impresoră,
De pe muche, de pe stîncă, chipuri negre se cobor;
Muschiul zidului se mișcă... printre iarba să strecoră
O suflare, care trece ca prin vinc un fior.*

*Este césul nălucirii... un mormînt se desvălesce,
O fantomă-incoronată din el ese... o zăresc...
Ese, vine către șermuri, stă, în prējma ei privesce...
Riul înapoi se trage... munții virșul își clătesc.*

*Ascultași... marea fantomă face semn... dă o poruncă,
Oștiri, taberi fără număr împrejurul înviez...
Glasul ei se-întinde, crește, repetat din stîncă-în stîncă,
Transilvania l'aude, Ungurii se inarmez.*

*Oltule, care-ai fost martor vitejiilor trecute,
Și puternici legiōne p'a ta margine-ai privit,
Virtuși mari, șapte cupleite își sînt fie cunoscute,
Cine ori pōte să fie omul care te-a-îngrozit?*

*Este el, cum îl arată sabia ș'a lui armură,¹⁾
Cavaler de ai credinții, saū al Tibrului stăpin?
Traian, cinste a vechii Rome, ce se luptă cu natura?
Uriaș e al Daciei saū e Mircea cel Bătrîn?*

¹⁾ În biserica de la Cozia, Mircea este zugrăvit în costum de cruciat.

*Mircea ! 'mî răspunde delul ; Mircea, Oltul repetăză,
Acest sunet, acest nume, valurile îl primesc ;
Unul altuia îl spune, Dunărea se-înștiințéază,
Șale ei spumate unde către mare îl pornesc.*

*Salutare umbră vechie, primesce închinăciune
De la fiil Romîniei, care tu o ai cînstit ;
Noi venim mirarea noastră la mormîntu-și a depune ;
Vécurile, ce-înghit neamuri, al tēu nume l'au hrănit !*

*Noi citim luptele vóstre, cum privim vechia armură,
Ce un uriaș odată în resbóe a purtat ;
Greutatea ei ne-apasă, trece slaba-ne mēsură,
Ne-îndoim dacă-așa ómenî întru adevér au stat.....*

*Să stăpînim durerea, care pe om supune,
Să așteptăm în pace al sórtei ajutor ;
Căci cine știe óre și cine 'mî va spune,
Ce-o să aducă ziua și anul viitor ?*

*Miine, poimîlne póte, sórele fericirii
Se va arēta vesel pe orizont senin ;
Binele ades vine pe umbrele mîhnirii
Și o zimbire dulce dup'un amar suspin.*

*Așia zice tot omul, ce-în viitor trăesce,
Așia zicea odată copilăria mea ;
Ș'un an vine, trece, ș'alt an îl moștenesce,
Și ce nădejdi dá unul, acelălalt le ia.*

Puține-aș vrea, iubite, din zilele-mi pierdute,
 Zile ce-în vecinicie și-iaă răpedele sbor ;
 Puține suvenire din ele am plăcute ;
 A fost numa-în durere varietatea lor !

Dar pe tine, an tînăr, te vîd cu mulțumire,
 Pe tine te doresce tot nîmul omenesc !
 Și eă sunt mică parte din trista omenire.
 Și eă a ta sosire cu lumea o slăvesc !....

O an, prezis atîta, măreț, reformator,
 Incepî, prefă, restornă și îmbunătățiază,
 Arată semn acelor ce nu voesc să cređă ;
 Adu, fără zăbavă, o turmă și-un păstor !

A lumii temelie se mișcă, se clătesce,
 Vechile-î instituții se șterg, s'aă ruginit ;
 Un duh fierbe în lume, și omul ce gîndesce,
 Alergă către tine, căci vremea a sosit !

Ici umbre de noróde le veđi ocîrmuite
 De umbră unor pravili, călcate, siluite
 De alte mai mici umbre, neînsemnați piteci.
 Ori cari simțiminte înalte, generóse,
 Ne par ca nisce basme de povestit frumóse,
 Și intusiasmul, isvor de idei mici.

An nou ! aștept minunea-ți ca o cerescă lege ;
 Dacă însă păstorul, ce tu ni-l veți alege,
 Va fi tot ca păstorii de cari avem destui,
 Atunci... lasă în starea-î bătrîna tiranie,
 La darurile tele eă nu simț bucurie ;
 De îmbunătățiri rele cît vreți suntem sătui !

Eū nu iŭ cer in parte nimica pentru mine,
 Sōrta cu a mulŭimii aș vrea să o unesc ;
 Dacă numai asupra-mi nu poți s'aduci vr'un bine,
 'Eū rīz d'a mea durere și o desprețuesc.

După suferiri multe inima se-împetresce,
 Lanțul, ce'n veci ne-apasă, uităm cît e de greū,
 Rēul se face fire, simțirea amorțesce,
 Și trāesc în durere ca-în elementul meū.

Dar aș vrea să vēd ziua pāmintelui vestită,
 Să rēsufu un aer mai slobod, mai curat,
 Să perd idea tristă de vēcuri întărită,
 Că lumea moștenire-întîmplărilor s'a dat !

Atunci, dac'a mea frunte galbenă, obosită,
 Dacă a mea privire s'o-întorce spre mormint ;
 Dacă a vieței tristă făclie osîndită
 S'o-întuneca, s'o stinge d'al patimilor vînt,

Pe aripile morții celei mîntuitoare,
 Voi părăsi locașul unde-am nădăjduit ;
 Voi lăsa fericirea aceluia ce-o are,
 Și a mea pomenire acelor ce-am iubit !

V. CĂRLOVA *)

Ruinele Tirgoviștii

(Fragment)

*O ziduri întristate, o monument slăvit,
 In ce mărire înaltă și voi ați strălucit,
 Pe cînd un sôre dulce și mult mai fericit
 Iși revêrsa lumina pe-acest pămînt robit!
 Dar în sfîrșit Saturn, cum i s'a dat de sus,
 In negura uitării îndată v'a supus...
 Ce jale vê coprinde, cum totul v'a perit!
 Sub osîndirea sôrtei de tot ați înegrit;
 Din gloria străbună nimic nu v'a rēmas.
 Or unde nu se vede nici umbra unui pas,
 Șîn vreme ce o dată or care muritor
 Privia la voi cu rivnă, cu ochiū ațintător,
 Acum de spaimă multă se trage înapoi
 Indată ce privirea îi cade drept pe voi...
 Dar însă ziduri triste aveți un ce plăcut,
 Cînd ochiul vê privesce în liniștit minut:
 De jale îl pătrundeți, de milă îl uimiți.
 Voi încă în ființă drept pildă ne slujiți,
 Cum cele mai slăvite și cu temeî de fer
 A omenirii lapte din fața lunei per;
 Cum tôte să rēpune ca urme îndărăt
 Pe aripele vremiî, de nu se mai arēt;
 Cum omul, cît să fie în tôte săvîrșit,
 Pe negîndite cade saū pere însîrșit....
 Eū, unul, în credință, mai mult mē mulțumesc
 A vōstră dărîmare pe gînduri să privesc,*

*) V. Cărlova s'a născut la 1809 în București (vezi în scrierile lui Odobescu). El a început să publice fôrte de timpuriū din poeziile sale. În etate de 18 ani a publicat duiōsa poezie *Păstorul întristat* și imediat apoi *Ruinele Tirgoviștii*, unde să vede un patriotism înfocat, depins cu culori energice. Din nenorocire Cărlova a murit în etate abia de 23 de ani, fiind oșter în armata romină. El a tradus *Zaira* după Voltaire etc.

De cît zidire înaltă, de cît palat frumos,
 Cu strălucire multă, dar fără de folos;
 Și-întocmai cum păstorul, ce umblă prin cimpii,
 La adăpost alérgă cînd vede vijelii,
 Așia și eū acuma în viscol de dureri,
 La voi. spre ușurință, cu triste viū părerii.
 Nici Muselor cîntare, nici milă voi din cer,
 O patrie a plînge cu multă jale cer!
 La voi, la voi nădejde eū am de ajutor,
 Voi sunteți de cuvinte și de idei isvor.
 Cînd sgomotul de ziuă încetă peste tot,
 Cînd nópcea, atmosfera se-întunecă de tot,
 Cînd omul de neazuri, de trude ostenit,
 În liniștirea nopții se află adormit,
 Eū nici atunci de gînduri odihnă ne avénd,
 La voi lără sfială viu singur lăcrămând.

N. BĂLCESCU *)

Cîntarea Romîniei
 (Fragment)

Domnul, D-zeul părinților noștri înduratu-s'a de lacrămile tale, țara mea? Nu ești îndestul de smerită, îndestul de chinuită, îndestul de sfâșiată? văduvă de vitejii tîi, tu plîngi cu pîrul smuls și despletit pe mormintele lor, precum femeile se jălesc pe mormîntul mut al soșilor lor.

Neamurile audiră țipétul chinuirii tale; pămîntul se mișcă. D-zeu numai să nu-l fi audit? Răsbunătorul prevestit nu s'a născut ore?

Care e mai mindră de cît tine între tóte țările semănate de Domnul pe pămînt? Care alta se împodobesce în zile de sêrbătóre cu flori mai frumoșe, cu grîne mai bogate?

*) N. Bălcescu, vezi acest scriitor în partea I.

Verdi sunt délurile tale ; frumoșe sunt pădurile și dumbrăvile spînzurate pe còstele tale ; limpede și dulce e cerul tîu ; munții tîi se înalță trufași în vesdub ; rîurile ca un briu pestrîtat veselesc cîmpurile ; noapțile tale încîntă auzul... Pentru ce zîmbetul tîu e așa trist, mindra mea țară ?

Multe și frumoșe turme pasc văile ; sòrele milostiv înrodesce brasda , mîna Domnului te-a împodobit ca pe o mirésă ; liveșile tale cele întinse sunt smăltuite cu flori felurite și belșugarea varsă avușiile sale peste cîmpii... O bogata mea țară, pentru ce gemi ?

Dunărea bătrîna, biruită de părinții tîi, îți spală pótele și 'ți aduce avuși din ținuturile de unde sòrele rêsate și de unde sòrele apune ; vulturul din vîsduh cată la tine cu dragoste ca la pămîntul sîu de nascere ; rîurile cele frumoșe și spumegòse, pîraele cele repeđi și selbatice cîntă neîncetat slava ta... O țară jalnică, pentru ce fața ți-e îmbrobodită ?

Nu ești frumoșă, nu ești bogată ? N'ai copii mulți la număr, cari te iubesc ? N'ai cartea de vitejie a trecutului și viitorul înaintea ta ? Pentru ce curg lacrîmile tale ?

Pentru ce tresari ? Trupul tîu se topesce de slăbi-ciune și inima-ți se frămîntă cu iuțelă... citit-ai óre în cartea ursitei ?.. Aerul se mișcă turburat... vîntul dogoresce... Ingerul peirei ți s'a arătat óre ?.. Noapțile tale sunt reci, visurile turburate ca marea bătută de furtună... Ce-ți prevestesc ?

Privesce de la miază-zi la miază-noapte popórele ridicându-și capul... Gîndirea ivindu-se luminósă pe d'asupra întunericului... gîndirea ce zidesce și credința ce dá viață... Lumea veche se prăvălesca și p'ale ei dărîmături *libertatea* se înalță !.. Deșteptă-te !...

Mucenicii sîngelui tîu n'au zis óre ? „Și Domnul va scula pe unul dintre voi, care va așeđa pe urmașii voștri iarăși în libertatea și puterea lor...“ Uitat-ai sîngele ce cură prin vinele copiilor tîi ?... Mult erai

mîndră odinioară; cînd cu securea în mînă, cu căciula țurcănescă pe creștet, tu strigai: „Ura“, în bătălii... Peptul tîu era tare ca de oțel; paloșul se tocea pe dinsul... Sorele se întuneca de norii de pulbere ce ridicau răsboinicii tîi.

Poporul tîu era îndrăsneț ca vulturul, resboinic și trufaș ca taurul selbatic... Remasu-ți-a ore numai umbra puterii și aducerii aminte a vitejiei tale?

Cum a slăbit peptul tîu de oțel! Mina ta cea tare cade de oboselă... și moleșirea a intrat în locașul voinicilor!...

În vremea veche cerul era limpede... sorele strălucia ca un flăcău tînăr... Cîmpiile frumoșe, împresurate de munți verzi, se întindeau mai mult de cît pôte prinde ochiul... Păduri tinere umbriau delurile... Turmele s'auudiau mugind de departe și armăsarii nechează jucându-se prin răriști... Pe o pajiște verde, *libertatea*, copilă bălăioră cu cosite lungi și aurite, se juca cu un arc distins. Ferice de omeniî din cîmpie, ferice de cei de la munte!... Era vremea atunci cînd tot omul trăia fără stăpîn și umbla mîndru fără să'și plece capul la alt om, cînd umbra văilor, pămîntul ca și aerul cerului era d'a valma pentru toți. Viața atunci se petrecea în cea mai deplină fericire și, cînd ajungeau pe om nevoile bătrîneților și mórtea, el se ducea zicînd: „Mi-am trăit zilele!“ și era sigur că viața lui se va prelungi și după mórte și că pe cea-l'altă lume va întîmpina o fericire și mai mare. Dar iată că aerul se turbură... cerul cel limpede se îmbracă cu nori întunecoși... Un nor de praf învăluie cîmpia și ascunde munții... Se aud vaete... dobitocele fug speriate ca de góna strechei, sau ca în noptile vijelióse cînd lupii es din păduri... Cail nechiază jalnic... Mulțime de glasuri se aud strigând și vedesc cînd primejdie, cînd nădejde, isbîndă, cînd perdere, turbare, desnădăjduire... Norul se împrăstie puțin... Dómne! Se vede amestecul unei bătălii... Cei ce au năvălit sunt îmbrăcați cu fier... Săgéta alunecă

pe pãvãrã și paloșul cu douã ascuțișe taie în carne vie ..
 Le staũ în potrivã... Se luptã cu furie... Se plãcã sabiei
 lor... Inimile slãbesc... fug... Perit-a Dacia !! — Stați cu
 inimã. Arcul se întinde din noũ... luptãtorii se amestecã
 și se isbesc... pepturile gòle cu pavezile... capetele des-
 coperite cu coifurile... Departe în cîmpie se vëd arcuri
 sdrobite, fãșii de stëguri, apoi un cosciug mare, mare
 se ridicã și o parã grozavã de foc înflãcãrãzã cerul...
 Invinși și învingãtori cad în genuchii și la lumina flacãrii
 și dau drãpta și se iaũ în brațe ! Fii cu inimã. Dacia
 mea !... Tu fuseși altarul rudirii a crivãțului cu pustia;
 a bãrbãției cu mintea, a libertãții cu puterea... Din
 acãstã rudire, pctetluitã cu sînge și lãmuritã prin foc, se
 nãscu un popor noũ.

Ast-fel povestesc bãtrînii

Orașele se întemeiazã și se infrumusețã din noũ...
 ómenii cresc în îndestulare și se înmulțesc ca nisipul
 mării. . pãmîntul se acoperã cu holde aurite. . Libertatea
 domnesce ca mai înainte, dar nu aceã libertate pruncã,
 flóre plãpîndã a pustietãții, ci *libertatea* cea bãrbatã
 și luminosã, sad puternic și cu rãdãcinã tare și adînc
 înfiptã în pãmînt... Sabia, acum nefolositoare resboini-
 cului, stã spînzuratã în coliba sa... femeile zîmbesc
 dulce la copiii lor... chipul sbîrcit al bãtrînilor se în-
 tinde de bucurie... Pacea aduce legea, care cheaz-
 șuesce, iar nu asupresce... legea, rod al libertãții...
 legea, care apãrã pe cel slab de nedreptate și nu apasã
 pe sermanul în folosul bogatului...

Și era viața dulce și pacinicã !.. Sub acoperãmîntul
 aripilor libertãții legea înfloria... toți fii țãrii trãiau în
 fericire, cãci unirea și dragostea domniaũ în mijlocul lor;
 bogatul ajuta pe serman; sermanul nu pismuia pe bogat,
 ci-l ocrotia... fie-care om avea dreptul sãu și era moștên
 în țara sa... Legea era drãptã și tare ; ea nimicia în lã-
 untru pe cei cu inima viclãnã și era zid de apãrãre
 de cãtre dușmanii din afarã... Fruntea ta, o patria mea,
 nu se pleca atunci rușinos dinaintea streinilor, și cînd

grăiași, glasul tău se auzea de departe... Numele streinilor nu te îngrozia și de și ziceau ei între sine: „Ha! să punem în fere pe feciorii vulturilor și să domnim asupra lor, căci noi suntem mai tari și mai mulți la număr... și turmele lor vor fi ale noastre... vom batjocori perii cărunți ai bătrânilor lor.“ Dar tu rideai de aceste laudări ale sălbaticilor și, când cătai la dinșii, ei pereau precum pere un nor de grauri când vulturul plutesce prin văzduh... Îngînfarea lor 'i ucidea... Fie-care om era atunci liber și plătia cît o sută de ómeni, căci se lupta pentru libertate... Libertatea însutesce puterea. Numai cei mișei și cei răi țin cu streinii și cu apăsătorii!

Aron Florian

După o fotografie de C. Szathmari.

ARON FLORIAN *)

Starea Țării Romînesci la suirea pe tron a lui Mihaiu

Sosirea lui Mihaiu în România și suirea sa pe tron fu semn de bucurie obștască. Toți locuitorii, de la mare pînă la mic, arătau prin semne adevărate, mulțumirea ce o simțiau, că de acum înainte România o să aibă un ast-fel de Domn. Meritele lui pentru această demnitate înaltă erau cunoscute de mult, țara întrégă le povestea cu plăcere. După starea cea tristă în care se afla țara, toți așteptau de la talentele lui o îndreptare, care să ștergă nenorocirile și să asigureze țării liniștea și buna stare, pe cari le perduse de mult. Nădejdele aceste frumoase, ce și le făceau locuitorii țării, periau ca o nălucire, cînd cugetau, că vremea, în care intră Mihaiu în domnire, este o vreme de foc, o vreme care slăbește curagiul și aceluia ce numai gîndesco a întreprinde ceva pentru binele obștesc; o vreme care presintă mii de pedici, pentru a căror depărtare să cer mijlôce mari. Țara era îngreuiată cu datorii grele și împilată cu nenorociri mari; energia națională era amorțită cu totul, și sôrta locuitorilor țării părea a nu fi alta de cît a suferi.

Turcii aceia, de la cari Alexandru luase împrumut sume mari de bani cu dobîndi grele, și pe cari el îi adusese în România, ca singuri să'și scôță banii din

*) Aron Florian s'a născut la 1805 în Transilvania. Studiile academice le-a făcut în Pesta. Florian a trecut în România, unde a ocupat mai multe funcțiuni, ca Profesor, Membru în consiliul de instrucțiune, etc. La 1848 a luat parte însemnată la mișcările Romînilor, din care cauză a suferit apoi esilul. Florian, afară de articole scrise în ziare și a concentrat activitatea mai mult în ramura instrucțiunii. Scrierile lui în această materie sînt: *Catehismul omului creștin* (coronat) *Geografia*, *Idee răpede despre Istoria țării romînesci*, *Dicționarul Franceso-Romîn*, lucrăți împreună cu P. Poenaru și G. Hill, etc. Florian a murit în vara anului 1887, în București.

țară, se aflaū tot aci. Pilda acestora urmașeră și aceia, pe cari tiranul Alexandru i adusesese pentru paza sa, ca fără frică să pótă tortura o țară, de care nu aveaū nici o milă. La aceștia se mai adăuseră și alți Turci, cari, fără nici o trebă, intrară în țară, preumblându-se în tóte părțile și făcând locuitorilor tóte relele putincióse. Toți aceștia se îndulciseră de o țară ce era în jaful lor, și calcând în picióre drepturile de neatîrnare și de întregimea ei, se aședară cu locuința în mai multe părți ale țarei, și zidiră case și fundară geamiī. Funcționarii țarei nu puteaū să le stea împotrivă la nimic; administrațiunea națională se părea că a încetat cu totul. Turcii stăpîniaū, și locuitorii cu averea și cu viața lor trebuia să fie gata la orî-ce slujbă a lor. Astfel de nenorociri, ce cresceaū din zi în zi se mai înmulțiră încă cu intrarea lui Mihaiū în domnia țarei: la suferirile cele vechi se mai adăogară și altele noi. Turcii aceia, cari veniseră de la Constantinopole cu dînsul spre a-l întovărăși și a-l aduce cu pompă în țară, după ce și primiră cuvenita plată pentru ostenelele lor, urmând pildei fraților lor, nu voiră a se mai întorce îndărăt; ci sub cuvînt că vor să-l apere și să-l păziască și de aci înainte, rămaseră în țară, se stabiliră cu locuința aci și înmulțiră durerile țarei, însemnându-și șederea lor aci cu aceleași jafuri și tiraniī, ca și cei-l'alți Turci, ce veniseră mai înainte de dînșii. În zadar Mihaiū și întrebuintă tótă puterea vorbirii, ca să-l incredinteze, că el este sigur despre dragostea și credința supușilor săi, și că n'are a se teme de nimic despre dînșii, asemenea nici de cei-l'alți Turci așezați în România. În zadar se sili cu felurite chipuri a-l depărta din țară și a mai ușura greutățile locuitorilor; măreția lor era surdă la glasul lui; dorința de a prăda și de a petrece în desfătări, fără nici o temere, eraū mai puternice de cît cuvintele cele drepte ale lui Mihaiū; căci

unde puteau să găsiască altă țară, unde să aibă drept a face toate relele, bătându-și joc atît de lucrurile omenilor cît și de cele sfinte...

După ce cercă Mihaiu toate mijlocele dulci spre a 'și ușura țara sa, și după ce vedu, că nu poate isprăvi nimic, se turbură cu duhul, dară nu perdu curagiul. Nefericirea țarei era la culme, însă el nu se desnădăjdui nimic. Impotrivirile dederă inimei sale mai mult foc, și sufletul său se înalță la idei mari. Incepînd a alătura vremea sa cu vremea trecută, 'și aduse aminte că Romîniî pîrtă întipărirea vechilor Romani, cari cu mărirea lor au înspăimîntat și au subjugat lumea, și că strănepoții lor numai din nedreptatea vremilor și a întimplărilor, din réua lor constituțiune și din slăbiciunea administrațiunii au ajuns la starea lor ticăloasă, tremurînd de vocea ori-cărui Turc. Cercetînd mai departe, află că Romîniî, în vremea în care au avut Domni cu suflete mari, au știut cu singele lor să 'și apere drepturile naționalității lor, vetrele părintesci și sfintele Biserici ale patriei lor, biruină armate streine numeroase. Spre întărirea adevărului acestuia, găsi în istoria Romînilor multe foi pline de isprăvi strălucite, pline de laudă în totă lumea, prin cari Romîniî au arătat, că și ei sunt o nație și că au o patrie, pentru care sunt datorî a se sacrifica în vremele cele primejdiöse pentru ființa ei, care este și a lor. Cercetînd mai cu deamănuntul, se încredință, că în vremea Sultanilor Baiazet, Mahomet II, Țara Romînescă s'a aflat în asemenea împrejurări primejdiöse, dară Romîniî fiind cîrmuiți de brațe eroice ca ale lui Mircea cel Bătrîn, Vlad Țepeș și Radu de la Afumați, se îmbărbătară cu o putere cerescă, înfruntară armile cele numeroase ale Turcilor, și prin fapte de jertfirî eroice, isbutiră ca sa facă pe puterea străină a respecta drepturile lor, pentru cari ei erau hotărîți a muri; în sfîrșit, că frica de Turci, cari mai înainte îngrozise

Europa pînă la marea Atlantică, a perit, și că numai națiile cele fără energie se mai tem de dînsii.

Din cumpănirea acestor gîndiri se aprinse sentimentul de patriotism în inima lui Mihaiu și duhul său cel mare îl făcu să hotărască, că, fiind-că nu este alt mijloc de mîntuirea sa și cel puțin de ușurare de nenorocirile cele nenumărate, ce se grămădesc într'una asupra Țării Romînesci din partea Turcilor, Romîni să ia armele în mînă, să începă răsboiul pentru slobozenia lor, și să nu înceteze pînă cînd sa și sôrta îi va ajuta, ca să iasă biruitori din lupta această sfîntă, sa și să móră cu toții, îngrozîndu-se d'împreună cu slobozenia în cenușa vetrelor și a altarelor patriei lor.

(1858)

La mórtea lui Mihaiu Bravul

.... Mihaiu peri printr'o ucidere hoșescă, în vîrstă de 43 de ani. Mórtea lui umplu cu o înfiorare plină de gróză inimile tuturilor, cari priviau într'insul un geniu rar al vécului. Viața politică a lui a fost un fenomen iute trecător, a fost supusă la miș de greutate și a întimpinat piedici fôrte mari Prin faptele sale cele viteze a interesat omenirea, a atras recunoștința seculilor, și s'a alăturat în rîndul bărbaților celor mari. Cu energia caracterului său celui distins, cu tãria brațului celui neînvins, și cu statornicia sufletului său celui mare, a oprit vitejesce potopul puterii turcesci de a nu se întinde asupra Europei de la apus, și de a nu se lãți barbaria în locurile pe unde pătrundeau ei. De cînd Turcii Osmani înfipseră piciorul cu tãria la răsăritul Europei și îngroziră totă partea această de lume, națiunile creștine, pe cari poziția geografică sa și politică le făcea să tremure de puterea lor, n'au avut, afară de Ión Corvin, alt erou mai mare, nici creștinătatea alt apărător mai înfocat. Cu adevêrul în inimă și pe buze,

cu crucea într'o mână și cu sabia într'alta, Mihaiū răsăditu barbaria și asigură omenirii creștine pacea și liniștea; înlesni înaintările civilizațiunii și făcu să crească bine-cuvîntarea, pe unde era să se semene blasfeme. De ar fi lucrat cu dînsul și alți stăpînitori cu aceeași credință și entuziasm; de n'ar fi întîmpinat atîtea piedici și greutăți de o dată; de n'ar fi avut a face cu omeni ca Sigismund Batori, ca Ieremia Movilă și ca Basta, și de i-ar fi fost hărăzit de sus un curs politic mai mare, era în stare să săvîrșiască ceea ce alți omeni numai au gîndit și numai au început. Omenirea creștină îi a rămas recunoscătoare pentru tot ce a făcut el pentru dînsa; faptele lui cele mari s'au trîmbițat în toate părțile; isprăvile lui s'au învrednicit de o pomenire neuitată din partea omenirii!

Dară Romîniî toți de obște au trebuit să simtă pierderea lui Mihaiū cu mai multă amărăciune. El a trăit destul pentru a-și face o mîrire, un nume mare, care nu va peri nici odată; dară a murit prea de timpuriu pentru proiectele sale cele mari, cele frumoase, pentru fericirea națiunei sale. De la marele Traian și pînă la el, Romîniî nu s'au norocit, ca din sinul lor să se nască alt om mare ca dînsul; cinci-spre-zece vîcuri au lucrat ca să facă mîrirea lui. Vremile cele grele aduseseră pe toți Romîniî într'o stare de degradare și de suferiri amari; toți așteptau un mîntuitor. Arătarea lui Mihaiū în mijlocul lor fu ca un fulger strălucitor, care dede duhului romînesc celui amorțit o lovire electrică; Romîniî se deșteptară, cunoscură trimiterea lui Mihaiū din cer, și alergară la glasul lui de mîntuință. El era eroul, era idolul lor, era viața și fericirea lor, era Romînul care făcea cît toți Romîniî. Sub comanda lui, Romîniî cu armele în mînă, desvoltară o putere deîmnă de a supune pe vrășmași, deîmnă de a atrage admirarea și lauda celor alte națiuni, deîmnă de numele și singele ce'l purtau în vinele lor, deîmnă de drepturile ce doriau să dobîndiască. Acestea fură timpurile eroice ale

Romînilor. Geniul lui Mihaiu croia planurile și Romîniî punându-le în lucrare, făcîu minuni. Unind pe toți Romîniî într'un tot, restatornici Dacia vechiă, făcu o națiă mare, demnă de a fi recunoscută de cele-alte națiuni, demnă de a se apăra și în stare de a se civilisa. Acesta fu timpul cel mai glorios pentru Romîni, fu epoca care prevestia pentru dinșii vécuri de aur. Incă puțin și Romîniî ar fi devenit fericiți.

Impregiurările, soarta, nenorocirea, a precurmat zilele acestui om mare. înainte de a întemeia puterea acéstă nouă a Romînilor. Următorii lui său nu moșteniră duhul lui cel mare, său nu putură urma drumul cel croit de dînsul. Unirea și statul Romînilor trecură ca un vis; nația romînescă iar să tăiă în bucăți; Romîniî iar căzură sub puteri străine său deosebite, și vremile cele grele de mai înainte iar se întorseră. În necasurile, suferințele și durerile lor strîgară multă vreme: *Mihaiu și mîntuire*, însă Mihaiu nu mai era.

Mai mult însă de cît toți, Romîniî din Țara Romînescă au plîns mórtea cea fără vreme a lui Mihaiu. Născut aci în niște timpuri nefericite, norocirea țarei sale l'a adus, ca să ședă pe scaunul moșilor și strămoșilor săi... Duhul său cel mare însă nu se putea mulțumi, ca să ocupe un scaun înjosit și să cîrmuiască o națiune robă. Ca un alt Temistocle, se sili să și desrobiască țara, să facă respectat statul romînesc și să dea în mîna Romînilor puterea de a și ținea demnitatea lor. Onórea, demnitatea, mîndria, patriotismul, slobozenia, acestea erau ideile de cari erau absorbiți Romîniî din Țara Romînescă în timpul domniei sale. Din Romîniî apăsați sub un jug greș, amorțiți printr'un despotism nesuferit și degradați printr'o tiranie sálbatică, făcu ómeni slobozi, făcu atîția eroi, cari deteră lumii probă de ceea ce póte o nație slobodă și cîrmuită de un Prinț mare. Nicl o dată Țara Romînescă n'a fost mai mărîtă și mai demnă de respectul și onórea celor alte state ca în timpul acesta.

Însă datoria istoriei rominescî este, ca să păstreze în vécure isprăvile acele minunate ale acestui Achile român, demn de a-și avea Omerul său, care să fie cartea vitejiei, cartea Romînilor, cartea care să se citească cu drag de către ori-cine. Romîniî aibă a se mîndri cu eroul acesta, care se luptă ca un leu pentru pricina cea sfîntă a slobozeniei și a mării lor. Aducă-și a-minte de ceea ce pôte face o nație unită, cînd are în capul său un om mare, care singur stia a o duce la mărire și fericire. Nu-și uite nici o dată, că țării celei scumpe a lui *Mihaiu Vitezul* și memoriei faptelor lui celor mari sunt datorî a-î înălța un monument, la care să aducă tot-d'a-una recunoștință, pentru ceea ce a vrut el să facă pentru dînșii și să verse lacrămî pentru pierderea lui cea fără timp.

I. Eliade Rădulescu.

I. ELIADE RĂDULESCU *)

O séră la țară

(Fragment din balada *Shurătorul*)

Era în murgul sereî și sórele sfințise,
 A puțurilor cumpenî țipând par'că chiemaî
 A satului cirédă, ce greû, mereû sosise,
 Și vitele muginde la șghiab întins pișiaû.

Iar altele-adăpate trăgeaû în bătătură,
 În gemete de mumă vițeiî lor strigaû ;
 Vibra al sereî aer de tauri grea murmură,
 Sglobiî sârind vițeiî la uger alergaû.

S'astimpără ast sgomot, ș'a laptelui fintină
 Incepe să s'audă ca șoptă în susur,
 Când ugerul se lasă sub fecioréscă mînă
 Și prunca vițelușă tot tremură-împregiur.

Incep a luci stele, rînd, una cîte una,
 Și focuri în tot satul încep a se vedea ;
 Tîrzie astă-sară resare-acum luna,
 Și cobe, cîte-odată tot cade cîte-o stea.

Dar cîmpul și argéua cîmpénul ostenesce,
 Și după o cină scurtă și somnul a sosit.
 Tăcerea pretutindenî acuma stăpînesce,
 Și lătrătorii numai s'aud neconținut.

*) I. Eliade Rădulescu s'a născut la 1802 în Tirgoviște. Terminând studiile în Colegiul Sf. Sava, sub Lazăr, Eliade, după plecarea în Transilvania a acestuia, a fost numit Profesor la acel Colegiu, în etate abia de 21 ani. Pătruns de ideile de regenerare naționale, el și propuse a redeștepta spiritul național al Romînilor, amorțit de influența streină, de obiceiurile ruginite ale vécului și de lipsa aprópe totală de instrucțiune. De acea Eliade se puse pe lucru, și, spre a deștepta gustul de citire

E n^opte-inaltă, înaltă; din mijlocul tăriei
 Vesmîntul s^{eu} cel negru de stele sem^{en}at
 Destins coprinde lumea, ce-în brațele somniei
 Vis^{ez}ă cite-avea deșt^{ep}tă n'a visat

Tăcere este totul și nemișcare plină,
 Un cîntec sa^u descîntec pe lume s'a lăsat ;
 Nici frunza nu se mișcă, nici vîntul nu suspină
 Și apele dorm duse și morile a^u stat.

Dar ce lumină iute ca fulger trec^{et}ore
 Din miază-n^opte scapă cu urme de scînteii?
 Vr'o stea mai cade iară ? vr'un Împărat mai m^{or}e ?
 Or e, să nu mai fie ! vr'o pacoste de smel ?

D i n M i h a i a d a

(Starea Romniei.)

*Averea cump^{et}ată și însăși neaverea
 Săt^{en}ului nemernic se spulbera din casă.
 Nici pas^{er}e, nici vit^u, nici fructul muncii sale,
 Nici timp, nici loc, nici viață n'avea în siguranță,
 N'avea să și plece capul, cu ce să și ducă traiul.
 Fugar, fără colibă, și blestema ființa ;*

între Romîni, traduse mai întîi unele meditații după Lamartine: *Marino Faliero*, *Mazepa* după Lord Byron, etc., etc. și scrise încă și mai multe opere ale sale proprii, ca: *Gramatica Romînă* (1828). *Regulele Poeziei* (1831). *Creștinismul la începutul s^{eu}*, *Curierul românesc*, cea d'întîi gaz^{et}ă romînescă, ce eși regulat 20 ani, de la 1828—1848. *Literatură Critică*, *Paralelism între limba Romînă și Italiană*, *Curierul de ambe-sexe*. *Biblicele*, (comentariul asupra bibliei). *Curs de poezie generală*, etc., etc.; altele în limba franceză ca, *Souvenirs et impresions d'un proscrit* (1851). *Mémoires sur l'histoire de la regeneration roumaine*, etc. Cu totă mulțimea scrierilor sale, Eliade a găsit timp, ca să se ocupe și cu politica, și la 1848, puindu-se în capul mișcării naționale, o conduse pluă la fine, fiind ales chiar între membrii Locotenenței Domnesci.

Eliade a murit la 1872, Aprilie 27.

Statornic, adăpostu-î chiâma crudul nesațiu.
 Stăpin, clăcaș, tot una : averi erau primejdii,
 Și lipsa era sâme, frig, tremur, agonie.
 Copilul de la mumă, ca mielul spre junghiere,
 Se'ngenuchia înaintea bețiilor de sînge
 De Ianiceri sêlbatici și crunți în a lor poște ;
 Său încărcat de fiare, cu sora-sa-împreună
 Era minat să-împărțã ultragiul și durerea
 În locuri transdanuhii, în domele ascunse
 Dorințelor sfățate, orgielor păgine.
 În lut era-îvestită voiôsa Romîniã
 Și țipete de sînge se înălțau la ceruri,
 Cînd iume sfișiate 'și tînguiau copil
 Și în marea neputință chiâmau s'audã cerul
 Blesteme, lungi suspine, dorinți de rēsbunare ;
 Cînd soți coprinși de frică, amenințați cu mórtea
 La-a sôtelor răpire, ultrage turbătore,
 Vrtôse încordaũ brațe lipsite d'or ce armã,
 Și pumnul cãtre ceruri nãlțau grințãndu-și dinții ;
 Cînd tați, d'un dor mai mare în ultra disperare,
 Se-îndelira-în leșinul unei rãpite fiice
 Și nu mai vedeau riscul, rēpunerea vieței,
 Uitaũ și neputința și întregã pãrãsire,
 În care-ii ulti cerul și fãrã soți și arme,
 Ca leul în turbare, cu ochii-în scînteere,
 Se rēpeziau în rãcnet pe rãpitor asupra
 Și 'n luptã desperatã, sub brațele-î nervóse,
 Sub mîni însigētore, sub grei genuchi ca plumbul
 Și sugrumau pãgînul . . . . .
 . . . . .
 Acest fel gemea țara în doliu cufundatã,
 Cînd dupã mari și grele pericoli de viață,
 Turbate persecuții, Mihaiu la urmã vine,
 Sã-încingã a sa frunte cu stema princiarã.

La immormintarea lui Ión Văcărescu

(Fragment)

. . . . Originea acestei familii, ilustrã în istoria nóstrã,
 este din Făgăraș. Străbunii rēposatului trecurã de peste
 Carpați, de o datã cu Duca de Făgăraș, Radu Negru,
 urmașul Negrilor Basarabi, și furã dintre primii fun-
 datori ai domniatului Romîniei. În tóte generațiunile

de atunci, Făgărescii, ce după timp deveniră Văcărescii, se distinseră prin credință, prin serviciuri eminente, ce aduseră patriei cu mintea și cu brațul.

În grandioasa și plină de lupte epocă a lui Mibai Bravul, Pătrașcu Văcărescu se ilustră între cei înțelepți și bravi și ajunse la gradul de Ban al Craiovei, de guvernator al Olteniei, numai prin serviciile sale îndelungi, prin talentul și prin erudițiunea sa.—A fi mare în timp de gloriă, când epoca face pe oamenii mari, când mărirea este în aerul ce răsufilăm, când eroismul, ca o contagie divină, trece din suflet în suflet, din inimă în inimă, și fie-care arde de setea de a deveni martir, bărbat sau femeie, matur și june și însuși pruncul cel mai fără prevedere; a fi mare atunci, este a fi o parte admirabilă dintr'un tot glorios, plin de fapte și de oameni mari. Este atât de natural, că nu este nici de cum dificile. Ast-fel se vedură primii creștini în primii 300 de ani. Ast-fel se vedură Români de la Aurelian pînă la Radu-Negru și de la acesta pînă la Constantin Brîncovenu.

Cînd însă totul se degeneră, desecat de viața națională, cînd totul geme ca într'un vis dureros, cînd străinul usurpă Domnia și Episcopia patriei, cînd drepturile toate sunt ale străinului impilator și datoriile toate ale pămîntenului impilat, cînd numele de *Român* ajunge a nu mai însemna de cît *scav*, *nenobile*, *lucrul altuia*; cînd usurpatorul, d'impună cu moșia, ne smulge și sufletul de Român, ne corumpe pînă acolo întru a ne fi rușine cu numele național și cu limba părinților noștri, și ne degradă pînă întru a deveni instrumentul infamiei, impilatorul fraților noștri; atunci se cunósce ce va să zică a fi mare într'o epocă atât de mică ... Atunci cuvîntul lui D-zeu cu cît se retrage și se depărtază din mulțimea adulatorilor corupți și corupători, cu cît se retrage și se depărtază din lupanalele curtesanilor și camarilei, cu cît se depărtază de cărturari și de farisei, cu atîta se restrînge și se condensă, ca să zic

aşa, se concentrează în vasele alese ale Providenţei, schin-teiă cu schinteia sacră, ce erau răspîndite în tot omul, se adună, ca într'un singur focar dătător de viaţă, în inima vre-unui ales al lui D-zeu.

Ast-fel vine o epocă în Gomora, unde tot adevărul se concentrează într'un Loth; ast-fel vine epoca în Iudea, cînd tot adevărul şi cuvîntul se pun ca spiritul Domnului numai peste cite un profet persecutat; ast-fel de epocă face pe Isaia a striga despre corpul social, că tot este plin de vulne, tot este în gangrenă de la cap pînă la picior; nu mai este loc sănătos nici cît să pui degetul, nici unde să pui balsam, nici oliu, nici legă-minte; tot ast-fel fu epoca de durerosă memorie a Fanarioţilor, cînd cu secolul trecut, apărură, de o dată cu Filaret al Severinului sau al Rimnicului, un descendent al Văcărescilor, *Banul Ienache Văcărescu*.

În el se personifică spiritul Romîniei, el singur simţi durerea despre decăderea Romînului, ruşinea pentru dispreţul în care ajunsese limba naţională; el o înălţă prin poezie, el îi arată nobila origină prin prima Gramatică romînă. Acest mare monument literar, această operă fu publicată în anul 1787 în două ediţiuni, una în tipografia Rimnicului şi alta în Viena.

Pe cînd bărbaţii cei mari ai Franciei preparaū o revoluţie mare, ce avea să treacă prin foc şi apă, prin plumb şi ghilotină, prin rebel civil şi de din afară mi şi mi de păcătoşi şi drepti împreună, mi de mi de eroi şi de codaci, Ienache Văcărescu mai mare de cît toţi cei mari ai revoluţiei franceze, prepară singur, fără concursul şi ajutorul nimului, o revoluţie şi mai mare, numai prin cuvînt; o revoluţie de regenerare a Romîniei, o revoluţie ce nu ucide, ci învaţă şi face a trăi. Cuvîntul, ce via într'insul, zelul său, ce prepara calea naţionalităţii, nu întîrzie însă a descepta ura usurpatorilor Fanarioţi, cari 'l persecutară pînă a'l ucide prin venin. Singurul testament, ce lăasă la fiii săi Ale-

xandru, Nicolae și George, cum și la toți descendenții
din aceștia, fu în versurile următoare :

Urmașilor mei Văcăresci
Las voe moștenire
Creșterea limbii rominesci
Ș'a patriei iubire !

(1863)

AL. DONICÎ *)

Vulpea și Bursucul.

— „Dar dincotro și unde,
Alegi tu așa iute ?“

Bursucul întilnind pe Vulpe a-întrebat.

— „Oh, dragă cumetre, am dat peste păcat.
Sînt etă surghiunită !

Tu știi, că eu am fost în slujbă rinduită
La o găinărie.

Cu trebile ce-aveam, odihna mi-am lăsat
Și sănătatea mi-am stricat ;

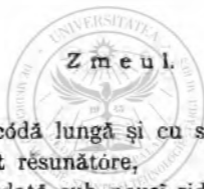
Dar tot eu am cădut în grósnică urgie.
Pe nisce pîri nedovedite,
Precum că luam mite.

Tu singur martur ești, în adevăr să spui,
De m'ai vădut cum-va măcar cu vre un pui ?“

— „Nu dragă cumătră ;... dar cînd ne întilniam,
Eu cam ades vedeam,
Că tu pe botișor
Aveai și pufișor“.

*) Al. Donicî, veđi acest scriitor în partea I.

Sè-întîmplă și la noi de veđi
 Cum unul avênd loc, așa se tînguesce,
 În cît îți vine mai să-l cređi,
 Că-abia din léfă el trăesce.
 Dar astă-zi butcă, mîine ca!,
 De unde ore 'i vin? Și cînd ai vrea să stai,
     Să-i faci curată socotélă,
     Pentru venit și cheltvélă,
 N'ai zice ca bursucul: „Că are pușișor
     Pe botișor?”

Un zmeu cu códă lungă și cu sbîrniitóre
     De tot rêsunătóre,
 Vêdêndu-se o dată sub nourî ridicat,
 La fluturul din vale, acestea a strigat:
     — „Sburnalnică ființă!
 „Tu care tótă ziua, cu-atîta ușurință
     „Alungî tot după florî,
 „De ce nu cutezi ore să te ridici ca mine,
 „Să rêspondesci în aer mirare și fiorî?
     „Mi-e milă, zêu, de tine,
 „Căci în întinsul spațiũ, abia te mai zăresc!“
 — „O, nu-ți mai fle milă, lui fluturul 'i zice.
     „Eũ sórta-ți n'o doresc:
     „Tu sborî legat,
 „Eũ liber mē desfâtez aice
     „De florî înconjurat;

„A ta sbîrnîitură e o şarlatanie,
 „Chiar starea ta atîrnă de vînt şi de copil.
 „In fine tu eşti jucărie,
 „Iar eû sunt dintre vii!“

Aşia şi dintre ómenî sînt şarlatani, sînt zmei,
 Ce sbîrnîesc, se-înalţă, cît vîntul lor le bate;
 Iar cum a lui suflare or stă, or se abate,
 Cû vîntul cad şi ei.

B. PARIS MOMULÉNU

O, ce măreţă fiinţă e sărmanul muritor.
 Ce taină nepricepută, ce lucru spăimîntător!
 Ce chip fraget, slab şi tare, ce gingaş şi delicat!
 După Dumnezeuî el este lucrul cel mai minunat.
 Ca să aibă pentru sine idee desăvirşit
 Trebuesce s'o compue cu alte ce-l fac uimit.—
 Insumî spăimîntat de mine, mă privesc, mă minunez.
 Neputînd a mă cunosce, rămîi mut, mă-înfiorez.
 Mă perd într'acea fiinţă, mă caut cu iscodiri.
 Nu'mî pot da un otar mie, cad în haos de gîndiri.
 Sufletul se cercetéză, vedîndu-se-în trup străin,
 Fără soţ se jinduesce, vrînd avea idei deplin,
 Ispitesce fără stare al său chip nepriceput,
 Se miră uimit să ale pentru ce este făcut.
 Gîndul meu se rătăcesce, se perde într'al său locaş;
 Une ori mă-întristez fôrte, alte ori 'mî dau curagiû.

.....

*) B. P. Momulénu. Veđi acest scriitor în partea I.

Omul este cea mai mare taină, lucru de mirat:
 Pătinesce, stăpinesce, este rob, este-împărat,
 Născocesce, se-ingimfăză, umblă, s'arată semeț,
 Vine ceas de se smeresce al său duh, aer măreț,
 El acest tot stăpinesce, el este cel mai lipsit,
 El este-împărat și slobod, el de legi este smerit.
 El e plin de semeție, el este cel mai fricos.
 El lesne toate poșteșce, el e cel mai sățios.
 Plin de nestatornicie, lesne foarte schimbător,
 Când s'arată înțelept foarte, când nebun spulberător.
 Cât este omul de mare, cât e iar de ticălos,
 Ce ființă delicată, ce trindav iar, ce scribos.

E copie îngerescă, chip șters îndumnezeit.
 Itază, iumină nestinsă a marelui făcător.
 El singur monarh pe lume, el slavei moștenitor.
 Fiū al slavei, metal tare, țarină, lut frăgător,

Flóre ce se vestejesce numai d'al morții miros!
 Vai mie, ce rătăcire, ce idei m'au străbătut?
 Ce mă cercetez pe mine? ce-într'asa gând am cădut?
 Nu pricep a mea ființă? nu mă cunosc ce sint eu?
 Sint un împărat pe lume, un verme, un D-zeū!
 Sint a morții jucăriă, sint o umbră ce mă trec.
 Ce-mi mai fac dar cercetare, ce-într'asa ginduri mă-inec?
 Din calea acesta strimță, unde m'am alunecat?
 Ce-alerg marginea să aflu, ce-într'asa ginduri m'abat?
 Cine pote ea se alle marginea ce eu doresc?
 In zadar fac cercetare, in zadar tot jinduesc.
 Stăi dar, sullete, încetăză, mai mult nu te cerceta!
 Nu te mai mira de tine, nu-îndeșert te turbura!
 Nu te munci nebunesce, nu fi in vec jinduios!
 Ginduri mintea cite 'ți schimbă, toate sint făr de folos.
 Una tu numai slăvesce, într'acesta aibi temel;
 Aibi in minte-ți nemurirea, lasă, fugi d'alte idei!

Sarcina vieții pörtă cu multă milă răbdând,
 Cu nevoele te luptă, nimic toate le cruțând.

Ale tale fapte nalte nemurirea (i-o vestesc,
 Isprăvile din viață, cu temel te-încredințesc,

Acest hotar il păzesc, și mai mult nu te-îndoi,
 Nu te-înălța tu cu gîndul, teme-te și nu-îndrăsnî!
 Nu-ți întinde fantasia, nu trece acest hotar!
 Ce te temi atît de mörte, ce te turburi în zadar?
 Tu ești duh fără de mörte, nu te teme de mormînt,
 Nu se stinge-a ta fîntînă, căci te muți de pe pămînt,

(1837)

GEORGE LAZĂR *)

Starea Romînilor la 1820

(Fragment)

Cînd am venit într'acest ales și de D-zeu bine cuvîntat pămînt romînesc, ca să sémăn grîul cel curat și fără neghină, am aflat într'acest pămînt o mulțime de mărăcinî; totuși nu mi-a trebuit prea multă ostenelă de a-i putea curăți, toți patrioții cei adeverați dându-mi ajutor, am putut foarte lesne sémăna grăunțele cele adevărate; fără tocmai cînd dintre sémănatelile grăunțe, nenumărate mi de flori străluciau pe holdele romîne, iată atunci și mulțime de locuste au venit, căutând ca sémănăturile, încă pînă a nu aduce doritele fructe, să le strice. La acesta nu puțin m'am fost mîhnit, nu atît

*) *George Lazăr* s'a născut la 1779, în satul Avrig, în Transilvania. Prigonit în țara sa. Lazăr a venit în București, unde, după miș de pedicel, a reușit să fie numit Profesor de teologie și inginerie la școala din Sf. Sava, și ast-fel a dovedit prin faptă, că științele se pot învăța nu numai în limba grecă, cum susțineau Fanarioții, ci și în limba romînescă.

Ar fi prea lung a enumăra aci obstacolele și necazurile ce

că știam, că locustile nici o dată nu vin ca să dea rod, ci să mănince sudorea și ostenela pământului, cât mai virtos, căci tare m'am încredințat, că unii de némul romînesc sînt cu totul predați în limba grecescă și mai bucurosi zic «Κύριε ἐλέησον» de cât „Dómnne miluește-ne“ ;

O ! cum de bine aũ știut Grecii a se lingări către Romîni, cît 'i-aũ făcut chiar împotrivorii limbei romînesci. Nu-i destul acésta, ci încă și legile țarei le-aũ stricat și legi noi aũ făcut, ba și năravurile Fanarioților s'aũ făcut de obște ca o datorie a le urma Romîni întru tóte legile țarei, și năravurile romînesci încet, încet s'aũ părăsit ; și de nu era Prea sînțitul Mitropolit Dionisiũ și cu alți aleși patrioți și șcôla acésta romînescă cu totul o derăpăna ; și de nu se trimetea fii de ai patriei la învățături în Austria, Germania și Franția, remîneam tot-d'a-una ca via nelucrată, plină de știr și bozii. pentru că se încuibase atîtea nedreptăți în țară, cît de ar fi înviat un Radu-Vodă și un Ștefan-Vodă al Moldovei, să vadă legile și năravurile Romînilor de acum : încă de s'ar uita și la portul și modele de acum, cu plins și cu amar s'ar ruga de Dumnezeu a-i trimite în adîncimea pământului, a nu mai vedea nedreptatea acésta ce se face ! Așa se urmază în ziua de astă-zî, fiind-că patrioții cei adevérați, cari sînt de strămoșii lor clironomi lăsați cu hrisóve și legi întăriți, acum sînt cu totul nesocotiți și neprimiți în slujbe, și trebuie cu oftări adînci să tacă, că de va vorbi pentru patrie, îndată se trimet în urgiă, iară alți lipsiți de patriotizm împedică sborul și înfrumusețirea ferici-

---

a întimpinat Lazăr din partea Grecilor de atunci pînă să ajungă a fi numit Profesor ; însă prin marea sa perseveranță, la 1818 putu să 'și începă cursul.—El traduse, pentru usul școlarilor sîi, cursul de matematici de Wolf, cursul de filosofie de Cant, etc. Inșă lucrurile din nenorocire pentru Romîni nu tînură mult ast fel ; Evenimentele de la 1821 constrînseră pe Lazăr să fugă în Transilvania, unde peste puțin și muri la 1832 în satul sêu natal Avrig.

rei noastre, mai vartos aceia cari sunt sub aripile străinilor crescuți, căci se rușinează a vorbi romînesce, și ce e mai mult, că defaimă limba romînescă.

Ah ! cu mare durere a inimilor simțesc acesta unui strănepoți luminați, cari poartă numele și singele strămoșilor Romani, al căror neam ôre cînd era cel mai mărit al lumii, era cel mai iscusit, era cel mai înțelept înfrumusețat întru științe, cel mai mare în suflete patrioticești ; căci la Romani asemenea era îndemnul luminării neamului, precum a celor de jos și săraci, așa a celor de sus și bogați ! Ba toți cu un cuget erau lucrând pentru bunul cel de obște național ; dară noi Romîni de acum, cari sintem adevărați strănepoți ai Romanilor, avem în ochi o ceta, prin care nu putem vedea lumina sôrelui ! Aș dora nu putem avea și noi doctori romîni, ca să ne lumineze ochii din vrerea inimei, iar nu din interes. Aș nu putem avea și noi filosofi, ca să ne învețe filosofia în limba romîna ? Tote putem a le dobîndi, că și noi sintem născuți ca și alte nemuri, și noș ne a dat Dumnezeu acele daruri. Cine pôte zice, că fi Romînilor nu vor putea învăța toate învățăturile în limba patriei ? Eu vîd acum ce putere și vrere aș fi Romînilor la învățatură.

(1820).

PETRU MAIOR *)

Din Domnia lui Vlad Dracula, Ion Corvin de Huniade.

Ce să zic de Vlad Vodă din Țara Românească, carele fu poreclit Dracula. Acest om povățuitor de oște a fost, că precum scrie Filip Calimach în cartea a III-a. cea despre faptele lui Vladislav, Craiul Leșilor și al Ungurilor, nici o-dată fără titulă de mare și prea tare împărat nu se cade a se numi. Acesta cum spune Miron Logofătul, a făcut minuni cu puținii ostași ai săi asupra nenumăratei mulțimi a Turcilor. Și Petancius scrie, că acelaș Vodă la cetatea Vasil cu puținii ai săi, ci aleși armași însuși pe Mahomed cu totă oștea lui 'l bātu, cît căută să se întoacă înapoi la Dunăre și cu rușine, perdând mulți ostași, să fugă din cotro au fost venit. Nici o-dată nu a fost ridicat oște așa mare și cumplită Mahomed asupra cuiva, precum asupra lui Dracula în Țara Românească, fără cînd a cădut Bisanțul, adică Țarigradul, cum mărturisesce Laonic Halcondila, și precum acelaș ne lasă scris, Mahomed a avut atunci în oștea sa armași douăzeci și cinci de miriade, adică 250000, iar Vlad mai puțin de 10000, ba cum spun unii, 7000, cari erau toți călăreți; Miron Logofătul însă așa scrie, cum 'mi aduc aminte că am cetit într'insul, că numai cu 700 s'a băgat Vlad Vodă în mulțimea aceia cumplită de Turci noștea, și tot au tăiat pînă în zori de ziuă; atunci au eșit din tabăra turcască, puținii perdând de ai săi în noștea acea. Adică acest Vlad Vodă cu puținii ai săi armași Romîni, fără de ajutorul nimenui, cum scrie mai sus lăudatul Calimach,

---

*) *Petru Maior* este unul din cei mai însemnați istorici ai Romînilor. El s'a născut în Căpușul de cîmpie din Comitatul Tordel, în Transilvania, cam pe la 1760. P. Maior a îmbrățișat cariera clericală și a scris mai multe cărți pentru biserică, ca *Istoria bisericească*, *Predice*, etc., însă cea ce a înălțat mai

cu mărirea inimei sale și cu virtutea Romînilor săi, multă vreme aș ținut cu Turcii un război, carele, tutulor Creștinilor la o laltă să fi fost adunați, încă le ar li fost nesuferit.

Ci nu pot aci să nu pomenesc creștinésca și plina de iubire de ómenî inima lui Vlad Vodă sau Dracula, care arată el către Vladislău, Craiul Ungurilor și către tótă óstea unгурéscă atunci, cînd fiind Craiul cu óstea sa pornit asupra Turcilor, 'i eși înainte la Nicopol, și precum era el prea învățat în trebile războiului și multe pățise cu Turcii, de unde prea cunoscută 'i era lui puterea Turcilor. Așia vędënd neajungerea óstei Unguresci, sfátui pe Craiul Vladislău, ca să se întórcă înapoi. să nu mérégă cu óstea aceia asupra Turcilor, de óre-ce Turcii și la vînat mai cu multe slugi es, de cum vede el că sunt în óstea aceia a Craiului. Însă nevrënd Craiul, împotrivă sfátuit de alții, să asculte de sfatul lui Dracula; întorcëndu-se către Craiul 'i zise: de óre-ce sau norocul. carele pre tine lucruri mari îndrăsnind, nici-o dată pînă acum nu te-aș înșelat, sau nădejdea, ce ai de ajutorul altora, care eș doresc să se împlinéscă, sau nenorocirea ta te atrage în lături de la sfatul meș; sfatul tēș, carele cu mintea mea nu l'am putut schimba, în cît vremea și neștiuta întimplare mă sufere *), cu virtutea 'l voi ajuta. Și aceste zicënd dete lingă óstea Craiului și el 4000 de călăreți sub povăța fiului sēș; rugând pe Dumnezeu ca să ajute Craiului și óstei aceia. Pre urmă, cînd era să se despartă de Crai, aduse înainte doi tineri fórté harnici, cari știaș bine tóte căile, im-

---

mult numele sēș, este *Istoria pentru începutul Romînilor în Dacia* (1812), un adevărat tezaur pentru Istoria Romînilor. P. Maior a colaborat cu Samuel Clein (Micul) și alții la marele dicționar din Buda, scris în 4 limbi: *Dictionarium latino-valachico-hungarico-germanicum* (1825). P. Maior a murit la 1821, luna Februarie, în Buda.

*) *In cit... mă sufere* Pe cît timpul și întimplarea cea neștiută 'mă vor permite.

preună și doi cai minune de iuți, și mai plîngînd, zise către Crai : ecă, de ți s'ar întimpla o nenorocire, care să nu dea Dumnezeu, ai încotro să scapi. Drept eū aș dori în zadar să-ți fi dat eū aceste, de mă va auzi Dumnezeu ; însă de te va strîntora lipsa a te întrebuinta, dar prea folositor acestă 'l vei afla. — După acea cît de harnici feciori aū fost acei 4000 de Romîni, armași călăreți, cari 'i dete Vlad Vodă ajutor Craiului Vladislău, de cît folos aū fost la tótă óstea unгурescă, și cîtă nădejde avea întru dînși Craiul Vladislău și cel mai mare a tótă óstea unгурescă Archistratig saū General, la tótă Europa pentru ale sale vitejii prea cunoscut, Ión Corvin de Huniad, curînd se vedu. Pentru că cum ajunseră la locuri primejdióse, unde era frică de năvală protivnică fără veste, îndată laudatul Arhistratig de Huniad se luă înainte cu acele 4000 de Romîni și lingă dînșii 3000 de Unguri, cum scrie Calimah ; și cea-l'altă óste venia în urma lor. Iară cînd ajunse marele General de Ión Huniad a întocmi óstea spre a se lovi cu Turcul, pe toți 'i așeză cu căpeteniile lor la locuri a numite, cari să le țină și de acolo să dea resboi ; iară în virtutea, în bărbăția și în vitejia Romînilor atita se încredința cunoscătorul de vitejie Arhistratig, cît și celor 4000 de Romîni nici un loc anumit nu le dete, ci 'i ținu lingă sine, ca cu ei tótă óstea să o ajute, și la or care parte, unde ar fi lipsă, cu dînșii să alerge a da ajutor.

Acest Ión Corvin de Huniad, Voevodul Ardélului și Comis. Bistriței, de a căruia bărbăție și viteze fapte lumea tótă s'aū mirat, și ca carele în vécul acela în tótă Europa nu era un vitéz, încă aū fost Romîn, care și Turoțiū încă o mărturisește și Impăratul Romanilor, Ferdinand cel cu numele întii, în diploma din 23 Noiembrie 1548. Acest General pînă la adînci bătrînețe oștindu-se asupra Turcilor, și după vestita biruință, care pe urmă în Belgradul turcesc o făcu, din multele ostenele bolnăvindu-se și muri ; cum între alții ne lasă

scris Petrus Kanzasus și Turotius, fu jălit de tătă creștinătatea. Ba și Mahomed, Impăratul Turcilor încă a jălit mórtea lui Ión Corvin de Huniad, măcar că i-a fost vrăjmaș, și cu puține zile înainte de mórtea sa, la Belgradul turcesc 'l hătuse amar.

ALEXANDRU BELDIMAN *1

TRAGEDIA

Jalnica Moldovei întimplare de la 1821.

Ce necaz, ce osîndire, vai mie, ce foc amar,
 Ce trăsnet și ce lovire, ce otrăvitor pahar.
 Cine-a socotit vr'o dată, cine-a putut pune-în gînd
 Jalnica țarei stricare s'o vadă așa curînd?
 În ce stare, amar mie! te cutremuri cînd privești,
 A lăcrărilor năvală chip nu este s'o opresci.
 Tătă țara-î în picióre, om peste om dă fugînd,
 O suflare nu întîmpini și să n'o privești plîngînd.
 Sate, orașe, ținuturi, mai tóte pustii le veđi,
 Ș'un norod în îngrijire atita în cit nu cređi.
 Povățuitor nu crede, n'ascultă mîngiitor,
 Alérgă neștiind unde, vor liman, cer ajutor.
 Cine să'l povățuiască, căci dregători n'au rămas,
 Cel mai îndrăsneți și vrednici din dregătorii s'au tras.

*1 *Alexandru Beldiman*, Boer moldoven s'a născut pe la finele secolului XVIII. El a ocupat mai multe funcțiuni însemnate și a fost martor al evenimentelor petrecute în Moldova la 1821, pe cari le-a descris în versuri (Tragedia saú jalnica Moldovei întimplare). Afară de acesta el a mai scris *Mórtea lui Avel* (1818), *Numa Pompiliu*, *Orest* după Voltaire (1820), etc.

Văi, ponorături, prăpăstii, codrii cei înfricoşați
 Gem de duiósa ostare a celor înspăimîntați.
 Toți alergă, cer scăpare, în pustiuri năvălesc,
 Căci viața, starea totă, în primejdie o privesc.
 Un norod asuprit forțe, dar falnic, neastîmpărat,
 Îngînat c'avea o-dată stăpînire și-împărat.
 Mult falnic că în Grechia era ocîrmuitor
 Și se ocrotia de sine-și, legiuit stăpînitor,
 După trecere de vreme, de ciți-va ani s'aũ turburat,
 Rivna între ei s'aprinde, de slavă cu totul bêt,
 Se resvrătesc pe sub cumpêt, intrigarisesc cît pot,
 Vrënd să aducă Turchiei acel de istov potop.
 Alcătuesc Eterie vrënd s'aprîndă a lor foc,
 Și otrava lor să verse și-în cel mai depărtat loc,
 Planuri fac, dau hotărîre, fără de veste a lovi,
 Părțile Turchiei tóte de o dată a resvrăti ;
 Tarigradul în surpare cer mai întii a'l vedea,
 Socotind că cele-l'alte de la sine-și vor cădea.
 Pun soroc, hotărâsc ziua, între ei s'alcătuesc,
 Și o grabnică ispravă cu toți nădăjduesc.
 De-a lor planuri n'am știință, nici pot a zice ceva,
 Dar lucrarea nici de frică nu póte place cui-va,
 Próstă și temeiu nici unul, mai la urmă să vedeți
 Mișcările și urmarea Grecilor celor isteți.
 Din nenorocirea noastră, hotărâsc răsboiũ a da,
 Ș'o împărăție vechie de istov a rësturna,
 Vechie, intru tóte tare, averi mari și ostași mulți,
 Vrednici intru o clipelă să rësörne gróznici munți,
 Vrednici, că-într'atîtea rîndurî rësboe aũ sprijinit,
 La oști mari și regulate, știți cît s'aũ împotrivit.
 Din nisce miini ca acestea, Elada să ia voesc.
 De turbăciunea cea mare, nici cum nu se îndoesc.
 Săracii, le plîng de milă, dacă mina cea de sus
 Nu va face vr'o minune de cît se dá mai pre sus,
 Pe Principul Ipsilante Arhistratig 'l numesc,
 L smulg din sinul Rusiei și cu dînsul se unesc.

Se unesc, căl știu că este cu sciință și isteț.
 Mina dréptă îl arată ¹⁾ în cît e de îndrăsneț.
 Purcede cu rivnă mare de răsplătire aprins,
 Și vine plin de văpaie aicea, la Prut intins.

VEN. COSTACHI **)

Insemnătatea vieței

(Fragment)

...Traiul cel adevărat nu stă în viețuirea lungă, ci în viețuirea virtosă, folositoare omenirii, de ar fi această vieță și numai o di. În chipul acesta viețuim cînd omorîm păcatul și viețuim în D-zeu umblînd întru învoirea vieței, curățîndu-ne de întinările trupului și lucrînd sînțenia întru frica lui D-zeu, ca darul seû să locuiască în inima noastră și a ne învăța, că mărirea, avuția, gloria cea adevărată nu stă în pompa cea din afară, în strălucirea tronurilor și în mulțimea comorilor materiale, ce nu rămîn după mörte, nici nu ne însoțesc în mormînt; ci stă întru faceri de bine între semenii noștri, împărțind și dînd săracilor cele de lipsă, etc., ca să vestim celor răi cele bune, să vindecăm pe cei sfărîmați la inimă; să predicăm sclavilor ertare și să mîngîiem pe cei ce plîng. Numai un traiu cu ast-fel de scopuri să pöte numi viață; altmintrelea trupul nostru, în care stă grămădite mul-

¹⁾ Lui Ipsilante I lipsia brațul drept perdut într'o luptă.

²⁾ Veniamin Costachi Mitropolitul, mort la 1846, s'a născut la 1768 în Rosiesci, în Moldova. El a făcut mult pentru instrucțiune și mai cu sémă pentru cea ecleziastică. El a fundat și Seminarul din Socola. Veniamin a scris pentru Biserică, d. e.: *Istoria Universală bisericăscă*, (tradusă din grecesce) *Pidalion* (canónele sinódelor) *Piatra Scandalei* sau *Istoria desbinării bisericelii*. *Buna murire*, etc.

țimea patimilor, nu p^ote fi pentru om de c^{it} o închi-s^ore, în al căruia întuneric sta^u închise bunurile cele dumnezeescⁱ ale cerului!

Dacă adev^{er}ata glorie, adev^{er}ata mărire stă numai în virtute, apoi pentru a fi bărbăți mari, pentru a împ^{er}ăți peste lume nu avem trebuință de tronuri, nu avem nevoie de diademe, nu avem lipsă de sceptre, ci numai a lucra în via Domnului bunătatea și a face dreptate, și uniți prin dragostea evangelică să umblăm într'un gând în casa lui Dumnezeu, și în ea pun^{er}nd voia noastră, să putem zice ca Iezechia: „Aduți aminte de noi, Dumnezeuule, că am umblat înaintea ta întru adev^{er}, și cu inimă bine-voitoare am făcut cele bune înaintea ochilor tăi.“

Eată mijlocul prin care să putem viețui nu îndelung, dar cu nemurire, ori în ce pozițiune și stare ne am afla. Nu numai cel ce locuesce în palate înalte, dară și cel ce locuesce în peșteri și în crăpăturile pământului; nu numai cel ce se îmbracă în vison și porfiră, dar și cel ce se învelesce în sac și în peri de capră; căci din fapte se va îndrepta tot omul. Drept acea: „Mărire și laudă, zice dumnezeescul Apostol, se cuvine tot celui ce face bine fără deosebire, că întru Isus Hristos nu este rob, nici liber, nu este parte bărbătescă nici femească, ci toți unul sunt; căci n'a chemat la credință numai pe Iudei, ci pe toate n^{er}murile.“

Nimic nu este, iubirii mei, mai mare și mai cu putere, mai strălucit și mai folositor sub soare și tot de o dată mai ușor de dobândit, de c^{it} bunurile virtuții. Printr'ac^{es}ta și prin credință, nu prin arme și putere lumescă, sînții toți, întemeind împ^{er}ăția Evangheliei, au învins cumplitele împ^{er}ății ale întunericului și ale lumii, au lucrat dreptatea în mijlocul nedreptăților tiraniei, au astupat gurile leilor deschise asupra învățăturelor mîntuitoare, și au scăpat turma lui Hristos de ascuțitul săbiei amenințătoare a dușmanilor

G. ȘINCAIU *)

Lupta de la Baia.

Mateiaș, Craiul Ungariei, care trimisese pe Berendeiū, cînd s'aū dus din Polonia, și'l făgăduise că 'l va așeza în Principatul Moldovei, nesuferind ca de Stefan, carele era în partea Craiului Cazimir, să se batjocoriască, aū adunat mare oște, și avēnd pe Berendeiū cu sine, ca să'l așeze în scaunul Moldovei, alungānd pe Stefan, pe la miezul lunei lui Octomvrie, cu a sa oște și cu oștea pe platā eșind din Ardél, și punēnd povățuitori preste oște pe Ioan Ghiscra de Brandis Bohemul, aū intrat în Moldova, și trecēnd munții și plaiurile aū sosit în Trotuș, pe care ardēndu'l mergea pe lingā munți pînā la Bacov, în tîrgul Roman și în Nēmt. Cari tōte din preună cu satele de prin pregiur ardēndu-le, tot pāmîntul locuit și lucrat l'aū umplut de ucideri, nepārținind cui-va de or-ce stat saū fel ar fi fost. Iară după ce a sosit Mateiaș Craiul la Baia, și aū întărit orașul (cāci se temea de nāvālierea Moldovenilor) cu șanțuri și cu care, Stefan Vodā, carele se așezase cu oștea sa între riurile Moldova și Someșul, gîndinul că aū venit timpul, cînd cu puținī să batā pre mulți, lāsānd caii și sarcinile în locul taberei, numai pedestri și ușor aū venit în Baia, și aprindēnd orașul de vr'o cîte-va laturī în 15 Decemvrie nōptea, aū nāvālit peste Unguri, și aū ținut bātāia amestecată pînā în revērsatul zorilor. Iară cādēnd mulți dintre Unguri, și mai mulți sodo-

*) G. Șincaiū, s'a nāscut la 28 Februarīū 1753 în Șamșud, un sat mare în scaunul Mureșului, în Transilvania. — După ce s'a întors în țară cu titlul de canonic și de doctor în filosofie din Roma, Șincaiū a scris mai intīiū, împreună cu Samuel Clain *Elementa linguæ Daco-Romanæ*. Inșā adevērata vocațiune a sa era l-toria. El strinse o sumā colosalā de notițe istorice asupra Romīnilor, și la 1808, după 30 de ani de ocupațiune continuā,

mindu-se de flacăra, Craiul Mateiaș rănit pe 3 locuri, ci nu de mörte, ca să nu vină în mîinile Romînilor, cu o lectică s'aũ scos din locul bătăei. Prin facerea de bine a unui Romîn aũ scăpat Craiul Ungariei de nu s'aũ prins saũ nu s'aũ tăiat, pe care Romîn, Stefan-Vodă l'aũ pedepsit cu mörte, după ce aũ înțeles înșelăciunea. Spun că 10,000 de Unguri aũ perit în bătăia aceia.

(1808)

Din Istoria lui Mihaiũ-Vodă.

Drept aceia Impăratul Rudolf aũ și trimis soli, după cum făgăduise lui Mihaiũ-Vodă, pre David Ungnad și Vartolomeiũ Peș, ca să împace pe Mihaiũ-Vodă cu Basta, cari și bani aũ adus lui Mihaiũ-Vodă 30,000 de galbeni; ci lui Mihaiũ-Vodă banii aceia i s'aũ părut puțin, și precum arată scriitorul Spondan, aũ răspuns solilor, că de vrea Impăratul să trimetă ocîrmuitor Ardeului pe vr'unul din augusta casă a Austriei, el bucuros va da Ardeul, dară lui Basta nu 'l va da, pentru că tare și virtos crede, că Impăratul Rudolf încă nu va lăsa nerăsplătite vredniciile lui.

Intru aceia s'aũ întîmplat de Pörta turcescă (care în tot timpul cerca preteșugul lui Mihaiũ-Vodă, cum s'aũ arătat și la anul 1597) aũ trimis sol lui Mihaiũ-Vodă, după cum scrie Palatie, pe Huraiia Aga, om cinstit pentru căruntețele sale, pe carele el cu förte mare pompă l'aũ primit, eșindu'ĩ intru întîmpinare cale de o jumătate milă. Cînd nu era departe de la o laltă,

---

voi să publice opera sa sub numele : *Cronica Romînilor*, ce începe cu anul 86 după nascerea lui Chr. și se termină la 1739; însă diverse obstacole și mai cu sémă censura ungerescă 'l opri.— Șincaiũ ajunsese în cele din urmă în mare lipsă, și la 1814 saũ puțin mai în urmă, muri în satul Sinea din comitatul Abauivar, în etate de 62 saũ 63 ani.

amândoi s'au coborât de pe cai, Aga au descins sabia cea persienescă de pe Mihaiu-Vodă, și l'au incins cu alta turcască grămădită cu petre scumpe, dându-i și alte daruri, și așa au intrat amândoi în Brașov. Acestea toate scoteau ochii nu numai lui Basta, ci și solilor celor mai sus numiți; ci Mihaiu-Vodă le-au spus, că le face acestea pentru cinstea ce se cuvine solilor.

(1808)

IOAN CANTA SPĂTARUL *

Domnia a doua a lui Constantin Racoviță Voevoda

Acest Domn intr'a doua domnie au arătat mare milă și faceri de bine țarei Moldovei și au mîntuit păcatele părintelui său, lui Mihai Vodă. Fost-au întâi o dajdie grea, vâcăritul, scosă încă de Duca-Vodă cel Bătrîn, care s'a fost legat de Antioh Cantemir Voevod cu toți Arhiereii țarei și boerii, socotind că acea dajde rea și grea de apururea este de mare stricăciune pămîntului Iară Mihai Voevod, părintele său, în a treia domnie, avînd Capichiași Greci la Țarigrad pe Aristarh Postelnicul și Constantin Postelnicul măcar că era Bezedelile sale la Țarigrad, luând Turcii acest obicei, după ducerea lui Dumitrașcu Voevod cu Petru Impăratul Moscului, de avea obicei de da domniî zălôge la Pôrtă în Țarigrad.

*) *Ioan Canta Spătarul* a trăit între anii 1700—1770 și se crede a fi fost de origină grecă, de și în unele locuri ale scrierilor sale se vede că vorbește rău de Greci. Cronică lui I. Canta nu coprinde de cit un spațiu de vre-o 28 de ani, de la a II-a pînă la IV-a domnie a lui C. Mavrocordat. Canta e inferior celor alți Cronicari, ce au trăit înaintea lui, ca Urechia, Costin. Cronică lui Canta se ocupă mai mult cu diferitele impozite de pe atunci. Limba sa coprinde multe cuvinte străine, însă e mai puțin încărcată de vorbe turcești de cit a lui Neculcea.

Însă acești Greci Capichihaî s'a'au ferit de Bezedelile lui Mihaî Vodă și a scris multe minciuni lui Mihaî Vodă cum că e o pricină la Pórtă, și de n'a da atunci sute de pungî bani, i-a veni urgiă cu peirea capului; și Mihaî Vodă neștiind viclesugul Grecilor ce să facă, cu alte dăjdiî nu se putea lua acea sumă de pungî bani, că țara acésta era pustie și stricată de Tătari și de Leși, și a'au socotit că cu alt chip nu se póte, numai cu dajdea vácăritului; și strîngénd pe toți Archiereii și boerii țarei, i-a'au sfătuit să deslege dajdea vácăritului, și rupénd blestemul vácăritului, a'au luat cite 90 de bani de tótă vita, și măcar că a'au mîncat Grecii banii aceia fără nici o dreptate, dar tîmplându-se de s'a mazilit și Mihaî Vodă într'acel an, a'au rămas slujba vácăritului obicei. Și din 90 de bani de vită, din Domn în Domn s'a'au tot adaos pînă în 2 lei și 30 bani de vită, pînă a luat și Constantin Voevod în domnia întîii cum și al doilea. Indemnându-se din rîvnă dumnezească și prin duhovnicescul sfat al Preosfințitului Iacov Mitropolitul Moldovei și socotind cum că tótă ticăloșia și stricăciunea țarei aceștia nu este dintr'alta, fără numai dintr'acea dajde stricătoare și urită, că măcar că vaci nu rămăsese la locuitorii țarei, dar de vreme că vácăritului tot trebuia să dea suma de bani, și o babă săracă, ce torcea în furcă să'și agonisescă hrana și comîndul său, trebuia la acea vreme să dea și ea bani la vácărit. S'a'au sfătuit cu Iacob Mitropolitul țarei și Ionichie Episcopul Romanului și Dositei Episcopul Hușului, și strîngénd pe toți boerii țarei, făcénd sobor cu tótă partea bisericască, de obște a'au făcut legătură cu mare blestem și a'au stricat acea dajde a vácăritului. Și îndată cum s'a'au ridicat acésta dajdie, a'au început a se întări și a se înmulți locuitorii țarei și de atuncea prea bine s'a'au îndreptat țara.

ENACHE KOGĂLNICÉNU *)

(Biv-Vătaf de Aproşl)

Domnia a doua a lui Constantin Mavrocordat

Constantin Vodă, venindu-i veste de domnia țarei Moldovei, nu s'aŭ bucurat, căci era deprins în Țara Românească; ci după obicei, aŭ repezit Caîmacamî aleși și gătindu-se pînă a veni și Skimni-Agasi, Măria sa aŭ purces din Bucuresci, care viind la Focșani, după obicei i-a eșit cîtă-va boerime și slujitori înainte ca la un Domn nou. Și viind în scaun după obicei s'aŭ citit Firmanul împărătesc, îmbrăcând pe boerii Caîmacamî cu caftane, iar a doua-zi aŭ început a da boeriile și ispravnicile; cari ispravnici întîiași dată acest Domn i-aŭ scornit, aducînd această muștră din Țara Românească, scornind și alte multe.

Ușile divanului era deschise și multă vorbă cu prostimea avea, cît atîta le dedese obraz; cît nu putea nimeni din boeri ca să zică măcar cît de puțin lucru vreunui țaran, că îndată striga la Vodă și pentru un lucru de nimic a unui țaran cît de prost, făcea pe un boer mare mascara și-l închidea. Și mai dăduse o poruncă în țară, ca să nu fie volnic nimeni a lua cui-va măcar un ou fără de bani, nici slujbaș nici altul nime.—Iară Constantin Vodă în Moldova domnia cu pace, apucându-se de capul preoților să-i învețe carte, frămîntându-l în tot chipul. Intîiași dată aŭ poruncit de aŭ scos pe Ieromonași, călugări greci de prin monastirile cele mari.

*) *Enache Kogălnicénu* a trăit în mijlocul secolului XVIII. El a scris *Letopișețul Moldovei* de la I—IV Domnie a lui Constantin Mavrocordat. (1733—1744) și a ocupat funcțiuni însemnate. Scrierea sa e însemnată mai mult prin studiul făcut asupra administrațiunii țarei de pe acele timpuri. Limba sa are multe cuvinte turcești, mai puține grecești și slavone. *Enache Kogălnicénu* a făcut și vr'o cite-va poezii (stihuri) pentru mórtea lui Vodă Grigore Ghica etc.

orînduind preoții de mir... Poruncit-au de aũ adus și cărți pe înțeles din Țara Romînescă, căci în Moldova nu se afla Evangeliile, Apostolii și Leturghiile. dănd poruncă Mitropolitul acele cărți să le citească p'înțeles pe la biserică; mai poruncind Domnul Mitropolitului și Episcopilor să facă tipografiă fiesce-care la Eparhia lui, ca să se tipărească și cărți pe înțeles. Și așa s'aũ apucat de aũ făcut stampă, și de atunci și pînă acum lucrăză acea pomenire în pămîntul Moldovei, care la acêsta aũ lăsat mare pomenire în țările acestea. Aũ mai dat Vodă poruncă prin tôte ținuturile, ca să cerceteze Ispravnicii ținuturilor pe preoți, diaconi, cari vor fi fără de biserică nesciind și carte, adică orînduiala bisericeii, pe unii ca aceia să aibă voe a'î pune la bir cu țărani, ca să plătescă și ei bir ca și altă țară. Și așa de mare frică ce aveau bieții preoți și diaconi, căci începuse Constantin Vodă a orîndui preoții învățați de umbla prin tôte ținuturile și prin tôte satele, ca să vadă ce fel de cetanie fac pe la biserică, la care nu putem scrie ce frică trăgiaũ bieții preoți, că se ocupaũ la bătrînețe să învețe carte.

Din Domnia lui Grigorie Alexandru Ghica.

Vedënd Domnul Grigorie Alexandru Ghica aici în Iași o mîndrie la pămînteni, purtând fiesce-care cumasuri scumpe și blane, care nu era fiesce-care harnic de agonisire după straele ce purta, și sta Domnul de gîndia ce agonisită pôte să le dea, ca să coprindă cheltuella lor și nu putea găsi cu gîndul Măriei Sale, și cunoscea că se sting cu straele lor și sta de se mira ce va face. Socotia că să dea poruncă să nu pörte fiesce strae; dar iară se lăsa, căci mulți puteau ca să nu ție acea poruncă în sémă, și apoi trebuia să se pedepsiască și să se arate Domnul rău către norod. Dară socoti Domnul mai pe urmă, și 'și-aũ făcut sin-

gur Măria Sa un rînd de strae de postav, libade și giubea, și într'o zi, fără de veste, aū eșit îmbrăcat cu ele la Divan ; care într'această zi vedënd ómenii Măriei Sale, s'aū rușinat cu toții ; căci luase și ei óre-care învățatură de la pămînteni, și asa peste doă-trei zile aū început și ei fiesce-care a pune libadele de postav și giubele. Aceste vedënd boerii pămînteni aū început și ei a 'și face ; și așa în scurtă vreme s'aū ridicat acea cheltuială nebunăscă a straelor, nezicënd Domnul nimenui nimica ; încă mulțumia Domnului că aū făcut una ca acesta, căci mulți rămăsesse săraci, mai ales din cei cari erau însurați.

Intreg era acest Domn la tóte, plin la minte, învățat, știa tóte trebile cum le va purta, ales Porțile turcesci, că nu putea nimine din Capichehaele ca să'l înșele cît de puțin, căci cînd vrea ca să trimită peșkeș la vre-o Pórtă mare turcescă, pecetluia peșkeșul și mehtupul, și le trimitea la Niculaki Șutu, și 'l scria să le dea la cutare și să'l scóță răspunsul și să i-l trimită ; și luînd răspunsul 'l trimitea și nu știa ce scrie și pentru-ce și ce 'l-aū trimis. Care nu era puțin lucru, căci numai făcuse alt Domn așa ; și avea mare părere de rău Capichehaeaoa, și slujia numai cu o léfă, căci cui făcea léfă, nu-i făcea mare, dar în tóte lunile le plătia ; nu putea să zică cine-va, căci nu 'și-aū luat léfa și emiclicul. Nu era om împraștietor, tóte sémile le căuta înainte Măriei Sale ; și cuvîntul ce grăia, era grăit, și era lăudat de către toți și plăcut prostimii. Iară boerilor nu atît, căci nu putea să mănince pe cei mici și săraci, că nu'i suferia Domnul nici de cum.

Acest Domn a cumpărat și un loc mare lingă Mitropolie, și aū pus de l'aū îngrădit și aū făcut case mari și frumoșe, orînduindu-le trei școle pentru învățatura copiilor, orînduînd și trei dascăli cu bună léfă, de învăța elinesce și chino-grecescă și moldovenescă, rămîndu-i mare pomenire. Aū mai făcut și alte pomeni

multe. Vădend că s'aũ înmulțit norodul în Iași și apa le este puțină și peste mină, aũ socotit să aducă apă să albă săracii îndestul. Și așa aũ adus în trei, patru locuri, cu mare cheltuială, făcend doẽ cișmele minunate și frumoșe pline de apă, la pörta Sfintului Spiridon și altă cișmea la pörta Goliei, și acea și mai frumoșă și cu mare hasnea, care adăpa tot norodul și audia în tot cėsul rugänd pe D-zeũ, ca să ierte sufletele și pėcatele părinților Măriei Sale, care nu puțină pomeneire și odor aũ lăsat acestui pământ, de se va pomenei în tot vėcul acestei țării. Și iarăși nu se odihni Domnul nici cu acėsta, ce căuta în tot chipul, ca să pötă găsi o mijlocire, ca să facă un lucru, care să nu fi mai fost în țara acėsta, și așa aũ socotit, că se va putea, ca să facă postav aicea în țară ; și îndată aũ scris printr'alte țări, pe la prietini, în țara Leșască și în țara Nemțescă de i-aũ trimis vr'o 2 meșteri, ca să vadă locul și apele, și să vorbiască cu ei, că de se va putea să facă chirhana, adică postăvãrie.

Printul D. Cantemir

(După un potret de pictorul D. Marinescu)

PRINȚUL DIMITRIE CANTEMIR *)

Bătăia a tuturilor Elinilor la Troada și risipa ei.

La anul mai dinainte de D-nu Hr. 1194, iară de la Adam 4314, Elinii Europei, precum pomenim, de toate ciniile câte la oștea și de pre uscat trebuiesc, gătind, Agamemnon cu toate oștile în vase intrând, au trecut la Asia, și la uscat eșind, cu vrăjmașă năvală cetatea Troadei au înconjurat și a o bate au început, și fără răsufu prin vremea a 10 ani, multe războaie și omoruri groznice dintr'ambe părțile s'au făcut, virtos bătându-se, și nici puterilor, nici vieții cruțând. Eladenii pentru ca și paguba și rușinea să și rescumpere și cu al său încă și a altora să ia; iară Troadenii și dobinda să n'o dea și al său să și feriască ne răpit și ne prădat. Așa neconținut iarna și vara, 10 ani, precum am zis, luptându-se și cu fel de fel de morți groznice omorându-se și săvârșindu-se, precum unui din Istoric și ales Dionisiodot zice, că într'această bătăia dintr'amîndoa părțile, ca la o sută și cincisprezece sute de mii de oameni să fie perit; deci pînă mai pe urmă Eladenii sau cu puterea armelor, sau, precum vor alți istorici, cu viclesug și vîndarea lui Antenor și a lui Eneas, au răzbit pe Troadeni și au dobîndit cetatea și intrînd în lăuntru, pre cîți au mai aflat vii, pre toți sub sabie i-au pus, nici unuia cruțînd, fără numai pricinii a atîta răutate,

*) *Principele Moldovei Dimitrie Cantemir s'a născut pe la 1673. El a fost bărbatul cel mai învățat al timpului său; el scria și vorbea bine limbile clasice și mai multe contemporane (se zice că vorbea 11 limbi). Operele sale scrise parte în romînesc, parte în alte limbi, sînt cam următoarele: *Divanul lumii, Istoria Daciei vechi și noi, Istoria Brâncovenilor și a Cantacuzenilor, Descriptio Moldaviæ, Descriptio antiqui et hodierni status Moldaviæ*, etc. În mai toate scrierile sale se vede o cugetare pătrunzătoare și multă erudițiune. Cantemir a murit în 1723, August 21.*

Elenei și lui Antenor și lui Eneas, pre cari i-aŭ slobozit și le aŭ dat voie cu totă casa și familia lor, în cotro le va fi voia, fără nici o bănuelă să se ducă, pentru care lucru s'aŭ cređut la cei mai mulți, precum cu a lor prodoșie și vicleșug să se fie făcut cale neprietenilor și să fie dobândit cetatea; măcar că sînt alți istorici, cari de acest nume pre Antenor și pe Eneas vor să curățiască, zicînd, că Eladenii știindu-și că aceștia, din începutul sfatului și a răsboiului, tot d'a-una aŭ fost sfătuind să nu se apuce de gîlcévă, ci să dea pe Elena bărbatului ei și precum pînă mai pe urmă Europeanii vor fi biruitori, și Troadenii cu Elena și cetatea și împărăția 'și vor perde, cîte s'aŭ și întîmplat, și pentru acest a lor înțelepțesc sfat și întrega socotelă să-și fi cruțat, și cu totul a lor, ce aŭ avut să-și fi slobozit. Deci veri așa, veri amintrelea aŭ fost. precum Justin istoricul din istoria lui Trogos pomenesce, din tot nēm̃ul bărbătesc și mueresc, și din totă vîrsta tinerescă și bătrînescă, din Troadeni numai acești doi Domni cu viața și cu totă familia lor aŭ eșit, și în corăbii intrînd, spre Italia vîntrelele aŭ întins.

RADU POPESCU *)

Domnia a doa a Măriei Sale lui Nicolae Vodă,
anul 7226.

După ce a murit Ioan Vodă, veste s'a dus și la Impărăția; deci fiind Nicolae Vodă la Țarigrad, de curînd venit din robia Nemților, însuși Impăratul și Vizirul știind că pentru drepta slujbă, ce au făcut Impărăției sale, i s'au jefuit toate averile și cîștigurile ce au avut cîștigat din milile Impărăției, de catane și de ómenii cei rîi, și l'au și robit în doi ani ședînd la Nemți, au bine-voit Impăratul ca să'l miluiască, și i-au dat domnia Țărei Romînesci să fie domn, de vreme ce fratele Măriei Sale, Ioan Vodă se pristăvise.

Dacă au auzit boerimea că vine Măria Sa Domnul, cei mai mulți n'au mai așteptat venirea Măriei Sale aicea în țară, ca să aibă împreunare cu alaltii, ci s'au dus o sémă de boeri la Țarigrad de s'au împreunat încă nepurces Măria Sa de acolo, alții l'întîmpina pre cale după purcedere; să zic mai la toate conacele nu lipsia ca să nu se afe boeri, ca să se întîlniască cu Măria Sa, alții poftind cinste și milă, alții într'alt chip, cum lumea va și poftesce, și așa au fost pînă au venit Domnul la Dunăre. Acolea i-au eșit boerii Caïmacamî și cu slujitorimea și jupînese multe au eșit înainte (de vreme ce venia și Dómna Măriei Sale), cari întîlnindu-se boerii cu Domnul și jupînesele cu Dómna, cu mare cinste și cu mare dragoste s'au primit, avînd bucuriă toți.

Deci au purces cu toții spre București și cu pompă

*) *Radu Popescu* a trăit pe la începutul secolului XVIII. El a fost mare vornic. Cronică sa se întinde pînă la 1720. În urmă Radu Popescu a îmbrățișat viața ecleziastică (Rafail Monacul). În scrierile sale se găsesc cuvinte turcesci și slavone, etc.

mare aũ intrat în scaunul de domnie, după cum se cade, dând cu tunurile și alte țereimonii ce se cuvine făcându-se, aũ ședut în scaun. Iar Dómnă cu jupînesele aũ trecut în Cotroceni, pentru frica ciumei, ce se isvodise în București.

Domnul dar cîtă-va vreme ședend în București, cu frica de bóla ciumei și-aũ aședat boerii pre la boerie, fiește-care dupre cum s'aũ cădut; deci aũ ședut cu toții la Cotroceni, de vreme ce începuse bóla a se înmulți și în București și în tótă țara.

Numai de aceste doê lucruri rele se întrista Domnul, adică pentru ciumă și fómete, ce era începută din zilele lui Ioan Vodă. Ci Măria Sa Domnul, cu înțelepciunea Măriei Sale și cu îndemnarea, ce aũ avut de la D-zeu, și acestea le-aũ potolit; cá pentru fómete, aũ trimes de aũ luat făină de la Turci, cá la dânșii se afla multă, și pre unde audia în țară, cá este lipsă mare și pier ómenii de fóme, le trimitea ca să aibă de mîncat, să nu piară, măcar cá mulți ómenii din țară s'aũ dus în țara Turcescă, ca să și scóță viața din fóme, iar alții aũ murit; dară cît aũ putut Măria Sa nu i-a lăsat, ci i-aũ ajutat pînă ce aũ ajuns ómenii la secera de grîu, deci cei ce hălăduise pînă la acea vreme aũ început a se bucura și lăuda pe D-zeu.

Ștefan Cantacuzino Voevod.

Ștefan Vodă încă ar fi fost domn lăudat ca și alți Domni avend și chipul și ceremoniele cum se cade, de n'ar fi fost cu totul nestatornic la tóte vorbele de lucrurile lui; fágăduia multe daruri și boerii unora, altora, și pe urmă tóte rêminea la deșártăciune, și mai virtos cá era gynecolatru, asculta întru cele mai multe pe Dómnă sa, cît se deschisese pórtă mare despre Dómnă, și care mergea despre partea acea, se folosia mult;

Iacom de bani încă era foarte, și a luat bani mulți din țară, mai mulți pentru trebuia lui de cit a Impărăției, și mai virtos că a sărăcit pe boeri, pre monastiri, pre iupinose sărace, de le a luat mulți bani cu făgădueli mincinoase că le va da astăzi, mâine, și toți a rămas păgubași și numai cu zapisile. Dădii grele a eșit, nu mai putea oamenii să biruiască; dară a făcut chisove de a ertat văcărutul să nu mai fie, și pe popi să nu dea bir, și făcând sobor mare la Mitropolie s'a cetit în vilég; dar ce folos făcea țării cu acelea? că despre o parte făcea un bine, și despre alta făcea zece rele, ca acelea ce ați audit mai sus că făcea.

IOAN NECULCEA *)

Grigorie Vodă

Era acest Domn Grigorie-Vodă la stat cam mic și subțire, la față uscat. Numai era cu tóne, la unele se arăta prea harnic, bun și vrednic, milostiv și răbdător; dar era și cam grabnic la minie, dară apoi curînd se întorcea. Și în viața lui tot în plimbări și tot cu mese mari și cîntări și cu feluri de feluri de musică. Avea două Greci și un Moldoven. a nume Constantin Psiol, Hatman și cu fiu-său Enachi Aga, Lazi de némul lor, oameni tirani; era din Moldoveni avea pe Sandul Sturza Hatman, om viclén și închis la inima lui și iacom.

*) *I. Neculcea* s'a născut cam pe la 1668. Neculcea a ocupat funcțiuni înalte, ajungînd la adînci bătrînețe. El a vîdut domniile lui Antioh Cantemir, Mich. Racoviță, Nicolae Mavrocordat, Demetriu Cantemir, Gr. Ghica și Constantin Mavrocordat. Cronica

Acesta îndemna pe Grigorie Vodă tot la luat și pe toți boerii Moldoveni 'i sărăcia și 'i depărta de la mila domnăscă, ca să fie numai el frunte și de cinste, care faptă a Sturzii trecându-se la Grigorie-Vodă, multe bunătați a Domnului întuneca și le strica; stinsese mazălii și țara, monastirile de tot, cu obiceiurile ce găsise în țară, scóse de alți Domni mai 'nainte de dînsul. Și acei Domni de și le scornise, le țineau cîte un an, două și le părăsia; iar Grigorie Vodă, aflându-se în țară, tóte le grămădise la un loc și scotea vácărit, hîrtii grele, vădrărit, desatină, ciferturi mari. Intr'un an aú scos și pre țigani hîrtii grele. Scos'aú o dată și pre preoți un bir ce-î zicea mucare, de ajungea pe preot, cît de sărac, trei galbeni; iar pe cei mai de frunte și opt galbeni 'i-aú ajuns. Dintru care nu puțin blestem i-aú rămas și nimărui rădicături nu făcea. Lua sume mari de bani în toți anii Domniei lui de la săraca țară, și la tóte era desfrînat; curtea lui poftia să fie tot îmbrăcată; pre nimeni din boeri să nu 'i audă jăluindu-se că e scăpătat, saú olecăindu-se că sunt timpurile rele și nu s'aú făcut ródă, că se fórte mînia; și la minie era fórte grabnic.

Și nici sfetnicii lui nu îndrăsniaú, cînd era minios; dar se întorcea curînd. La judecată 'i părea că judecă fórte bine; și cum 'i părea, așa rămînea. Și pe urmă de și vedea că a greșit, nu întorcea; ci așa dând carte de rămas, rămînea; cît de la o vreme, părăsise ómenii a mai veni la divan. De era vre un țáran îngreuiat la bir, nu 'l mai scádea, ce așa da pînă istovia tot ce avea. Da sume mari de bani la Pórtă și Turcilor Agi, ce veniaú de la Pórtă cu trebî; căruia era să dea o pungă de bani, 'i da cincî, șese, tot ca să 'l laude la Pórtă;

---

lui Neculcea începe de la colonizarea Daciei și se termină la 1743. Inșă mare parte dintr'insa nu e de cît o compilațiune după Ureche saú Costin. Adevărata sa operă începe de la Dabija Vodă pînă la a doua domnie a lui Const. Vodă Mavrocordat. Stilul lui Neculcea e presărat de multe cuvinte turcești și grecești.

iar de săracii țării nu'i era milă. De se clintia pînă afară de țirg saū pînă la vre un boer, tot cu căruța cea de cupărie după dînsul, că preste tot césul bea, orî vin cu pelin ori vutcă; și încotro mergea tot cu glótă, cu două, trei sute de slujitori și alți să fie cu dînsul; cu pușca da prea bine. Greci mulți adusesese în țară, de mîncău lefi tot din visterie; și cîte dregătorii la margine, tot Grecii le țineaū. Iară boerii de țară erau numai cu numele, că la nimica nu'i întreba. Numai cu sfatul acelor trei boeri, ce avea să facă, făcea. Dară avea și trecere mare la Pórtă, cît pre Turcii din țară fórte 'i infrinase și se temeău de dînsul de nu putea face zapt întru nimic. Pot zice, că Grigorie-Vodă, precum 'i era firea, de ar fi avut niscai ómeni cu frica lui Dumnezeu pe lîngă dînsul sfetnici, ar fi fost de mirare și de pomenire Grigorie-Vodă în Domniî ceî de frunte și de laudă, iară nu cu ceî de hulă.

Din Domnia a doua a lui Grigorie-Vodă.

Aședându-se Grigorie-Vodă la scaun în Iași, precum mai sus s'aū scris, pus'aū în Iași și patru stéguri Turci și cu patru de Lipcani să erneze cu dînsul în Iași, necredënd pe Moldoveni; bogate nevoi și rușini făceaū acei Turci și Lipcani bieților ómeni cari erau locuitori în Iași și la țară, că luaū femei și fete mari și copiii cu sila de'și făceaū ris, și la drumuri 'și rîdeaū și predaū pe ómeni. Iară de iarnă, aședându-se Grigorie-Vodă în Iași, în luna lui Decemvrie, scos'aū hîrtii, fruntea de trii ug, mijlocul de 2 ug, cõda de 1 ug, și cîrciumărit tij cîte 5 lel de cîrciumă și aū scos și care pe țară, de căraū fin și lemne la óste în Iași, și fin nu se găsia pe aprõpe, că'l mîncase óstea de cu vară și lua și orz a cul se găsia, fără de bani; și tabere de care duceaū la Siret de măcinaū, că pe aprõpe nu

puteau să biruiască morile; și cărau fin de pe la Botoșani; și fiind iarna mare, li era foarte greu căraușilor, că le căduse boii pe drumuri, și lua boii a cui se găsea, și care, și era mare supărare ómenilor, că se închisese drumurile de réul căraușilor; și au început și ciurma a se ațîta în Iași și a ținut vre o lună de zile acest omor. Oh! oh! oh! săracă țara Moldovei și țara Muntenescă, cum vă petreceți și vă desmerdați cu aceste supărări la aceste vremuri cumplite, și fără de milă de stăpîniî noștrii, cari singuri noi ți-am poftit și ți-am aflat. Nu ne săturam de Domni de țară, nici de măritat fete după pămîntenî, ce zicem că's proști și săraci; și alergați la cei streini Greci de'i apucați, care de care să vă fie gineri, că's cilibil și bogați, și le dați moșii, și'i puneți în capul mesei; écă la ce am venit. Aceste adevérat că ne au făcut cilibil la tóte, cu lacrămi pe obraz și cu suspinuri la Dumnezeu strigând; iar altă putere, fără a suspina la Dumnezeu, n'a rămas. la priviți pe țările megieșilor, cum țin pre cei streini; le dau de mîncat; érá la sfat său în capul mesei nu-i pun, nici li amestecă; și pentru cea trăesce prostimea lor pîn'acum necălcată.

De Petru Rareș.

Cînd au pus țara întîiú Domn pe Petru Vodă Rareș, el nu era acasă, ce se întîmplase cu mājile lui la Galați, la pește; și au trimis boerii și Mitropolitul haine scumpé domnesci și cartea domnescă, cu slujitorî, unde l'ar întîmpina, să'l aducă mai îngrabă la scaun să'l pună Domn. Decî el întorcîndu-se de la Galați, a fost ajuns la Docolina de au mas acolo. cu zece care, cite cu 6 boi carul, pline de pește. Și peste nópte a visat un vis, precum délul cel de cea parte de Birlad și délul cel dincóce era de aur cu dumbrăvi cu totul, și tot săltaú, jucaú și se plecaú, se închinaú lui

Rareș; și deșteptându-se din somn diminéța aũ spus argaților sêi celor ce era la care, iar argații aũ dis; „bun vis ai visat, jupîne, că cum om sosi la lași și la Suceava, cum om vinde peștele tot“ și aũ și injugat carele diminéța și a purces Petru Vodă înaintea carelor; și cînd s'aũ pogorit în vadul Docolinei, l'aũ și întîmpinat glóta și aũ început a i se închina; și l'aũ îmbrăcat în haine domnești. Iară el s'a zîmbit a rîde, și a zis, că „de mult așteptam eũ una ca acésta s'ami vie.“ Și cînd a purces d'acolo, argații lui i-aũ zis: dară noi ce om face, Dómne, cu carele cu pește? Iară el a zis: „să fie carele cu pește, cu boii, cu tot, a vóstre; și veniți cu mine, să vé fac cărți de scutelă, să nu dați nimica în zilele mele.“

NECULAI COSTIN, MARE LOGOFET *)

Predoslovie.

(Fragment)

Nime mai bine și mai scurt tótã desfátarea istoriei n'a coprins, iubite cetitorule, de cît acela, domnul voróvei rîmlenesci *Cicero*, carele o a numit *ocármui-tóreã vieței*; că cu acea voróvã a lui tótã róda a tutulor bunátãților și invěțaturilor coprindend'o, aũ deșteptat viața ómenilor către judecãțile istoriei ale ticsi. Intru acéstã părere fost-aũ și *Tucidides*, carele pre istorie o numesce a fi cel mai ales și mai mare al vieței omenesci visteriũ, márturisind, zice, cum că nici odãnãórá să nu

*) *N. Costin*, fiul lui *Miron Costin* 'și-a făcut studiile în *Cra-covia*, a ocupat mai multe funcțiuni înalte în țară și a murit la 1712. Din scrierile sale se vede că *Nie. Costin* cunoscea bine clasicul latin și elin. El a scris *Descãlecatul Moldovei*, începînd chiar de la crearea lumii, *Istoria Domnilor Moldovei*, de la 1662 pînã la 1711. *Descrierea Cronicii lui Gr. Ureche*,

fie istoria osebită din mâinile stăpînitorilor și a sfetnicilor țerilor, ca o înfrinare celor desfrinați, ajutorându-se cu cetirea ei să pôta isprăvi trebuințele și a se feri de tîmplările primejdiöse, cînd se prevêd pricină ca acele. Că nici o înțelepciune omenescă alta nu e, de cît luarea aminte primejdiilor și lucrurilor viitoare, dintre cele trecute ca dintr'un isvor scôsă sciință; care singură istoria mai multă de cît altă stiință se sôcotesce a fi. Că istoria, precum pre toate stiințele cu nemurire împodobesce cu înțelepciunea sa; așa pre cei tineri întru ocărmuire înțeleptesce, drept cu cei bătrîni îi potrivește; iar pe cei bătrîni întru ispita tîmplărilor și vremurilor de primejdii, cu dovadă întăresce-î, și pre cei neînțelepți cu cunoștința vremilor celor primejdiöse trecute, la cele ce's de față mai trezi îi face. Că norocit se socotesce acela, pre carele 'l fac primejdiile streine tréz. Vede-se dar ispita istoriei așa întru școle de sfat, cum întru lucrurile și isprăvile resbóelor, că pôte mai mult, adevérit lucru este, de cît o mie de întrebări soficescî.

Istoria întiiu învață pe sfetnicul cum să sfătuiască binele de obște, cu urmarea acelor de mai înainte trecute judecări, obiceiurile primejdiilor și învățăturile care aduc mare folos către părerile sale, și or-ce greutăți întru ale județelor și alegere sfatului a deslega pôte. Așisderea pe ocîrmuitorii oștilor în resbóe țari și norociți 'i face cu pildele și ispitele tîmplărilor și vremilor trecute ajutându-î, de vreme ce, ca o tablă zugrăvită acelor prea puternici împărați, acelor prea puternici Hatmani și a multelor noróde isvorul și lucrările isprăvite, matările, stăpîniile risipite cu tăria și viclesugul vrășmașilor, oștile meștersuguite, mijlócele meștersugurilor, viclesugurile,

Ceva din domnia a doua a lui Mavrocordat etc. Unele părți din scrierile lui N. Costin sunt luate de la alți scriitori, după cum ne spune el însuși zicînd: «Ciți va ani am preunat tóte și din tóte unul acesta letopiseț» (am format). Ca și tatăl său, N. Costin a întrebunțat unele cuvinte streine și a înlocuit adesea pe *f* prin *c* sau *h*. are infinitive lungi în locul celor scurte etc.

aflările, înșelăciunile vrășmașilor, dobânda orașelor și a cetăților istoria dă socotela. Așisderea a nădăjdui a nu se teme și pre norocul (carele nicăiurea multă ședere la un loc nu are) cum se mută, biruitorul cum se veselesce de isbîndă, gonind pre cei biruiți, pre urmă cei ce fug cum se fac biruitori asupra celor biruitori mai întîiu, cum bucuria de sîrg se întorce în scîrbă și scîrba în bucurie; toate aceste dintru citela istoriei se cunosc. Marco Lucul nesciind nici un meștersug a resbóelor, fără numai dintru singura citelă nepărăsită a istoriilor, așa de mare Hatman al Romanilor a eșit, cît aceluî prea puternic Mitridat al Asiei și al Mării Albe și a lui Tigranes, țarilor armenesci împărați, oștile cu sabia și cu fόμε de istov le aũ stins, și pre singur Mitridat, stăpînind nemuri 22, a cărora și limbile scia, l'aũ isgonit de la Marea și din Asia și din țările Armenilor, supuindu-le locul sub stăpînirea Rinului. Uite-se toți ostașii cu căpeteniile lor la istorii, și săși aducă a-minte de acei vestiți ore cînd hatmani și osteni să se deștepte, cu ore care nevoiță a laudelor celor trecuți, și cu veste a numelui nemuritor; că istoria deșteptă și pe cei leneși și nesciuți spre mari lucruri și pre cei răi și făcători de rău, cu certări și cu grijă a numelui celui rău îi opresc istoria de răutăți, iar celor blagorodnici pîntenii le dă istoria: și încă pildele acelor vechi și de demult cetăți mai de folos sînt spre a-i deștepta, a-i pleca și a le aprinde inimile de cît pravilele lui Solon și ale lui Licurg. Că toți ne tragem după nevoița laudei și a numelui celui bun și vecinic, și fie care mai bun după laudă să povățuesce, precum și acela Alexandru Machedonénul cînd s'aũ tábărit la Siget, la mormîntul lui Achilevs, fiind aprins de lauda aceluî resunet la lume pre acele vécuri, Achilevs, suspinând din pept să fie strigat Alexandru zicînd: O norocite tînerule, carele a virtuților tale crainic și martur ai aflat pe Omer! De nu ar fi fost Omerul, mor-

mîntul acela, care cu trup și faptele și numele nu numai a lui Achilevs, ci a tuturor Grecilor și a vitejilor Elinilor, de tot le-ar fi îngropat și astupat cu țarină, a căroră bunătățile, virtuțile cu scrisorile Omirului și a altora sînt apărute de uitare... De ar stinge cine-va numai istoria a lucrurilor făcute și faptele cele arătate de toți, cei muritori ómenî abia de s'ar cunósce viața ómenilor din dobitoáce, cá de nu ar fi istoria, mare gresală și întuneric a tuturilor lucrurilor ar fi în lume și în vécul acesta, și viața ómenilor puțin s'ar despărți de dobitocul cel mut, cu care și nemurirea sufletelor s'ar stinge, de nu am avea în cuget lucrurile trecute și cele viitoare cu socotéla întregă, și de cei mai bătrîni cu pildele de nu 'i am socoti, așa mare și nespusă gresală ni-ar căuta a avea. Așa de zidirea lumii și a omului celui d'întîiú, a strămoșului nostru Adam și de Dumnezeu și de poruncile lui și de învățatura mîntuirii nóstre, nici o știință nu am avea, de nu ne-ar fi descoperit și aréat noé Moisi din duhul sfînt istoria sfîntei biblii, și pe urmă Ezdra și alți Proroci de nu ar fi lăsat vécurilor următoare, și mai pe urmă de acea de minunata și de mirata întrupare a Domnului și D-șeului nostru Is. Hr. și de patima și lăudata înviere din morți și alte prea sfînte lucruri mîntuitoare, cine dintre noi ar avea știință de nu ne-ar fi scris istoria de aceste cei patru Evangheliști? Cine ar sti faptele Troadenilor și a Grecilor de nu ar fi scris Omer cu stihuri nemuritoare? Cine, îndrăsnirea lui Eraclie? Cine, vitejia marelui Alexandru, întru stăpînirea lumii ar ține aminte? Cine ar sti astăzi a hatmanilor Romanilor vestite résbóe și de ocîrmuirea ei cea de obște și de altor împărați, și de căderile împăraților și de strămutarea vremilor? Adevérat, tóte aceste odóre și științele s'ar fi stins la acești veci de pe urmă de nu ar fi istoria.

De mórtea lui Cantemir-Vodă.

Iară cînd aũ fost velétul 7201, în luna lui Martie în 17 zile, aũ murit și Cantemir-Vodă, după ce aũ domnit 8 ani fără 3 luni, și l'aũ astrucat cu mare cinste în biserica cea Domnescă a lui Ștefan Vodă cel Bun, unde este hramul sfintului Neculai, în gropnița ce ș'aũ fost făcut Antonie Vodă. Și la mórtea lui s'aũ timplat doi sfinți Patriarhi, Kir Gherasim de Alexandria și Kir Iacov de Țarigrad. Iară dacă aũ venit la domnie fiul său Antioh Vodă, mutatu-i-aũ ósele la a lor sfîntă mănăstire, ce-l făcută de Cantemir Vodă, pre anume Mira, ce este pe apa Milcovului, la ținutul Putnei.

Acest Constantin Cantemir-Vodă, fost-aũ om cinstit la cuvinte și cunoscător la județe, făcënd dreptate tuturor; numai țara fiind puțină și stricată de neprietenii Impărăției, fost-aũ cu greu și țării; iar cîrmuitor și purtător de grije fost-aũ țării preste totă vremea, și s'aũ săvîrșit în domnie.

RADU GRECENU LOGOFËTUL *)

Pentru a Tătarilor iarășî venire prin țară.

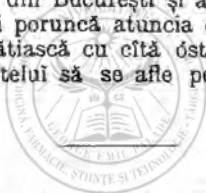
Iar cînd aũ fost vara într'acelaș an, gătindu-se iarășî Impărăția Turcului cu oșți ca să mERGă la Belgrad împotriva Nemților și vrënd a se ridica Ali-Pașa Vizirul să mERGă cu oștile, trimis'aũ Domnului poruncă, ca să gătiască conace Hanului Selim Gherei Han, că o să vie

*) *Radu Grecenu Logofëtul* a trăit în a 2 jumătate a sec. XVII. El a ocupat funcțiuni însemnate sub Prințul Șerban Cantacuzin și Constantin Brâncovënu. Intre anii 1680—1688 Radu Grecenu împreună cu fratele său lucrară după indemnul lui Șerban Cantacuzin, traducerea pe rominesce a Bibliei, după cei 70. Acastă lucrare a fost de mare folos pentru Romîni, mai cu sēmă pe timpurile acelea, cînd în bisericile nóstre, serviciul di-

cu Tătărimea să trecă prin țară, să meargă și el la Beligrad după Vizirul. Și așa Hanul fără zăbavă în țară a intrat împreună cu Kalga Sultanul și alți Sultani și alți Beii din ogiacurile lor și mulțime de Tătari, fiind intrarea lor la Iunie 20, când creștinii era deși strîngea bucatele lor, și a fugit din calea lor, pentru care multă lipsă săracilor s'aun făcut, că grînele, cari aun fost în calea lor, aun perit de n'aun mai luat nimeni nimica. Atuncia, dară Domnul, dupe porunca ce'i aun venit, rînduit'aun toate conacele pre baltă, vite de vaci și oi multe, afară dintre alte multe cheltueli și daruri.

Deci după a Tătarilor trecere, nici Domnul zăbavă n'a făcut, ci cînd a fost la August în 10 zile, aun purces și Măria Sa din București și aun mers la Tîrgoviște, pentru că și poruncă atuncia de la Vizirul 'i venise, ca să se gătiască cu cîta oște va avea, se meargă spre partea muntelui să se afle pentru paza țării de către Nemți.

Noi cereri din partea Turcilor. Trecerea Tătarilor prin țară.

După acea avut'a Domnia pace și liniște de iarnă, iar cînd a fost despre primăvară, încă de la luna lui Februarie, leat 7204, începînd Turcii a face iară gătire de oște în multe părți, multe grele orîndueli peste această ticălosă țară aun rînduit, nu numai sume de bani

---

vin se făcea în limba slavonă, de și această limbă nu era înțelesă de popor. Afară de această lucrare importantă și de alte cite-va traduceri din limba greacă, Grecenu a scris și *Letopisețul de la descălicarea cea d'Intiū a Rîmlenilor și așezarea lor în Țara Romînescă* (1290—1700). Inșă din acest *letopiseț*, adevărata istorie scrisă de dînsul este numai cea de la 1688—1700 (din domnia Brîncovenului). La Grecenu se găsesc cuvinte turcești, slavone, etc., unele inversiuni. Stilul său e simplu.

mulți a da, ci și cai mulți și boi și oi și care multe cu boi deosebi, unele să trimită la Beligrad, altele la Temișóra, altele la cetățile de la Vosia, fiind poruncă ca să dregă acele cetăți, și asupra acestora venea fermanuri după fermanuri, cu grabă mare, tot cu Agi de la Impărăția, cît și domnul și 'boerii' și pierdea mintea și sfatul, care poruncă mai 'nainte să facă, toate grele fiind și grabnice, carele nu s'au mai pomenit mai înainte, ca aceste greutăți pe această săracă de țară. Săvai că de va fi fost pas și Impărății mai înainte, iar s'au fost ridicat ca acestea cu țara Moldovei și cu țara Ardélului; dar în vremile acestea ajungînd țara Moldovei la mare slăbiciune, de multe și nespuse călcări și prădi, cînd de Tătari, cînd de Leși; și țara Ardélului fiind stăpînirea Nemților, rămasă a tot greul pe această țară, și numai de aicea le cerea toate cîte le trebuia, care nu putea zice niminea că va sta cinevași pe pămîntul acesta, începînd și satele a se risipi de păsul ce era pe țară. Pentru că jalbele Domnului și ale săracilor nu se asculta la cei mari stăpînitori, căutînd ca nisce lupi răpitori, numai să'si plînescă ale lor cîte le trebuia, ci numai la D-deu era nădejdea; și măcar că cu nespuse nevoie a săracilor, iarăși cu multă nevointă și chivernisire a Domnului, a ajutat Dumnezeu de s'au ridicat toate cele peste puțină porunci.

MIRON COSTIN BIV VEL VORNIC *)

Predoslovie.

Inceputul țărilor acestora și al nĂmului moldovenesc și muntenesc și în țările unguresci cu acest nume *RomĂnii* pĂnă astĂ-zĂ, de unde sunt veniți Ăntru aceste pĂrți de pĂmĂnt, a scrie, multă vreme la cumpĂnă au stĂtut cugetul nostru.

SĂ încep ostenĂla acĂsta dupĂ atĂtea vĂcuri, de la descĂlecatul țărilor d'ĂntĂiĂ, de la Traian ImpĂratul RĂmului, cu cĂte-va sute de ĂnĂ peste mine trecute, se sperie gĂndul. A lĂsa iarĂși nescris, cu mare ocarĂ ĩnfundat nĂmul acesta de o sĂmĂ de scriitori, este inimei durere. Biruit'a gĂndul sĂ mĂ apuc de acĂstĂ ostenĂla, sĂ scot lĂmei la vedere felul nĂmului, din ce isvor și semĂnție sunt locuitorii țĂrei nĂstre a Moldovei și așia și a țĂrei muntenesci, precum s'a scris mai sus, și a RomĂnilor din țĂrile unguresci, cĂ tot un neam sĂnt și odatĂ descĂlecați. De unde sĂnt veniți strĂmoșii lor pe aceste locuri? Sub ce nume au fost ĂntĂi la descĂlecatul lor și de cĂnd s'au deosebit și au numele acesta de acum, MoldovĂn și MuntĂn? În ce parte de lume este Moldova; hotarele ei pĂnă unde au fost ĂntĂi? Ce limbĂ ținea ĂntĂi și pĂnă acum? Cine au locuit mai nainte de noi pe acĂst pĂmĂnt, și sub ce nume e scos, la știrea tuturilor sĂ fie.

---

*) *Miron Costin* s'a nĂscut, cam pe la 1628. El a ocupat funcțiĂn ĩnsemnate ĩn Moldova, și a murit tĂiat sub Const. Cantemir la moșia sa de la BĂrboș (Ăn NĂmțu) din cauza unor ĩntrigĂ ĩn anul 1692, luna Decemvrie. Tot atĂncĂ a perit și fratele sĂu VelicĂco, ambii fĂrĂ judecatĂ. Miron Costin a scris: *Despre descĂlecatul 1-iĂ al Moldovei, și cronica Moldovei* de unde a ĩncetat Urechie, de la 1594 — 1662. AfarĂ d'astea a mai scris *Viața lĂmei. Vers despre origina și descĂlecatul RomĂnilor*. Din unele bucĂți se vede cĂ Miron Costin cunoscea clasicitatea. Și la dĂnsul cĂ și la Urechie se gĂsesc ĩnfinite lungi ĩn locul celor scurtate și literile c sau h ĩntrebuinate ĩn locul lui f.

Zice-va cine-va: prietene, tirziu este! După sutele de ani, cum se vor putea sti istoriile adevărate de atîtea vécuri? Rêspund eũ: lâsat-aũ puternicul D-zeũ iscusitã oglindã minții omenescei: scrisórea, dintru carea, dacã va nevoi omul, cele trecute cu multe vremi le va putea sti și le va putea oblici și nu numai lucrurile lumei, staturile și începuturile țãrilor, ce și singurã lumea, cerul, pãmîntul, cã sînt zidite de cuvîntul lui D-zeũ celui puternic.

Cređ din scripturã, stim, și din scripturã avem și sfînta credințã a nôstrã creștinescã și mîntuirea cu coboritul fiului lui D-zeũ și întruparea cuvîntului celui mai înainte de veci în firea omenescã și fãrã de pãcat. Scriptura ne deschide mintea de ajungem cu credințã spre D-zeũ, Dubul cel sfînt și nevêdut și necoprins și neajuns de mintea și de firea omenescã. Scriptura depãrtate lucruri de ochii nôștri ne face de le putem vedea cu cugetul nostru. Sã nu pomenim de marele Moise, carele dupã atîția ani aũ scris Letopisețul de la zidirea lumei, cã acesta aũ avut pre singur D-zeũ dascãl și învêtator cu rost cãtre rost. Omer filosoful în 250 de ani aũ scris dupã risipa Troadei resbóiele ce aũ fost. Lui Filip, Plutarchus în 400 ani a scris viața și faptele vestitului Alexandru Împãrat în lume Machedon. Titus Livius aũ scris cursul a tótã împãrãția Rîmului în 700 ani și mai bine dupã urzitul Rîmului și cu ostenele aũ scos lumei la vedere istoriile.

Indemnatu-m'a firea mai mult de stiința acestei țãri, de începutul și de descãlicatul ei cel întîi, tóte alte țãri stiind începuturile sale. Laud osîrdia lui Urechie Vornicul, carele aũ fãcut din dragostea țãrei Letopisețul sêu, însã de la Dragoș-Vodã, din descãlicatul al 2-lea al țerei aceștia, a Moldovei, din Maramureș, scrie; iarã de descãlicatul cel întîi cu Romanii, adicã Rîmleni, cînd aũ descãlicat Traian Împãratul Rîmului cu Romani, nemica nu pomenesce, numai cit însemnãzã la un loc, cã aũ mai fost țara odatã descãlecatã și s'a pustiit

de Tătari; or că nu aŭ avut cărți, or că aŭ fost destul de a scrie de mai scurte vécuri. Destul de dînsul și atîta, cum pôte fie-cine să zică: Numai lui de acéstă țară i-aŭ fost milă, să nu rămie întru întunericul neștiinței.

Vorová către cititor

Fost'aŭ gîndul meŭ, iubite cetitorule, să fac Letopisețul țarei nóstre Moldovei din descălicatul ei cel d'întîi, carele aŭ fost de Traian Impăratul, și urzisem și începătura Letopisețului. Ce sosiră asupra nóstră cumplite aceste vremi de acum, de nu stăm de scrisori, ce de grije și suspinuri. Și la acest fel de scrisóre, gînd slobod și fără valuri trebuieste; iară noi privim cumplite vremi și cumpănă mare a pămîntului nostru și noă. Decî primesce acéstă dată atît din truda nóstră; ca să nu se uite lucrurile și cursul țarei, de unde aŭ părăsit a scrie réposatul Urechí Vornicul. Afla-vei de la Dragoș-Vodă din descălicatul țării cel al doilea, la Letopisețul lui, pe rîndul seŭ scrise Domniile țării, pînă la Aron Vodă a doua domnie. Iară de la Aron Vodă încóce, începe acest Letopiseț, care ți l'am scris noi, nu cum s'ar cădea de amănuntul tóte, că letopisețele cele străini, lucrurile numai cele mai însemnate, cum sunt résbóele și schimbările scriu, a țárilor megiași; iară cele ce se lucréză în casa altuia, deamănuntul lucruri de casă n'aŭ scris, și de a lui letopiseț, de Moldoven scris, nu se află. Iară tot vei afla pe rînd scrise tóte. Și primesce acéstă dată acéstă puțină trudă a nóstră, care am făcut să nu se trecă cum-va cu uitarea, de unde este părăsit; cu acéstă făgăduință, că și Letopisețul întreg să aștepți de la noi, de vom avea zile, și nu va hi pus prea vecinicul sfat a puternicului D-zeŭ țarei aceștia țeanc și soroc de săvîrsire.

Despre numele Romînilor

Némul acesta (Romîni) de cari scriem, a némului țărilor acestora numele drept și mai vechi este *Romîn*, adică *Rimlenu* de la *Roma*. Acest nume de la descălecatul lor de Traian se trage și cît aũ trăit pînă la pustiirea satelor de pe aceste locuri și cît aũ trăit în munți, în Maramoreș și pe Olt, tot acest nume aũ ținut și țin și pînă astăzi. Și încă Muntenii mai bine 'l țin de cît Moldovenii, că ei și acum zic și scriu: *Țara Romînescă*, și Romîni cel din Ardél. Iar străinii și țările din prejur ne-aũ pus acest nume *Vlah* de pe *Vloh*, cum s'a mai pomenit, *Valon*, *Valaque*, *Olah*, *Volosin*, care nume tot de streini sunt puse de pe Italia, căria zic *Vloh*. Apoi mai tîrziu Turcii *Bogdanî* ne zic, de pre numele Domnului, carele a închinat țara; iar Muntenilor, *Karavlah*. Grecii zic *Bogdanos* și Muntenilor *Vlahos*: că acest nume Moldoven ne este de pe apa Moldovei, după al doilea descălicare a acestei țări de Dragoș Voevod; și Muntenilor, ori de pe munte, *Muntenu*, ori de pre Olt, *Oltenu*; că Leșii așa le zic *Molteni*. Măcar dar că și la istorii și la graiul și străinilor, și în de sine, cu vreme, cu vécurile, cu priminele am dobîndit și alt nume, iar acel carele este vechi nume, stă întemeiat și înrădăcinat rămîne *Romîni*, cum vedem; că măcar că ne respundem acum *Moldoveni*, iar nu întrebăm: stii *Moldovenesce*? ci, stii *Romînesce*? adică rîmlenesce. *scis romanice*? pre limba latinéscă. Stă dar numele cel vechi ca un temel neclintit, de și adaog, or vremile îndelungate, or că streinii adaog și alte numiri; iar cel ce este rădăcină nu se mută; și așa este și acestor țări, adică țarei noastre Moldovei și țarei Muntenesce, numele cel drept de moșie este *Romîn*, cum se răspund și acum cei din țara Unguréscă, și Muntenii în țara lor scriu și răspund cu grai, *Țara Romînescă*. Iar acest nume *Vlah*, de la Turci și de la Greci este, de la Nemți *Walluch*, de la Franțuzi *Valaque*, de la

Leși *Volosini*, iar de la Unguri *Olah*. Aceste nume tot de la *Vloh* sînt, și *Vloh* este Italian, din care țară a *Vlohului*, adică a Italiei aș pornit Traian Impăratul Rîmului, fără de număr mulțime de norod, și aș aședat într'aceste țări a Daciei cei vechi. Iar cum să fie acest nume *Vlah* de pre *Flah*, Hatmanul Rîmului, precum a scris unii, basne sînt.

Cum s'aũ ridicat Boerii și Țara pre Alexandru-Vodă.

Iară boerilor tôte gîndurile lui Alexandru-Vodă aũ descoperit Constantin Aseni, om de casa lui Alexandru Vodă, cum că în ziua de Pasce era să-l omóre, cu sfatul lui Batiste. Deci și boerii umblau toți cu paza vieții.

Vedënd boerii cu adevërat urzitã peirea lor de Alexandru-Vodã, ca cel ce se înnecã se apucã de sabiã cu mina gólã, s'aũ vorbit cu toții, și aũ dat stire țarei care herbënd în greutãți și în netocmele, prea lesne s'a pornit, și nu numai curtea, ce și țărănimea; și atita mulțime s'aũ strîns de tôte părțile, cît nu încãpeau în tîrg, ce umpluse locul pe subt Miroslava pretutîndena, strigãnd pe Greci de prin tôte ulițele.— Vasile Vornicul era cap tutulor lucrurilor acestora. Dacă aũ nãbușit țara, aũ mers de aũ spus Domniei aeve, cum s'aũ ridicat țara și strigã pe Greci; aũ rëspuns Alexandru Vodã: „dacã se ridicã pe Greci, pre mine se ridicã”; și vedënd attia mulțime, nu s'aũ apucat de nimic, numai de grija să hãlãduiascã cu casa de glôte.— Aũ mers boerii cu toții la curte; și la purcesul Domniei. să nu se hie pus cu toții să oprescã desfrînata prostime, posnã mare, și abia în vr'o țară de s'ar hi întîmplat. Ce tot pre lingã Domnie aũ mers boerii, oprind și domolind țărănimea; iarã mai nu era putere nici la boeri a oprire grosimea țărănimei pornitã. Ce și spre Vasile Vornicul, anume că este și el unul din Greci, aũ svirlit unul cu

un os, și l'a lovit în cap, de care lovitură aũ fost rãnit multã vreme Vasile Vornicul.

O, nestãtãtore și nici odatã incredințate lucrurile lumel! cum vrãstézã tôte și turburã și face lucruri împotrivã! Cînd cu cale este a hire fricã celor mai mici de cei mai mari, iarã cursul lumel aduce de multe ori de este grijã celui mai mare de cei mai mici. Fericiți sunt Craii, Impãrații și Domniil, cariil domnesc așa, sã nu le hie de cei mai mici nici odatã silã!

Dacã aũ ajuns Domnia în șesul Bahluiului, aprópe de monastirea Balicãil, tot locul era plin de ómenil; nu se vedea nicãirea șesul deșert. Strigaũ: „Dã-ne, Dómne, pre Grecil!” unil hãicãiaũ, altiil jãcuaiaũ; și acolo aũ strigat pre Batiște sã'l dea, care era tot aprópe de Alexandru Vodã. Vẽdẽnd strigare pe sine, ce nu starã Domnia de grija lui Batiște, ce starã de grija sa; și numai ce 'i-aũ zis sã se depãrteze de lingã dînsul, și așa 'l-aũ apucat și dat pre mina țaranilor. Nespusã vrãjmășie a prostimeil, și așa fãrã de nici o milã, de viũ, cu topórele 'l-aũ fãcut fãrime; și pînã intr'atit s'aũ aniestecat unil, a nume Bosie Lãpusnẽnul, cît nici mantaua din spinare a lui Vodã n'aũ hãlãduit, cã era burã de plóie.

Domnia lui Gaspar Vodã

Gaspar Vodã era Italian, adecã Frinc, om nestiutor rîndului și obiceielor țarei, fãrã limbã de țarã, care lucru mai greũ nu póte hi, cînd nu stie Domnul limba țarei unde domnesce.

O Moldova! de ar hi Domniil teil, cariil stãpînesc în tine, toți ințeleptil, încã n'ai peri așa lesne. Ce domniile nestiutóre rîndul teũ, și lacomil, sînt pricina peiril tale; cã nu cautã sã agonisescã sie nume bun la țarã, ce cautã, desfrînați, numai în avere sã strîngã; care apoi

totuși să risipesce, și încă și cu primejdia caselor lor, că blestemul săracilor, cum se zice, nu cade pe copaci, cît de tîrziu.

Era acest Gaspar Vodă multă vreme Terziman la Impărăție, adică tîlmaciū tuturilor solilor creștinesci ce veniau la Impărăție; și fiind și la mijlocul păcii ce se făcuse între împărăția Némtului și între Impărăția Turcului, pentru slujba aceea i-au dat aicea în Moldova domnia, în locul Radului Vodă. Iară cît s'a așezat la domnie, măcar că era la mare credință la Impărăție, îndată s'a u așezat cu gîndul spre părțile creștinesci.

Din viața lumii

A lumii cînt cu jale cumplită viață,
Cu grijă și primejdii, cum este o ață
Prea subțire ș'în scurtă vreme trăitoare...
O lume viclénă, lume înșelătoare!

Trec zile, trec ca umbra, ca umbra de vară;
Cele ce trec nu mai vin, nu se-întorc iară.
Trece vécul desfrînat, trec anii ca rôtă,
Fug vremile ușore, fug și nici o pörtă
A le opri nu pôte, și mai mult cumplite
Lucrurile astei lumii merg tot prăvălite;
Și ca apa în cursul său cum nu se opresce,
Așia cursul lumii-în veci nu se contenesce!
Fum și spuză tóte sunt, visuri și părere
Sunt petrecerea lumii ș'a lumii durere!
Zice David prorocul! „Viața este flóre“,
Nu trăesce, ce-îndată o veđi peritoare.

Vremea începe țările, vremea le sfîrșese.
 Indelungate domnii vremea premenesce;
 Vremea petrece tóte, nici o împărăție
 Să stea în veci n'o lasă; nici o avuție
 A trăi mult nu póte. Unde 's cei din lume
 Mari împărați și vestiți și cu slăvit nume?
 Unde 's ai lumii stăpini? unde este Xerxes?
 Alexandru Machedon? Unde-î Artaxerxes?
 August, Pompei și Cesar unde sunt în lume?
 Pre ei toți vremea i-a spart, ca pre nisce spume!
 Fost'a Cirus împărat, vestit în resbóe,
 Cu avere peste toți, plecându-și sub voe
 Pre Perși, Chaldei, Tătari și Asia tótă...
 Cată la ce l'a adus norocul cu róta?
 Prinsu-l'a o femeie, i-a pus capu în singe:
 „Satură-te de mórte, Cirus, și te stinge;“
 Că D-đeū a vărsat tóte cu sorocul;
 A poruncit la un loc să nu stea norocul;
 Iar cînd sînteți fericiți, vremea cursul vostru
 'L taiă, așa este întreg traiul nostru.
 De aceia iată, ómenī, sfîrșitul cum vine!
 Sfîrșitul dă laudă, or face ocară,
 Multe începuturi prea dulci ajung prea amară.
 Căci mórtea fără de veste calcă or ce casă,
 Domnescă, împărătescă, pe nimeni nu lasă.
 Bogatul și săracul, cel frumos, cel tare...
 Vrăjmașa mórte prieten pe nimenea n'are

VORNICUL GR. URECHIE *)

Predoslovie.

Mulți scriitori s'aũ nevoit de aũ scris rindul și povestea țarilor, și aũ lăsat isvod pre urmă, și bune și rele să remie fiilor și nepoților, și să le hie cele bune de învățatură, iară cele rele ca să se pôtă feri și să se socotiască și celor bune să urmeze. Și alții pizmuind și însemnând și scriind, cum și eũ Grigorie Urechî, care din mila lui D-zeũ și a Domnului meũ am fost Vornic Mare, cu multă nevointă am cetit cărțile și izvódele, și ale nóstre și celor streine, și am aflat cap și începătură moșilor de unde aũ isvorit în țară, și s'aũ immulțit și s'aũ lătit, ca să nu se înnece anii cei trecuți a tóte țările, și apoi să nu se pôtă sti ce aũ lucrat, să se asemine hiarelor și dobitócelor celor mute și fără minte. Acea urmând, și măcar că se află și de alții însemnate lucrurile țarei Moldovei, apucatu-m'am și eũ a scriere începătura și adaosul, mai apoi și scăderea, care se vede că aũ venit în zilele nóstre, după cum aũ fost întiiul țarei și pământului nostru a Moldovei. Că cum se timplă de sirg și adaoge pohoitul apei, și iarăși de sirg scade și se imputinează, asia s'aũ adaus și Moldova, care mai apoi de la alte țări s'aũ descălicat și s'aũ lătit de sirg și fără de zăbavă. Acele cercând, le-am îndreptat cu nevointă, că nu numai le-topisețul nostru, ce și cărți streine am cercat, ca să putem afla adevărul, ca să nu mă aflu scriitor de cu-

*) *Gr. Urechîă*, Cronicar foarte însemnat al Moldovei pentru timpurile sale, se scie că a fost Mare Vornic și a trăit pe timpul lui Aron Vodă în a doua domnie la 1593 etc. El și-a făcut educațiunea în Polonia, și cunoscea bine limba latină, polonă etc. Opera lui Gr. Urechîă este *Domniî Moldovii* (1354—1594) și prefața *Descălicatul în Moldova*. La dînsul se ved infinitive neprescurtate și multe vorbe scrise cu *h* sau cu *c* în loc de *f*. — Observațiunile sale sunt imparțiale.

vinte deșarte, ce de drepte; că letopisețul nostru cel moldovenesc așa scrie de pe scurt, că nice de viața Domnilor, cari au fost totă cirma, nu alege, necum lucrurile din năuntru să alégă, și pre scurt scriind și însemnând de la început pînă la domnia lui Petru-Vodă Rareș, și s'au stins; că de aice încóce n'au mai scris nimene. Nice este a se mirare că scriitorii noștri n'au avut de unde strînge cărți; că de la locuitorii d'întîi n'au aflat scrisori; că n'au lăsat, ca niste ómenî neașezați și mai mult proști și necărturari, ce și ei au scris mai mult din basme și din povești, ce au audît unul de la altul. Iară scrisorile streinilor scriu prea larg și de ajuns, cari au fost rivnitori și herbinti nu numai ale sale să scrie, ce și cele străine. Și de acolo luând multe, și lipindu-le cu ale noastre vremi potrivind, și am scris acest letopiseț, carele și de nu se va potrivi pe la multe locuri, cel ce va hi cu minte, gîndesc că nu-mi va vinui; că de multe ori omul însași cele ce vede cu ochii sîi nu póte să le pue pe rînd, și multe smintesce, și au spune mai multe, au mai puține; dar cele de demult și resufflate de atîta vreme de ani! Ce eú, cum am aflat, așa am arătat.

Petru Vodă au părăsit țara și Domnia de bună
voe, etc.

Domnind Petru Vodă în țara Moldovei, ca un Domn cum se cade, cu de tóte podóbele cite trebuie unui om de cinste, că boerilor le era ca un părinte, și la mare cinste 'l ținea, și din sfatul lor nu eșia; țărei era apărare; pre sáraci milostiv. Monastirile miluia și întăria; cu vecinii de prin pregiur bine viețuia, cit avea la toți nume bun și dragoste de nu era a zicere că nu-l harnic de domnie; judecata cu blindete și fără fățarie o făcea. Mai apoi vedënd nevoia țarei, că Turcii

de obiceiul lor cel neastîmpărat de lăcomie, trimiseră de cereaŭ bani să le dea mai mulți de cît era adietul țării. Decî s'aŭ sfătuit cu boerii țării, ce vor face, cum vor putea rădica și alte dări, carele n'aŭ mai fost. Că nu le era pentru că n'ar putea birui să dea această dare țara; ce pentru că se făcea obiceiŭ, carele nu îl vor părăsi Turcii, că și acela vor lua și altele vor isvodi, cum s'aŭ și tîmplat. Și și-aŭ ales sfat acestei nevoi, ca să se isvodiască de la altul, iară nu de la dînsul; ci s'aŭ gătit să se ducă din țară. Iară boierii 'l apăraŭ și 'l sfătuiăŭ să nu'și lase scaunul și țara, ce să dea acea dare, că alții vor da, și țara tot nu va hălădui. Ce Petru Vodă nice într'un chip n'aŭ vrut să se apuce să dea acea dare, și să ia blestemul țării asupra sa. Ce și-aŭ tocmit lucrurile înainte, și lăsă boerii să păziască scaunul țării. Iară el s'aŭ ridicat cu fruntea boerilor, că boerii să temură a rămînea să nu pată ca mai nainte de Iancul Vodă. Și aŭ trecut prin țara leșescă în țara nemțescă, după ce aŭ domnit 7 ani și jumătate. Și acolo s'aŭ aședat. Și spun de acest Petru Vodă, cum că dând bani de cheltuială la culme, aŭ fost zicend: „Aceste sunt lacrimile săracilor!“ De acolo boerii s'aŭ întors în țara leșescă toți, și s'aŭ aședat la tîrg la Podhaeț și aiurea.

Decî lui Petru Vodă putem să-i zicem cel Milostiv că binele aŭ lepădat pentru țară, și alt nime ca dînsul așa nu s'aŭ mai aflat. Era domn blind, ca o matcă fără ac; la județ drept; nice bețiv, nice curvar, nice lacom; și putem să zicem, că toate pre isvod le-aŭ ținut ca să nu se smintescă. Acest Petru Vodă a domnit 12 ani și jumătate întru amîndouă domniile.

De mórtea lui Ștefan-Vodă.

În anul 7012, nu multă vreme dacă s'aũ întors Ștefan-Vodă de la Pocuția în scaunul său, la Suceva, fiind bolnav și slab de ani, ca un om ce era într'atîția ani, în *patru-zeci și șapte*, tot în răsbóe și ostenele și neodihnă, în tóte părțile de se bătea cu toți, și după multe răsbóe cu noroc ce aũ făcut, cu mare jale aũ reposit Marti, Iulie 2.

Era acest Ștefan Vodă nu mare la stat, minios, și de grabă vërta sînge nevinovat, de multe ori la obște omora fără județ. Era întreg la minte, nelenevos și lucrul său stia să'l acopere; și unde nu cugetai, acolo 'l aflaí. La lucruri de răsbóie meșter; unde era nevoe însuși se vira, ca vèdèndu-l aĩ sèi, să nu îndărăpțeze. Și pentru aceia rar rèsboiũ de nu biruia. Așîderea și unde 'l biruiaũ alții, nu perdea nădejdea; că stiindu-se cădũt jos, se ridica d'asupra biruitorilor.

Iară după mórtea lui, și fiul său Bogdan Vodă urma lui luase de lucrurile vitejești; cum se tîmplă din pomul bun și ródă bună se face. Ingropat'aũ pe Ștefan Vodă în monăstirea Putna cu multă jale și plîngere tuturor locuitorilor țarei, cît plîngeaũ toți ca după un părinte al lor; că cunosceaũ toți că s'aũ scãpat de mult bine și apărare. Ce după mórtea lui, îi ziceaũ *Stintul Ștefan-Vodă*, nu pentru suflet, că este în mîna lui Dumnezeu, că el încă a fost cu păcate; ci pentru lucrurile sale cele vitejești; carele nimene din Domni, nice mai nainte, nice după aceia, nu l'aũ agiuns.

Fost'aũ mai nainte de mórtea lui Ștefan-Voda într'acelaș an iarnă grea și gerósă, cît n'aũ mai fost iarnă ca acea nici-o-dată. Iară peste vară aũ fost ploí grele și povóe de ape, cît s'aũ făcut multă innecare.

Domnit'aũ Ștefan-Vodă 47 ani, 2 luni și 3 săptămîni; și aũ zidit 44 de monastiri și biserici, și era însuși țitor peste tótă țara.

Iară înaintea săvârșirii sale, chemat'ău Vlădicii și toți sfetnicii săi, boeri mari și alții, toți cîți s'ău prilejit, arătându-le cum nu vor putea ține țara, precum o ău ținut el ; ci, socotind de cît toți mai puternic pe Turc și mai înțelept, ău dat învățătură să se închine Turcilor.

I. ADAOSU

POESII POPULARE *)

Stejarul și Cornul.

— Frate, frate de stejar,
Lasă-mă să taiu un par,
Să-mi fac osie de car.

— Frățioare Romînaș,
Voios parul da-ți-l'aș,
Dac-ai face tu din el
Buzdugan de voinicel,
Ghiocă mare nestrugită,
Cu pirone țintuită
Și cu dînsa de-ai lupta
Să aperi moșia ta.

— Cornule, ce nu te-îndoi ?
De-o créngă să te despoi,
Să'mi fac prăjină de boi.

— Frățioare Romînaș,
Crénga lungă da-ți-o-aș,

---

*) *Poesia Populară* este o compozițiune poetică, al căria autor este necunoscut. Poesia populară este foarte veche, ea formeză legănul tuturilor literaturilor. Poesia acesta ne arată datinele, credințele, starea de suferințe sau de bucurie prin care a trecut o națiune. Poesia populară nu a fost scrisă, ea s'a păstrat prin tradițiune, s'a lăsat moștenire din tată în fiu, trecend din gură în gură. Acastă poesie, în privința formei (rimă, măsură etc.) este mai puțin pretențioasă de cît poesie scrisă de astăzi, pentru că poesie populară altă dată se cînta. Ca colecțiuni mai importante de cîntice populare avem: *Poesii populare ale Romînilor adunate și întocmite de V. Alexandri* (București 1866). *Poesii populare romine culese de G. D. Teodorescu* (București 1885). *Colinde și Balade culese și corese de At. Marian Marienescu* (Pesta 1859).

Ca s'o faci arc de răsboi
 S'alungi Leșii de la noi.
 Lasă boii, frățiore,
 Și te dă la vînătoare,
 Că nu-e timp de plugărie,
 Și e timp de vitejie.

— Codri, codri, mă jur eū,
 Să ucid cu brațul meū
 De tot cornul un dușman,
 De ștejar un Căpitan!

Movila lui Burcel *)

Intr'o zi de sărbătore,
 Intr'o zi cu mîndru sōre,
 Care lumea-învieselia
 Și cu aur o-învelia,
 Eată, măre, se ivia,
 Ca alt sōre strălucia
 Domnul Ștefan cel vestit,
 Domnul cel nebiruit.
 El pe cal încăleca
 Și cu mulți voinici pleca
 De la scara curții lui
 La biserică-în Vaslui.
 Clopotele resunaū,
 Stégurile-I se-închinaū,
 Armăsarii spumega,
 Friele și le mușca,
 Iar poporul tot striga:
 Să trăesci, Măria Ta!

*) Și pînă astă-zi un deal, ce se află între Iași și Vaslui, mai păstrează numele de *Movila lui Burcel* sau *Movila lui Purcel*.

Cind aprópe de intrare
 Ce s'aude 'n depártare ?
 Glas de om chiuind tare :
 „Hai, ho, ța, ho, bourean,
 „Trage brazda pe tapșan.“
 Ștefan Vodă se opria
 Și din gură așa grăia :
 „Auzit-ați, auzit
 „Glas de Romîn necăjit ?
 „Intr'o clipă să'l găsiți
 „Și cu el aici să fiți.“
 Cinci pantiri se alegeau,
 Pe Vaslui în sus mergeau,
 Pîn zăria într'o movilă
 Un Romîn arând în silă
 Și movila brăzduind
 Și din gură chiuind :
 „Hai, ho, ța, ho, bourean,
 „Trage brasda pe tapșan!“

Cel pantiri descălecau,
 Pe Romîn îl fericău,
 La Vaslui îl aduceau
 Și la Domnul mi-l duceaū:
 — „Măi Romîne, să n'ai témă,
 „Spune noé cum te chiamă ?“
 — „Témă n'am, că sunt Romîn !
 Témă n'am, că-mi ești stăpîn !
 Tu ești Ștefan, Domn cel Mare,
 Care-în lume sémăn n'are,
 Și eū sunt Șoiman Burcel,
 Puișor de voinicel !“
 — „Să trăesci, dacă n'ai témă!
 Dă-ne noé bună sémă,
 Cum de te-ai păcătuit
 Să te-apuci de plugărit

Tocma-în zi de sărbătóre,
 Tocma-în timp de închinare ?"
 — „Dómne, pun mîna la pept
 Și mē jur să'ți spun cu drept.
 Pîn'a nu-ajunge plugar
 Aveam falnic armăsar
 Și o ghiocă nestrugită,
 Cu piróne țintuită,
 Care cînd o învrtiam,
 Próscă prin dușman făceam,
 Cîte opt pe loc turtiam!
 Alelel, pe cînd eram
 Om întreg de mē luptam,
 Mulți păgîni am mai stricat!
 Multe capete-am fărmat
 De Tătari și de Lișteni
 Și de falnici Ungureni!
 Iar în foc la Răsboeni
 Mi-a cădút ghióca din mină
 De o sabie păgînă ;
 Dar n'a cădút numai ea,
 A cădút și mîna mea
 Cu păgînu-alătúra !
 D'atunci n'am ce să mē fac,
 C'am ajuns un biet sărac.
 Nicî n'am casă, nicî n'am plug,
 Nicî juncanî ca să-i înjug!
 Tótă vara m'am rugat
 De bogățil ceî din sat
 Să-mî dea plugul ca să ar...
 Mi-a fost ruga în zadar.
 Atunci, Dómne, mē-întorseî,
 La Tătari că mē duseî.
 Un plug mare că prinseî
 Și cu-un boû îl înjugai
 Și de lucru m'apucaî

Că săracul n'are sóre,
Nici zile de sărbătore,
Ci tot zile lucrătore!"

Domnul Ștefan l'asculta
Și din gură cuvînta:
»Măi Burcele, fătul meu,
Iată ce hotărâsc eū:
Ia-ți un plug cu șase boi
Și mergi bogat de la noi;
Ia-ți Movila răzășie,
Ca s'o ai de plugărie,
Dar în virfu-i să te-ășeși,
Ca strejar să privegheși.
Și Tătarii de-î vedea
C'aū intrat în țara mea,
Tu să strigi cît 'i putea:
Săi, Ștefane, la hotare,
C'a intrat sabia în țară! *)
Atunci eū te-oi audi,
Ca un zmeū m'oi repeși
Și nici urmă a rămînea
De Tătarii în țara mea!

Cîntecul lui Mihaiū Vitezul.

Audit-ați de-un Oltén?
De-un Oltén, de-un Craiovén,
Ce nu-î pasă de Sultan?

Audit-ați de-un Vitez?
Care vecinic séde tréz
Cît e țara la necaz?

*) Tradiția spune, că în timpul lui Ștefan cel Mare ședea într'adevăr un ostaș pe Movila lui Burcel, și că glasul lui era atît de puternic în cît s'audea pînă la Curtea Domnăscă din Vaslui, distanță de 1½ postă.

Audit-ați de-un Mihaiu ?
 Ce sare pe șapte cai,
 De strigă Stambulul vai ?

El e Domnul cel vestit,
 Care'n lume a venit
 Pe luptat și biruit.

Spue rîul cel Oltén,
 Spue valul Dunăren
 Și codrul Călugăren

Cite lupte aū privit,
 Cite oști-aū mistuit,
 Cite oșe-aū înălbit.

Mulți ca frunzele de brad,
 Ca nisipul de pe vad,
 Ca gemetele din iad !

Spue corbil munților
 Și ferele codrilor,
 Care-a fost nutrețul lor ?

Fost'aū leșuri tătărăscî,
 Și turcescî și ungurescî
 Date-în săbiî romînescî !

Alelei, Mihai, Mihai !
 Că de noi milă nu ai,
 Să ne scapi de-amar și vai ! *)

*) În colecțiunea de poezii populare a D-lui V. Alexandri, de unde este extras acest cîntec, citim următoarele despre această poezie: «Acest cîntec l'am găsit scris într'o psaltire foarte veche din Biblioteca Monastirei Némțului. De desubtul cîntecului erau următoarele cuvinte scrise cu slovă călugărescă: *Scrisu-s'aū acest vîers bătrîn de mine, ieromonahul Palsie, credincios rob a lui D-zeu, iar eu l'am audit și l'am învățat de la re-posatul bunul meu, Stoian Jolde, armășelul.*

Dor de țară.

(Scris după lăutarul Petrea Crețul Șolcan din Brăila)

Fóie de cicóră,
Viața mî-e amară
Departe de țară
Și de soțioră.

Frunză de lemn dulce,
Eû m'aș duce, duce,
Dar mie-calea-în cruce
Și nu pot rêsbate
De strelnătate,
Că de ea am parte.

Pin la mine-a casă
O negură désă,
Pin la mine-în țară
Lanurî de secară,
Verde pâlămidă,
Chinurî și obidă.

Fóie de cicóră,
Viața e amară
Departe de țară
Și de soțioră.

In țară streină.

(Scris după Stanciu, lăutar din satul Corbîl-Marî-Vlașca.)

*Fóie verde de alun,
Sârmanul voinic strein,
Ese-afară-în bătătură
Și cu foc cîntă din gură ;
N'are dor și n'are milă
Cînd este-în țară streină ;*

*Orî din cotro vintul bate,
Tot îl frige, tot îl arde
Vintul din străinătate ;
Orî încotro s'o întorce,
Tot plînge și lacrămî storce,
Focul inimióra-î cóce.*

Toma Alimoș.

Departe, frate, departe,
Departe și nici prea fórte,
Sus, pe șesul Nistrului,
Pe pămîntul Turcului ;
Colo-în zarea celor culmî,
La gropana cu cincî ulmî,

Ce resar dintr'o tulpină
 Ca cinci frați de la o mumă,
 Ședeă Toma Alimoș,
 Boer din țara de jos;
 Ședeă Toma cel vestit
 Lingă murgu-î priponit,
 Cu țarușul de argint
 Bătut în negru pământ.
 Și pe iarbă cum ședeă
 Mîndră masă și-întindea
 Și tot bea și veselia
 Și din gură așa zicea :
 „Inchinare-aș și n'am cui!
 „Inchinare-aș murgului,
 „Dar mi-e murgul cam nebun
 „Și de fugă numai bun;
 „Inchinare-aș armelor,
 „Armelor surorilor,
 „Dar și ele 's lemne seci,
 „Lemne seci, oțele reci!
 „Inchina-voiū ulmilor,
 „Urieșii culmilor,
 „Că sunt gata să-mi răspundă
 „Cu frémăt voios de frunză,
 „Și-în vèzduh s'or clătina
 „Și mie s'or inchina!“
 Iată, mări, cum grăia,
 Că-în departe auđia
 Un nechez ce nechezia
 Și se tot apropia.
 Toma-încet mi se scula,
 Peste cîmpuri se uita
 Și zăria un hoțoman
 Pe-un cal negru dobrogén,
 Un cal sprinten, voinicesc...
 Plătia cît un cal domnesc.

Hoțomanul nalt, pletos *)
 Cum e un stejar frunzos.
 Era Manea cel spătos,
 Cu cojoc mare, mișos,
 Cu cojoc întors pe dos,
 Și cu giocă nestrugită,
 Numai din topor cioplită.
 El la Toma-încet venia
 Și din gură așa-l grăia :
 — „Ale!, Toma Alimoș,
 „Boer din țara de jos,
 „Ce ne calcă moșiele
 „Și ne strică finețele ?
 Boer Toma Alimoș
 I da plosca cu vin roș ;
 — „Să trăesci, Mane firtate!
 „Dă-ți mînia după spate,
 „Ca să bem în jumătate. **)
 Manea cu stînga lua,
 Cu dreapta se înarma,
 Paloșul din sîn scotea
 Ș'asa bine 'l învîrtia
 Ș'asa bine mi'l chitia,
 Că pe Toma mi'l tăia
 Pe la furca peptului,
 La încinsul brîului,
 D'asupra buricului,
 Unde-e greu voinicului.
 Toma crunt se oțeria...
 Manea-în scări se-înțepea,
 Dos la fugă își punea.

*) *Pletos*. Pletele (părul lung) sînt un semn de bărbăție la Romîni. Și pînă astăzi, la țară, flacăii simt o mahnire adîncă cînd li se tund pletele spre a-l lua în armată.

**) Dovadă că Romînul simte o plăcere de a împărți bunul său cu altul.

„Alelei, ficior de lele,
 „Căci răpiși zilele mele!
 „De te-aș prinde în mîna mea,
 „Zile tu n'ai mai avea!”
 Și cum sta de cuvînta,
 Mațele și le-aduna,
 În coșuri și le băga,
 Pe d'asupra se-încingea
 Și la murg-așa grăia:
 — „Alelei, murguleț mic,
 „Alei, dragul meu voinic,
 „De-ai putea la bătrînețe
 „Cum puteai la tinerete!”
 Murgul ochi-și aprindea,
 Nechezia și răspundea:
 — „Iată comă, săi pe mine
 „Și d-acum te ține bine.
 „Să-ti arăt la bătrînețe,
 „Ce-am plătit la tinerete!”

Toma iute-încălica,
 După Manea se lua
 Și mereu, mereu striga:
 „Alelei, murguleț mic,
 „Alei, murgul meu voinic,
 „Asterne-te drumului
 „Ca și iarba cîmpului
 „La suflarea vîntului!”
 Murgul mic se așternea,
 Manea în lături se zăria,
 Toma turba și răcnea:
 „Tăiatu-m'ai tilhăresce,
 „Fugitu-mi-ai mișelesce.
 „De te-aș prinde-în mîna mea,
 „Zile tu n'ai mai avea.”

„Stăi pe loc să ne-întîlnim,
 „Două vorbe să grăim,
 „Două vorbe oțelite
 „Cu paloșile grăite !

Manea-în lături tot fugia,
 Iară Toma 'l ajungea
 Ș'așa bine mi-l chitia,
 Că din fuga mi-l tăia
 Giumătate-a trupului
 Cu trei coste a negrului !
 Manea 'n două, jos cădea.
 Toma murgului zicea :

„Alele!, murguleț mic
 „Ale!, dragul meu voinic !
 „Ochi'mi se păigenesc,
 „Norii sus se învîrtesc.
 „Te grăbesce-alergă, fugi
 „Și ca gîndul să mă duci
 „Colo 'n zărea celor culmi,
 „La gropana cu cincî ulmi,
 „Că eū murgule-oiū muri,
 „Pe tine n'oi mai sări !
 „Iar cînd sufletul mi-oi da,
 „Cînd nu te-oi mai desmerda,
 „Din copită să-ți faci sapă,
 „Lingă ulmi să'mi faci o grópă
 „Și cu dinții să m'apuci,
 „În tainiță să m'arunci.
 „Ulmi! că s'or clătina,
 „Frunza că s'a scutura,
 „Trupul că mi-a astupa.“

Dolca

Pe cîmpul Tinechiei,
 Pe zarele cîmpiei
 Răsărit-ău florile
 Odată cu zorile ?
 N'ău răsărit florile,
 Și-ău dus Costea oile
 De-ău aședat stînele
 Pe tôte movilele.
 Azi e luni și miini e marți,
 Plécă Costea la Galați,
 Să ia sare
 La mióre
 Și bolovani
 La cîrlani
 Și tărîte
 La oițe
 Și glugî mari
 La cei zărari
 Și opincl
 La cei voinici.

Dară Costea cum mergea
 Cu Fulga se întilnia,
 Fulga cel cu barba négră
 Și cu mintea neîntregă,
 Necăjit și obosit,
 De trei zile flămîndit.

„Alel, Fulgo, dragul meü,
 „Să faci cum ți-oi zice eü :
 „Mergi la stîna mea cu bine,
 „Să'ti ei un dar de la mine :
 „Trei mióre de frigare
 „Ș'incă una de căldare,
 „Ca să'ti fie de prînzare.“

Fulga cel cu barba négră,
 Dar cu mintea neîntrégă,
 Sus la stîină se ducea
 Ş'oile cît le vedea,
 Cîrdurî, cîrdurî le rupea,
 Cu botăul le mîna
 In codru la Pandina,
 Iar Costea cînd se-întorcea,
 Mare pagubă 'şi vedea.
 Că lui, mări, nu-î venia
 Nici caşul la-închiegălóre
 Nici urda la-învelitóre.
 Costea mult nu se-îngîima,
 El dulăii toţi chiema,
 Un caş dulce desvália,
 Opt-zeci de felii tăia,
 Patru-zeci la pui de cîini,
 Patru-zeci la cîini bătrîni.
 Toţi in grabă le mîncea,
 Dar sêma nici că şi-o da.
 Cînd la urma tutulor
 Fan venia încetişor
 Schiopătând, schelălăind,
 Laturile cam şîind,
 Dolca, haita cea bătrîină,
 Ce ştia rîndul la stîină.
 Ea venia, nu prea venia.
 „Dolca, fa, Costea 'i zicea,
 „Unde mi-e averea mea.“
 Dolca-încet schelălăia,
 La pămînt se întindea.
 „Dolca, fa, tu eşti bătrîină,
 „Tu ştii rîndul de la stîină.
 „Eû pe tine te-am grijit,
 „Tot cu lapte te-am hrănit.
 „Dolca, fa, cum de-ai lăsat,
 „Furii stîina de aû prădat ?“

„şi culesse de
 „stîină de pe

„-unu-e
 „că e din

Gemea Dloca, se culca,
 Laba ruptă 'și arăta.
 „Dolca mea. Dolcuță, fa,
 „Furii laba ți-aū rānit,
 „Cīnd la dīnșii ai sārit ?
 „Dacā mi-ești tu pricepută
 „Și nu te-arāți prefăcută,
 „Inainte să apuci
 „Și la furī drept să mă duci,
 „Pe urmele oilor,
 „Prin pajistea florilor.“

Dolca vesel se scula
 Cīmpul de-a lung apuca,
 Botul prin iarbă vīrīnd
 Urmele tot mirosīnd.
 Urma-i icl; urma-i colea,
 Dolca nici c'o prāpādea.
 Ziua intrēgā ea mergea
 Și īndesērā, ajungea
 In codru la Pandina,
 Ce de foc se lumina.
 Cīnd in codru se-īndesa
 Bietul Costea ce zāria ?
 Fulga masa cā'și gātia,
 Mieș de pele 'ī jupuia,
 Cari prin frigāri frigea,
 Cari prin cāldāri ferbea.

L Masă bună, veselie!
 „Frigā Costea cu minie.
 „Și Dolca se repedia,
 „La Fulga mereū bătea ;
 „Iar Fulga cum o zāria,
 Crunt de spaimă tresāria.
 „Aleī, Fulgo, barbă négrā,
 „Dar cu mintea neīnrēgā,

„Cînd la drum te-am întîlnit
 „Eû, mări, ți-am dăruit
 „Treî mióre de frigare
 „Și-încă una de căldare,
 „Ca să-ți fie de prînzare;
 „Și tu-în loc de mulțumită,
 „Ca o fêră flămîndită
 „Tótă stîna mi-ai răpit
 „Și pe Dolca mi-ai rănît !
 „Stăi, măi Fulgo, barbă negră,
 „Să te fac cu mintea-întregă !“
 Și cum sta și-il judeca
 Inima i-o despica,
 Și Dolcăi o arunca ;
 Iară Dolca n'o mîncea :
 Inima de vîndêtor
 E venin otrăvitor !

Miorița *)

Pe-un picior de plaiu,
 Pe-o gură de raiu,
 Iată vin în cale,
 Se cobor la vale
 Trei turme de miei
 Cu trei ciobănei.
 Unu-e Moldoven,
 Unu-e Unguren
 Și-unu e Vrîncen. **)
 Iar cel Unguren

*) Acastă poezie precum și *Dolca* au fost audite și culese de V. Alexandri la 1842 din gura lui Udrea, baciū la o stîna de pe muntele Cehlău. Acesta ne o spune însuși Alexandri.

**) Unu-e *Moldoven*, adică este de pe valea Moldovei, — unu-e *Unguren*, adică e din Ardel ; — unu-e *Vrîncean*, adică e din munții Vrancei.

Și cu cel Vrîncén,
 Mări, se vorbiră,
 Ei se sfătuiră.
 Pe l'apus de sóre,
 Ca să mi-l omóre
 Pe cel Moldovén,
 Că-e mai ortoman
 Ș'are oi mai multe,
 Mîndre și cornute,
 Și cal învetați
 Și cîini mai bărbați!...
 Dar cea Mioriță
 Cu lină plăviță
 De trei zile-încóce
 Gura nu-i mai tace,
 Iarba nu-l mai place,
 —Mioriță lae,
 Lae, bucălae,
 De trei zile încóce
 Gura nu-ți mai tace,
 Ori iarba nu-ți place,
 Ori ești bolnăviórá,
 Drăguță Miórá?
 —Drăguțule bace,
 Dă-ți oile-încóce
 La negru zăvoi,
 Că-e iarba de noi
 Și umbră de voi.
 Stăpîne, stăpîne,
 Ți chiamă ș'un cîine,
 Cel mai bărbătesc
 Și cel mai frățesc,
 Că l'apus de sóre
 Vreaù să mi te-omóre
 Baciul Ungurén
 Și cu cel Vrîncén!

— Oiță birsană, *)
 De ești năsdraună
 Și de a fi să mor
 În câmp de mohor,
 Să spuî lui Vrîncén
 Și lui Ungurén,
 Ca să mă îngrope
 Aici, pe aprópe,
 În strunga de oi,
 Să fiú tot cu voi ;
 În dosul stînei,
 Să'mî aud cîniî.
 Aste să le spuî.
 Iar la cap să'mî puî
 Flueraș de fag,
 Mult zice cu drag!
 Flueraș de os,
 Mult zice duios !
 Flueraș de soc,
 Mult zice cu foc !
 Vîntul cînd a bate
 Prin ele-a rěsbate
 Ș'óile ș'or strînge,
 Pe mine m'or plînge
 Cu lacrămi de sînge.
 Iar tu de omor
 Să nu le spuî lor.
 Să le spuî curat
 Că m'am însurat
 Cu-o mîndră crăesă,
 A lunei mirésă; **)

*) Oiță birsană, din Birsa, în Transilvania.

**) Mórtea. Ea domnesce ca o regină asupra omenirei și e tot de o dată mirésa lunei. Omul, din minutul ce se nasce, e logodit cu mórtea.

Că la nunta mea
 A căzut o stea; *)
 Sorele și luna
 Mi-au ținut cununa,
 Brați și pălținași
 I-am avut nuntași,
 Preoți, munții mari,
 Păsări. lăutari,
 Păsărele mii
 Și stele, făclii!
 Iar dacă-ai zări,
 Dacă-ai întilni
 Maicuța bătrină,
 Cu briul de lână,
 Din ochi lăcrămând,
 Pe cîmp alergând,
 Pe toți întrebând
 Și la toți zicînd:
 Cine-a cunoscut,
 Cine mi-a vîdut
 Mîndru ciobănel
 Tras ca prin inel?
 Fețișóra lui,
 Spuma laptelui;
 Mustăcióra lui,
 Spicul grîului;
 Perișorul lui,
 Pana corbului;
 Ochișorii lui,
 Mura cîmpului!..
 Tu, mióra mea,
 Să te-înduri de ea

*) Rominul crede, că tot omul are o stea în cer, ce este tainic legată de sórta lui. Așa stéua omului se întunecă cînd el este amenințat de vre-o primejdie, și cade în vîzduh, cînd omul e aprópe să móră.

Și să-î spuî curat,
Că m'am insurat
Cu-o fată de crai,
Pe-o gură de rai.
Iar la cea măicuță,
Să nu spuî, drăguță,
Că la nunta mea
A cădut o stea,
C'am avut nuntași,
Bradi și pâlținași,
Preoți, munții mari,
Păsări, lăutari,
Păserele mii
Și stele, făclii !

II ADAOS

Alfabetul cirilic și ôre-carî esplicațiuni asupra ortografiei vechi.

Acest alfabet s'a numit cirilic după numele lui Ciril inventatorul său. Ciril s'a născut în Tesalonica, în secolul IX după Is. Xr. Dinsul a predicat și a convertit la credința creștină pe Kazarî și mai tirziû, pe la 860 a adus la credință pe Bulgarî și pe alte popore slave, din care causă el s'a numit și *Apostolul Slavilor*.

Unele cercetări mai recente susțin, că inventatorul acestui alfabet ar fi Clement, discipulul lui Ciril.

Alfabetul cirilic la început se compunea din următoarele 43 litere, numite *slove* sau *buchi*:

а А, az	а	и И, naș	и	ш Ш, stea	șt
б Б, buche	б	о О, on	о	ѡ Ѡ, ior	ă ă
в В, vede	в	п П, pocot	п	ѡ Ѡ, ierl	i
г Г, glagor	г	р Р, rită	р	ѡ Ѡ, ier	û
д Д, dobru	д	с С, slovă	с	ѡ Ѡ, iet	é
е Ё, iest	е	т Т, tverdu	т	ѡ Ѡ, ius	i
ѕ S, zialo	ѕ	ѡ Ѡ, uc	ѡ	ю Ю, iu	iu
з З, zemble	з	ѡ Ѡ, u	ѡ	ѡ Ѡ, eac	ia
ж Ж, juvete	ж	ѡ Ѡ, fertă	ѡ	ѡ Ѡ, ia, ia saũ é	
и И, ijă	и	ѡ Ѡ, heru	ѡ	ѡ Ѡ, tita	th
і І, i	і	ѡ Ѡ, ot	ѡ	ѡ Ѡ, csi	x
к К, cacu	ch	ѡ Ѡ, țî	ѡ	ѡ Ѡ, psi	ps
л Л, lude	l	ѡ Ѡ, cerv	ca	ѡ Ѡ, gea	g
м М, mislete	m	ѡ Ѡ, șa	ș	ѡ Ѡ, in	i
		ѡ Ѡ, ipsilon saũ i			

NOTA. În programa actuală pentru școlile secundare prevădându-se în clasa III și IV citirea cu litere cirilice (slove), cu care ne-am servit pînă pe la 1860, dăm aci alfabetul cirilic și ôre-carî reguli în privința ortografiei vechi.

Ă, Ę, Ī, se însemna prin .Ɑ mai cu sémă la începutul cuvintelor și de mule ori .Ɑ se întrebuița chiar în loc de *ln*; iar la mijlocul și la finele cuvintelor se întrebuița ж d. ex.: .ⱭЧЕНЪ-ТЪА, РЖДЕ. etc.

Sunetul *iu* se însemna prin *io*. Numai în cuvintele streine acest sunet se represintă prin *iš*, d. ex.: КЗАКЖЮ, КОЮ, IŠA, etc.

Ū se însemna prin Š, Ѡ sau prin ж.

În scrierea veche, adesea se întrebuița semnul acesta ~ numit *titla*, pus d'asupra la o vorbă, ca să arate că s'a lăsat afară o literă sau mai multe, mai cu sémă vocale din acea vorbă. Ast-fel se scria АѠМЕ. ГѠ XѠ, etc.

Pe la finele secolului XVII (1688), cu ocasiunea tipăririi bibliei de Șerban Cantacuzin Vodă, se hotări mai bine întrebuițarea lui ж, ж, Ī.

Din cauză însă că unele slove erau de prisos pentru scrierea rominescă, acest alfabet se reduse de Văcărescu, la 1787, la 33 slove; iar pe la 1800 s'a mai simplificat încă, rămânând compus din următoarele 27 slove :

А, Б, В, Г, Д, Е, Ж, З, І, К, Л, М, Н, О, П, Р,
С, Т, Ш, Ф, Х, Ц, Ч, Щ, Ъ, Ы, Э, У,

Tochmai la 1860 se adoptă oficial alfabetul latin, cu care ne servim astăzi.

* * *

Că aceste notițe să fie complete, am dat aci și semnele de numerotație veche (bisericescă), cari țineau locul cifrelor arabe, cu care ne servim astăzi.

а	=	1	кГ	=	23	рз	=	107
б	=	2	кД	=	24	рн	=	108
г	=	3	кЕ	=	25	рД	=	109
д	=	4	кС	=	26	рІ	=	110
е	=	5	кЗ	=	27	с	=	200
с	=	6	кИ	=	28	т	=	300
з	=	7	кА	=	29	оу	=	400
и	=	8	л	=	30	ф	=	500
А	=	9	ЛД	=	31	х	=	600
і	=	10	ЛВ	=	40	ψ	=	700
Аі	=	11	И	=	50	ω	=	800
Бі	=	12	Э	=	60	ц	=	900
Гі	=	13	о	=	70	/А	=	1000
Ді	=	14	и	=	80	/Б	=	2000
Еі	=	15	ч	=	90	/Г	=	3000
Сі	=	16	р	=	100	/А	=	4000
Зі	=	17	рА	=	101	/Е	=	5000
Иі	=	18	рИ	=	102	/С	=	6000
Аі	=	19	рГ	=	103	/З	=	7000
Б	=	20	рД	=	104	/И	=	8000
КА	=	21	рЕ	=	105	/А	=	9000
КВ	=	22	рС	=	106	/І	=	10000

Exercițiul de citire cu litere cirilice (slope)

ЪРСОД шї ЯДАМ

Д'АЕ Н'АРЕ ЪРСОД КОАДЪ

(tipărit în 1847)

КЖНД ЗИДИТОРСА ЧЕЛ СФЖИТ
 ФЖКЪ ТОАТЕ ПЕ ПЪМЖИТ,
 ЪРСОД, ПОВЕСТЕСК ЧЕИ ВЕКІ
 К'АВ'Е КОАДЪ ШИ ДРЕКІ.
 ШИ КА СИ МИЕЛШЕЛ БАЖИД
 ПЕ ЛЖИГЪ ЕВА ШЕУЖИД,
 ЯДАМ ЯИТР'О СИ Л'А ДЪС
 Ш'А МЖИКА МИЕРЕ Л'А ПЪС.
 ДАР ЕА КА СИИД Ч'А ФОСТ
 АТЪИЧО СИ ДОБИТОК ПРОСТ.
 ЛЖИГЪ ЕА СТЖИД СЪ СИТА
 ШИ ШИЧІ МЪКАР ИЪ ГЪСТА.
 ЯДАМ АЧЪСТА ВЪУЖИД.
 С'А ДЪС ЛА ДЖИНСА РЪУЖИД.
 Ш'АПЪКЖИДСА ДЕ ДРЕКІ,
 ПРЕЖМ ПОВЕСТЕСК ЧЕИ ВЕКІ,
 ВЪТРЕ МИЕРЕ ЛА ТЪРЪТ
 ШИ КЪ КОТЪЛ ЛА ВЪРЪТ,

*) Ortografia bucăștilor cu litere vechi (slope) s'a lăsat întocmai ca în originalele din cărți s'aū estras.

ПѢНЪ КЪНД ДИИ АЧЕЛ ТРАС
 СМВЛС ДЕ ДРЕКЪ А РЪМАС.
 АПОИ ДЕ ДВЛЧЪЦЪ ДЖИД
 МЖИКА НЕВЪИ ДМБВКЪИД.
 АДАМ ДАКЪ А ВЪЗЪТ,
 КЪ МЪИЖИКЪ АИИ ДЕ МВЛТ,
 ДЕ КОДЪ ЛА АПЪКАТ,
 ШИ ТЪРЪШ ЛА ДЕПЪРТАТ,
 ПЪНЪ КЪИД СЪРМАИВЛ ДРС
 РЪМАСЕ ДЕ КОДЪ ЗМВЛС.
 (АНТ. ПАИИ)

§. 90. Дин исторія лѣтисіе іеромонаха.

(Din *Mărgăritul* ediția 2-a tipărită în București, în anul 1746, estras din Căpăriu Analectel).

ДИИ ТЪЛХАРИ ШИ ОУЧИГАШ ДИТРО ВРЕМЕ МЪРСЕ
 ДЕ СЪ КВЛКЪ СЪ ДОАРМЪ Д ОУМБРА ОУИВЪИ ЗИДЪ
 ВЕКІИ ШИ ИСЪ АРЪТЪ Д СМИИВЛЪ ЛЪИ КЪМЪ КЪИ
 ГРЪИ ОДРЕ ЧИИЕ ШИ И ЗИСЕ, СКОДЛЪ ДЪКЪИ ШИ ТЕ
 ДЪ Д АТЪРЪИ, КЪ КАДЕ ЗИДВЛЪ ПРЕ ТИИЕ СЪ ТЕ
 ДПРЕСОДРЕ. ІАРЪ ЕЛ ДЪКЪ АЗЪИ СЪ СКВЛЪ ШИ ФЪЦЪИ
 ШИ ДДАТЪ КЪЗЪ ЗИДВЛЪ, ІАРЪ ЕЛ БЪВТОРИОЛ ДЕ
 СЪИЦЕ, ПЪСЕ Д МИИТЪ ЛЪИ КЪ ФАЧЕ БИИЕ, ДЕ
 ВРЪМЕ ЧЕЛЪ СКОДСЕ ДМИЕЗЕВ ДИИ НЕВОЕ, КЪ ИВЛЪ
 ДРАЦІЕ ПЕНТРС ФАПТЕЛЕ ЛЪИ ШИ ПЕНТРС ОУЧИДЕРИЛЕ

§. 90. ПЕНТРЪ ПЛЪГАРІ, etc.

(Din *Pravile Impărătescї*, tipărite în Iași la 1646, extras din *Cipariu Analecte*).

а. КADECK A TOWT ПЛЪГАРІОЛ, СХШ АРЕ ШИ СХШ ЛЪКР'БЪЕ ПЪМЖИТЪЛЪ, КЪ ДИРЕПТАТЕ, ІАРЪ СЪ НЪ КЪМВА ЛДРЪЖИ'БЪСКЪ А ЕШИ ДЕН ХОТАРЪЛ СЪДЪ СЪ АПЪЧЕ ХОТАРЪЛ Д'КПРОАПЕЛДИ СЪД.

г. ОР'КЧИИЕ ДЕН ПЛЪГАРІ ДЕ ВА ЛТРА Л ПЪМЖИТЪЛ АЛТЪА ДЕЛ ВА АРА, САЪЛ ВА ШИ СЪМЪНА ШИ НЪ ВА ФИ ЛТРЕКАТ ПРЕ СЪПЪЖИЪЛ ПЪМЖИТЪЛЪДЪ, ДЪМ ЛЪКЪЦЪТЪРЪ КЪ СЪ НЪ А ПЕМИКЪ ДЕНТРАЧЕЛ ПЪМЖИТЪ, НИЧЕ ПЕНТРЪ МЪИКА ЛЪИ НИЧЕ ПЕНТРЪ АРЪТЪРЪ, НИЧЕ ДЕН РОДА ЧЕ ВА ФАЧЕ, ШИ НЕКЪМ АЛТЪ, ЧЕ НИЧЕ СЪМЪНИЦА ЧАЪ АРЪИКАТ АКОЛЪ. НИЧЕ АЧ'КА КЪ СЪ НЪ АИКЪ ВОЕ СЪ ѿ а.

л. ДЕ СЕ ВА ГЪСИ ЧИИЕВА ВРЕ ДИ ПЪСТОРЪ ДЕ ѿИ, СЪ ФІЕ МЪЛЪЖИД ѿИЛЕ СЪПЪЖИЪСЪДЪ ФЪРИШ, ШИ ДЕ ВА ФИ ВЪИЪЖИД ФРЪПТЪЛ. СХШ ПЪАРЪЖ СІМБРИА, ШИ СЪ ФІЕ БЪТЪТЪ ФЪДРТЕ.

лѡ. ЧЕА ЧЕ ВОРЪ ФЪРА ПЛЪГ, САЪ ХЕР ДЕ ПЛЪГ САЪ ЧЪРГ ШИ ДЕ СЕ ВОР ГЪСИ, СЪ СОКОТ'КЪСКЪ ДИИ ЧЕ ЪИ САЪ ФЪРАТ ПЪИЖ Л ЧЕ ЪИ САЪ ГЪСИТЪ, ДЕЧЕ СЪ ПЪХТ'БЪСКЪ ПРЕ ТОЛТЪ ЪДА, КЪТЕ ВІ АСПРІ КАРІИ ФАКЪ Б ПОТРОНИЧІ ДЕ АРЪИИТ, САЪ КЪТ СЪ ВА ДА ОУ'ИЪИ ѿМЪ ЧЕ ЛЪКР'БЪЖ ПРЕ ЪИ.

м. ДЕ ВА ЛЪА КЪКАРІОЛ ДЕМ.ЛІИ'БЪЦЪ БОЪ ДЕЛА

павгар ши ва фи бооуа схижтос ив ва ава ииче
 о вхтхмхтврж, iarx сара сз ва афла коуа
 ав кс пичорвал фрхит ав корина сзрит, ав де
 вре ши окидь орбитъ, сав ши дюра вхтхматъ,
 сз убре вхаріоа кэм наф фхквтъ ел вре-ши
 виклешдгъ ши кэм ив ши нимикж де вхтхмара
 боави, сз фіе .р паче.

на. Де ва .лтра добитоквал .р віе, сав .р
 помхт ши ва кзда .р вре ѿ гроапж, сав сз
 ва .рпзра .р гардъ ши ва мври, ка сз ив анбж
 ииче ѿ невое чела кс виа сав кс помхтвал.

нб. Оръ че фал де добитокъ, врхидъ сз сав
 престе гардъ, ла віе сав ла помхтъ, ши де сз ва
 .рпзра, сз ив анбж ииче о пагдбж чела кс гардвал.

ов. Ачела че ва тхъ віе родитоаре сав ши
 пвсори, ачества схи тае мзине, ши сз пав-
 т'кскж ши пагдба, че сз зиче прецвал кхт ва
 фаче.

од. Чела че коръ апринде каса ѿмвалу, сав
 ара кс пжина сав ара кс фхида, .р пичмж,
 пентрв схи рхсквмпере деспре вреви вржшман
 чеи ва фи фхквт вре ѿ рхвтате, пре шии ка
 ачела ка схи арзж .р фокъ.

чг. Де сз ва прилежи апа моріи сз .рн'кче,
 инскаре пзмвхтври, сав виа сав пом'кте, ва сз
 павт'кскж пагдба стхпхидвал моріи, iarx де ив
 сз стъ ѿпритж моара.

раі. Чела че ва фѣра фѣртѣшагь маре, де
ѡара дентѣи сѣл спѣнѣре.

раг. Чела че ва лѣа вре ѣнъ лѣкрѣ дела касѣ
че арде, каре лѣкрѣ де наре фѣи лѣат, аре фѣи
арс акола, ачела сѣ иѣ аѣвѣ иѣче ѡ чертаре.

(Din *Pravila mică*, tipărită în Govora la anul 1640, extras din
Cipariu Analecte

Чине ва мѣнка лѣпъ, сѣв вѣлпе, сѣв кѣине,
сѣв писикѣ, сѣв ариѣо, сѣв пѣлшъ, сѣв невѣс-
тѣикѣ, сѣв вѣвериѣи ши шалтеле алтеле, кѣте
сѣитъ некѣрате, шарпе, бродскѣ цестосѣ, ши
шалтеле ка ачѣла, сѣв калъ, сѣв мѣгаріо, сѣв де
ѣ чѣле сѣлкатече, сѣв деи челе дѣместече, кѣтесѣ
некѣрате, че иѣ зѣче лѣѣла лѣ дѣмнезѣс, іарѣ
де иѣ ва фѣи пре вол лѣи, че де невое ва
мѣрка сѣ се покѣіаскѣ а анъ ши метаніѣ (еі.

Ши чине ва мѣнка корѣ, сѣв чодрѣ, човра-
ѣкѣ сѣв кѣкѣ, сѣв корѣю, сѣв вѣлтѣрѣ, сѣв при-
вегитодаре, ѣиѣ ка ачел а анъ сѣ аѣвѣ покѣ-
аніа, ши метаніѣ р де зѣѡа.

ле. Попа че иѣш ва мѣтѣра сѣфѣнта вѣсѣ-
рикѣ ши сѣ ѡ кѣрѣѣѣскѣ ши иѣ ѡ ва ѣфѣрѣм-
сеѣа, ши иѣ ва сосотѣ ѣтолате сѣмбете, оѣниѣ
ка ачел сѣ се ласе де преѡѣе.

Попа че ва бѣ ла кѣѣчимѣ сѣв ва жѣка

САВ КЪИТА МИРЕНЪЦИЕ, СЪ СЕ ГОИЪСКЪ ДЕН ПОПІЕ.
 ЛУ. Превѣта съ нѣ мѣнѣиче корастрѣ дела
 вака лѣи, пѣиѣ а сѣптѣмѣиѣ, ашѣждерѣ ши
 тоци крештинѣи.

ДЕ ВА ДѢРА КЪИИЕ Д БИСѢРИКЪ, САВ ПОРКЪ,
 СЪ Нѣ СЕ ФАКЪ ЛЕТЪРГІЕ ПѣИѣ А СѣПТѣМѣИѣ.

М. ЧИИЕ ВА КЪДѢ ШИ СЕ ВА ОУЧИДЕ ДЕ БѢИѣ
 ВОА ЛѣИ, АЧЕСТА СЪ Нѣ СЕ КЪИТЕ, НИЧЕ СЪ ИСЕ
 ФАКЪ ЛѣИ ПАМЕТЕ НИЧЕ ДИИИОАРЪ, ІАРЪ ДЕ ВА
 КЪДѢ ДЕ НЕВОА ЛѣИ ДЕ СЕ ВА ОУЧИДЕ ШИ КА
 МЪРИ, АЧЕСТА СЪ СЕ КЪИТЕ, ШИ СЪИ ФАКА ЛѣИ
 ПАМЕТЕ.

МА. СЪ ИЕЦИИЕ ВА ПЪРТА ПІАЛЕ ДЕ КАЛЪ САВ
 ДЕ МАГАРІО, СЪ Нѣ ДѢРЕ Д БИСѢРИКЪ: ЧЕ СЪ СѢ
 АФАРЪ КЪ МЪЕРИЛЕ.

МД. Превѣта ДЕ ВА ТРѢЧЕ ДЕНТРЪ КЪНОЦИИИ-
 ЦІИ ЛѣИ ДѢРАЛТЪ ЦАРЪ, САВ ДѢРАЛТЪ ЧЕТАТЕ,
 САВ ДѢРЪ Д ОРАШЪ, ОУИГЪ КА АЧЕЛА СЪ ИГЪ
 ЛАСЕ СЪ СЪЖАСКЪ, ПѣИѣ СЕ ВА АЪШИ ДЕ ДИИСЪ
 КЪМ АЪ ФОСТЪ ВИАЦА ЛѣИ ДѢРА ВАМЕНІИ ЛѣИ,
 ШИ ПЕНТРЪ ЧЕ РЪИДЪ ІАСТЕ ИЕМѢРИИКЪ, ШИ ЧЕ
 АЪ ФЪКЪТЪ, САВ СЪ АЪКЪ КАРТЕ ДЕ ЛА ЕПСКОНЛА
 ЧЕЛА ЧЕ СѢС ПРЕЩИТЪ, САВ СЪИ МЪРТЪРИСѢСКЪ
 АЪОВНИКЪ СЪС ДЕ ДИИСЪ, ДЕ ВА ФИ ДЕСТОИИИКЪ
 А СЪЖИ, АТЪИЧЕ СЪ СЪЖАСКЪ.

FORUNCĂ DOMNESCĂ

1602, APRILIE 13

(Transcrisă din Cuvinte din Bătrâni Tom. I. de B. P. Hajdeū)

1. † МАСТІЮ БЖІЮ ІУ СІМЕУИ МОГИЛА ВОЕВОДА
И ГСАИХ ДАВАТ ГСАДОМИ СІЕ ПОВЕЛѢИТЕ ГСАВАМИ,
КАЛДГЕРОМ

2. ѿ С ТА МОНАСТІР ѿ БСКРЕЩІ ЧЕ ІСТЕ А СТЕ-
ЛЕН, КА СЪ ФІЕ ТАРИ ШИ ПСТѢРИИЧ КЪ КАРТѢ

3. ДОМИТЕИ М'БЛЕ. АИИ ЦИИКРѢ МОРИЛЕ ДЕЛА
ДЛЗГА. КЪМ АЪ ФОСТ ЦИИСТ ШИ МАИ ДЕНАИТЕ

4. ВР'БМЕ. ДЕРЕПТЪ ЧЕ СЪИТ КЪМПЪРАТЕ ДЕЛА
ДѢТКО КЛЮЧКРІОЛ, ДЕРЕПТЪ АЧ'БІА ИИМ'К

5. СЪ НАИЪХ АИ ОРИИ ПРЕСТЕ КАРТѢ ДОМИТЕИ
М'БЛЕ. КЪ А'БЪ КЪМПЪРАТ СТЕЛ'Б СПЪТАРЮЛ

6. АЧЕЛ САТ ДЛЗГА ШИ КЪ АЧ'БЛЕ МОАРЕ ЗА
МЕ АС. ШИ З'БЧЕ КОЦ ДЕ ПОСТАВ. ШИ К' ДЕ КОЦ.

7. ДЕ АТЛАЪ. ДЕРЕПТ АЧ'БІА ИИМ'К СЪ ИЪ СЕ
ИСПИТ'БСКЪ ПРЕСТЕ АЧ'БСТА КАРТЕ А ДОМИТЕ

8. М'БЛЕ. ШИ ВОИ СЛЪЦИЛЕ АЪИ ШЕФАН СОМИС
КАРЕИ ВОР ФИ АЧ'ИИ СЪ АВЕЦ А ЕШИИ ДЕ АЧ'ИИ ДЕЛА

9. САТ КЪ ДЕ ИЪ ВЕЦ ЕИИИ ДОМИТА М'К ВОЮ ТРИ-
М'КТЕ ИИИИ АРМАШИ ДЕ ВЪ ВОР АДЪЧ ЛЕГАЦ АА ДОМИТА

10. М'Б, АША ВЪ ГРЪЕСКЪ, ШИ МАИ МЪАТ СЪ ИЪИ
ДВЪЛЪИЦ ПРЕ КЪЛЪГЪРИИ АША ВЪ ГРЪЕСК

11. ДОМИТЕ М'К. ИНАК ДА И'КСТ ПО Р'БЧ ГСАВАМИ.
ПИС МСЦ. АП. Г'І ДИИ

12. САМ ГСАИХ КАЗАА (L. S.) М'КТ ЗРІ
(Subseris:) СИМЕИИ ВОЕРОДА
ПАИ ІАНАКИ СЧИ*)

MEMORANDUM DESPRE FACEREA UNUI ІАЗ DE MORA

Egumenul Evfemie. Bistrija (distr. Vlcea) 1573, Decembrie 21

(Transcris din Cuvinte din Bătrâni, Tom. I, de B. P. Hajdeu).

1. † АДЕК ЕВ ЕВТЕМІЕ ЕВЪМЕНΟΥА ѿ БИСТРИЦ
КЪМ СЪС ШІЕ ЧАМ КЕЛТЪИТ ПРЕ ІАУСА ДЕ ЛА
МОАРЬ ДЕЛА БЪБ'КИИ.

2. А ЗИЛЕЛЕ МОУ АЛЕЗ АИДРО ВОД. АС ГАТА Г'Ѡ. ШИ
І ВАЧ ГРАС. ШИ І ШИ. ШИ В'І РЪМЬ

3. ТОРИИ ГРАШИ ШИ Д БИВОЛИ, ШИ С. ДЕ УБО-
РОАЧЕ ДЕ ГРЪВ. ШИ АЛТЕ БОУКА

4. ТЕ МОУЛТЕ МЪИКЪТОАРЕ ДИЧ АМ ФЪКОУТ
КОУ МЪЛТЬ ТРЪД ШИ УСТЕН'КМЬ

5. ШИ АМ ПЛЪТИТ ТОТ КЪ СТЪИЖИИИША ДЕ АВ
СЪПАТЬ ПРИИТРЕГ ДЕ А АПА БИСТРИИ

6. ЦЕН ДЕ ОУИДЕ СЕ АЧ'БПЕ МЪСА ПЪИ ДИИ ЖО-

*) Vedî transcriptiunea la fine.

сѢА МЕТОХЪЛЪИ. ІАРЪ ФЪРЪ ЧАМ ПЛЪТИТ АМ МЪ
 7. ИЧИТЬ МЪЛТЬ ШИ КЪ ВАМЕНІИ МЪИЖСТИРИИ
 КАС ФІЕ СФЪИТЕИ МЪИЪСТИРИ

8. ДЕ ХРАН. ІАР ЧИИЕ СЕ ВА АМЕСТЕКА РЪТРАЧЕСТ
 ІАЪЪ СЪ ФІЕ ПРОКЛЕТ ДЕ ТЪИ. ВЪЦИ ШИ ДЕ

9. ТОТ СЪКОРЪА СФЪИТЕИ МЪИЪСТИРИ СЪ КАРЕ
 ЕРЪМЕНЯ ИЪ ВОР КЪТА СЪ ЦІЕ АЧЕ ІАЪЪ. СЪ ЛЕ ФІЕ

10. ПЪРЪШІ АА ЖЪДЕКАТ МАИКА ПРЪСТА ШИ
 ААМ СФЪРЪШИТ МЪСА ДЕК КА ВЪ ЛЪТ : ІЪПЪ. *)

*) Vedi transcripțiunea la fine.

Literile vechi (slope) de mină, mari și mici cu cari ne serviam
înainte de 1860.

a-*α*, A. i-*ι*, I. r-*ρ*, P.
 b-*β*, B. ch-*χ*, K. s-*σ*, C.
 v-*ϕ*, B. l-*λ*, Λ. t-*τ*, T.
 gh-*γ*, F. m-*μ*, M. u-*υ*, Y.
 d-*δ*, D. n-*ν*, N. f-*φ*, F.
 e-*ε*, E. o-*ο*, O. h-*η*, H.
 j-*ζ*, K. p-*π*, Π. t-*θ*, Θ.

c-*κ*, C.   ä-*α*, A.
 s-*σ*, M, Ml   î-*ι*, I.
 st-*στ*, Ml   q-*ϕ*, F.
 z-*ζ*, Z.

Cite-va exerciții de citire cu slove de mină vechi

(estruse din «Culegeri de tot felul de scrisore» ediție
din 1c48).

Fiindkreintza ne ecte atit de chroptu
inkit abia hinc o gsmrat deesak
ce intrebriintzom intcai ko phoc a
rsacte arhino spamo re ne ecte xo..
topite. a actore ue armint. ce o
septom ue kit neaurpatehe noa.
ctpe catopu ne iupte. care a obesp.
ca natrpa, rui inty arect kia, a in.
hconu exrothi noctro ahropihe re.
he mai nesinobate cui rche mai ctu.
topnize.

Bino ce te souopi de ahropihe ar uspe he
vrote nomai jnghecatst. Dohrea homini a coa.
pchei te ucum ha vepdcauz, auoho ni ce arctrea.
z' vechia rea mai uspalu. jnty'arica eahem.
ghopite, ce jndpreatim u-jntapica neactpe urtpe zi
antop

Κ.στ.ε.ε. γ.ρ.ο.μ.ο.ς. ο.β. υ.χ.ε.α.λ.ι.ο.ν. γ.η.τ.ρ.ι. α.ν.ε.κ. τ.υ.μ.ε.
 ρ.α.μ.ο.ρ.ι.κ.η. μ.ι. γ.ρ.α.ν.η.κ.η. μ.ι.α.α.υ.τ.ο.ρ.ι. τ.ρ.ι.ν. 'h.ι.α. ε.σ.
 θ.η.α.ρ.ι. α. λ.ε.ξ.ι.ρ.ι.κ.ο.ρ.ι. Τ.ο.τ. α.ε. μ.ι. ε.ε. γ.μ.ε.ρ.ι.μ.ε.α.α.ε.
 γ.η.α.ι.ν.τ.ε.υ. ο.υ.ι.κ.ο.ρ.ι. α.η.τ.η.ς. δ.ε. α.ν.ε.ο.ρ.ι.κ.η. μ.ι. δ.ε.σ.φ.ε.τ.ο.α.
 ε.ε. α.ε.ζ.η.τ.η. ν.ο.σ.τ.ρ.ι.κ.η. τ.ρ.ι.ν. μ.ι.α.ν.τ.ε.ρ.ε. ο.ε.κ.η.ι.τ.ο.ε.ρ.ι.ε. τ.ο.τ.
 ε.ι.α.μ.ι.ν.η. α. ε.ε. ρ.ε.μ.ι.ν.ο.ε. μ.ι. α. γ.ι. γ.η.ο.ρ.θ.η.ε.γ.ι.τ. δ.ε.
 ο. ε.ι.α.ρ.η. ν.ο.ε.

Α.ρ.ε.δ.ο.ρ.ι. ε.τ.ρ.ο.α.ε.ε. ο.υ.ι. γ.η.ι. μ.ι.τ.η.α.γ.ι. η.ε. ε.α.ρ.α. ο.ε.
 γ.μ.α.ο.δ.ο.ν.ε.ρ.γ.ε. υ.τ. δ.α.ρ.α.ρ.ι.κ.η. α.η.τ.η.ς. α.ρ.μ.ε.ι.ρ.ε.α.
 ε.ο.α.ε.τ.ρ.η. δ.ε.γ.ε.τ.ε.α.α.ε. α.ι.μ.ι.γ.ι.ρ.ι.κ.η. μ.ι. ι.ν.ι.μ.α.

Σ.φ.ρ.α.δ.ι.ρ.ι.κ.η.ε.
 α.ε.δ.ε. δ.η.ν.ε.ρ.ι.ν.τ.ε. γ.ι.σ.η.σ.ι.ε.ε.σ.ς. α.ε. κ.α.
 ρ.ε. γ.η.τ.ρ.ι.μ.ι.ν.ι.τ.ε. ο.ε. υ.χ.η.ε.τ.ο.ρ.ε.α.α.υ.τ.η.ν.
 ε.τ.ρ.ε.ι.ν.ι.τ.α.τ.ε.

• Σ.φ.ρ.α.δ.ι.ρ.ι.κ.η.ε. α.ε.ζ.η.τ.η.κ.η.ε. α.υ.χ.η.ε.α.ν.τ.ο.ρ.ι.
 α.ε.ζ.η.τ.η.κ.η.ε. α.υ.χ.η.ε.α.ν.τ.ο.ρ.ι.κ.η.ε. ο.ε.ν.ε.ρ.η.α.ζ.ι.μ.ε.τ.η.ς. 'h.ι.
 ε.ρ.ι.ε.ε.ζ.η.τ.η.ε. α.υ.χ.η.ε.α.ν.τ.ο.ρ.ι.κ.η.ε. α.ε.δ.ι.ν.ν.α.ι.ν.ι.μ.ε.τ.η.ε. ο.υ.ι.κ.η.ε.δ.
 ε.ρ.ο.ε.δ.ε.ο.ε.δ.ε.δ.η.ε.τ.η.ε. α.ε.ι.ε.α.ν.τ.η.ε. μ.ι.α.δ.ι.ν.ν.ε.
 ε.ε.ζ.η.τ.η.κ.η.ε. δ.α.ρ.η.ε. δ.α.ρ.η.ε.α.ν.τ.η.ε.ε.α. μ.ι.ο.ν.ε.
 α.υ.χ.η.ε.α.ν.τ.ο.ρ.ι.κ.η.ε. α.ε.ζ.η.τ.η.κ.η.ε. α.υ.χ.η.ε.α.ν.τ.ο.ρ.ι.κ.η.ε.

university

area of

acceptance

of

study

INSEMNARE

De cuvintele puțin înțelese astăzi și întrebuințate
în bucățile din această carte.

A

Acm. Acum.
Adietul. Legătura, invoiala
Agonisit. Venit.
Alah (turc). D-zeu.
Alaiū (turc). Pompă. Paradă
Aprod. Vitezu. Dorobanțu
Aspru. Monetă mică în va-
lôre mai puțin de 1 para.
Astrucat. Immorinintat.

B

Băjanari. Ūmeni fugiți de
frica invasiunilor.
Băjanie. Fugă de frica in-
vasiunilor.
Becisnicu (sl). Nenorocit,
imbecil.
Beizadele și Bezadele (turc)
Titlu de onôre ce se da fi-
lor de Prinț.
Bibiluri. Cusătură în formă
de dințișori pe marginea unui
guler, mineci, etc.
Biv. Fost
Blagorodnici (sl). Cel bun,
Cel roditor în bine.
Brudiu. Nevirsnic, minor.

C

Caftan. Haină de onôre ;
boerie, raug.

Caimacan (turc). Loc(șilor
de domn. — Boeri însărcinați
de Vodă cu administrația ță-
rei până la sosirea lui din Con-
stantinopole sau din alt loc.

Capichiași (turc). Repre-
sentanții României la Pôrtă.

Carbôva. Monetă rusescă
echivalentă cu 4 lei

Cămăraș. Titlu de nobleță.
Cămărasul era însărcinat cu
cămara de îndestulare a unei
case însemnate.

Cerca. A consulta, a căuta.

Chijă (schijă). Tuciū, bucată
de tuciū.

Chino - Grecescă. Limba
grécă comună, nu cea cla-
sică.

Chiulafu. Un fel de fes, ce
se purta pe cap sub un alt
acoperemint.

Ciferturi. Sferturi, contri-
buțiune fiscală.

Ciniile (rus). Starea socială,
funcțiune.

Comindul. Cele necesare
spre a da pentru suflet la
môrtea saū după môrtea cul-
va ; — strictul necesar.

Conac (turc). Stațiune, loc
de repaos.

Copeică. Monetă rusescă.
echivalentă cam cu 16 bani.

Corastra sau **Colastra** (latin). Laptele din primele zile după naștere.

Crainic (sl.). Strigător public.

Crosnă. Lucruri ce poate duce cine-va în spinare.

Cumaș (turc). Stofă, mătase.

D

Dașde (turc) Contribuțiune, dare.

Desatina (slav). Contribuțiune asupra stupilor.

Divan (turc). Curte de judecată.

E

Emiclic (turc). Tain de mișcare, porțiune.

Eraclie Ercole, un semi-zeu.

F

Felendreș. Catifea.

Feregea. Un fel de haină pe d'asupra cu guler (iaca).

Firman (turc). Decret.

G

Gevrea (turc). Batistă (legătură foarte fină) cusută cu mătase sau cu fir prețios.

Ghiocă. Măciucă făcută de ordinar din stejar cu noduri în vîrf.

Ginecolatru. Afemeiat, căzut femeilor.

Greși. Greșală.

H

Hain (turc) Inimic, perfid.

Halca. Semn, țintă, de ordi-

nar un inel de aramă (χαλκός) ce servia de țintă spre a inermi cu suliță sau cu săgeța printr'insul

Hasne (turc). Reservoriu de apă.

Hatman. Căpitan de armată, mai cu seamă la Cazaci.

Hâlădui. A scîpa, a rămi-nea.

Hirtii. Dare de 1 galben de om către visteria domnescă. Dumitrașcu Cantacuzino, pentru a nu da loc să se sustragă cine-va de la contribuțiune, introduse un fel de contribuțiune, cînd fie-care bărbat, plă-tind suma zisă, primia de la autoritate o hirtie, coprin-dătoare de numele și fisionomia contribuabilului.

Hitru (slav). Șirat, viclen.

Hi, hiă, hire. În loc de *fi, fie, fire*.

Hoșma. Mereu, într'una.

Hulă (rus). Desonore, ne-cinste.

I

Impărăția. Adică Impărăția turcescă.

Ispravnic. Prefect.

Istovire. Sfîrșire.

Istov. Sfîrșit cu totul

Isvodi (a). A începe, a în-venta, a se arăta.

J

Judeșu. Judecată.

Junghiū. Pumnal, cuțit.

Jupinėsă. Nume ce se da soțiilor de boeri; titlul de *dómnă* era rezervat numai prințesef.

L

Lazi. Populațiune răsboinică de a lungul mării-Negre.

Leşuri. Cadavre.

Libadea (turc). Haină scurtă, mai tot-d'a-una albă, ce se purta pe sub giubea.

Lipcan. Tătar din Lituania.

Logofăt (mare). Azi ar corespunde cu Ministrul justiției.

M

Mazdrac. Suliță.

Mazil. Mai înainte de reforma lui Mavrocordat se numia *Mazil*, boerii ce se scoteu din funcțiune. Mai târziu, toți ciții nu aveau funcțiuni, însă descindeau din boeri, se numiau *Mazil*.

Mazilire. A scote din domnie, a destrona.

Mirzac. Căpitan.

Mehtup (turc). Scrisore.

Mestersug. Artă, meșteșug.

Misadă. Blană formată din mai multe piel sau bucăți de piel cusute.

Mucarea (turc). Contribuțiune. C'antemir spune că *Mucare* era inoirea Domniei și se făcea la fie-care 3 ani, și chiar la fie-care an, și că costa pe an pe Domn mulți bani, din cauza bacșișurilor (darurilor) pe cari la rindul său le scotea de la țară sub numele acestei dări *Mucare*.

N

Nepurces. Nеплecat.

Nestrujită. Nєcioplită, nerasă, din topor.

O

Oblici (rus). A înțelege
Oboroc (sl.) Găletă, baniță (măsură).

Ogiacuri (turc). Căminuri, ținuturi.

Ogradă (rus). Grădină, curte.
Olecăindu-se. Plingându-se.

P

Padişah (pers.). Suveran, protector.

Pag (cal). Cal vinăt.

Platoşă. Peptar de fer, chirasă.

Panțir. Militar călare.

Păresemi. Postul Paștelui.

Păsul. Greutate, nevoie.

Pir. În loc de *pină*.

Pircălab (ung) Prefect.

Peşcheş (turc). Dar.

Pitar. Boer ce avea grijă asupra tutulor trăsurilor domnesci, etc. ce se dau pașilor.

Pohoiu (povoiu) (slav). Torrent, apă repede.

Ponorături. Surpături.

Porfiră (gr) Purpură.

Postelnic. Secretar de stat.

Potronic. Monetă valorând 6 aspri (vezi Aspri).

Prepelég. Un fel de prăjină cu scară.

Prepusuri. Bănueli.

Prilejitu-s'aũ. S'aũ intimplat.

Pristavi. (a se). A muri.

Prodosie (grec). Trădare, vîndare.

Prostime (rus). Popor de jos, țărani.

Pungă (grec.) O pungă co-prindea ô(λ) lei vechi

Purces-aũ. Aũ plecat inna-nte.

R

Rafturi—(cămăras de...) Cel care era însărcinat cu îngrijirea ornamentelor cailor.

Rădicătură. Scădere, impuținare de contribuțiune.

Rădvan. Un fel de caretă.

Redan (latin). Intăritură militară făcută prin ridicătură de pământ.

S

Sangulie. Materie fină de mătase transparentă, albă, brodată cu fir bun pe margini și în mijloc. Altă-dată se întrebuintă la nunți la cirja Archiereului, etc.

Să. Dacă.

Săvai. Măcar, incaile.

Sfetnic (rus) Consilier, ministru.

Sîrg. Repede, iute.

Sodomindu-se. Arîlînd.

Spătar. Comandant superior de armată, general.

Stampă (grec). Tipografie, presă.

Șihuri (grec). Versuri.

Stolnic (boerie). Supraveghetorul bucătăriei unui Domn.

Ș

Șah (pers) Suveran.

Sinéța (turc). Pușcă ghintuită.

Șlic. Un fel de căciulă de spinare de miel, sau de samur umflată în afară, cite-o dată avînd fundul de mătase colorată.

Șrapnele (engl.) Obuze explosive umplute cu glonțe.

T

Tălcuită. Esplicată.

Terziman. Translator, traducător.

Ticsi (sl.) A comprima, a îndrepta spre.

Tij (tiz) (slav.) Asemenea, de acelaș nume.

U

Udriu (turc). Azl Adriano-pole. oraș în Turcia.

Ug. Galben (monedă).

V

Vel (slav). Mare.

Vintrele. Pinzele corăbiei.

Vileag. În public.

Vison. O țesătură fină și mătăsoasă.

Visternic (Mare). Ministru de finanțe.

Volnicie. Independență, libertate.

Vornic. (Mare). Azl ar corespunde cu Ministrul de Interne.

Vorovire. Vorovă (latin). Vorbire, vorbă.

Vrăstare (slv.). A șterge, a nimici.

Vutcă (rus). Rachiū dulcég, lichior.

Z

Zapt. Violență, jaf.

Zăvoie. Deșisuri.

TRANSCRIPTIUNI

(din Cuvinte din bătrâni de B. P. Haideu, pag. 272).

† МИЛОСТІЮ БОЖІЮ ІВАНІКА СИМЕОНУ МОГИЛА ВОЕВОДА И ГОСПОДИНЪ, ДАВАТ ГОСПОДСТВОМН СІЕ ПОВЕЛѢНІЕ ГОСПОДСТВОМН КАЛГЕРОМ УТ СВАТА МОНАСТІР УТ (cu mila lui Dumnezeu Ion Simion Movilă vodă și domn, dă domnia mea acéstă poruncă a domniei mele călugărilor de la sfînta mănăstire din) București ce iaste a Stelei, ca să fie tari și puternici cu cartea domniei mele a și ținare morile de la Dlăga, cum au fost ținut și mai denainte vreme, drept ce sunt cumpărate de la Dětco cliucériul, drept aceia nime să n'aibă a'i opri preste cartea domniei mele, că le-au cumpărat Stelea spătarul acel sat Dlăga și cu acele móre 5А (pentru) 45,000 aspri și zece coți de postav și 20 de coți de atlaz, drept aceia nime să nu se ispitěscă preste acéstă carte a domniei mele; și voi, slugile lui Ștefan comis, carei vor fi acii, să aveți a eși de acii de la sat, că de nu veți eși, domnia mea voiți trimite niște armași de vă vor aduce legați la domnia mea; așa vă grăesc și mai mult să nu'i învéluiți pre călugări, așa vă grăesc domnia-meа; ИНАК ДА ИКСТ ПО РѢЧИ ГОСПОДСТВОМН, ИИС МѢСАЦА АПРИЛІА ГІ ДНИ, САМ ГОСПОДИНЪ КАЗАЛ, МѢТ / XPI (alt-fel să nu fie, după vorba domniei mele; s'a scris ale lunei lui aprilie-în 13 zile; însuși Domnul a poruncit; în anul 1602).

Simeon Voevoda.

ИАН ІВАНКИ СЧИ (domnul Ianachi a învățat).

(din Cuvinte din bătrîni de B. P. Haideu, pag. 273)

† adec eu evtemie egumenul WT (de la) Bistrița cum să se știe c'am cheltuit pre iazul de la móră de la Băbeni în zilele lui Alexandru Vodă, aspri gata 3800, și 10 vaci grase, și 10 oi, și 12 rîmători grași și 4 bivoli, și 200 de oboróce de grîu, și alte bucate multe mîncătoare ; deci l'am făcut cu multă trudă și ostenelă și am plătit tot cu stînjînul de aũ săpat printreg de în apa Bistriței de unde se începe iazul pînă în josul metohului ; iară fără ce am plătit, am muncit mult și cu ómenii mănăstirii, ca să fie sfintei mînăstiri de hrană : iară cine se va amesteca într'acest iaz, să fie proklet de 318 w̄m̄ (părinți) și de tot soborul sfintei mînăstiri ; să care egumeni nu vor căuta să ție acest iaz, să le fie părăș la judecată maica precesta ; și l'am sîrășit МЦА (luna) decembrie 21 82 МѢТ (în anul) 7082 (1573).

Transcripțiunea de la pag. 279

Printr'acest înscris încredințez că m'am împrumutat la D-lui Serdaru Dinu proprietarul moșiei Isvoarele lei 280 ; adecă lei doă sute opt zeci, ca să cumpăr o pereche de boi pentru a mea trebuință, îndatorându-mă ai întórce Dumnélui acești bani în soroc de un an, cu dobînda de unu la sută pe lună și deosebit pentru mulțumire să am a căra la primăvara viitoare cincî-zeci care de gunoi din curtea Dumisale pe locul din cotul girlei.

TABLA DE MATERII

(In ordine alfabetică)

Alexandrescu Gr.

Ciinele și măgarul . . .	71
Boul și vițelul	72
Toporul și pădurea . . .	161
Ciinele și câțelul	163
Pisica sălbatică și tigru .	164
La Cozia	166
Anul 1840	167

Alexandri V.

Sergentul	55
Grozia	56
Iarna	58
Sfârșit de toamnă	58
Primă-vara	59
Cîntecul gîntei latine . .	121
Altarul monast. Putna . .	122
Pohod na Sibir	123
Banul Mărăcine	126
Peneș Curcanul	129
Dan Căpitan de plaiu . .	135
Santinela	137

Asachi G.

Muntele Pionul	101
--------------------------	-----

Aurelian P. S.

I. Eliade R	30
Importanța agriculturii . .	36

Bălăcescu C.

Ciinele, șorecile și co- toiul	93
Măgarul și maimuța . . .	94

Bălăcescu N.

Scăparea de la morțe a lui Mihaiu	61
Ardelul	63
Fuga lui Sinan peste Du- năre pe la Giurgiu	65
Cîntarea Romîniei	171

Beldiman Al.

Tragedia	200
--------------------	-----

Bolliac C.

Din resbelul Dacilor . . .	73
Discursul ținut la mör- tea lui Eliade	160

Bolintineanu D.

Muma lui Ștefan cel Mare	44
Cea din urmă noapte a lui Mihaiu Vitezu	47
Ceașul de vinător	48
Fata de la Cozia	49
Cozia	50

Danil Sihastrul . . .	52
Mihaiu și ucigașul . .	53
Mircea cel Mare și soli .	116
Codrul Cosminului . .	117
Domna lui Neagoe . .	120

Canta I.

Domnia a doua a lui Constantin Racoviță . .	206
--	-----

Cantemir Dimitrie

Bătaia a tuturilor Elini- lor la Troada . . .	213
--	-----

Cârlova V.

Ruinele Tîrgoviștii . .	170
-------------------------	-----

Cipariu Tim.

Puterea de viață a na- țiunii romine . . .	91
---	----

Cogălnicenu Enache

Domnia a doua a lui Constantin Mavrocordat .	208
---	-----

Din domnia lui Gr. Ale- xandru Ghica . . .	209
---	-----

Cogălnicenu Mihail

Romii în timpurile de mijloc . . .	145
---------------------------------------	-----

Importanța Istoriei na- ționale . . .	147
--	-----

Costachi Veniamin

Insemnătatea vieței . .	202
-------------------------	-----

Costin Miron

Predoslovie . . .	228
Vorovă către cititor . .	230

De numele Romînilor .	231
-----------------------	-----

Cum s'a'u ridicat boerii pe Alexandru Vodă . .	232
---	-----

Domnia lui Gaspar- Vodă . . .	233
----------------------------------	-----

Din viața lumii . . .	234
-----------------------	-----

Costin Nicolae

Predoslovie . . .	221
De mórtea lui Cantemir- Vodă . . .	225

Creangă I.

Cinci piini . . .	19
-------------------	----

Crețeanu George

Orfanii . . .	26
Cîntecul streinătății .	28

Deparațianu Al.

Vara la țară . . .	113
--------------------	-----

Donici Al.

Doē bolobóce . . .	87
--------------------	----

Racul, brósca și știuca .	87
---------------------------	----

Musca . . .	88
-------------	----

Anteriuul lui Arvinte . .	89
---------------------------	----

Vulpea și Măgarul . .	90
-----------------------	----

Racul . . .	90
-------------	----

Vulpea și bursucul . .	190
------------------------	-----

Zmeul . . .	191
-------------	-----

Eliade I. R.

O séră la țară . . .	185
----------------------	-----

Din Mihaiada . . .	186
--------------------	-----

La înmorméntarea lui	
----------------------	--

Văcărescu . . .	187
-----------------	-----

Florian Aron

Starea țării rominesci la suirea pe tron a lui Mi- haiu . . .	177
---	-----

La mórtea lui Mihaiu Bravul . . .	180
--------------------------------------	-----

Grandeia Gr.

Captivul . . .	11
----------------	----

Ghica Ion		
Bucureștii acum o sută de ani	150	
Bucureștii industriali	156	
Grecenu Radu		
Pentru a Tătarilor iarăși intrare prin țară	225	
Noi cereri din partea Turcilor	226	
Gusti D.		
Dorul țarei mele	67	
Hăjdéu B. P.		
Capitulațiunea de la Ro- scanI	110	
Ispirescu P.		
Balaurul cel cu 7 capete	13	
Laurian A. Treb.		
Lupta de la Șclimberg	76	
Lazăr G.		
Starea Romînilor	194	
Maior Petru		
Din Domnia lui Vlad	197	
Maxim I. C.		
Superioritatea monu- mentelor literarî	142	
Momuleanu Paris B.		
Leul și epurile	99	
Omul	192	
Mureșianu Andrei		
Către martirii romini	159	
Neculcea Ion		
Grigorie Vodă	217	
Din domnia a doa a lui Grigore Vodă		219
De Petru Rareș		220
Negruți C.		
Sobieschi și Romini		79
Nenițescu I.		
Țara mea		7
Cornistul		8
Pul de lef		10
Tatăl lui Neacșu		107
Nicolănu N.		
9 Martie		115
Odobescu Al.		
Mănești		38
Bărăganul		42
Pann Anton		
Cit și-e plapoma		96
Șgircitul		98
Petrino Dem.		
Rujnița		24
Popescu Radu		
Domnia a doa a lui Ni- colae Vodă		215
Ștefan Cantacuzino		216
Sion G.		
Ginsacul și Maimuța		29
Șincăiu G.		
Lupta de la Baia		204
Din Istoria lui Mihăi Vodă		205
Urechiă Gr.		
Predoslovie		236
Petru Vodă aū părăsit țara		237

De mórtea lui Ștefan		In țară streină	247
Vodă	239	Toma Alimoș	247
		Dolca	252
Văcărescu Ioan		Miorița	255
Vremea	103		
La țară	104	Alfabetul cirilic și noți- uni de ortografia veche .	261
		Numere (țifre) biseri- cesci	264
Zamfirescu M.		Exercițiul de citire cu li- tere cirilice (slope) . . .	265
Mea culpa	109	Litere de mină (slope) marl și micl înainte de 1860	275
		Cite-va exercițiul de citire cu slope de mină vechi .	276
Poesii populare		Explicarea unor cuvinte vechi	281
Despre poesia populară .	242	Transcripțiuni	285
Stejarul și cornul . . .	242		
Movila lui Burcel . . .	243		
Cîntecul lui Mihaiu Vi- tézul	245		
Dor de țară	247		

ERORI STRECURATE ÎN TEXT

La pagina	rîndul	să se citiască	in loc de
31	31	la	în
59	3	s'arată	s'artă
191	16	sburdalnică	sburnalnică
232	26	atita	attia